SELÇUK ALTUN

"Yalnızlık Gittiğin Yoldan Gelir"*

Roman

15. BASKI

SEL

SELÇUK ALTUN

Yalnızlık Gittiğin Yoldan Gelir

*SEL
YAYINCILIK

YALNIZLIK GİTTİĞİN YOLDAN GELİR
Selçuk Altun
Roman

Genel Yayın Yönetmeni: İrfan Sancı
Onbeşinci Baskı: Aralık 2010

ePub düzenleme: Meritokrasi
Birinci Sürüm: 2014

Piyerloti Cad. 11/3 Çemberlitaş - İstanbul
Tel. (0212) S16 96 85 Faks: (0212) 516 97 26
http://www.selyayincilik.com E-mail: posta@selyayincilik.com
ISBN 978-975-570-314-5
*SEL YAYINCILIK: 305

SELÇUK ALTUN, 1950'de Şavşat-Artvin'de doğdu. Diyarbakır ve Samsun Maarif Kolej'lerinden sonra 1973'de Boğaziçi Üniversitesi İşletme Bölümü'nü bitirdi. Aynı bölümde, 1974'de master'ını tamamladı. Özel sektörde, genellikle finans kesiminde yöneticiliğin yanı sıra YKY'de on iki yıl yönetim kurulu üyeliği ve beş yıl başkanlık yaptı.

Kitapları: *Yalnızlık Gittiğin Yoldan Gelir* (roman, 2001), *Bir Sen Yakınsın Uzakta Kalınca* (roman, 2002), *Ku(r)şun Lezzeti* (roman, 2003), *Annemin Öğretmediği Şarkılar* (roman, 2005), *Kitap İçin* (deneme, 2006) ve *Senelerce Senelerce Evveldi* (roman, 2008), *Kitap İçin 2* (deneme, 2010)

Deneme yazan, çeviriler de yapan Selçuk Altun'un son iki romanı İngilizceye çevrildi. Kitaplarının yurt içi satışlarından elde ettiği gelirin tümü geleceğin edebiyatçıları için B.Ü.'de kurulan eğitim fonuna; yurt dışı gelirleriyse yurt dışı kitap projelerine aktarılmaktadır.

I

Dünyanın en iyi yazarı kim? Çela ne-re-de-sin?

Aramaya başlıyorum.

Galib(a).

Dünyanın en iyi yazarının adı ve yapıtları eski ev sahibim müteveffa O. Y.'nin, dostu emekli dansöz K.Ant'a emanet ettiği Edimekari sandıkta saklı. Çela (Raşel Kanetti), yaşamımdan çıkarmayı becerdikten sonra aklımdan çıkaramadığım eski sevgilim, kimbilir hangi önemli müzenin kuytu bir köşesinde Horowitz dinleyip, Louise Glück'ten şiirler okuyup hem kendinden hem de benden kaçmakta.

Bay O. Y.'nin ölümünden sonra yaşamıma girip, Çela'nın apansız yaşamımdan çıkmasının tek sorumlusu Dayım demek zorunda olduğum anagram isimli (Halis Silah) kişidir.

Dayım da (g)itti.

Sonunda.

II

Onun ölümünü beklemek üzere Pera Palas Oteli'nin Celal Bayar Süiti'ne yerleştim. Geçici karargahım olacak tarihi odaya çıkmak için titreyerek inmeye çabalayan antika asansörü beklerken, üniversite yıllarımda iki arkadaşımla birlikte bir hafta sonu bu müze-otelde kalmak istediğimde onun izin vermeyişini anımsadım. Yaşamı denge, anlam, çıkar ve hırs gibi dürtülerle kuşatılmış olan Dayım, Boğaz'da yalıda yaşayan yeğeninin aynı şehirdeki köhne bir otelde hafta sonu geçirmesini anlamlı bulamamıştı.

Özenerek tefriş edilmemiş, donuk renkli eşyaların sanki ayakta durmaya çalıştığı unutulmuş hastane hücresi kılıklı geniş odayı, yalnızlığımı tehdit etmeyecek gibi görünen dokusu nedeniyle ilk bakışta sevdim. Bavullarımı bile açmadan odanın anlamsız sayıda küçük karelere bölünmüş yüksek penceresinin üst bölümünden, Haliç ötesindeki görkemli camilerin eteklerine sarılarak zamana direnen yığınla yığma binanın oluşturduğu silueti izledim. Gözlerim doyup pencerenin alt bölüm karelerinden bakma hakkını kullandıklarında, eski komünist ülke otomobillerinden sonra gördükleri en çirkin dizaynlı ve ilkel isimli yerli malı taksilerin ardı ardına Unkapanı Köprüsü yönüne doğru savrula savrula uzaklaştıklarını gördüler.

Bavulları açma eyleminden önce giriş kapısına komşu duvarda iğreti bir çerçeve içine hapsolunmuş kısa mesajı deşifre etmeye çalıştım. Kolsuz bir insanın ayak parmaklarıyla ilk kez yazmak zorunda kalsa ortaya çıkabilecek çirkinlikteki el yazısı 1892 yılında açılan otelden daha yaşlı olup 1986 yılında 103 yaşında vefat eden ilk sivil cumhurbaşkanı Celal Bayar'a aitti. Şimdilik dost olmak arzusunda bulunduğum odayı anılarıyla dolduran Bayaı'ın sempati mesajını yazarken ne denli zorlandığını duyumsar gibiydim.

İstanbul Atatürk Havaalanı'ndan aldığım portatif müzik sistemini odanın diğer eşyalarına küsmüşçesine bir köşeye büzülmüş yazı masasının yanına kurduktan sonra, iki büyük bavulumu, kitap ve CD dolu valizimi yerleştirdim. İstanbul'da kalacağım süre içinde intihar etmiş yazar, şair ve ressamların yaşam ve özyaşamöykülerini okumaya devam edecektim. Lisedeki favori öğretmenim Steve Tobey'in intihar etmeden önce İstanbul günlerim için yaptığı liste: Vladimir Mayakovski, Mark Rothko, Hart Crane, Anne Sexton, Jerzy Kosinski, Reinaldo Arenas, Sergey Yesenin ve Arthur Koestler şiddetindeki isimlerden oluşuyordu. New York'taki yardımcım

Aaron'ın bavuluma sıkıştırdığı ve içinde insan sesi yer almayan CD'ler: Pat Metheny, Richie Beirach, Mulgrew Miller, Charlie Haden, Terje Rypdal, Jan Garbarek, Charlie Parker ve Billie Evans'a aitti. Bir de yanımdan ayıramadığım emektar kasetim vardı. Ön yüzünde Karen Carpenter'ın, arka yüzünde Andy Williams'ın kaset bitene dek aynı şarkıyı söyledikleri; Solitaire.

Dayım'ın Florence Nightingale Hastanesi yoğun bakım ünitesindeki yaşam savaşı sekiz gün sürdü. O ölene dek, gece Beyoğlu'na inmeden, ben odama sığındım. Önce emniyetini sonra tedirginliğini sürekli duyumsadığım "büyük gözaltı" olgusu beni yeniden rahatsız etmeye başlamıştı. Akşam yemeklerimi çoğu kez odamda, "Menemen veya sahanda yumurta"nın, "Turkish Omelette" diye çevrildiği oda servisi mönüsünden ısmarlardım. Teknolojisi 1892'den beri yenilenmemiş bir matbaada basılmışçasına alçakgönüllü karton mönünün arkasında otelde kalan ünlüler sıralanmıştı. Elliyi aşkın devlet adamı, soylu, sanatçı ve yazardan oluşan listeyi incelerken, yirmiye yakın dilbilgisi, çeviri ve dizgi yanlışı saptadım. Üstelik Nobel ödülü aldıktan sonra otelde uzun süre kalmış şair Joseph Brodsky'nin ismi de atlanmıştı. Anıtsal otelimize katkım olur hevesiyle eksiklikleri not edip resepsiyona indiğimde, ilgisiz görevli tarafından nazikçe terslendim.

Geceleri buzlu Absolut Kurant eşliğinde okudum. Yorulduğumda dönüşümlü olarak O. Y.'ye göre ülkenin en büyük şairi Oktay Rifat'ın son kitabı Koca Bir Yaz'ı İngilizce'ye ve Steve Tobey'e göre yüzyılın en önemli romanı, Vladimir Nabokov'dan Pale Fire'ı (Solgun Ateş) Türkçe'ye çevirmeye devam ettim. Yorulduğumda, Pale Fire'ın 999 mısradan oluşan şiir bölümünden ezbere pasajlar okudum, Haliç'in karanlığına gözlerimle batarak.

Uyku hapları ve karabasanların izin verdiği sabahların erken saatlerinde İstiklal Caddesi'nin davetkar isimli yan sokaklarını keşfe çıktım. Gözden çıkarılmış bir arenaya binlerce gladyatör ayaklarından zincirlense, aç-susuz-çıplak-yalnız bırakılsa da kahramanca direnmezler mi onlar? Alacakaranlığına yetişebildiğim sabahlarda gezdiğim sokaklardaki yaşlı binalardan bahsediyorum. Her birini ayrı zaman tünelinden geçirerek deşifre etmeye çabaladığım yitik sokakların birinde, yorgun masalarından yeşil çuha örtülerin henüz iptal edilmediği bir sabahçı kıraathanesine rastladım. En az kendileri kadar hüzünlü suratımı görünce

yadırgamadılar beni masalarından ender kalkan müşteriler. Artık yıkansa da temizlenemez kıvamındaki renksiz minik bardaklardan demli çaylar içtim. Müşterilerin yalnızca gözleriyle konuştuğu, sabahın umutsuz sessizliğini çay kaşıkları şıngırtılarının bozabildiği dingin ortamda, Cumhuriyet gazetesi okudum doyasıya. Koyu çayların iştahımı kapatamadığı sabahlar klostrofobik ve rutubet aromalı büfelerde mola verdim. Asık suratlı, yarı temiz ve kavruk gençlerin özensizce hazırladıkları ve afiyet olsun demedikleri sucuklu tostları zevkle yedim ılık meyve sulan eşliğinde.

Her gün öğlene doğru, Dayım'ın iflas etmiş bir tanıdığından taksitle satın aldığı, ölümsüz gri Jaguar Sovereign otel kapısında zorunlu hastane ziyaretleri için hazır olurdu. İlk sabah, otomobilde yanıma kurulma hazırlıkları içindeki, Dayım'ın avukatlık ile pezevenklik uç noktaları arasındaki yelpazesinin baş-işbitiricisi, çizgi roman karakteri Fred Çakmaktaş'ın bıyıklı tipi Zeki Ekiz'i ön koltukta oturması için uyardım. Şoför Mete Etem, Todor Jivkov'un provokasyonlarının gönülsüz sürgünlerindendi, iki yıllık evliyken karısıyla Şumnu'dan kaçıp Güngören'deki akrabalarına sığınmışlardı. Mete'nin panik içinde iş arama çabalarının sonucunu beklemeden eşinin minik kızıyla birlikte geri döndüğünü duymuştum. Mavi gözlü, sarı benizli, çalışkan, soru sorulmazsa konuşmayan bu insana, hüzünlü yüzü için de sempatim vardı.

"Günaydın" sözcüğüyle geçiştirilen selamlaşmanın dışında, sekiz gün boyunca, gerekmediği sürece onlarla hiç konuşmadım. Üç yıl önce her şeyimle Dayım'ın dünyasından koptuğumu düşünürken de yanılmışım. Latif Demirci'nin toplu karikatür kitabı Mithat & Mirsat ve Edip Akbayram'ın bir CD'si, unuttuğum yerde, otomobildeki koltuğumun önündeki cepli filede sabırla bana katılmayı bekliyorlardı.

Üç yıl önce yörüngesinden, iki yıl önce İstanbul'dan kaçarak Dayım'ın büyük gözaltından kurtulduğumu sanmıştım. Sıkıntısız geçmeye aday bir Ağustos gecesiydi, izine Türkiye'den kimselerin ulaşamayacağına emin olduğum New York'taki evimde Aaron'la, Nicholas Payton dinleyip, yaşayan en önemli ressamlardan Balthus'un (doğumu 1908) Drawings başlıklı resim kitabını karıştırıyorduk. İkinci Absolut Kurant şişesini açarken telefon inatla çaldı. İstanbul'dan arayan Zeki Ekiz, Dayım'ın ciddi bir trafik kazası geçirdiğini ve hastaneye kaldırıldığını bildiriyordu.

Umursamazlığıma hazırlıklı, ivedilikle gitmezsem Dayım'ın tek varisi olma konumunu yitirebileceğimi vurgulayarak telefonu kapattı.

Ertesi gün ilk uçakla İstanbul'a hareket ettim.

Asık suratlı bir polisin yorgun-ötesi bilgisayar ekranından aldığı onayla İstanbul'a kabul edildim. Almanya'dan yaz tatili için gelmiş iki uçak dolusu işçi ailesiyle birlikte aynı bezgin bavul bantı etrafında omuz omuza, dirsek dirseğe mücadele edip, bavullarıma kavuştum. Yorgun ve bıkkın yolcuların dörtte biri bavullarını çekerek götürmek zorunda kaldı; havaalanı kadar yaşlı, tekerlekleri ters yönlere dönerek ilerlemeye çalışan bavul taşıma arabaları yine yetmemişti. Bazı arabalar Anadolu'nun muhtemelen aynı yöresinden göç etmiş, hamal ekürisi tarafından işgal edilmişti. Pek çoğu bıyıklı, kimi tıraşsız, kimi de iki arabaya birden el koymuş hamalların tehdit dolu bakışları arasında bavullarımı ellerimle çeke çeke, onurla çıkış kapısına yöneldim.

Biletimi aldıktan sonra telefon etmek zorunda olduğum Zeki Ekiz, şoför Mete ile birlikte beni karşılamaya gelmişti. Ter ve sıkıntı içinde kendimi Jaguar'a atıp, yarı uykulu ve ilgili Dayım'ın başına gelenleri dinledim.

Üç gün önce iki Doberman'ıyla Yeniköy sahilinde geleneksel gece yürüyüşüne çıktıklarında Albe ve Bela zavallı adlarına sahip itleri, onun dalgınlığından faydalanarak, yolun karşısında yatan sokak köpeğine aniden saldırmışlar. Kendisini işlek caddenin ortasında buluveren Dayım'a Taksim yönünden hızla gelmekte olan Lada marka bir otomobil çarpmış. Sarhoş sürücünün bilinçsiz hareketlerinin devamında otomobil ters dönerek karşı şeride geçip bu kez Sarıyer yönünden hızla gelmekte olan minibüsle çarpışmış. Otomobilin sürücüsü 48 yaşında, iflas etmiş, evli ve üç çocuk babası seyyar satıcılıktan gelme bir tekstilciymiş. O ve yanındaki 23 yaşındaki Ukraynalı kimyager bayan anında ölmüşler. Dayım ağır yaralı olarak hastaneye kaldırılırken, Doberman'lar kaybolmuş.

Dolar mülti-milyoneri, kudret simsarı, gezegenin ağır topu Halis Bey'in 70. yaşını göremeden ölümüne, cahil ve sarhoş bir seyyar satıcı eskisinin kullandığı külüstür Lada ve iki huysuz it neden olmak üzereydi. Beddualarımda bu denli ileriye gittiğimi anımsamıyordum.

Avukatın polis raporu ve ilgili gazete kupürlerine bakmam önerisini reddettim. Yeniköy'deki yalıya adım atmama yeminim aklımda, İstanbul'daki karargahım Pera Palas'a doğru ilerlerken Dayım'ın doğuştan sakat ve yaşamı boyunca sürüklemek zorunda kaldığı sağ ayağının kazada rolü olup olmadığını düşünüyordum.

Otomobilde Zeki Ekiz'den son duyduklarım, doktorların yoğun bakımda yatan Dayım'a iki hafta dolaylarında ömür biçtikleriydi. Kısa ama doyurucu bir uykuya dalmışım.

Florence Nightingale. Gezegenin en şiirsel isimli hastanesi. Dayım'ın üçüncü kattaki odasına ilk ziyaretimden önce yetkili profesörle görüştüm. Hastasının şiddetli çarpma sonucu yoğun kafa travması geçirdiğini, bilincini yitirmek üzere bulunduğunu ve koma durumunun en çok iki hafta süreceğini duyduktan sonra pişkin özel hemşire Arzu Uzar'ın peşinden Dayım'ın odasına ürpererek girdim.

Sol kolunda serum, nefes borusunda tüp ve burnundaki sondayla ne kadar umarsız ve yaşlıydı. Tehdit ve buyruk kaynağı iri gözlerini tavandaki bir noktaya sabitlemiş, belki de beni beklemekteydi. Oda kapısının açıldığını duymuş olmalıydı, gözlerini sesin geldiği yöne doğru yavaşça çevirdiğinde göz göze geldik.

Yüzünde sanki bir mutluluk dalgası yayılmaya başladı. Önce gülmeye ardından dudaklarını hareket ettirerek konuşmaya çalıştı. Bedeninde kalmış son enerjiyi yüzünde toplamaya çabalıyordu, ağlamaya başlayacak sandım. Hiçbirini başaramadı. Titreyerek uzatmaya çalıştığı güçsüz sağ elini tuttuğumda yaklaşan ölümünün soğukluğunu hissettim iliklerime dek. Artık bu son temasın tedirginliğini mi yaşayacaktım?

Zeki Ekiz'in bir kurtarıcı gibi odaya girişini anımsıyorum. Bir de hemşirenin, odanın kısıtlı oksijenini tüketiyorsunuz uyarısıyla odadan çıkarılışımızı.

Dördüncü gün gözleri yarı kapalıydı. Akşama dek kat koridorunda oturup Reinaldo Arenas'tan Before Night Falls'u okudum.

Yedinci günden itibaren ancak zahmetle nefes alıp verebiliyordu. Arzu Hanım ve Zeki Ekiz'in hayret dolu bakışları arasında Georges Simenon'un anılarını ve ona hayran kızı Marie Jo'nun intihar günlüğünü içeren Intimate Memoirs'ı okumaya başladım.

14 Ağustos geceyarısı Dayım vefat etti.

Ertesi sabah Zeki Ekiz ölüm sonrası bürokrasisiyle uğraşırken, hastanenin solunda can çekişen Anadolu kasaba çarşısı görünümündeki sokakta buluverdim kendimi. Anneannem de, altı yıl önce geçirdiği ikinci by-pass ameliyatından bir gün sonra, bu hastanede vefat etmişti. Dayım'la onu ameliyat öncesi ziyaret ettiğimizde bir hastabakıcının önerisi üzerine bu sokaktaki Karadeniz dönercisinde karnımızı doyurmuştuk. Duvarında palabıyıklı, kabadayı kılıklı aile büyüklerinin 1950'li yıllardan kalma rötuşlu fotoğraflarını seyrederken, taze pide eşliğinde yediğimiz domatesli Trabzon dönerlerini çok beğendiğimizi anımsadım.

Bir güç beni o lokantaya yöneltti ve bir buçuk porsiyon yeşil soğanlı döner ısmarlattı. Birden tüm vücudumu bir titreme sardı ve ağlamaya başladım. 15 Ağustos, bugün benim yaşgünümdü. Dayım, "Prenses Anne gibi asil ve onurlu bir insanla aynı gün doğdun, inşallah uğurlu gelir oğlum" derdi.

32 yaşıma girmiştim. Yaşamımda hiçbir şeyi başaramadığımı düşündüm, nefret etmeyi bile.

III

Her uğradığında yediği pidelerin lezzetsizleştiğini gözlemlediği bir pideciye, ısrarla gitmeye benzetirdi Dayım seyrekleşen Bafra ziyaretlerini. Bedenini son kez Bafra'ya götürecek tabutu öğle namazına yetiştirilmek üzere özel uçağa bindirildiğinde, tüm Bafra ve Türkiye, Hürriyet gazetesinde yayımlanan yarım sayfalık ilandan onun ölümünü öğrenmişti.

Bafra'nın verimli toprağından, kamusal olanaklarından ve insanının emeğinden trilyonlar kazanan, buna karşılık en düşük oranda vergi ödeyebilmek için yırtınan ve yöresine tek hayırlı katkısını anımsamadığım Halis Silah'ın Tayyar Paşa Camii'nde

kılınan cenaze namazına katılım oldukça yüksekti. Görmeye alıştıklarımdan daha ciddi bir törenle onu Asri Mezarlık'ta dedemin, anneannemin, annemin ve babamın da mezarlarının bulunduğu aile kabristanındaki yerine defnettik.

Heybetli Kızılırmak'ın Karadeniz'e infazına gidercesine suskun döküldüğü burunda tek başıma oturup kitap okuyuşum, tütün aromalı dar sokaklar ve Pazar sabahları yediğim doyumsuz sucuklu pideler. Çocukluğumun 11 yılını geçirdiğim Bafra'dan özleyerek anımsadıklarım artık bunlardan ibaretti.

Törenden sonra tek başıma, Cumhuriyet Meydanı'ndan son kez eski köşkümüzün bulunduğu mahalleye doğru, eski günlerdeki denli etkileyici tütün kokmayan Tekel Caddesi'nden ağır ağır yürümeye başladım.

Biz Bafralıyız. Veya Bafralı mıyız?

Dedem Salih Silah 1925 yılında; annesi, nakit sermaye ve hırsla Rize'nin Çayeli ilçesinden Bafra'ya göç etmeden önce, babası İhlas Efendi'yle dört yıl Çayeli - Bayburt hattında köy köy gezip çerçilik yapmış. Bir elinde yaşlı katırının yuları, diğerinde düzinelerce yumurta sarılı bohçası, yol niyetine binlerce kilometre dağ, taş, tepe, kaya aşmış. Tek yumurta kırsa babası yatsıya dek beddua ve hakaret yağdırırmış. Sonra yerleşik düzene geçip dükkan, tarla ve arsa sahibi olmuşlar. Finans sektörünün ve dağıtım kanallarının yetersizlikleri nedeniyle çevrelerine tefecilik ve karaborsacılık alanlarında da hizmet sunmuşlar. Babası ölünce iki ablasına mirastan paylarına düşeni nekes gönlünden koptuğu kadarıyla ödemiş, kendi payını nakte çevirip bir daha dönmemek üzere annesiyle birlikte Çayeli'nden ayrılmış.

Sülalesinin en çok okumuş kişisi uzatmalı çavuş Kadri İdrak görevliyken gördüğü Bafra için, "Dünyanın en iyi tütününü çıkarır, kıtlık görmemiştir, zengin yatağıdır," der dururmuş.

Tütün ekilecek toprağın güneş gören, kireçli ve kumlu veya geçirgen olması özellikleri aklında, dedem Kızılırmak'ın doğusundan Taşköy, Gazibeyli ve Derbent dolaylarındaki küçük ve damarsız yapraklı ve nikotini düşük ve nitelikli ürün veren yamaçlarda sabırla toprak almaya başlamış.

Austro-Türk ve B.A.T. gibi uluslararası dışalım firmalarının eski çerçi yamağının ürünlerini tercih etmekle birlikte kendi adlarına

diğer üreticilerden de alım yaptırmaları için Salih Bey'ın nitelik anlayışının ve ticaret kurallarına saygısının yanısıra kendi deyimiyle "çerçi sabrı/çerçi inadı/çerçi şansı/çerçi cehaleti" yardım etmiş.

Batum Gürcüsü annesi Kibriye Bibi'nin ölüm döşeğine dek sürdürdüğü ısrarlarına rağmen evlenmeye yanaşmamış. Annesinin vefatının kırkı henüz dolduğunda Osmanlı Bankası Samsun Şubesi'ne iş için uğradığında karşılaştığı Rusçuk kökenli şef Tarık Kırat'ın kızı Melek Hanım'a ilk görüşte aşık olmuş. Tuttuğunu koparan at suratlı, yarı cahil tütün tüccarı adayı Salih Bey; gençlik resimlerine bakıldığında hüzünlü yüzüyle tiyatro sanatçısı Zuhal Olcay'ı, öldüğünde tiyatro sanatçısı Eileen Atkins'i andıran ortaokul Türkçe öğretmeni Melek Hanım'la, banka şube müdürü, Austro-Türk'ün ileri gelenleri ve Samsun vali yardımcısının baskıları sonucu, onun sözlüsünden kopartılmasının ardından nişanlanmış.

Müstakbel kayınpederi Tarık Bey'in hızla ikinci müdürlüğe yükselerek İstanbul'a atanmasının arifesinde Salih Bey ile Melek Hanım 1930 yılı Haziran ayında evlenmişler. Melek Hanım oğlu Halis'e üç aylık hamileyken eski sözlüsü kendini asarak intihar etmiş. Ertesi yıl Halis doğduğunda Salih Bey'in sevinci uzun sürmemiş, sağ kalça eklemi bozuk doğan oğlu o ayağını ömrü boyunca sürükleyerek yürümek zorundaymış. Çocukluğu, gençliği dağ taş yürümekle geçen, avcı ve güreşçi Salih Bey, "Kime ne kötülük ettim ki Allah'ım" diye isyan etmiş. Kendisine sakat evlat veren karısından soğumuş. Yüzü sanki annesinin kopyası, zeki fakat sakat oğlunu asla sevmemiş.

Halis'in ilkokula başladığı yıl Salih Bey bir kez daha baba olma cesaretini göstermiş. Bu kez İstanbul'da Alman Hastanesinde Melek Hanım sıhhatli bir kız bebek doğurmuş. Annesi gibi sessiz, babası gibi uzun suratlı Munise, Salih Bey'in gözdesi olmuş. Karısına yeniden "Melek Hanım" demeye, oğlunu her gördüğünde yüzünü buruşturmaya başlamış.

O yabancı tütün kuruluşu yetkililerinin tütün dünyası dışındaki söylemlerini de titizlikle izlemeye çabalamış. Bir Alman kontrolörün, "Karadeniz'in en güzel binası Trabzon'daki Atatürk Köşkü'dür," iddiasını duyunca İstanbullu bir mimara karma üsluplu binanın bir kat daha yüksek ve benzerinin projesini çizdirip Atatürk'ün ölümünden yedi ay sonra kaymakamlık lojmanının karşısındaki yarım dönümlük arsasına Karadeniz'in en görkemli köşkünün inşaatını başlatmış. Köşkün duvarları dönemin cumhurbaşkanı

İsmet İnönü'nün konutu gibi pembeye boyatılınca muzip Bafralılar Salih Silah'ın görkemli konutuna "Pembe Köşk" yerine "Silahhane" demeyi tercih etmişler.

İkinci Dünya Savaşı'nın ekonomik ve sosyal sorunlarının daha az duyumsandığı 1950'li yılların başında, aldığı yeni tarlalarda tahıl tarımına, miras yüzünden anlaşmazlığa düşen üç kardeşin un fabrikasını ele geçirip faaliyetlerine tütün dışı ürünleri eklemeye başlamış.

6-7 Eylül 1955. İstanbul'da azınlıklara ait bazı iş yerlerine girişilen provokasyon kaynaklı saldırılardan ürkerek Fransa'ya göç etmeye karar veren bir Rum ithalatçısının Büyükada'da Nizam Caddesi'ndeki üç katlı, bahçeli ve iskeleli ahşap köşkünü yine bir Austro-Türk şirketinin yabancı yetkilisinin uyarısı üzerine ele geçirmiş. (Değerinin herhalde yarısına satın alman köşkün bedelinin dörtte üçünü yurtdışında ödemeyi kabul ettiği için belki de yaşamında ilk kez hayır duası almış.) Aynı yıl, karısının ısrarıyla Robert Kolej'de orta öğrenimini tamamlayan ve B.A.T. şirketinden bir İngiliz yetkilinin yardımıyla Londra'da Imperial College'da kimya mühendisliği öğrenimi gören oğlunu tütün tüccarı, tavla ve av arkadaşı Kamil İkmal'ın kız enstitüsü mezunu tombul kızı Gülenle evlendirmiş. Babasına asla hayır diyemeyen Halis'in zoraki evliliği sekiz ay sürmüş. Karısının sistemli uğraşları sonucu oğlunun boşanmasını onaylamak zorunda kalan Salih Silah, Ankara'da bir hışmıyla yeniden evlendirilen Güler'e Kızılay'da iki daire satın almış ve İkmal ailesiyle ilişkiler uzaktan selamlaşma düzeyinde dondurulmuş.

1960'lı yıllarda uluslararası tütün piyasalarının dalgalanmaları, hükümetlerin geleneksel yanlış pazarlama politikaları sonucu Samsun - Bafra hattında ancak sayılı tüccar iflas etmekten kurtulabilmiş. Salih Bey kriz yıllarını hata yapmaksızın atlattığı gibi, başta Kamil İkmal olmak üzere üç arkadaşının şirketlerini devralmış. Kızları Munise 1962 yılında Ankara Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirip, liseden arkadaşı ve Ankara'da Kara Harp Okulu öğrencisiyken flört etmeye başladığı teğmen Sinan İnsan ile evlenmek istemiş. Oğullarının şanssız evlilik deneyiminden sonra Salih ve Melek Silah kızlarının, başçavuşluktan ayrılıp dışardan hukuk öğrenimini tamamlayan ve Bafra'da avukatlık yapmaya başlayan, köylülerin güvendiği, Cumhuriyet Halk Partili

avukat Sani İnsan'ın yakışıklı ve dikbaşlı oğluyla evlenmesine pek itiraz etmemişler.

15 Ağustos 1965'te Samsun'da Özel Başoğlu Kliniği'nde komplikasyonlu bir doğumum olmuş. Narin yapılı annemin doğumdan sonra da sağlık sorunları devam etmiş. Babam Anadolu'da görevliyken annem, babasının ısrarıyla uzun süre Bafra'da kalarak Samsun hastanelerinde tedavi görmüş.

Annem iyileşti ve babam bizi görevli bulunduğu Eskişehir'e götürdü. Dört yaşındaydım ve ilk kez annem ve babamla aile yaşantımız başlayacak diye seviniyordum.

Gökyüzünü delercesine iddialı gürültüyle eğitim uçuşu yapan Hava Kuvvetleri uçakları, boyasız kerpiç konutlardan oluşan tertipli mahallelerde akordeonlardan dökülen nostaljik Kırım türkülerinin ön plana çıktığı Tatar düğünleri ve hamur işi tutkunluğumun başlangıç nedeni sıcacık ve hafif çiğ börekler. Eskişehir günlerimden öncelikle bunları anımsayabiliyorum.

Anneannemin bitmeyen ziyaretlerini de. Evhamlı annesinin sicili hastalıklı kızına yardım için Orduevi'nin arkasındaki küçük evimize sık sık sürpriz ziyaretler yapmasının sıkıntılara neden olduğunun farkındaydım. Başkalarının yanında sessiz ve uyumlu birer hanımefendi olan annem ve anneannem arasında, babamın adının da zaman zaman geçtiği sert tartışmalar başlamıştı.

Bir kez de on günlüğüne babaannem gelmişti. Başörtüsüz gezmeyen, nur yüzlü ve saf Huriye Hanım, anneme "hanımkızım" diye hitap eder, onun tüm itirazlarına rağmen mutfak ve temizlik işlerine karışırdı. Onu Bafra'ya götürmeye gelen lise öğrencisi amcam İsa iri yarı, saf ve komik bir gençti. Benimle akranım gibi sabırla oynamış ve çok güldürmüştü.

Okuma tutkumun tohumları Eskişehir'de atılmıştır diyebilirim. Annesinin ortaokulda başlayan yönlendirmesiyle bir kitap-çoksever olan annem artık fazla yorulmaması gerektiği tembih edildiği için uzun öğle uykularına yatarken beni de koynuna alıp kulağıma fısıldadığı masallarla uyutur, sonra kendi okuma serüvenine dalardı. Beş yaşındayken en büyük düşüm bir an önce okula gidip annemden dinlediğim masalları okuyabilmekti. Büyüyünce ne olacaksın kaçınılmaz sorusunu "masalcı" diye yanıtladığımda babam sinirli sinirli gülerdi.

İlkokula başlayacağım yıl babam zorunlu doğu hizmeti nedeniyle Hakkari il merkezindeki 118. Seyyar Jandarma Alayı'na atandı. Ülkenin en yoksul ve yüksek il merkezindeki evimize taşınmaya başladığımızda fantastik bir filmin oyuncuları arasına karışmış gibiydim.

Zamanın sanki unutmaya çalıştığı sessizlik beldesi Hakkari'ye doğa da anlayışlı davranmamıştı. Dağlar on bin kişinin bir arada yaşamasını sağlayacak bir düzlüğe bile izin vermemişlerdi, il merkezini oluşturan beş ayrı mahalle birbirini karşı tepelerden görebilen komşu köyler gibiydiler.

Çarşının altındaki lojmanımızın pencerelerinden dışarı baktığımda 3467 metre yükseklikteki heybetli Sümbül Dağı, elimi uzatsam doruğundaki son kalan buzul kütlesine dokunabileceğim denli yakın görünürdü; bahçeye çıktığımda Bafra denli, Eskişehir denli uzak.

Anadolu'nun dört bir yanından atanmış genç subay ve memur aileleriyle kısa sürede içten sayılacak dostluklar kurulurdu. Annem yorulmamaya ve öğlen uykularını aksatmamaya özen gösteriyordu. Babam akşamları eve döndüğünde yorgun ve düşünceli oluyordu. Sabahları sarımtrak tuvalet musluğundan ip gibi süzülen soğuk suyla yüzünü yıkarken güya İngilizce şarkılar söylüyor, sakal tıraşı olurken alt dudağının altını ısrarla aynı yerden keserek güne başlıyordu.

Hafta sonları en büyük tutkusu, inatçı ve yalçın Hakkari dağlarına rağmen, kulağına yapıştırdığı hışırtı kaynağı minik transistorlu radyosundan Fenerbahçe'nin maçlarını dinlemeye çabalamaktı. Her Fenerbahçe yengisinden sonra başlayan keyif dönemi, iki veya üç akşam sonra eline geçen gazeteden aynı maçın detaylarını ezberleyene dek sürerdi. Babam bana Fenerbahçe sevgisini aşılayamadığı gibi, beni annemden koparıp Zap Suyu dolaylarında katır sırtında yaptığı gezilere de bir türlü götüremezdi. Bazı akşam yemeklerinde kırgın bakışlarını üzerimde duyumsar gibi olurdum.

Annem yine hamileydi. Belki de babam, yüzü kendine benzemese de huyu suyu kendine benzeyecek, Fenerbahçe taraftarı, sporcu ve cesur bir oğul sahibi olmak üzereydi. Yaz sonunda babaannem ve amcam Hakkari'ye geldiler. Annem hamileliği sırasında annesinin yerine kayınvalidesinin yanında bulunmasını tercih etmişti. İdeolojik okul kavgalarına karışmayı başaran, lise üçte beklemeli İsa Amcam

ise tek ders sınavını veya son sınıfı Hakkari'de daha kolay şekilde geçebilmek umuduyla bize katılmıştı.

Sonbahar-kış karışımı bir Eylül sabahı üç ayrı kıtada sürecek öğrenim yaşantıma Atatürk İlkokulu'nda başladım. İkinci hafta okul binasının her odasının içindeki ayrı dünyayı merak eder oldum, sonra unutulmuş bir açıkhava müzesinde ziyaret edilmeyi bekleyen kalıntılar gibi il merkezine yayılmış devlet yapımı dev binalar ilgimi çekmeye başladı. Özellikle dikdörtgen şeklindeki bahçesinin sonunda dikili, Zap Suyu'ndan toplanan özel taşlarla bezeli ve dedemin köşkünden daha güzel olabilir mi diye kuşkuya düştüğüm Vali Konağı'nı, yanından geçerken tüm çocuklar gibi görkemli bir tapmağı seyredermişçesine hayranlıkla izlerdim. Hükümet Konağı'nın komşusu dev kültür sitesi en beğendiğim idari binaydı; babamın yakın arkadaşı yargıç Erkan Kaner nüfusu Hakkari'den 35 kat daha fazla olan Bursa'da bile böyle kapsamlı bir site bulunmadığından bahsederdi. Nerdeyse yaşı tutan tüm il nüfusunu ağırlayabilecek büyüklükteki kültür sitesinin etkin kullanıldığını görmemekle beraber, bu binanın albenili cephesi bende artık göreceğim tüm büyük binalarda estetik cephelerle karşılaşabilme beklentisi oluşturmuştu.

Aralık başları. Mevsimin ilk karı iddiasızdı; yağdı ve yitti. Hepimiz, akrabalarımıza böbürlenerek anlatacağımız boyumuzu aşacak, pencereleri, kapıları kapatacak yoğun kar yağışlarını hasretle bekliyorduk. Henüz okumayı sökememiştik. Kocası Hakkari'ye sürgüne gönderilmiş, her fırsatta okula gelmemeye çalışan duyarsız öğretmenimize annem sinirlenmeye başlamıştı. Puslu bir cumartesi sabahı annemin iniltileriyle uyandık. Yedeksubay doktorun kısa muayenesinden sonra annem ve babam bir askeri jiple Van Askeri Hastanesi'ne doğru ivedilikle yola koyuldular.

Yaşamımın en acı haberi altı yaşımda ve öğle yemeğimi yerken yakaladı beni. Dar ve kavisli Van-Hakkari karayolunun Zap Jandarma Karakolu yakınlarında, Van yönünden seyrederken kontrolsüz bir hızla viraja giren kömür yüklü kamyondan kurtulmaya çalışırken Zap Suyu'na düşen askeri jipteki yolcular Üsteğmen Sinan ve eşi Munise İnsan ile sürücü Onbaşı Halit Talih kaza yerinde ölmüşlerdi!

Ölüm sonrası kaosu; şok-panik-çaresizlik-dinmeyen gözyaşları-çalan her kapı ziliyle yinelenen feryatlar. Ve babaannemin şoktayken

bile vazgeçemediği ilkel misafirperverlik çırpınışları...

Dedem, anneannem, Dayım, büyükbabam ve dedemin iki çalışanı Hakkari'ye geldiklerinde ağlamaktan gözlerim, uykusuzluktan başım ağrıyor, doğar doğmaz gecenin karanlığına terk edilmiş bir kedi yavrusu gibi titriyordum. Yaşamımda ilk kez uçağa Van'da annemin ve babamın tabutlarıyla birlikte bindim. Verilen ilaçların etkisiyle amcamın kollarında veya dizlerinde devamlı uyuduğumu anımsıyorum. Bir de dedemin sık sık, "Çocukları o ellere salmayacaktık Melek Hanım" diye inlemesini.

IV

Ortaokulu bitirene dek kalmak ve Dayım'ın elinde büyümek üzere yeniden Bafra'daydım. Dedemin köşkünün mutluluk dolu geçmişi olmasa da, yeni aileme beni her gördüklerinde bir felaketi anımsatacağımın bilincindeydim. Konutun ikinci katındaki annemin eski odasına yerleştirildim ve bir hafta sonra Bafra Merkez İlkokulu'nda yeniden öğrenim yaşantım başladı. Okulda ve mahallede çocukların bakışlarıyla ve elleriyle beni gösterip kendi aralarında bir lanetliden bahsedermişçesine fısıldaşmaların- dan, okulda öğretmenlerin, çarşıda ve sokakta eşrafın acıma dolu yapay sevecenliklerinden çok rahatsız oluyordum. Dersler biter bitmez köşke dönüyor, odamda veya bahçede tek başıma kalmayı yeğliyordum. Liseye başlayana dek yaşantımı katı "saat ve takvim" sürgitiyle ustaca yöneten anneannem bu durumdan şikayetçi değildi. Kentte babası denli popüler olmayan Dayım da işi biter bitmez eve dönüyor ve derslerimde yardımcı olmaya çalışıyordu.

Yıl sonundan önce "okuyabiliyordum". Anneanneme göre "gökyüzünden beni daima takip eden annemin ruhu benimle gurur duyuyordu". Babamın ruhunu memnun edebilmek için de kendiliğimden Fenerbahçe taraftarı olmuştum. Bana aynı zamanda

baba, ağabey ve arkadaş olmaya çırpınan Dayım'ın yılbaşı armağanı olarak aldığı büyük harfli masal ve resimli macera kitaplarını görünce ilk kez sevinir gibi oldum. Kitaplarım uzun süre Dayım'dan sonra en iyi arkadaşım olacaklardı. Onun her akşam eve dönüşünü takip eder, anneannemin uyarılarını unutup ayakkabılarını çıkarmasını beklemeden koşar, beline sarılırdım. Sakat sağ ayağı yüzünden dengesi hemen bozulur ama sonunda düşmemeyi becerir, o da bana sarılır, saçlarımı koklar ve öperdi.

Sömestr tatiline dek haber bültenleri dışında radyo ve televizyona dokunulmadı. Temmuz'da panayır kıvamlı Samsun Karadeniz Fuarı'nın açılışına dek sinema ve tiyatroya gidilmedi. Evcil kişiliği olmayan dedem kaçınılmaz iş bağlantıları dışında akşam yemeklerinde hep evdeydi. Haberleri dinlerken fısıltıyla konuşma bir yana, çatal kaşık seslerine bile tahammül edemez ama kendisinin iri taşlı kehribar tespihini sistemli bir şakırtıyla çektiği yetmezmiş gibi, kürdan yerine kullanmaya çalıştığı diliyle ağzından sinir bozucu şapırtı ağırlıklı sesler çıkartırdı. Onun, Dayım'ın anneannemle aralarındaki konuşmalara bile sinirlenip yemek masasında yüzüne peçetesini fırlattığını anımsıyorum, Dayım'ın yemek masasından kalkıp gitmek yürekliliğini gösteremediğini anımsadığım gibi.

Karadeniz'in en lezzetli pidelerinin Bafra'da yapıldığı yanlış mıdır? Pazar sabahları saat 9-12 arası Bafralılar genelde susar, tepsilerde dizi dizi peynirli, kıymalı, sucuklu ve pastırmalı pidelerden oluşan kahvaltı bitene dek yalnızca ağızlarını şapırdatırlar. Pazar günleri dedemi Dayım bile sinirlendiremezdi. Yalnız, "Benim yakışıklı torunuma tüfek alacağım ve önümüzdeki yıl beraber ava gideceğiz" şeklindeki övgülü beklentilerini yinelerken oğlunu acımasızca süzerdi.

Dini bayramlar dışında annemin ve babamın mezarlarına götürülmezdim. Anneannemin ve Dayım'ın daha sık gittiklerini sanmıyorum. Dedem her Cuma namazından sonra kızının, damadının ve annesinin mezarlarının başında olurdu. Anneannem babamın ailesiyle de dini bayramlar dışında görüşmemi istemezdi. Galiba önemli sorunları nedeniyle onların da torunlarıyla daha sık görüşebilmeleri olanaklı değildi; İsa lise sonda beklemekte ısrar ediyordu, büyükbabamın taze dul bir müvekkilesiyle ilişkisini ben bile duymuştum ve babaannem devamlı hastaydı.

Kimlerle, nerede ve kaç saat oynayacağım ile ilgili anneannemin katı kurallarına memnuniyetle uyardım. Çünkü evimiz ve bahçesine dönüş öyle güzeldi ki! Kumsaldan özenerek toplanmış, doğaç Karadeniz dizaynı rengarenk binlerce oval taşın betona serpiştirildiği, mozaik pano görünümlü, uzun ince bahçe yolu, köşkün ana giriş kapısının mermer merdivenlerine dek bitmezdi. Yoldan adeta fışkıran oval taş ormanının içinde sonsuz sayıda figürler saklıydı. Gözlerim sürekli yola odaklı yürür, bir gün önce keşfettiğim korsan haritalarının, takımadaların, yabanıl hayvanların yerini bulut kümelerine, göçmen kuş sürülerine ve öfkeli tanrı heykellerine terk ederek yok olduklarını üzülerek görürdüm.

Dedemin buyurduğu gibi, bir binaya "çok yakışıklı" denilemez mi? "Yakışıklının" ikinci katının ortasında karşıdan belirsiz ince bir balkon ve onun tam altında cumba şeklinde giriş holü vardı. Neo-klasik ve barok özellikler taşıyan, mimarı gizli köşkün balkonunun üstünde kule şeklinde yükselen görkemli kesit, doğal olarak, dedemin özel çalışma odasıydı. Açık pembe boyalı simetrik binanın saçak süslerinden belli belirsiz mermer tütün yaprakları sarkıtılmıştı. Sade görünümlü holden salona geçtiğimde kendimi birden önceki yüzyılda bulurdum. 110 metrekare boyutundaki yüksek tavanlı salonda yerleri asla değişmeyen Fransız XVI. Louis stili oturma takımı, Fernand Kohl, Rene Lexcellent, Duvivier ve Paul Sormani imzalı mobilyalar, Math Moreau, Antoine-Louis Barye, Eugene Mariston, Jean-Baptiste Germain ve Jean-Antonin Mecie imzalı bronz heykeller, Sevres vazolar, Christofle çay takımları, jardiniere ve tepsiler, padişah tuğralı gümüş eşyalar, Osmanlı sarayı için özel üretim sedefli sandıklar ve eşyalara uyumlu pastel renkli Hereke halıların tümü; bir Osmanlı paşasının mirasçılarından müzayedeci Aret Portakal aracılığıyla elde edilmişti. Salonun duvarları Hikmet Onat, İbrahim Çallı ve Hamit Görele'nin İstanbul peyzajlarıyla kaplıydı. Resim aşkım bu tablolarla başladı. Bu tablolar yüzünden aşık oldum görmeden Boğaziçi'ne.

Anneannem, "her resmin 101 değişik öyküsü vardır" der, tablolarıyla ilgili kısa öyküler uydurur "bakalım sen kaç tanesini çıkartabileceksin" diye hayal gücümü kamçılardı. Bir de "her resimde 101 küçük resim saklıydı" ve "ben yarım saat içinde kaç tanesini bulabilecektim". Böyle başlamıştır seyrettiğim tablolardaki "saklı öykülerin" ve öbür "resimlerin" peşine düşmem.

Çevresindekilerin kişisel özelliklerine göre ustaca hareket edip her istediğini yaptırabilen anneannem zeki, kültürlü, iyi yaşamasını seven bir kadındı. Evin gerçek hakimiyken kocasının gölgesindeymiş gibi hareket eder, onun ana hatlarıyla iş yaşamını da izlerdi. Dedem Dayım'ı her fırsatta hırpalarken aralarına girmez, olanlardan rahatsız olmuşa benzemezdi.

Dayım akşamları derslerimi kontrol için odama gelir, uykum gelene dek yaştaşıymışım gibi benimle dertleşirdi. Şık giyinen, sessiz ve mutsuz bir insandı. Kol saati, kravat ve gözlük tutkunuydu. Sakat ayağından, babasından, annesinden, Bafra'dan ve Bafralılardan yakınırdı. "Şu dünyada tek dostum galiba sensin" der, ağlamaklı olurdu. Detaylarını anlatması yasak iş gezileri için Avrupa'ya gideceği zamanlar dışında onun Bafra'da mutlu olduğunu görmedim.

Gelin olup gidene dek anneme ait olan odamda ondan bana anı beş adet figüratif tablo kalmıştı. Samsunlu ressamlar Avni Lifij ve Namık İsmail'in küçük tablolarının karşısındaki duvarda Zeki Faik İzer ve Hamit Görele'nin peyzajları vardı. Kapının sağındaki boşlukta asılı beşinci resim H. Matisse'den bir enteryör kopyasıydı ve "H. Matisse'den M. Silah 953" imzalıydı.

Anneannem tarafından çerçeveletilip asılan annemin yapıtına bazan gözümün takıldığını gören, babasından habersiz koluna saat bile alamayan Dayım, "Bir gün sana o ressamın daha güzel tablosunu alacağım," demişti.

Dinlenmek için penceremden bıkmaksızın seyrettiğim dev bahçenin ortasındaki oval süs havuzunun çevresinde bir pastaneye yetecek sayıda hasır koltuklar, masalar ve sehpalar bulunurdu. Havuza komşu çiçek tarlasındaki favorilerim mor ve kırmızı şarap rengi hercailerdi. Sonra simetrik sıralı dut, nar, karaca erik, ayva ve uğur-kaynağı iğde ağaçları ve maalesef domates, salatalık ve biber tarlacıkları. Bahçenin girişi bahçevan, bekçi ve kahya Sürmeneli Emir Erim'in tek katlı konutuyla başlardı ve -binlerce roman ve filmde olduğu gibi- eşi Hatice ve ilkokul terk yetişkin kızı Sadiye ile birlikte köşkün ve yaşamımızın vazgeçilmez parçalarıydılar.

Anneannem misafir ağırlamaktan hoşlanmaz, havuzbaşının sefasını maalesef dedem sürerdi. Mayıs ayından başlayarak haftada bazen iki gece üç değişmez arkadaşıyla beraber, bahçeden taze koparılmış salatalık ve buzlu rakı eşliğinde beni sonsuza dek

bitmeyecekmişçesine bunaltan tavla turnuvaları yapılırdı. Biraz serinlik uğruna penceresi kısmen açık odamda kitap okumaya çabalarken dedemin anlattığı her şeye yapmacık ve yüksek sesle gülmeye çalışılmasından çok, kemik zarların tavlaya değdiği anda oluşan tıkırtıdan ve tavla pullarının abartılı şakırtılarla hareket ettirilmesinden nefret ederdim. Terlemek pahasına pencereyi kapattığımda konuşmalar ve kahkahalar hiç olmazsa boğuk hırıltılara dönüşür, ancak zarların tavlaya düştüğü anda yayılan feryat etkili tıkırtı aynı iticilikle pencereyi aşar, kulaklarımı ve beynimi taciz etmeye devam ederdi. Dayım, "Tavla, yeterince gelişmiş insanların oynamaması gereken çağdışı bir oyundur" derdi.

Dayım bir de, "Bu binanın Trabzon Atatürk Köşkü'nden kopya edildiğini 30 yıl önce öğrendim, 30 yıldır kapısından utanarak girerim" derdi.

1973 yazından başlayarak ortaokulu bitirip Bafra'dan ayrılana dek her Haziran, üç aylığına Büyükada'daki köşkümüze tatile gittik. İşlerinin mevsimsel özellikleri nedeniyle dedem iki hafta, Dayım bir veya bir buçuk ay bize eşlik edebilirdi. Dayım'ın, "Şirkette takip etmesi gereken önemli işler bulunduğu halde, babasının torunu yaşındaki Samsunlu çingene kızlarla alem yapabilmek için Büyükada'da daha uzun kalabildiği" şeklindeki duyumunu anneannem ısrarla duymamazlıktan gelirdi.

İlk Büyükada seferindeki heyecanım Hikmet Onat ve İbrahim Çallı tablolarındaki sihirli Boğaziçi'ne sonunda kavuşabilmek adınaydı. İkinci seferden itibaren önceliğim Dayım'a göre "yeryüzünün cennete en yakın" köşesi Büyükada'ya kavuşmak özlemine dönüştü. Nizam Caddesi'ndeki üç katlı, sayısız odalı ve kuleli bembeyaz ahşap yazlığımız "IV. Patrikiadis Köşkü" adıyla anılır, Ada'nın en seçkin konutları arasında gösterilirdi. Denize doğru inen bahçesi simetrik palmiye ağaçlarıyla süslüydü ve özel iskelesi vardı.

19. Yüzyıl sonlarında tamamlanan Levanten dokulu konut, değişik mimari üslupların akıllıca kaynaştırılması açısından Ada'nın diğer kişilikli köşkleriyle de uyum içindeydi. İlk iki kattaki salonların yüksek tavanı hem alçı kabartmalar hem de kalem işi ince süslemelerle zenginleştirilmişti. Salon duvarlarının süslemesiz bırakılmış kısımlarında Ayvazovski, Civanyan, Diyarbakırlı Tahsin ve Olga Andoniadis imzalı, deniz konulu dev tablolar asılıydı. Köşkün kullanılan ana odalarının duvarları açık mavi boyalıydı ve abartısız

kalem işi desenler oralara da taşmıştı. Denize cepheli kulenin ikinci katındaki odamın duvarlarında asılı Adalı ressam Şükriye Dikmen'in bir genç kız portresi ve iki natürmortunu anneannemle beraber koleksiyonunu elden çıkarmak zorunda kalan yaşlı bir Rum hanımefendiden satın almıştık. Perdelerinden, yer muşambalarına değin eşyalarının değiştirildiğini anımsamadığım köşkün bakıcılığını; komşularımız Trabzonlu armatör Aygün Günay ve Sultanhamam'da kumaş toptancısı Kosta Minimiadis'in köşkleriyle birlikte Bozcaada göçmeni, hiç evlenmemiş ve yaşlanmamanın sırrını bulmuş, ayrı yumurta ikizi Niko ile Stelyo yaparlardı.

İlk iki yaz, Büyükada'yı, komşu adaları ve komşu aileleri tanımaya çalışmakla, heyecansız geçmişti. O günlerden özlemle anımsadığım, yerli turistlerin Ada'yı acımasızca işgal ettiği pazar sabahlarının gürültüsünden uzakta Dayım'la yaptığımız Boğaziçi ring vapur gezileriydi. "Boğaz'da, en çok Yeniköy yalılarının bulunduğu bölümü beğendiğimi" açıkladığımda, 40 yaşını geçtiği halde babasından annesinin yardımıyla harçlık almakta olan Dayım, "Büyüyünce sana ordan bir yalı alacağım" demişti.

İlkokul dördüncü sınıfa geçtiğim yaz aile meclisi büyüdüğüme karar vermiş olmalıydı; gidilesi İstanbul müzelerini ve camilerini anneannemle, kitapçılarını Dayım'la ziyaret etmiştik. 20 dakika uzaklıktaki İskele'ye, Yordan Pastanesi'ne Stelyo yerine artık komşu çocuğu, yaştaşım pısırık Yorgo ile gidebiliyordum. (O yaz Yorgo'nun lise iki öğrencisi, Mireille Mathieu saçlı ablası huysuz Rea'ya aşık olduğumu Dayım'a bile söyleyememiştim.) Dedemin Ada'yı şereflendirdiği günlerde Anadolu Kulübü'nde katılınması kaçınılmaz akşam yemekleri canlı müziğe rastlamak zorunda mıydılar? Orkestra, kendilerini dinlemeyen müşterileri cezalandırmak istercesine yüksek volüm ile icraatını sürdürür, birbirlerini duyabilmek için daha yüksek sesle sohbet etmek zorunda kalan müşteriler ise müziği dinlememek inadından zaten vazgeçmezlerdi. Müzikli yemeklere antipatim işte o yaz başladı. Dedemin gelişiyle artan misafir trafiğine onun dışında sevinen yoktu. Anneannemin hısımları bile ancak enişteleri varken gelip gidebilirlerdi; Melek Hanım'ın yüzünü ekşitmeden buyur ettiği sayılı kültürlü İstanbullu azınlık ve kudretli Anadolulu çoğunluk hanımlarıydı. Dedemin yanımızda olduğu bir cuma sabahı, anneannemin ısrarıyla, "törensiz" ve "acısız" sünnet olup, erkekliğe adım attım. Bu operasyon en çok,

erkeklik organının yaşamı boyunca tümünün sahibi kalabilecek ama erkekliğe o adımı atamayacak Yorgo'nun ilgisini çekti. Sosyete sünnetçisinin "bugün sünnet, yarın deniz" iddiasını sınayamadan Bafra'dan babaannemin ölüm haberi geldi. Dayım, "Ahlaksız komünist, sonunda kadını kahrından öldürdü" demişti.

Ertesi yaz Ada'ya döndüğümüzde büyükbabam metresiyle evlenmiş, askerden dönen oğluyla birlikte veda etmeden Samsun'a taşınmıştı. Binlerce kez yıkana yıkana renk değiştirmek ve kısalmaktan vazgeçmiş giysileri içinde ve yaşlanmayı unutmuş saf ve kavruk suratlarıyla Niko ve Stelyo bana "görmeyeli ne kadar da büyümüşsün" demediler ama satrancın kurallarını öğrettiler. Yorgolar'ın bahçesinin dibinde depodan devşirme iki göz evde otururlar ve onun annesi ve ablası tarafından devamlı azarlanırlardı. Yaşamları boyu uçağa ve trene binmemiş, son iki yılda bir kez İstanbul'un en yakın iskelesi Bostancı'ya gitmek zorunda kalmışlardı. Cuma ve cumartesi geceleri kahvehaneye çıkmayıp satranç oynarlardı. Dimitrakopulo şarabı ve yeşil gözlü antika Sanda marka radyonun isimsiz istasyonlarından yakalanan müzik eşliğinde; dörde bölünmüş domates ve ikiye bölünmüş dolmalık yeşil biberlerin sararmış gazete kağıdı üzerine dökülmüş tuz kümesine bandırılarak yendiği partilere tek seyirci olarak katılmaya başladım. Bir pazar sabahı da onlarla beraber, anneannemden gizli, Rum Ortodoks Mezarlığı'na gittim. Niko ve Stelyo, Bozcaada'dan gelip yanına sığındıkları ve bu dünyadan bekar göçen dayıları Taki Efendi'nin mezarının başındayken, anıt dizaynlı mezar kaidelerini, müteveffa büstlerini, camaltında korunmuş fotoğrafları, yaşamımda ilk kez duyduğum ad ve soyadlarını, doğum ve ölüm tarihlerini izleterek mezarlık turu yaptırdı sanki bir güç bana. 1911-1917 yılları arasında yaşamış A. Paraskevas'ın hüzünlü ve 1898-1916 yılları arasında yaşamış Nikos S. Potaris'in akşam vapurunu karşılamak üzere iskeleye koşmaya hazırcasına canlı büstlerini ve bakımsız mezarlarını Ada'ya geldiğim her yaz, tatilin son gününde ziyaret eder olacaktım.

Sabah kahvaltılarından sonra denize cepheli ikinci kat balkonundaki okuma seanslarına gelince: Ben Kemalettin Tuğcu veya Ömer Seyfeddin'den kısa öyküler, anneannemse 18. ve 19. Yüzyılda yazılmış ve rütbesi "klasik" romanlar okurduk. O'na göre, "Dünyada okunası roman sayısı ikiyüzü geçmezdi, son büyük roman Doktor Jivago'ydu ve Yahya Kemal'in romancı olmaması ne büyük

talihsizlikti". Detaylarını kimseyle paylaşmadığı İstanbul gecelerinden geç dönmemişse Dayım da elinde Time, Economist, İngilizce gezi veya kol saati dergileri bize katılırdı. O kitap okuyacaksa, 19. ve 20. Yüzyılda yaşamış önemli devlet adamlarının yaşamöykü ve özyaşamöykülerini yeğlerdi.

(En çok takdir ettiği Batılı devlet adamı 1743-1826 yılları arasında yaşamıştı. 23 yaşında hukuk öğrenimini tamamlamış, üç yıl sonra politikaya atılmış, 31 yaşındayken ülkesinin bağımsızlık bildirgesini kaleme alan heyet içinde yer almıştı. 35 yaşındayken doğduğu eyaletin valisi seçilmiş, 41 yaşında Fransa Büyükelçiliği'ne, 54 yaşında başkan yardımcılığına atanmış ve 1801 yılında ülkesinin üçüncü cumhurbaşkanı seçilmişti. İki başarılı hizmet döneminden sonra üçüncü kez seçilme olanağına rağmen adaylığını koymayarak planlarını kendi çizdiği köşküne çekilmiş, ölümünden önce "ülkeme verebileceğim son hizmet" diye tanımladığı, ülkesinin ve dünyanın önde gelen yüksek öğrenim kurumlarından Virginia Üniversitesi'nin kuruluşunu 1825'te tamamlamıştı.

Latince ve Yunanca dahil altı yabancı dil bilir, matematik, fizik, doğabilimleri, din ve mimarlık ile de ilgilenirdi. Kitapsever, estet ve gurmeydi. Ailesine ve dostlarına düşkündü. Ben onun "kitapsız yaşayamam" özdeyişini sevmişimdir. Dayım "bizi ancak böyle bir lider kurtarabilir" derdi.)

İlkokulu bitirdiğim yaz sınavlarım ve yurtdışı gezi trafiği nedeniyle Ada'ya gidemedik. Ertesi yıl Yorgolar köşklerini alacaklıları Kayserili pamuk ipliği tüccarı Metin Nimet'e satıp Atina'ya göç ettiler. O, Niko ile Stelyo'yu evlerinden attı. Orta ikiye geçip Britt Ekland'a aşık olduğum yaz dedem öldü. Ertesi yaz son kez geldik tatil için Ada'ya; o yaz daha çok Ayia Yorgi tepesinin değişik kuytularında Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Sait Faik, Edgar Allan Poe, Anton Çehov ve Graham Greene okuduğumu, düzgün ve müsamahakar taşlara yaslanıp, tepenin ebedi bekçisi küskün Bizans rüzgarı sırtımda örtü, kısa ve keyifli uykulara daldığımı anımsıyorum.

Eski komşumuz Bay Kosta Dayım'la vedalaşırken, "Ada'yı herkes çok sever, ama herkes terkeder" demiş. Yeniden Bafra. Eylül. Saatli Maarif Takvimi'ni kırmayan güz yellerinin, satılamayıp depolarda bekleşen tütün stoklarının tükenmekte olan kokularını kent dışına dek taşımaları bir sinyal midir?

Sokaklarda peşime düşen o koku ordusu köşkün içinde de duraksamamış olurdu. Çünkü dedem, anneannem ve hizmetçilerin her fırsatta içmek zorunda oldukları Bafra sigarasının her yere sinmiş kokusunu azaltmak veya yoketmek gereği duyulmazdı. Dayım bu nedenlerle rahatsızlığını yüzünü buruşturarak belli etmek cesaretini gösterince de dedem çok sinirlenirdi.

Ekim. İlkokul beşinci sınıf öğrencilerinin duyarlı ailelerinin, Karadeniz'in en seçkin okulu Samsun Anadolu Lisesi hazırlık sınıfına alınacak 120 öğrenci arasına çocuklarını sokabilmek için sınav maratonuna başlama ayı. Sekiz ay boyunca, biri Samsun'dan benim için getirilen, iki kurs öğretmeniyle birlikte gerçekleştirilen yoğun hazırlık sonucu binlerce kişinin katıldığı sınavda altıncılıkla Samsun Anadolu Lisesi'ne girdiğimde Dayım, "Aferin ama ben ilk üç içine girebilmeni beklerdim" demişti.

Yoğun İngilizce öğrenmek üzere başladığımız hazırlık sınıfının ilk iki haftası içinde yemekhane karavanasına, şamatacı sınıf ve taşralı yatakhane arkadaşlarıma alışmaya çabalarken, çoğunu yeni tanımaya başladığım sınıf arkadaşlarımın ve orta bir öğrencilerinin bir lanetliyi birbirlerine tanıtırcasına beni işaret edip aralarında fısıldaştıklarım gördüm. Beş yıl önceki karabasanlarım mı diriliyorlardı? Ne çabuk ve şiddetli başım ağrımaya başladı. Ama ağlamadım.

Yedek listeden son anda Anadolu Lisesi'ne girebilen, Bafralı Dr. Ekrem Ermek'in oğlu Kerem Ermek denen salak çocuk herhalde bire bin katarak nasıl "öksüz" kaldığımı önüne gelene anlatmıştı. Hafta sonu Dayım'a olanları aktardığımda, "Senin baban Bafra'nın en yiğit delikanlılarındandı, o solucan kılıklı veletten bunun hesabını sormazsan babanın ruhuna saygısızlık olur" dedi. Sonra saatlerce İngilizce çalıştık. "Bir Robert veya Üsküdar Amerikan Liseli" denli akıcı İngilizcem olması için dört yıl hem Dayım'la, hem de tatillerde özel Amerikalı öğretmenlerle çalışırdım.

İlkokul dönemimde herhalde arkadaşlarımla kısıtlı beraberliklerim olduğu için ciddi kavga ettiğimi, bir yerimin kanadığını, hatta bisikletten düşüp kolumu veya bacağımı çizmeyi başarabildiğimi bile anımsamıyorum. Samsun'a döndüğüm ilk pazartesi akşamı yatakhane tuvaletinde, barışçıl sicilime ihanet etmek pahasına solucan kılıklı, salak Kerem'i zevkle dövdüm. Bir de arkamdaki sırada oturup İngilizce ödevlerini devamlı benden kopya

çekmeyi huy edinmiş Ercan Caner adlı gündüzlü bir çocuk vardı. Artık benden kopya çekemeyeceğini bildirdiğimde sanırım, "Öksüz eşek n'olucak" dediğinde anında sümüklü Ercan'ı Kerem'den daha beter hırpaladım. Son dersten sonra Ercan'ın mahallelisi ve intikam meleği lise ikiden Oktay Tokay sol kulağımı koparırcasına çekip suratıma iki tokat ve bacaklarıma tekme attı. Yaşamımda ilk kez tokat ve tekmeyle tanışmanın verdiği şaşkınlıktan olmalı yine ağlamadım. Yatılı okul raconu gereği okul yönetimine şikayete gitmedim. Ertesi gün Bafra'da Dayım'a durumu rapor ettiğimde gözlerinin iri iri açılıp korkutucu şekilde durağanlaşmasına, alt çenesini sağa sola hareket ettirip, yanaklarının öfkeyle sallanmaya başlamasına ilk kez tanık oluyordum ve korkutucuydu. Telefona sarılıp Samsun'da yaşayan amcama olanları kışkırtıcı şekilde özetleyip, "Sen halledebilir misin yoksa Bafra'dan adam göndereyim mi?" dedi. Pazartesi sabahı okula döndüğümde Oktay'ın bir kavgada yediği dayaktan en az bir hafta okula gelemeyeceği konuşuluyordu. Dayım iki hafta üst üste şoförü Sürmeneli Tahir İhtar ile kardeşi Sahibi, Oktay'ın yakın arkadaşlarıyla, anlayacakları dilden konuşmaya yolladı; onlar, sapları kemik ve kan kırmızısı renkli sustalı bıçaklarıyla, ilgililerine "dokunulmazlığımı" duyurdular. Üvey annesinin bir hısmının kızıyla evlenip, kayınpederinin Subaşı'ndaki manifaturacı dükkanında çalışan amcam da operasyonun son bölümünde, Oktay okula devam edebilir duruma gelince celladını unutmamasını sağlamak üzere uygun aralarla okulda beni ziyaret etmeye başladı. Okulda kaldığım dört yıl boyunca artık bir tarikat veliahtı gibi rahat edecektim. Dayım, "Her ormanın ayrı yasası vardır, içinden geçiyorsan hepsine uyacaksın" derdi.

Her işim ne zaman rast gitmiştir ki! İlk yarıyıl karnemi takdirnameyle alıp eve döndüğümde; dedemin kalp krizi geçirip hastaneye kaldırıldığını, yoğun bakımdan çıktıktan sonra uzun bir istirahat dönemi için eve getirildiğini duydum. O dipsiz Nisan yağmurları dinene dek, evinde kapalı kalacaktı. Hafta sonu tatilleri için döndüğümde, mavi pijamalarının üstünde bordo robdöşambrıyla dedemi salonda pencere kenarına oturmuş, gözleri bahçeye dikili, elinde kehribar tespihini dalgın dalgın çekerken veya köşkün tepesindeki özel odasında mırıldanarak Kur'an okurken bulurdum. Beni görünce gözleri yaşarır, içine çökmeye başlamış ve tıraşsız yanaklarıyla sarılır öper, "Oğlumla da ava gidemedik" der, galiba gülerdi.

Odasındaysa talimat verircesine, "Sevaptır, dinle" der Kur'an okumasını sürdürürdü. Küçük çalışma odası da anneannemin İstanbul'dan getirttiği antika eşyalarla doldurulmuştu; bordo deri kaplı maun masasının arkasında "J. Kansler 1926" imzalı ve rötuşlu siyah beyaz Atatürk portresi asılıydı. Masanın sağında üçte biri boş, tümü en çok bir kez açılmış Türkçe, İngilizce ve Almanca tütün konulu kitap ve albümlerinden oluşan camekanlı kütüphanesi vardı. Duvarın sol kısmında 19. Yüzyıl tarihli, ikisi de "İstanbul'da Liman" konulu Carlo Bossoli ve Edward Hoyer imzalı oryantalist tablolar asılıydı. Müşterilerinden armağan bu dingin tablolara bir kez bile alıcı gözle bakmış olabileceğini sanmıyorum. Bahçeye cepheli pencerenin iki yanındaysa mat cam altında soluk tütün yapraklarından kotarılmış "Maaşallah" ve "Allah'ın Dediği Olur" yazılı levhalar dururdu. Yerde, "Anamdan kalan tek anım" dediği yırtık ve odaya uyumsuz yeşil, kırmızı, mavi geometrik figür dolu parlak kilimini anımsıyorum. "Oğlum, Dayın hem sana hem de işlere çok iyi sahip çıkıyor, Allah razı olsun" dediğinde git bunları Dayın'a sen ilet demek istemiyor muydu?

Anneanneme gelince; kocası ölümden dönmüş, evinde tek başına dinlenirken o, günlük yaşam rutinini hiç değiştirmemişti.

Haziran ayında biz Ada'ya gitmeye hazırlanırken, dedem artık ayaklanmış, tavla arkadaşları ve buzlu rakı partileriyle bahçeye çoktan el koymuştu. Artık Dayım'la uğraşmıyor, hastalığı sırasında verdiği yetkileri kullandırıyor ve günlük sigara tüketimini iki paketten aşağıya indiremiyordu.

Orta ikiye geçtiğim yıl, karnemi almama bir hafta kala Dayım'ın şoförü Tahir sabah erkenden beni Bafra'ya götürmek üzere okula geldi. Uykusunda kalp krizi geçiren dedem ölmüştü. Cenazesine İstanbul'dan, Ankara'dan, Samsun'dan, Trabzon'dan, Rize'den insanlar akın etti. Anneannemin ve Dayım'ın taktıkları siyah camlı gözlüklerin sakladığı gözlerinden kaç damla yaş gelmiştir göremedim. Tabutu toprağa verilirken, aklım ve gözlerim 35. yaşlarını göremeden giden annem ve babamın mezarlarında, hiç olmazsa 73 yıl yaşadın be dedeciğim, diye düşünmekten kendimi alamadım.

Dedemin ölümünden sonraki hızlı gelişmelerle ilgili olarak beklentilerimde yanılmadım. Önce evdeki zoraki mini yas bir hafta sürdü, cenaze törenini takip eden Cuma günü Halis Bey elinde viski bardağı televizyon seyrediyordu. Anneannemin mini yas takvimine itiraz etmiş olabileceğini sanmıyorum. Dayım şirkette verimliliği düşmüş tüm emektar personelin hemen işine son verdi. Dedemden tarihsiz senet veya çek karşılığı borç alan sonra da onun hoşgörüsüne sığınıp borçlarını unutturmaya çalışan, av ve tavla arkadaşları dahil, nankörlerden bağırttıra bağırttıra alacak tahsilatı yaptı. Kaba kuvvet gösterisinde bulunmaya çalışanları "daha kaba kuvvet" kullanarak sindirdi.

1970'lerin sonuna doğru tütün tarımı, ürün arzının artışı sonucu yoğunlaşan rekabet, teknolojik gelişmeler ve hükümetlerin istikrarsız fiyat destek politikaları yüzünden çekiciliğini yitirmişti. Dayım tüm darboğazları yanlışsız atlatabildiği gibi, B.A.T.'den güvenilir bir yetkiliden aldığı sinyalle Londra borsasında B.A.T. hisselerine İsviçre'de bulundurulan fonlarımızdan yaptığı yatırımlarla kendi deyimiyle "önemli" para kazanmıştık. Yoğun iş temposuna rağmen yakınlığımız sürüyordu. Yatakhanedeki en içten arkadaşım Tirebolulu Nedret Terden'i hafta sonu Bafra'ya davet etmek önerim dışında her istediğime evet demişti. Onunla seks konusuna girişi de dedemin öldüğü yıl yaptık. Sınıfımdaki oğlanlar iki sıra öndeki, bir sınıf aşağıdaki kızlara aşık olurken, ben neden Britt Ekland'a aşık oluyorum diye sorduğumda, "Oğlum sen onlardan bir lig üstte olduğunun farkında değil misin, ayrıca gözü yukarıda olmayanların yukarı çıkma şansı yoktur" demişti. Beni ortaokulda Sait Faik ve Anton Çehov'la tanıştıran sevgili Türkçe öğretmenim Nurdan Hanım bazı kompozisyonlarımı sınıfta yüksek sesle okumuş, "Arkadaşınız orta iki değil, lise iki öğrencisi gibi dolu dolu yazıyor çocuklar" dediğinde sınıf arkadaşlarıma kalleşlik etmişçesine rahatsız olmuştum.

1979. Ülke için yokluk ve kanlı günler dolu kara dönem. İdeolojik sürtüşmelerin okullardan, sendikalardan, siyasi partilerden, derneklerden otobüs duraklarına dek taşıp, karşıt görüşlü gazete okuyanların kurşunlandığı, otomobillerin benzin istasyonlarında, ev kadınlarının margarin kuyruklarında saatlerce uyurgezerler gibi bekleştiği, döviz yokluğundan ithalatın darboğaza girdiği, işçi-işveren ilişkilerinin tamamen koptuğu, karaborsanın hortladığı, siyasi parti

liderlerinin kişisel çıkmazlarıyla debelendiği 12 Eylül 1980 askeri darbesine her yönüyle hazır duruma getirilmiş kaos ortamından da biz ailecek kârlı çıkmıştık. Dayım yurtdışındaki dövizlerinin bir kısmını karaborsada yüksek kârla değerlendirmiş, plastik eşya üretimi yaparken fabrikalarını kapatıp Toronto'ya yerleşme kararı vermiş iki bıkkın Ermeni kardeşin Yeniköy Konsolosluk otobüs durağı yakınındaki üç katlı yalılarını, dörtte üçü yurtdışında ödenmek üzere gerçek değerinin yarısına ele geçirmişti.

Ortaokulu birincilikle bitirmek zorundaydım. Dayım'ın yaptığı kapsamlı araştırmalar sonucu lise öğrenimime Avrupa'nın seçkin özel okullarından, İngilizler tarafından İsviçre'de kurulmuş, Aiglon College'da başlayacaktım.

Albenili tanıtım katalogunun girişinde okulun, biri Taylandlı prenses olmak üzere yedi öğrenciyle öğretime 1949 yılında başladığı yazıyordu. Mezuniyet armağanı olarak Dayım'dan elektrogitar (Dire Straits orkestrasının şefi Mark Knopfler yüzündendir) istediğimde, Dayım, "Bana gitar çalan önemli bir devlet veya işadamı göster sana elektrogitar değil Mark Knopfler'in kendisini alacağım" buyurmuş, onun yerine 18 ayar altın "soylu saat" dikdörtgen bir Patek Philippe takmıştı koluma. Kasabanın en elit lise öğrencisi olarak Aralık ve Mart aylarındaki sömestr tatillerinde iki kez dönebildim Bafra'ya. Yaz tatili başlamadan anneannem ve Dayım İstanbul Yenıköy'deki yalımıza taşınmışlardı.

1981'de devletin tütün ekim alanlarını sınırlandırması ve üreticilere izin alma zorunluluğunun getirilmesinin yanısıra destekleme alım fiyatlarının ortalama maliyeti bile karşılayamayacak düzeyde açıklanması Bafra'nın en güçlü iki tütün patronundan biri olan Halis Silah'ı bile oldukça sinirlendirmişti. Son üç yılda Samsun yöresinde tütün ekici sayısı, yüzde 30 dolaylarında azalmıştı. O, "Tütünden kazandığımdan fazlasını bir telefonla borsadan kazanıyorum" diyordu. Bafra'dan ayrılmak için zaten benim ortaokulu bitirmemi bekleyen Dayım köşkü ve tütün tarlalarının üçte ikisini Bafra'ya yeni taşınmış köy kökenli Sertdavutoğulları namlı, üç hırs küpü kardeşe peşin fiyattan hemen sattı. Tütün ekiciliğinin yanısıra çeltik ve buğday tarımı, havyar üretimi ve inşaat müteahhitliği yapan Sertbilmemneoğulları'nın canım köşkü yıkıp, ağaçları domates ve biber tarlalarına dek kesip yerine beşer kattan

mimar eli değmemiş üç itici blok apartman yaptıklarını gördüğünde Dayım'ın pek umursadığını sanmıyorum.

Kalan işlerini Sarkis Manukyan adlı güvenilir yardımcısına emanet edip Bafra'ya gerektiğinde gelmek üzere veda eden Dayım, "Sigara içeni, tütün yetiştireni önce abat sonra berbat eder" demez miydi?

V

"Aiglon" yavru kartal demekmiş. Okulumun naif dizaynlı armasındaki sinirli sarı kuşu Zümrüdüanka sanarak boşuna heyecanlanmışım. Kampüsteki rüküş cepheleri bana üç buçuk yıldızlı dağ otellerini anımsatan içi ruhsuz üç binanın bir zamanlar gerçekten otel olarak kullanıldığını öğrenince sevinmiştim. Varlıklı ailelerin tatlı-sert eğitim için çocuklarını yolladıkları Aiglon'da 30 değişik ülkeden üç yüze yakın öğrenci, yarısı yapay 30 değişik aksanla İngilizce konuşurdu. Şirin Alp köyü Chesieres-Villars sınırları içinde kalan okulum, Dayım'ın kayıt dışı paralarımız) ve seçkin saatçi butikleri için gelmek zorunda olduğu Cenevre'ye 75 ve Vladimir Nabokov'un bir otelinde ölene dek saklanmaya çalıştığı Montrö'ye 30 dakika uzaklıktadır. Mont Blanc ve küçük kardeşleri diğer genç Alp Dağları'na komşu sayılır ve konuşlandığı yaylanın altındaki Rhone vadisi maalesef o denli yeşildir ki. (Dağları seyretmeye ve sevmeye Hakkari'de başlamıştım. Çimen yeşilininse her tonundan nefret ederim. İsviçre gibi gelişmiş ve sanatsever bir ülkenin, genetik girişimlerle niçin o üçüncü sınıf rengi daha tahammül edilebilir renklere dönüştürmediğini anlayamamışımdır. Çimen yeşili, başta Paul Cezanne yapıtları olmak üzere nice peyzajı katletmiştir. Karı, çevreyi kuşatan yoğun yeşili bir süre sakladığı için de severim. Bir sabah dünya yeniden kurulurken yitiveren karın ardından, arsız yeşil dört yanı yeniden kuşatır ve sayısız peyzaja doğru yeniden insafsızca ilerlemeye başlar.)

İlk yıl, Londra'ya yerleşmiş bir Arap prensinin oğluyla aynı odayı paylaşacağım için heyecanlıydım. Geceleri yatarken sorunlu saçlarına besmeleyle koruyucu file takan Halit sessiz ve ölçülü bir çocuktu. Tutkunu olduğu Diana Ross'un hitlerini ezbere bilir, onları zurnayla göbek havası çalarmış gibi bir yaklaşımla, ıslıkla icra ederdi. Uyumadan önce, hızlı bir tempoda başladığı kısa sürmeyen duasının

değişik yerlerinde, ansızın sesini yükselterek buyurgan tonda çıkarılan birkaç seçkin cümleden sonra başlangıç temposuna döner, huzurla içini çekerek duasını tamamlardı.

Noel tatilinde Halitler'in Park Lane semtindeki görkemli evlerine gitmeme Dayım memnuniyetle izin vermişti. Onun az konuşan, yaşlı ve çok esmer babasının ilk eşinden olan bir oğlu ve beş kızı evlenip yaşanası Avrupa ve Amerika metropollerine dağılmışlardı. Tam ne işle uğraştığının oğlunun da farkında olmadığı Hamid Bey, rahmetli annesinin Hendekli bir Türk olduğunu açıklamıştı. Kimi akşamlar hevesle Oxford Street yakınındaki vasat üstü Türk kebapçısına gidildiğinde, biz gündüz Soho dolaylarında girmedik sexshop bırakmama misyonumuz yüzünden yorgun ve az iştahlı olurduk.

Veliaht prens bile olsalar öğrencilerin ailelerinden harçlık almaları yasaktı. Ailelerin okul yönetimine teslim etmek zorunda olduğu paralardan yaş ve sınıf düzeyine göre saptanan ve vallahi yetersiz tutarlar ulufe gibi dağıtılırdı. Sosyal faaliyetlere şekilde çok önem verilirdi. Dayım uzun araştırmalardan sonra, katılmam için dağcılık, kayak ve şarap tatma gibi bireye yönelik konular öngörmüştü. Duyarlı Dayım periyodik ebeveyn toplantılarına, topallama katsayısını saklayabilmek uğruna bekleye bekleye yürüyerek, aksatmaksızın katılırdı.

Yoğun ve karmaşık bir kitap okuma dönemi geçirdim lise yıllarımda. Anneannemin, tamamladığımda soylu okur katına yükseleceğimi düşündüğü "klasik" kitaplar silsilesiyle zoraki birlikteliğim umduğumdan da olumsuz geçti. Sıradışı İngilizce öğretmenimiz Steve Tobey'in "Yüz cümleyi aşmamak üzere, sevdiğiniz bir insana onu üzeceğini bildiğiniz halde yapmanız gereken bir itiraf" başlıklı ödevini bir çırpıda bitirmek için ilham perisinin gelmesini beklemeye gerek yoktu. "Üzgünüm Anneanne" başlıklı tek paragraflık yazımda dedim ki: "200 yılı aşkın bir süre önce yazıldıkları için 'klasik' oldukları iddia edilen malum Rus ve Fransız romanlarından severek yalnızca Karamazov Kardeşler ile Parma Manastın'm bitirebildim. Birkaçını atlayarak okudum, çoğunu yarıda bıraktım ve iki kez denememe rağmen Savaş ve Barış'a 40. sayfada pes ettim. Bilimkurgu romanları nasıl geleceğin yüzeysel düşleriyse, klasiklerin çoğu geçmişin abartılı ve bugüne yabancı iç sıkıntılarıdır. Yürekli eleştirmenlerin çıkıp dürüstçe bu abartı ordusunu yeniden değerlendirmemeleri, tutucu öğretmenlerin

onlara sahip çıkmaya devam etmeleri ve sürüyle korkak okurun onları okumak zorunda olduklarını sanmaları üzücüdür. Ben, Graham Greene, Isaac B. Singer ve Elias Canetti ile buluşmaya gidiyorum, üzgünüm anneanne."

Steve Tobey'le, onun ölümüne dek sürecek dostluğumuz yüz kelimelik yürekli itirafımla başlamıştı. O Cambridge Üniversitesi'nden arkadaşı çevirmen Richard McKane kanalıyla şair Oktay Rifat'ın İngilizce'ye çevrilmiş seçme şiirlerini de okumuştu. Tobey, "Kimbilir Türkçe'si ne denli sarsıcıdır, Oktay'ı okumaya başlamalısın" demişti. Ona göre gelişmiş bir okur aynı anda, biri kesinlikle şiir olmak üzere, iki kitap okumalıydı. Beni ders kitabı dışı çağdaş şairler; Eugenio Montale, Konstantin Kavafis, Odysseus Elytis, Vicente Aleixandre, Jaroslav Seifert, Wallace Stevens, Elizabeth Bishop, Osip Mandelstam, Paul Celan, Yves Bonnefoy, Alain Bosquet ve Raymond Carver ile tanıştıran Tobey, üniversitede elektronik mühendisliği (Dayım'la birlikte kararlaştırmıştık) okumak istediğimi duyunca, "Yazık, çok yazık" demişti.

Üç sorudan oluşan bir İngilizce kompozisyon yazılısının 30 puan değerindeki ikinci sorusu, "Eğitici ve eğlendirici bir akşam yemeği için hangi yaşamayan üç meşhurla birlikte olmak isterdiniz?" şeklindeydi. Bir devlet adamı (kendi ülkenizden seçemeyecektiniz), bir düşünür ve yazardan oluşacak seçimimizin değerlendirmesi Tobey'in kişisel takdirine bırakılmıştı. "Thomas Jefferson, İmmanuel Kant ve Oscar Wilde'dan" mürekkep konuk listemin sınıftaki tek 30 puanlık yanıt olduğu ortaya çıkınca, bir süre sınıf birinciliği için benimle aşık atmaya kalkan Hong Konglu Nelly Wong, "Bir eşcinselden tam puan almak için Oscar Wilde mükemmel bir seçim" diye hayıflanmıştı. Robert Redford'u andıran bilge öğretmenimin cinsel tercihini böylelikle - eminim sınıfta en geç - öğrenmiş oluyordum.

Aiglon'da yapıtlarını tutkuyla okumaya başladığım iki Nobelist yazar Isaac Bashevis Singer ile Edirne kökenli uslanmaz sürgün Elias Canetti'ydi.

Samsun'daki Türkçe öğretmenimiz bir yazılı sınavda, "Kağıdına güzel bir aforizma ekleyene on puan fazla vereceğim" diyerek kışkırttığında, "Ey Türk Gençliği! Hem kitap okumazsın, hem de okuyanla alay edersin" uyarlamamla yüz üzerinden, yüz on almıştım. Kitapyavrukurtları Aiglon'da da takdir edilmezdi. O yıl aynı odayı

paylaştığım okulun en zeki, tembel ve fırlama bireyi Mass-Bas (tam adı Massimo Basani), "Bu denli çok okuyarak ne kazanıyorsun bilmiyorum, ama neler yitirdiğini çok iyi biliyorum" buyurmuştu.

1983 sonlarına dek ülkenin resmi döviz yetersizliği nedeniyle öğrencilik, dış görev ve hastalık gibi özel durumlar sayılmazsa yurtdışına kısıtlı dövizle ve kısıtlı sayıda çıkılabiliyordu. İki yılda bir kez yurtdışına çıkma şansını elde edebilmiş kimi cesur turistler ancak, iki gecelik otel ücretini karşılayabilecek resmi dövizleri dışında, donlarında veya çoraplarında sakladıkları dövizle gümrükten geçip uçaklarına bindiklerinde rahat nefes alabilirlerdi. İstanbul'da yapılabilecek check-up'ları bahane edip, Avrupa'ya alışverişe çıkan komşularından neden geri kalası 75'lik anneannem, lise sona geçtiğim yaz Dayım'la birlikte okulun kapısından sürpriz bir giriş yapmıştı.

Dayım iş telefonlarının izin verdiği ölçüde saat ve erkek giyim butiklerini dolaşırken anneannemle ben adresleri önceden saptanmış antikacı galerileri ve resim ağırlıklı güzel sanatlar müzelerini (Basel ve Bern'de Kunst Museum, Cenevre'de Musee d'Art et d'Histoire ve Petit Palais, Lozan'da Musee Cantonal des Beaux - Arts, Lugano'da Fondazione Thyssen - Bornemisza, kıta Avrupasındaki en favori kentim Lüzern'de Kunstmuseum ve Zürih'te Kunsthaus) doyasıya gezdik. Müzelerin loş ve sessiz ortamında, ilgilendiğim yapıtlarla baş başa kalabilme keyfini o zoraki yaz tatilinde keşfetmiştim.

İsviçre'de sistemin "saat" gibi çalışması insanların birbiriyle asgari ölçüde konuşmasını sağlamak üzerine kuruludur. Fransızca ve Almanca'mı test etmek isteyen Dayım yapay nedenlerle beni otel ve restoranlarda önüne gelenle konuşturmaya çabaladıkça ve büyük mağazalarda anneannemin pazarlık etme girişimlerini önlemeye çalıştığımda onun, "Oğlum, yoksa bu çantada indirim yapamaz mısınız diyecek denli Almanca öğrenemedin mi?" şeklindeki kışkırtmalarına muhatap oldukça dedemi nasıl anmazdım ki?

Ortaöğretim fen dersleri öğretmenlerinin genelde etkin anlatım yeteneklerinden yoksun olması nice öğrencileri fen derslerinden erkenden soğutmuştur. Benim fen derslerine tutkum, diploma katsayısına göre cahil Niko ve Stelyo'dan satrancın kurallarını öğrenmekle başlamıştır. Nitelikli kitap okuru olarak sağladığım okumayanları küçümseme olanağının yanısıra, vizyon perspektifi ve kişisel güven birikiminin, fen dersleri problemlerini deşifre etme ve

çözme yeteneğimi artırdığına inanmışımdır. Lise son sınıftaki oda arkadaşım İzi Sarfati usta bir satranç oyuncusuydu; haftada üç kez sonucu belli maçlarımız olurdu. Babası, bir kuşak önce Cenevre'ye göç etmiş Edouard Roditi gibi Balat kökenli Dario Sarfati, Türkiye ve Kuzey Afrika ülkelerine tekstil hammaddesi ithalat-ihracat komisyonculuğu yapardı. Dario Amca karısı Turgutlu kökenli Aviva ile az aksanlı Türkçe, oğlu ve evde kalmış kızı Rina ile yoğun aksanlı Fransızca konuşurdu. İzi, babasının azarlayacağı veya küfür edeceği zaman daima Türkçe'ye sığındığını anlatmıştı ve kendisi de modası geçmiş kimi Türkçe küfürleri satranç oynarken yerli yersiz katlederdi.

Aviva Teyze bazı hafta sonları beni Cenevre'nin Collonge-bellerive semtindeki villalarında kurufasulye-pilav veya yumurtalı sucuk ziyafetine davet eder; çamaşırlarımı yıkama, okula yolluksuz göndermeme konularındaki içten ısrarlarıyla babaannemi anımsatırdı. Üniversite öğrenimlerini A.B.D.'de sürdürmek isteyenlerin başvurularının Noel'e dek tamamlanmış olması gerekir ve benim kalibremdeki seçkin öğrencilerin, Aiglon geleneği gereği, A.B.D.'de Brown, İngiltere'de London School of Economics ilk seçimleri olurdu. Rehber öğretmene Virginia Universitesi'ne gitmek istememin bir nedeninin de Dayım'm ve benim, okulun kurucusu A.B.D.'nin üçüncü cumhurbaşkanı Thomas Jefferson'ı çok takdir ediyor olmamız gibi, yeterliliğine benim de inanmadığım bir etken ileri sürdüğümde o, "Şükret Virginia A.B.D.'nin en iyi 20 okulundan biridir, yoksa bu takdir sana anlamsızca pahalıya patlayabilirdi" demişti.

İkinci sömestrin başlarında elektrik mühendisliği öğrenimi için Vırginia'ya kabul edildiğime dair mektup elimize ulaştığında Dayım çok sevindi, ben sevinmiş gibi davrandım. "Elektrik" şiirsel bir sözcüktü ve elektriğin mucidi Thomas A. Edison'u Thomas Jefferson'dan daha çok önemserdim. Ne var ki, o dönem "mühendislik okunur ama yapılmaz" modası başlamıştı. Başta finans sektörü olmak üzere iş dünyasında kilit pozisyonlara ulaşmak isteyenler mühendislik öğreniminden sonra iki yıl daha sabreder "işletme ihtisası" yapar, önemli eksikliklerini giderirlerdi. Gerçekte Isaac B. Singer namlı, bencil ama usta yazara Edison'dan da Jefferson'dan da daha çok saygı duyduğumu itiraf etmeliyim. Dayım'a ben yazar, çevirmen ve eleştirmen olmak istiyorum, izin ver

Yale Üniversitesi'nde edebiyat okuyayım diyebilseydim, eminim o da, "Bana Nobel kazanmış edebiyat fakültesi mezunu bir yazar gösterebilir misin?" diyebilirdi.

Cenevre'de son akşam yemeği. Dayım'la mezuniyetimi "Cheval Blanc'da" karşılıklı, ilk kez, kırmızı şarap içerek kutladık. On yıllık Barbaresco'yu gazoz gibi içtiğimi anımsadığım o akşam yemeği Dayım'ın, "Sana sonra bir sürprizim var" açıklamasının gölgesinde nasıl uzun sürebilirdi ki?

Hotel du Rhone'daki odama çekildikten sonra kapım uygun bir süre sonra, adını duymadığım bir gece kulübünde striptiz yaptığını iddia eden Brigitte Nielsen'in bir numara küçüğü endamlı, genç ve kekeme İskandinav bayan tarafından uzun aralıklarla üç kez tıklatılmıştı. O, toy müşterisinin sünnetten sonra erkekliğe atacağı ikinci törensel adımın ilk eğitmeni olacağının uyarısıyla duyarlı, iki saatlik temel uygulamadan sonra giyinmeye başladığında, ben çoktan Paul Theroux'nun gezi edebiyatı klasiği The Great Raihuay Bazaar'ına dalmıştım.

Cenevre'de son kahvaltı. Dayım gözlerini Financial Times'dan özellikle kaldırmayarak, yeğenine karşı bir lütufta daha bulunmuşluğun gururuyla, "Günaydın, gecen iyi geçti mi?" dedi. İçimdeki şeytanın, "İyi geçti, ama bilesin ki ben siftahımı geçen yıl Massimo Basani'nin yardımıyla hem de parasız yapmıştım" şeklinde özetlenebilecek kışkırtmasına kapılmaksızın, minnet ayarlı ses tonumla, "Çok iyi geçti, teşekkür ederim" demek şeyimin borcuydu.

"Esrara, kokaine bulaşmayacaksın ve yabancı uyruklu kız öğrencilerle evlenmeyle bitecek ilişkiye girmeyeceksin" başlıklı iki emirle başladı üniversite günlerim. Kayıt işlemlerini, sonuna dek, birlikte tamamladıktan sonra Thomas Jefferson'ın kampüs-kent Charlottesville'e komşu, sessizlik vadisi Monticello bölgesinde kurulu müze ve mezar kompleksine koşuşturarak ziyarete gittik. Bir yatır türbesindeymişçesine heyecanlanmanın son mertebesine yükselen Dayım, bilet parasından başka müzeye, örneğin Jefferson Vakıf Fonu'na, tek dolar katkıda bulunmadı. Devlet okulu olan Virginia, sembolik ücretle birinci sınıf eğitim hizmeti sunarken, nedense Üniversite Veliler Fon Program Üyesi de olan Halis Bey dört yıl boyunca son gününde ödediği taksitlerin dışında, Bay Jefferson'ın kurduğu okula tek dolar bağış yapmama tutarlılığını sürdürdü.

Çevreyle uyumlu albenili kampüs binaları, rafine öğrenci kompozisyonu ve bir düzine kütüphanesindeki yedibuçuk milyon kitaplık servetiyle üniversitemi, yatakhane binaları dışında, ilk görüşte sevdim. 40 bin kişilik Charlottesville kentini içine alabilecek kapasitedeki futbol sahasının karşısında, ismi güzel (Courtenay) cismi virane yatakhanedeki oda arkadaşım, Washington'da görevli bir üst düzey bürokratın hödük oğlu Frederic (bana Fred diyeceğin açık ama ben senin adını Tanrı'nın özel yardımı olmaksızın nasıl telaffuz edeceğim bilemiyorum) Andrew Lewis IV'tü.

Forrest Gump'ın liseyi pekiyiyle bitirmeyi başarmış uyarlaması Fred aynı odayı paylaştığımız sekiz ay boyunca, her sabah giyinirken detone ıslık sololarıyla American Pie melodisini katletti. 25 sentin bile hesabını yaparak Amerikan standartlarını da zorlardı ve espri niyetiyle kendi ağzından beynine uğramadan çıkmış ilkel cümlelere uzun uzun gülebilme yeteneği de vardı. Yazık ki hukuk okumayı hedefleyen IV. F. A. Lewis, Humeyni'nin Türk vatandaşı olduğunu sandığı yetmiyormuş gibi Türkiye'nin Hindistan'la nükleer sürtüşme içinde bulunduğunu da iddia etmekteydi.

Ortaokul ve lisede hiç olmazsa aynı odayı paylaştığım kişilerle arkadaşlık kurabiliyordum, Virginia'da onu da başaramayacağım kaynaklı endişelerim uzun sürmedi. İstanbul'da daha az zamanda daha fazla para kazanabilmenin sırrına erişen Dayım artan zamanını "strateji uzmanı liderlerin favori oyunu: briç" oynayarak değerlendiriyor, çok keyif alıyor ve bana da öneriyordu. Ertesi hafta başladığım briç kurslarında müthiş bir kızla tanıştım; kısa kumral saçlarıyla Sigourney Weaver'ı andıran mimarlık üçüncü sınıf öğrencisi Betty Quest'in babası Amerikalı gezgin bir mimar, annesi bir Fransız edebiyat eleştirmeni ve çevirmeniydi. Kurslara koltuğunun altında Fransızca felsefe ve İngilizce sanat eleştirisi ve mimarlık tarihi kitaplarıyla gelir, sol elinden filtresiz Pall Mail sigarasını eksik etmezdi. Genelde şık siyah deri yelek, pantolon ve çizmeyle gezer, oyun sırasında sinirlenince boğuk sesiyle şarkı söyler gibi Fransızca küfür etmeye başlardı. Bir kez Hong Konglu erkek partnerinin suratına elindeki kağıtları fırlatıp üstüne yürümüştü. Içten, mert, kültürlü, yaşam dolu ve güçlü bir kişiliği vardı. Molly isimli suskun ve Alice B. Toklas'tan daha güzel sayılamayacak bir biyoloji öğrencisiyle paylaştığı Wertland Street'teki dairelerine

füzyon caz, Igor Stravinsky ve sonrası çağdaş klasik müzik dinlemek adına sık sık gitmeye başladım.

Bir hafta sonu Arvo Part eşliğinde ve bir küçük şişe kırmızı şarabın kışkırtmasıyla Betty yaşamımın 19 yıllık mini-bilançosunun ilk dinleyicisi oldu. Türkiye'de dolaştı(rıldı)ğım yerleri ısrarla atlasta göstermemi istedi; ilk 19 yılımın zorunlu merkezkaçamaz noktası Bafra'nın adını egzotik buldu ve artık bana önemli bir söylemi olduğunda, konuşmasına neresi ilginçse "Bay Biafra" kod adıyla başlayacaktı. Onun azgelişmiş Molly'le sürdürdüğü eşcinsel ilişkinin farkına varamama başarımın yanısıra Dayım'ın kesin talimatını anımsamama gafletinde bulunacak denli Betty'den hoşlanmaya başlamıştım. Talihsiz gelişmenin erkenden farkına varan Betty, daha açık mesaj verme yöntemi düşünemiyorum, yanıbaşımda yaşamının en yoğun entellektüel girişimi Vogue dergisini karıştırmak olan ruhsuz Molly'yi dudaklarından öpmüştü.

Şok dönemim bir hafta bile sürmedi; düşlerimdeki sevgilim Nastassja Kinski'yle barıştım ve Betty-Molly çiftinin salonlarındaki portakal renkli deri koltuğa kurularak Pat Metheny'den As Falls Wichita, So Falls Wichita Falls'u kaldığım yerden dinlemeye devam ettim. Betty mezun olup çalışmak üzere San Francisco'ya taşındığında, birbirine çok yakın abla kardeş gibiydik. Amerika Birleşik Devletleri'nin gidilesi yerlerini, Washington D.C.'den uzak noktalara Dayım'dan izin almak koşuluyla, kimi zaman Molly ve Betty'nin asla beğenmediği Amerikalı kız arkadaşlarımın da katılımıyla birlikte gezdik.

Mimari gustosu olması olanaksız ve resimle ilişkisi biyoloji ders kitaplarındaki ender ağaçların yapraklarını büyüteçle izleyip kağıda kesit kopyalamakla sınırlı olan Molly'nin katılmadığı Chicago ve New York turlarında Betty ile baş başa ne çok eğlenmiştik.

"Evimde üç bin kitaptan daha az bir kitaplıkla berabersem kendimi yalnız hissederim" diyen Betty'nin göçebe kitaplığından, ilk kez, okuduğum yazarlar arasında Franz Kafka, Andre Gide, George Perec, Muriel Spark, Richard Ellman (Oscar Wilde ve T. S. Eliot'un yaşamöyküleri), Joseph Joubert, Andre du Bouchet, Maurice Blanchot, Jean Giono, Georges Bataille, Roland Barthes, Rene Char, Vita Sackville-West, Virginia Woolf, Patricia Highsmith, Freya Stark, Gertrude Stein, Alexander Trocchi, Charles Bukowski, Jack Kerouac, Vladimir Nabokov, Anais Nin, Henry Miller ve Manuel V. Montalban

bir çırpıda anımsayabildiklerimdi. Betty, George Perec için, "Andre Gide'den sonra Fransa'dan çıkan en önemli romancıdır" derdi.

Okul kuralları gereği ilk yıl kampüste gladyatörlere layık yatakhanede gün sayıp yattım ve kampüs içi ulaşımımı çoğunlukla mızmız ve az yetenekli bir bisikletle sağladım, ikinci sınıfa "yüksek şeref derecesiyle" geçince Dayım bana Wertland Street'te iki katlı, bahçeli, yarım gün çalışan hizmetçisi hazır bir ev kiraladı ve son model lacivert bir BMW 740 armağan etti, iktisat bölümü öğrencisi Robert Kolejli Kerim Erkim yeni arabasının plakasını "FENASI" olarak kaydettirirken ben Dayım'ın adına hürmeten "HALSİ'yi" tercih ettim.

Elektrik mühendisliği bölümünde mevcut dört ana daldan kompüter mühendisliğini seçmek istediğimde Dayım, "Sen kariyerini bir şirkette kompüter bölüm şefi olarak mı tamamlamak istiyorsun? Uyduruk insanların bozulan kompüterlerini tamir ettirip, başkasının siparişi üzerine beğenmeyecekleri programları yazmak mı seni mutlu edecek? Kompüter okuyup bir holdingin başına geçebilmiş veya devlet adamı olabilmiş tek kişi gösterebilir misin?" şeklinde yanıtları belli sorular yöneltince, ertesi sabah elektrik mühendisliği anakumanda binası Thornton Hall'a Communications dalında yüksek yerlere ulaşmak üzere tekmil verdim.

T. S. Eliot eleştirinin amacı, "Sanatsal yapıtları irdelemek ve (okuma) tadını düzeltmektir" demiş.

Kitap eleştirisi yardımıyla kaç kez nitelikli bir yazar veya romana ulaştınız? Ben nitelikli kitaplara ulaşabilme aşkına izlediğim kitap dergilerindeki eleştirilerin; genelde tarafsızlıktan ve dürüstlükten (kıs)men uzak, eleştirmenlerin bilgi dağarcığının zenginliğini kan(ıtla)ma uğraşları uğruna (yan)lış kul(var)lara taştığı, okurlarını yönlendiremeyen kı(sır) yazılar olduğunu düşünmüşümdür. O dergilerdeki yayınevi ilanlarından daha fazla yararlanmış olabilirim. Hafta sonu gazeteleri eşliğinde verilen narin kitap eklerine gelince; çoğu daha hafif sıklet sayılabilecek eleştirmenler özellikle yenilere acımasızdırlar, şükür ki oklarını yağdırmaları için yer kısıtı nedeniyle sayılı paragrafla yetinmek zorundadırlar. Damak tadına güvendiğim okurların tüyolarını daha çok önemsemem bu gözlemler yüzündendir.

Ernest Hemingway, "Eleştirmenler edebiyat dünyasının hadımağalarıdır" demiş.

Üniversite yıllarımda kendi çabalarımla ulaştığım kendimce nitelikli yazarların başlıcaları olarak Paul Auster, Martin Amis, Peter Ackroyd, Gabriel Garcia Marquez, Mario V. Llosa, Bernard Malamud, John Cheever, Saul Bellow, William Saroyan, John le Carre, James Baldwin, Joseph Brodsky, Umberto Eco ve Philip Roth'u sayabilirim. Paul Auster'ın New York Üçlemesi üniversite dönemimde en çok etkilendiğim yapıttı ve Isaac B. Singer ve Elias Canetti'nin ölümlerinden sonra, gezegendeki yaşayan en favori romancımı soranlara uzun bir süre onun adını verdim.

Ekim ayının ikinci yarısında kampüste verilen geleneksel Veliler Hafta sonu partilerine, otomobille bir saatten daha az uzaklıktaki Richmond'dan birinci sınıf öğrencilerinin velileri bile gelmezken Dayım kimi kez üç uçak değiştirerek Las Vegas üzerinden aksatmaksızın gelir, beni kampüs bıçkınları nezdinde komik durumlara düşürürdü.

Ve mezuniyet töreni: 70 üstü yaş grubunun en şık kadını anneannem olabilir ama günün en çekici dişisi, diploma töreni için yeni ortağı kikirdek Japon kırması grafiker bir genç kız ile San Francisco'dan gelen, sevgili Betty'di. Bölüm birincisi olarak mezun olmak zorundaydım. Betty, "Seninle gurur duyuyorum Bay Biafra, karşıcinsel olsaydım sana evlenme teklif ederdim" deyip boynuma sarıldığında Dayım, "Kim bu şoför Nebahat kılıklı kızcağız?" demişti. Ve neredeydi bende, "Kim olacak manevi ablam" diyebilecek cesur yürek!

Dayım yaptığı uzun araştırmalardan sonra dünyanın en büyük denetim ve müşavirlik kuruluşu Arthur Andersen and Company'nin Londra Ofisi'ne iş başvurusu yapmama karar verdi. Önemli Amerikan üniversitelerinde işletme master yapabilmek için üç yıl dolaylarında profesyonel iş deneyimi gerekiyor ve aynı süre yurtdışında çalışmış olanlar, belli tutarda döviz öderlerse Türkiye'de kısa süreli askerlik olanağından faydalanıyorlardı. Arthur Andersen yetkilileri bana sistem müşavirliği bölümünde iş önerdiklerinde Dayım bir taşla iki kuş vurmak üzere olduğumuz için seviniyordu, şirketse ilerde Türkiye operasyonlarında da kullanabilecekleri, gelecek vaat eden bir genci bünyelerine kattıklarından boş yere emindiler.

Londra'yı İstanbul'dan daha iyi tanıdığını iddia eden Dayım seçkin ve sessiz Sloane Square'de, Glebe Place'de iki katlı, dar cephesi tuğla kaplı, 1870 doğumlu ve içi modern tarzda döşeli binayı üç yıllığına kiraladı. Salona İngiliz ressam Gillian Ayres'ın, Zeki Faik İzer'in coşkulu soyutlarını anımsatan, renk-curcunası dört büyük tablosunu, yatak odama annemin lisedeyken yaptığı Matisse kopyasını ve David Hockney'den üç adet numaralı baskıyı ve kalan odalara da Patrick Caulfield, Peter Hristoff ve anneannemin armağanı Mürşide İçmeli baskılarını astığımda yeni evim bana hazırdı.

Sonbaharda Arthur Andersen'in Arundel Street'teki stres ve stres yüklü binasından ilk kez içeri girdiğimde Türkiye'nin geçmiş, gelmiş ve gelecek en büyük şairi Oktay Rifat son şiir kitabı Koca Bir Yaz'ı bitirmişti. Oxford, Cambridge, London School of Economics ve Imperial College mezunu hırs küpü İngilizlerle katıldığım zorlu eğitimlerde satıraralarında verilen, "Çok çalışacaksınız, yorulacaksınız ama çok öğreneceksiniz. 30 yaşınıza gelmeden müdürlüğe yükselecek, 40'ınıza gelmeden içinizden bazıları şirketin ortakları arasına girecek. O zaman, 50'nizde işten ayrılsanız bile sterlin milyoneri olacaksınız. Daha önce ayrılırsanız Arthur Andersen'de çalışmışlığın sağladığı artılarla da kolaylıkla saygın işlere buyur edileceksiniz" mesajları sanırım benim dışımda herkesi heyecanlandırıyordu. Bir an önce bitse de Raymond Carver okusam beklentili oryantasyon eğitimlerinde tek tesellim, çektiklerimin üç yıl sonra, Dayım itiraz etmezse, gezegenin başkenti New York'ta Paul Austeı'un okulu Columbia Üniversitesi'nde, işletme master'ına kabul edilmem için bana avantaj sağlayacağıydı.

Sonra dört koldan cepheye saldılar tüm acemileri: Çok çalıştım, çok yoruldum ve çok öğrendim. İkinci yıl sonunda Dayım'a hiçbir master programında elde edilemeyecek denli birikimim oluştuğu inancıyla acaba master'dan vaz mı geçsem diye yarım ağız soracak gibi olduğumda o, "Vazgeçmek ordudan orgeneral olmadan ayrılmak demektir, değerini sonra takdir edeceksin" demişti.

Bölümümüzün yenileri arasındaki tek bıyıklı, Rasih Hisar isimli esmer, nerdeyse saçsız, boncuk gözlü, kısa boylu ve zeki bir Kıbrıslıydı. Londra'ya yaklaşık 20 yıl önce yerleşmiş olan ailesiyle devamlı konuştuğunu iddia ettiği Türkçesi aksan ve dilbilgisi (mersi çok) açılarından 30 yıl önce Cenevre'ye yerleşmiş ve çocuklarıyla Fransızca konuşan Dario Amca'dan daha umutsuzdu. "Dateline"

isimli profesyonel çöpçatanlık firması aracılığıyla boyuna uygun sarışın kızlarla tanışmak için çırpınırdı. İkinci kez buluşmayı başardığı kaçak Hırvat garson kız tarafından da, sesli harflerin yerine çift-basamaklı rakamlar kullanarak ero-matematiksel mektuplaşma önerdiği için terkedilmişti. Rasih'den de gizli, kitapçoksever İngiliz kızlarla tanışabilmek umuduyla ben de "Dateline"a başvurdum.

Nice roman ve film kahramanının aksine üçüncüde değil de ilk denemede ona ulaştım. "Dateline" başvuru formunda, Martin Amis'in hakkı yenmiş karakteri, Trish Shirt kod adını kullanan Patricia Shirtley ile Beauchamp Place'de güveç özellikli tavalar üzerinde fırına gönderilen, lezzetli pizzalar merkezi "Il Pomodoro"da erken akşam yemeğinde buluştuk. Bodrum katındaki minik restoranın duvarları patron Ciro'nun Holywood yıldızları ve Beyaz Saray büyükleriyle çektirdiği siyah-beyaz yapay resimlerin işgali altındaydı. Restoran giriş kapısının yanıbaşındaki canlı müzik için ayrılmış plato ve ortadaki üstü akvaryum altı piyano şeklindeki enstalasyonun ortak amacı, kulağa ve göze hitap ederken, mevcut klostrofobik yüzölçümünün stresini artırarak müşteri memnuniyeti sağlamak olabilir miydi? Akvaryum/piyanoya sırtımı vererek elinde The Independent gazetesiyle yaşamıma girecek Trish'i (İnşallah inşallah Lady Antonia Fraser'ın gençliğini andırıyorsundur) heyecanla beklemeye koyuldum. Ayarlı ölçüde gecikerek elinde The Times gazetesiyle Emma Thompson'ı andıran orta boylu ve balık etinde (bilgi formunda böyle mi demiştiniz Miss Patricia Shirtley?), Avrupa'nın geçirdiği aşırı sıcak yaza rağmen solmuş gök mavisi tişörtünden taşmış kolları ve koyu renkli blucin mini eteğinin (Ben ortaokuldan sonra blucin pantolon giymedim. Dayım blucinin, çobandan bakanlara dek önüne gelenin rastgele giyerek çapulcu ordusu örneği göz zevki kirliliği yarattığı, uçuk renkleri ve ütü istemez özellikleriyle ruhsuzluk ve basitlik kaynağı olduğu görüşündeydi) ön plana çıkardığı dolgun bacakları sütbeyaz kalmayı başarabilmişti. Karşıma eski bir dost rahatlığıyla otururken Doğulu kimi erkek türkücülerimizden daha az başarılı sayılmayacak telaffuzla Türkçe, "Mer-ha-ba" dedi.

Trish benden iki yaş büyüktü ve The Times'ın 80 yılı aşkın süredir ayakta kalmayı başarmış kardeş kuruluşu, edebiyat dergisi The Times Literary Supplement’ta editör yardımcısı olarak "gururla" çalışıyordu. W. G. Sebald'in de kadrolu öğretim üyesi olduğu East

Anglia Üniversitesi'nde Malcolm Bradbury'nin öğrencisi olup İngiliz Edebiyatı bölümünü pekiyi ile bitirmiş, Türkçe "merhaba" demesini iki yıl önce geldiği Bodrum'da öğrenmişti. İngiltere'nin Bodrum'u Brighton'da doğan kitapçoksever Trish'in babası artık naif ressam olmaya çalışan emekli bir müzik öğretmeni, annesi görme özürlüler için rehber köpek yetiştiren küçük bir çiftliğin ortağıydı. Chelsea'nin 40 yıldır şampiyonluğa hasret stadyumu Stamford Bridge'e yürüyerek 15 dakikalık uzaklıktaki iç karartıcı Bishop's Road'da, üniversiteden iki kız arkadaşıyla birlikte, üç katlı sevimsiz bir binanın en üst katında zoraki kiracıydılar.

(Gilbert Adair, Gabriel Josipovici, R. S. Thomas, Frank Kermode, George Steiner, V. S. Naipaul, Herbert Read, W. H. Auden, Christopher Isherwood, Stephen Spender, Irish Murdoch, A. S. Byatt, Eric Ambler, Peter Levi, Patrick Leigh Fermor, Elizabeth Jennings, John Ash, Charles Böyle, Hugo Williams ve John Burnside'in yapıtlarıyla tanıştırmanın yanısıra, ikinciel kitapçıların tütsü kokulu ortamı ile kitap müzayedelerinin orgazmik arenasına da beni Trish sürüklemiştir.)

İlk buluşmamızda, "Descartes, klasik okumak süre yitimidir buyurup İncil ve Aquinas dışında kitap okumamış. Gururla açıklıyorum ki ben üçünü de okumadım" dediğinde, kendimden beklemediğim bir refleksle çatal tutan yumuk elini avuçlarımın içine almıştım. Dayım'ın ziyaretleri dışında ve görevli olarak Londra dışında bulunmadığım dönemlerde Trish artık benimle kalmaya başlamıştı.

Aramızdaki yoğun telefon trafiğinin yanısıra Dayım'ın, yılda üç kez, çok amaçlı ve renkli Londra seferleri olurdu. Gezegenin en mükemmel büyük-dükkanı Harrods'ta nerdeyse günboyu alışveriş yapmakla işe başlar; paltodan/sabuna/gümüş hediyeliklerden/şaraba/kravattan/reçele dek tüm eksikliklerini oradan giderirdi. Hazır elbiseye uygun olmayan vücut ölçüleri nedeniyle takım elbiselerini Saville Row'da ısmarlama diktirir, sonra Old Bond Street'te Brunei Sultanı'nın ele geçirdiği lüks hediyelik eşya mağazası Asprey'e uğrardı. Knightsbridge'te Sheraton Park Towel'ın kumarhanesine yirmibir oynamak için kaçamak yaptığı gece eve dönmez, koynunda muhtemelen Uzak Doğulu veya Jamaikalı kiralık bayan(lar)la otelde sabahlardı. Altı ayda bir Harley Street'te check-up'tan geçer; Londra seferinin misyonu, Arthur Andersen İnsan

Kaynakları Bölümü'ne yapılan kısa ziyaret sonucunda, kariyer çizgimdeki gelişmem takip edilerek tamamlanırdı.

Museum Street (Bloomsbury), Cecil Court, Charing Cross Road, King's Road ve Sicilian Avenue. Stratejik adreslerde vitrinleri solgun, içleri hüzünlü ikinciel kitabevleri. Tenleri ve ruhlarıyla kitaba bulanmış bilge, ciddi, kibar ve hüzünlü ikinciel kitabevi yetkilileri. Bereketli raflar üzerinde birini ararken diğerini bulduğun, unuttuğun, özlediğin, anımsadığın, duymadığın, onu almazsan belki de başka bir yerde bulamayacağın çoğu ilk baskı kimi imzalı ve ex libris damgalı kutsal kitaplar. Trish'in rehberliğinde nice nitelikli ikinciel kitabevini raf raf ezberleyip sahipleriyle izin verdikleri oranda dost olmayı başardım. Favorim, British Museum'un yanıbaşındaki "Ulysses'ti", oradan seçkin yazarların ve kitap kurtlarının kütüphanelerinden çıkma imzalı, ithaflı, ender yüzlerce kitap edindim.

Hayon-Wye! İsmi güzel, kendi şirin Hayon-Wye Londra'nın 170 mil batısında miskin Gailemde Wye ırmağının gölgesinde ne köy/ne kasaba. 40 yıl önce olmalı, küçük bir mirasa konan Oxford mezunu ve yarı-çılgın kitapçoksever Richard Booth, ailesinin emeklilik dönemi için yerleştiği sakin Hayon-Wye'a gelip ikinciel kitabevi açma cesaretini göstermiş. Bu çılgın kıvılcımı bekleyen kimi amatör kitapçokseverler de emeklilik dönemlerinin uğraşısı niyetine komşu binalarda küçük ikinciel kitabevleri açmaya koyulmuşlar. 1980'li yıllarda Hayon-Wye tüm kitap dünyasının desteğini kazanıp gezegenin ilk ve en büyük kitapkenti olmuş. Trish ile gittiğimizde Hayon-Wye'daki mevcut 50 dükkanın 38'i salt kitap satıyor ve yılda beş yüz bin kitapsever tarafından dört mevsim ziyaret ediliyordu. Kitapçokseverlerin hacı olmak için adeta uğramak zorunda oldukları Hayon-Wye'da aldığım ilk kitap, Richard Booth'un sinemadan devşirme iki yüz bin kitaplık sancak gemisi dükkanında (Hay Cinema Bookshop) bulduğum The Turkish Time Machine başlıklı gezi kitabıydı ve yazar Monica Jackson'ın kocası ve üç arkadaşıyla birlikte Hakkari sıradağlarının reisi Cilo'nun eteklerine tırmanışlarının olaysız geçen öyküsünü abartmasız anlatıyordu. Trish ile hacılık seferlerine Hayon-Wye'i örnek alan Avrupa'daki diğer kitapkentlerini de (Fransa'da Becherel ve Montolieu, Hollanda'da Bredevourt ve Belçika'da Redu) katarak, tutkuyla dolaşmamıza rağmen ideal "yoldaş" olarak Betty'i daima özlediğimi duyumsuyordum.

Bruce Chatwin, Kazuo Ishiguro, lan McEwan, Sue Grafton, Michael Dibdin, Ted Hughes ve Philip Larkin kendi başıma ulaşabildiğim yazarlardı. Özellikle Bruce Chatwin kısa ama doyurucu kitaplarıyla kişisel listemin bir numarası Paul Auster'ı zorlamaya başlamıştı ve İngiltere'de de Graham Greene'in yerini dolduracak usta yazar olarak yüksel(til)iyordu.

1988'de, şiir tutkunu olmamın nedeni Oktay Rifat ve A.B.D.'de Isaac B. Singer ve John Cheever'den sonra gelmiş en önemli öykü yazarı ve şair Raymond Carver ölmüşlerdi. Profesyonel yaşantımın birinci yılı sonunda Arthur Andersen'deki amirlerimin lütfettikleri yazılı performans değerleme raporuna göre "çok çalışkan, uyumlu, temsil yeteneği olan gerçek bir takım oyuncusu ve şirket için umut vaat eden önemli bir artıydım." Daha önemli projelerde görev alıyor, küçük ve kısa projeleri tek başıma yürütüyor ve sık sık Londra dışı iş gezilerine gönderiliyordum.

Daha uzun aralıklarla uğrar olduğum evim Patricia Hanımefendinin fiili işgali altındaydı; Londra dışında olduğum dönemlerde de evine gitmiyor, Londra'ya döndüğümde istemesem el koyduğu otomobilimi iade etmek pek aklına gelmiyordu. Hafta sonları gidilecekse restoranları ve sinemaları o seçiyor, müzik setinde onun sevgili çağdaş kompozitörlerinden (John Cage, Giacinto Scelsi, Robin Holloway, Dominic Muldowney, Michael Torke, David del Tredici, Sebastian Currier ve Colin Matthews) zavallı Pat Metheny'e sıra gelmiyordu. Dolaylı olarak evlilik planları yapıyor, ikinciel kitabevi açabilmek için Dayım'dan sermaye istemem için kışkırtıyordu. Eskiden borç diye aldığı paralar artık süreli ve geri ödenmez harçlıklara dönüşmüştü.

Kitap tutkuma önemli katkılarına hürmeten ilkel kaprislerine katlandığım Patricia Shirtley'den ilk fırsatta ayrılmaya karar verdim. Dayım, yaptıklarının onda birine tanık olsa, "Köpek bakıcısının kızının yaptıkları yetmedi mi?" demez miydi?

Devamlı kilo almaya başlayan pasaklı Patricia'nın bana kitap evreniyle ilgili verecek önemli ipucu kalmamış, bilgi dağarcığı sanırım tükenmişti. Sesinin tonunu gereksizce yükselttiği ilk fırsatta onu evden kovdum. Ertesi akşam iki bavul dolusu eşyasını kapısından teslim edip, özür dolu gözyaşlarına önceden hazırlıklı, tek başıma "Humprey Bogart's Special" yemek üzere ekspres bir

vedalaşmayla Il Pomodoro"ya koşuşturdum. Sonra evimde Pat Metheny'den Still Life Talking'i tek başıma dinlemeyi planlıyordum.

1989'da bir diğer favorim, bu kez Bruce Chatwin AIDS'ten 49 yaşında öldü. Altıncı kitabı henüz yayımlanmamıştı ve tahtına varis gösterildiği Graham Greene ise 85. yaşını da devirmişti.

1990'da zorunlu by-pass operasyonun ertesi günü anneannemi yitirdiğimizde 82 yaşındaydı. Esirgemeyen Mayıs yağmuru eşliğinde yapılan cenaze töreninden sonra Bafra'dan hemen ayrıldık. Dayım taşınır taşınmaz tüm varlıklarımızı uygun koşullar oluştukça satmıştı. Bafra'da ne dikili bir ağacımız, ne de konuk olacak yakın dostumuz kalmıştı. Yaz başında Arthur Andersen'den istifa ettim ve Burdur'da kısa dönem askerlik görevimi tamamladım. Sonbaharda New York'ta Columbia Üniversitesinde işletme master'ına başlayacaktım. Dayım, kimbilir kaç kişiye danışarak, Dwight Eisenhower'ın A.B.D. başkanlığından sonra üniversite rektörlüğünü yürüttüğü, Columbia'ya, yaşasın, gitmeme izin vermişti.

Broadway'den giriş yapanları bir devlet lisesi denli alçakgönüllülükle karşılayan, ana kütüphane binası dışardan devlet sarayı denli ürkütücü Columbia kampüsü; dramatik açıkhava heykellerine rağmen, bana kentin merkezine sıkışmış, kışladan devşirme, soğuk bir manastır avlusunu anımsatmıştı.

Master programı anafikrinin, "Bilinçli ve çok çalışmalısın. Başkalarının önemli yanlış ve doğrularını analiz yeteneğin olmalı. Büyük düşün ve oyna" olduğunu çözebilmek için iki yıla gereksinmem yoktu ve Columbia'da hızla geçen zamanla ilgili neler unutmadım ki.

Ama dörder kişilik zoraki gruplara bölünüp, "Bir şirket, pazar payı ve toplam özkaynağı kendinden daha büyük ezeli rakibini nasıl ele geçirebilir?" veya "Satış cirosu tüm Orta Avrupa ülkelerinin toplam ihracatından daha fazla olan bir A.B.D. şirketinin brüt karı reklam ve piyasa araştırmaları yoluyla artırılabilir mi?" şiddetindeki usandırıcı konuları didişerek irdeleyip, nice şirketleri yokettiğimiz yapay ve komik dersleri (ki şirketi batanlar da "iyi hazırlandıkları" için "pekiyi" notuyla ödüllendirilirlerdi) gülümseyerek anımsarım.

Kentin geometrik sokak kaleydoskopunun ana parçası Broadway'in ileri karakolu durumundaki üniversite birimlerinin üç sokak altında, ruhsuz bir sevkıyat ambarını andıran Butler Hall'da

kalmama karar vermişti Dayım. Odamın köşebaşı komşusu Armando Luis Frederico Buodelmonte namlı benzersiz bir Arjantinliydi. Güney Kaliforniya Üniversitesi'nde ekonomi ve felsefe okuyup babasının ana ortak olduğu dış ticaret şirketinin güya ihracat ve finansman bölümlerinde master için gerekli profesyonel çalışma sürecini tamamlamıştı.

Kısa boylu, yuvarlak suratlı, ukala, yetmiyormuş gibi oldukça üşengeç ve zekiydi. Kendisine kısaca "Arm" denmesinde ısrar etse de öğretmenleri dahil olmak üzere tüm tanıdıkları için bu uslanmaz anarşistin kod adı "Harm" (Türkçesi zarar) idi. Yakası kesinlikle kapanmayan düz ve koyu renkli gömleklere düz ve cırtlak renkli buruşuk kravatlar takar, parlak blucinlerinin üstüne kareli Versace marka aykırı ceketler giyerdi. Nerdeyse dizini kırmadan ve içe dönük yürüyen tombul ayaklarına 11 yaşından beri bağcıklı ayakkabı giymediğiyle övünürdü. Yıkayıp taramaktan üşendiği için, saçını tarama gerektirmeyecek kısalıkta kestirirdi. Yaşamını, her şeyi kestirmeden çözmek hedefine endekslemişti. Ders notlarımı, araştırma raporlarımı sonuna dek sömürür, özet kıvamında bana anlattırdığı bazı derslerin yazılılarından utanmadan benden yüksek notlar aldığı da olurdu.

Babasının dedesi İtalya'dan, annesinin ataları Osmanlı egemenliğindeyken Lübnan'dan Arjantin'e göç etmişlerdi. Soyağacına göre yüzde 12,5 oranında öz Arjantin kanı taşıdığı iddiasındaydı. "Osmanlı vatandaşı da sayılırım, beni bu programdan mezun ettirmek zorundasın kudretli Türk" derdi. Sık sık baktığı saatini sağ koluna ters takar; yaşamın en anlamlı orgazmının, yattıktan sonra kapattığı gözlerinin yorulup uyku doruğuna erişmeye başladığı anı duyumsamak olduğunu iddia ederdi. Yüz üzerinden yüz alabileceği yazılı sınavlarda, 80 alması yetiyorsa 80 alır, "İşime yaramayacak 20 puan yerine gider 20 dakika uyurum, üstelik Amerikalılarda niye fazla not alacağım kalsın ki" derdi.

Arm her fırsatta eleştirel ve o denli cesur sorular yöneltirdi ki, 35 yaşına gelmeden kudret sahibi ve dolar milyoneri olmayı hedeflemiş koyun sürüsü kılıklı öğrenciler, beklemedikleri ve düşünme cesareti bile gösteremeyecekleri soruları duyduklarında sinirlerinden kahkahalarla güler, o karambolda öğretim görevlileri zorlanacakları yanıtlara muhatap olmaktan kurtulurlardı.

Burslu öğrencilerden Bristollu John Nevins ve Arm her fırsatta birbirlerine, kimi kez hakaret düzeyinde, takılırlardı. John onun parasal cömertliğinden faydalanır, detayını kimseyle paylaşmadıkları "New York geceleri seferlerinde" rehberliğini yapardı. Arm'ın kendisi için, "O köylü İngiliz hem güvenlik görevlim hem de pezevengimdir" dediğini işitince "Ar(m)isto'dan Seçmeler" diye bir "İnciler dizisi" hazırlamış ve tüm master ve son sınıf öğrencilerine dağıtmıştı. Atmaya bugüne dek kıyamadığım listeden altını çizdiklerim:

Master programına kabul edilmek için öğrencilere üç yıl profesyonel deneyim koşulu getirilirken, öğretim üyelerinin profesyonel deneyimden muaf olmaları tutarsızlık değil midir?

Master programında görevli kimi öğretim üyeleri 'hesaplı risk', 'büyük düşünme' gibi kavramları aşılamaya çalışırken, kendilerinin maaşlarıyla ay sonunu getirmeye çalışmaları ve tasarruflarıyla en sağlam hisse senetlerine bile yatırım yapmamaları paradoks değil midir?

Master programında vurgulanması gereken bir etken de 'şanstır.' Bilimsellik adına şansı gözardı edemezsiniz, hiç olmazsa varlığını anımsatın."

Arm, dağıtılır dağıtılmaz popüler olan listenin varlığından haberdar olduysa da, üşengeçlikten içeriğini okumak girişiminde bile bulunmadı. Duyduklarından kendisine "sapık" ve benzeri sıfatların yakıştırılmadığını öğrenmesi yeterliydi.

Günlük muzırlık dağarcığı tükenmişse, gece yarıları oda kapımı tekmeleyerek içeri girdiğinde elimde ne zaman bir roman görse Kelebek' ten sonra roman okumadığını iftiharla yinelerdi. Akıllıca kotarıldıktan sonra iki yüz sayfaya sığdırılamayacak roman konusu düşünemiyordu. Romanların "çizgi - roman" şeklinde sunulması görüşündeydi, böylelikle tekrar ve gereksiz detay sayfaları elenerek, beyin ve göz okurken daha az yorulacaktı. Vatandaşı J. L. Borges'ten tek kitap ismi bile anımsamıyordu, "O, benim için yazmamıştı ki" derdi.

Sürekli kaos içindeki odasında, ender oturduğu çalışma masasının üstünde Annie Leibovitz'in The Kilgore College Rangerettes adlı renkli fotoğrafı asılıydı. Dolgun sol bacaklarını, suratlarını örterek gökyüzüne fırlatırcasma kaldırmış kolejli dev ponpon kızların, mini etek altı figürlerinin dramatik şekilde ön plana çıktığı yapıt için Arm,

"Gülsem mi, mastürbasyon mu yapsam ikilemim nedeniyle vazgeçemiyorum" özürünü ileri sürse de, eminim ikisini de yapardı.

Devamlı didiştiklerini uzaktan zevkle izlediğim kızkardeşi Rosa, Boston Üniversitesi'nde galiba sosyoloji öğrenimi görüyordu. "Seni Rosa'yla evlendirip Buenos Aires'e götürebilirsem, Columbia'nın bana tek önemli ticari katkısı bu olur" demişti. Birlikte Arjantin'in en büyük dış ticaret şirketini yaratabileceğimiz beklentisindeydi. Ayda bir, valide hanım buyruğu, Arm bela kızkardeşini ziyaret etmek zorundaydı. Bir ilkyaz cumartesi sabahı, aşırı bakımsız ve içi ekşi aromalı Saab'ma binerek ömür törpüsü bir Boston seferinde onun co-pilot'luğunu yapmak zorunda bırakıldım.

Rosa'yı nedense Bunuel filmlerindeki sorunlarının düzeyi belirsiz soylu aile kızları gibi; saçları ortadan ikiye ayrılarak yana taranmış, Anadolulu hanım kızlar gibi bacaklarının dibini saklamak için otururken eteğinin iki kenarını dikkatle kıvıran, fazla makyajlı ve ağır parfümlü, nedense manken Begüm Özbek'in bir ölçü küçüğü, esmer bir genç kız olarak düşlüyordum. Westin Hotel'in yayla serinliğindeki lobisinde tanıştığım ter kokulu bayan, Almodovar filmlerinde bile henüz yaratılmamıştı; ağabeyi gibi dolunay yüzlü ve tıknaz, saçları özensizce koyu sarıya boyalı ve Hard Rock Cafe - San Francisco damgalı buruşuk ve sarkık süveterinin altındaki zevksiz blucinin paçaları gelişigüzel kıvrılıydı. İngilizce'yi dura-düşüne, İspanyolca'yı makineli tüfek gibi konuşuyordu. Merhabalaşırken başlamıştı çatapat dokulu sesiyle ağabeyiyle tartışmaya; onlar didişirken, ben noir akımının öncüsü (ve tüm mal varlığını Columbia'ya bağışlamış) Cornell Woolrich'ten kısa öyküler okumaya çabalıyordum. Rosa'nın birden ortaya çıkıveren yele saçlı, uzun suratlı, kulakları çift küpeli, uyuz görünümlü Kanadalı erkek arkadaşı masamıza oturmak üzereyken, biz otelin asansörlerine doğru çoktan hamle yapmıştık. Dönüşte hiç konuşmamış olabiliriz.

Arm sanırım Astor Piazzolla dinledi, ben Cornell Woolrich okumaya devam ettim.

Arm, sınıfta kalmanın sözkonusu olamadığı master programının ikinci sınıfına pekiyi ile geçtiğine lise-terk babasını inandırmış, iş yaşamına atılmadan önceki son bunaltıcı öğrenim yılında yatakhane veya apartman dairesi kiralamak yerine lüks otel(ler)de kalma izni kopartmıştı. Özel fiyatlar sağladığı The Four Seasons, The Peninsula,

The Pierre, The Cariyle, St. Regis, New York Palace ve The Mark otellerinde dönüşümlü olarak birer ay kalacaktı.

Ben, Dayım'ın önerisiyle, New York'ta geçireceğim son yılda kalacağım daireyi gerçekten kendim seçtim; 86. Cadde'nin batı yakasında pembe/gri dokulu iri taşlarla süslü, art noveau cepheli binanın 18. katındaki geniş ve yüksek tavanlı daireyi görür görmez seçmemin nedeni, yeni adresimin üniversiteye yakınlığından önce, favori öykü yazarım Isaac B. Singer'ın yıllarca "bu caddede" yaşamış olmasıydı. Sayısal adı 86. olan cadde, Nobel ödüllü eski sakininin anısına sonradan "Isaac B. Singer" edebi adına da layık bulunmuştu.

1991. Hem Isaac B. Singer, hem de Graham Greene 87 yaşında, yataklarında ve acıyla öldüler. Son ustam Elias Canetti yaşıyor/yazamıyordu.

"Şehrin en belalı yeri metrosudur. Yağmurdan kaçmak için bile inmemelisin oraya." Dayım'ın, gezegenin serüven-katmanı en yoğun megapolü New York için tek yasağı şimdilik bu. Ruhunu bilemem ama bu kentin bedenini keşfederek ele geçirmek kolay. Broadway'deki tiyatroların oturma planının bile "kitabı" var.

Kutsal kitaplardan başladım. İki kitabevi katologundan, üç yüz değişik konuda kitap not etmişim. Çekici isimleri aşkına gidilesi, kapı tokmaklarına besmeleyle dokunduğum, bir şirket zinciri tarafından teslim alınmamış kitabevleri de keşfetmiştim. "The Bohemian Bookworm (Bohem Kitapkurdu), Bookberries (Kitapçilekleri), Compulsive Collector (Tutkulu Koleksiyoncu), Murder Ink (Katil Mürekkep), Forbidden Planet (Yasak Gezegen), Jonah's Whale (Yunus'un Balinası), Old Paper Archive (Eski Kağıt Arşivi), Applause Theater Books (Alkış Tiyatro Kitapları), Books of Wonder (Şaşılası Kitaplar), Cultured Oyster Books (Kültürlü İstiridye Kitapları), Last Word Used Books (Kullanılmış Son Sözcük Kitapları), Printed Matter (Matbuat), Revolution Books (Devrim Kitapları), Traveller's Bookstore (Gezginin Kitabevi), Foul Play (Faullü Oyun) ve Book Ark (Kitap Gemisi)."

Giriş katı arı kovanı, bodrumu sığınak, tamamı kitap cengeli. Yan yana dizildiklerinde sekiz mil uzunluğa ulaşan iki milyon ikinciel kitap. Burası No. 828 Broadway'de ikinciel kitabevlerinin anakondası "Strand". Kitap çeşidi toplamına göre, İstanbul'da kitabevi sayılanların tümünün toplamından iki kat daha büyük.

Nitelik ve niceliğin kaos içinde örtüştüğü cengeldeki en az yarım milyar kitap yaprağının salgıladığı yoğun tütsülü aroma... Benim favorim yan kapıdan mızmız bir asansörle çıkılan ender kitaplar bölümü. İnatçı camlı bölmelerde ve uysal raflarda bekleşen nicesi aykırı formda belki 15 bin ender kitapla, tek tek, benden fazla kim flört etmiş olabilir ki?

Kuzeyde, ismi sevimli Morningside Heights'dan; güneyde, zavallı isimli Battery Park'a dek, New York City sokak ve şehir mimarisi dokulu kitaplar rehberliğinde sabırla yürüdüm. Aykırı saatlerin dinginliğinde, rehber kitaplardan saklanmış, ilk görüşte tutulacağım bina cepheleri, yitik isimli kafelerde aşık olacağım, sahip olamayacağım Meg Ryan şirinliğinde garson kızlar / dost sahibi İstanbul sürgünü çıkacak, beş masalı hüzünlü restoranlar da aramıyor değildim. Ama öncelikle kendimle baş başa kalabilmenin bencil zevkinin peşindeydim. (Nitelikli bir insanın kendinden iyi dosta gereksinimi olabilir mi? Sonra kitaplar. Kıskanç değil midir onlar? Çok insan dostu olan bir gerçek kitap dostu tanıdınız mı?)

Mısır doğumlu, Musevi ve üniversite öğretim görevlisi, keşfedilmemiş önemli yazar Gabriel Josipovici'nin (doğumu 1940) Moo Park adlı yapıtında; Mısır doğumlu, Musevi ve emekli üniversite öğretim görevlisi Jack Toledano ve dostu Damien Anderson Londra parklarında ve suyolu boylarında, sayısız yürüyüş gerçekleştirirler baş başa. Bilge Toledano'dan tutkulu dinleyici Anderson neler duymaz ki. Moo Park 1994 yılında yayımlanacaktı. Benim 1991'deki düşüm, Paul Auster'la abartılı kütüphane binası Low Library'da tanışmayla başlayacak bir dostluğun peşi sıra Manhattan ve Brooklyn'in ıssız sokaklarında birlikte çıkacağımız bitmeyesi yürüyüşlerde, onun yazmayacaklarını da sabırla dinlemekti.

Yerine, Paul Auster'ın Columbia'dan arkadaşı olduğunu iddia eden William Keane ile tanışmak kısmetmiş. "Without Stopping" (Durmaksızın) isimli bir ender kitap avcısı şirkete Cornell Woolrich'in (1903-1968), 1951'de yayımlanan You'll Never See Me Again kitabının ilk baskısını ısmarlamıştım. Şirkette yarım gün çalışan Keane kitabı sonunda bulup, sahibinin istediği sinir bozucu fiyatı duyurmak için telefonla aradığında "Heyecanlandırıcı yapıtlar edebiyatı varsa onun Kafka'sı, Cornell Woolrich'i isteyen ender kitapseverlerdensiniz. Columbia'da bir süre öğrencilik yaptığı için Woolrich'i ustam sayarım" demişti fısıltı dozajında ve masal

anlatırcasına tane tane konuşarak. Columbia'da işletme master'ı yapmakta olduğumu duyunca, "Kitabı sana elden teslim edeceğim ve sen bana uzun bir akşam yemeği ısmarlayacaksın" demişti hevesle.

Manhattan'ın üst ortasında Second Avenue'de minik Türk Lokantası "Üsküdar"da buluştuk. Kuytudaki masama bir cenaze kortejindeymişçesine ne kadar yavaş yürüyerek ulaşmıştı. Uzun ve zayıf vücuduna yapışmış buruşuk giysileri ve rengi yitik gömleği, gri/beyaz ikilemi içindeki uzun ve yağlı saçlarına ve sakalına yakışmıştı. Yüzünün ve sakalının grileri ön plana çıktığında Charles Bukowski, beyazlarına odaklanıldığında Buffalo Bill'e benziyor gibiydi. "Sen ne yersen, bana da aynısından ısmarla. Yeter ki yanında kırmızı şarabı unutmasınlar" demişti yorgun ve bıkkın. Mercimek çorbasından vitamin şurubu içercesine hızla aldığı her kaşıktan sonra, Camel sigarasından iki çabuk nefes çekiyordu aksatmaksızın. Dişleri nikotinden kahverengine, dudaklarının dört yanı sigara dumanından tamamen koyu sarıya dönmek üzereydiler.

Denli ve deneyimli bir dinleyiciydim. Buna rağmen karşımdaki yitik adamın anlatacaklarının ürkütücülüğünden, o daha ağzını açmadan, tedirgin olmaya başlamıştım. "Sarhoş olup saatlerce yaşam trajedimi ağlayarak anlatacağımı bekliyorsan yanılıyorsun. Yaşamöykümü bir paragrafa sığdıracağım. Öylesi daha mı az acıklı olur kestiremem. Artan zamanda istersen hep seni dinlerim, istersen karşılıklı edebiyat konuşuruz. Benim tek amacım şarap içmeyeceğim anı en aza indirmektir." Bu şekilde vurucu giriş yaparak beni daha fazla meraklandırdığının farkındaydı. Sigara; dişlerinin, sakalının ve bıyık niyetine dudaklarının altına inmiş uzun kılların rengini değiştirmekle kalmamış alkolün de desteğiyle ses tellerini de kısmen tahrip etmişti. "Brooklyn'de üvey babalı, sorunlu bir evde büyüdüm. Columbia'ya bursla kabul edildim. 60'ımda gösterdiğime bakma, Paul Auster'den iki yaş ve bir sınıf büyüktüm. Ortak dersler aldık, Fransızca'dan birlikte çeviri denemelerimiz bile oldu. Akademik performansımın ondan daha iyi olduğuna yemin edebilirim. Mezun olduktan sonra liseden beri flört ettiğim Twiggy kılıklı Kate ile evlendim. Paul Wilson adıyla iki post-modern polisiye roman denemem var. Çok satmadılar ama biraz beğenildiler. Kitap eleştirileri ve çeviri yapıyordum, Kaltak Kate ise teoride bir reklam ajansının idari işler biriminde çalışıyordu. Karım müdürünü tabancayla vurup, intihar ettiğinde kızım Vanessa dört buçuk

yaşındaydı. Olanlara direnemeyecek denli güçsüz, ardı ardına nikotin ve alkol komasına girebilmeyi başaracak denli güçlüymüşüm. Hastane ve tımarhane dönemimi tamamladığımda kızımı yitirmiştim. Onu bir yetimhaneye yerleştirmişler. Henüz aramaya başlamadım. Hazırlıksızım. Kimi ön plana çıkmayan tanıdıklarımın desteğiyle Paul Wilson takma adıyla kitap eleştirileri ve ender kitap avcılığı yapmaya, yitik kişileri arayan bir dedektiflik bürosunda yarım gün çalışmaya başladım. Okumak, yazmak ve aramak kimi zaman 24 saatimi alıyor, üzülmeyi ve alkolü unutabiliyordum. Paul Auster'ın New York Üçlemesi'nin ilki Cam Şehir'in yabanıl kahramanı Quinn ile yeni dostun Keane arasındaki örtüşmeler dikkatini çekmiş olabilir."

Kitap da konuştuk. Fransız şair Blaise Cendrars'ı ıskaladığım görüşünde ve Walter Mosley'in, Bill Clinton'ın en favori yazarı olmasına rağmen, heyecanlandırıcı edebiyat türünün son 20 yıldaki en özgün ismi olduğu iddiasındaydı. İki yitik kardeşi, sevgiliyi veya anne-kızı birleştirip büyük para kazanacağı "son" bir "iş" peşindeydi. Sonra Catskill dağlarına çekilip Cornell Woolrich dokusunda kısa öyküler yazıp, kızını aramaya hazır olmayı bekleyecekti. "Yavrum şu anda kimbilir hangi umutsuz yetimhanedeki soğuk yatağında ağlıyordur?" deyip ağlamamaya çabalamıştı.

Keane bana Francis Stuart, Isaiah Berlin, Peter Levi, Max Brod ve Alexander Trocchi'den ikinciel, birinci baskı kitaplar buldu. İki kez 500 dolar borç aldı ve ödedi. Sesi titreyerek bin beş yüz dolar daha istediğinde onu son kez gördüğüme emindim.

Sokak kapısına en yakın, sadık masamın kenarında az şekerli kahvemin bitmesini bekleyen depresif kapaklı Ararat isimli şiir kitabı yüzünden Gail Shelby'le de "Üsküdar'da" tanıştım. "Kitabın" şairi Louise Glück, Oktay Rifat'ın ölümünden sonra benim, yaşayan en favori şairim olmuştu. Ararat'a New York Times Book Review’de çıkan öz ve dürüst eleştiri yazısında yer verilen örnek şiir pasajları yardımıyla ulaşmıştım. Ararat, Virginia ve Columbia Üniversitelerinde öğretim üyeliği de yapan ve üç seçkin edebiyat ödülü kazanan Glück'ün beşinci başyapıtıydı.

Sanırım A.B.D.'nin en önde ge(tiri)len eleştirmeni Harold Bloom, bir yapıtın klasik sayılabilmesi için, "Bir kezden fazla okunabilme özelliğinin" ilk koşul olduğunu öne sürmüştü. Ben Glück'ün tüm

yapıtlarını kutsal kitaplardan daha fazla ve tutkuyla okumuş olabilirdim.

Tüm menekşe gözlü orta yaşlı kadınlar gibi alımlı, dalgın, uzun boynunda koyu pembe bir fular ve elleri ütülü blucinin ceplerinde masamın yanından geçen bayanın gözü Ararat'a takılınca duraksamış, "Özür dilerim Louise'in kitabını siz mi okuyorsunuz? Eski arkadaşımdır, masanızda kitabını görünce çok şaşırdım" deyince, "Yaşayan en favori şairimdir ve müsaadenizle size bir Türk kahvesi ısmarlayabilir miyim?" önerisinde bulunabilmeyi başarmıştım.

O acı kahvenin ardından İrlandalı yazar Edna O'Brien'ın orta yaş dönemini anımsatan mutsuz ve huysuz Gail Shelby'i her hafta sonu ziyaret eder olacaktım. Acılarını özetleyişini bile şiirsel bulduğum ve artık kentte tahammül edebileceğim ilk insan olan Gail, Louise Glück'le Virginia Üniversitesi'nden tanışıyordu. Kendisi edebiyat, ismini ağzına almadığı eski kocasıysa işletmecilik fakültesinde öğretim görevlisi olarak Virginia'da bulunmuşlardı. Hırslı kocası Wall Street'te bir menkul değer fon yöneticiliği kuruluşunda iş bulup altı yıl önce New York'a taşınınca, Gail hırçın kızına yeterince zaman ayıramadığı kaygısıyla işine uzun bir ara vermişti. İki buçuk yıl önce, göğüs kanserine yakalandığını öğrendikten üç hafta sonra kocası, kendinden 17 yaş küçük bir reklam yönetici yardımcısı genç kadın yüzünden evi terketmişti.

İlk fırsatta kocasından ayrılabilmek uğruna 72. Cadde'de bir çatı katı ve Northwestern Üniversitesi'nde gazetecilik okuyan kızının aylık harçlığından daha az bir nafakaya razı olmak zorunda kalmıştı. Onun için yılın en çekilmez üç merasimi, hayırsız kızıyla anneler ve yaşgünlerinde yapmak zorunda kaldığı yapay telefon konuşmalarıydı. Kızını da emzirdiği lanetli sol göğsü ameliyatla alınırken başında ben ve haftada iki gün gönüllü çalıştığı Goldwater Hastanesi'nden dostu zenci başhemşire Joyce bulunmuştuk.

Gail rahmetli annemden iki yaş küçük, Louise Glück'ten iki yaş büyüktü ve 60 yaşına gelmeden kansere yenik düşeceğine karar vermişti. Her görüştüğümüzde beni tatlı-sert azarlamasından bile hoşlanır, annesiz geçen yıllarımda daha nelerden yoksun kaldığımın kaçınılmaz gecikmiş muhasebesini yapardım.

Dulluk döneminin tepki güdümlü başlangıcında evli bir felsefe profesörü ve kendinden yedi yaş küçük Porto Riko göçmeni bir banka memuruyla kısa süreli birlikteliği olmuştu. Artık kılı kırk yararak seçtiği kalın ve karamsar kitaplar okuyor, Orta Amerikalı radikal şairlerden çeviriler ve mekanda ıssızlık konulu suluboya resimler yapıyordu. Cumbalı salonundaki televizyonda, vücut yapısı Chuck Connors'ı andıran sevimsiz melez Monica'ya tahammül edemiyordum.

Bir Nisan gecesi evime döndüğümde telefon yanıt aletinde Betty'den kışkırtıcı bir mesaj vardı: "Bay Biafra; A.B.D.'nin en nitelikli ikinciel kitabevini keşfettim. 'Serendipity Books', dört yüz bin kitap! Dişini fırçala, tıraş ol ve Lee Van Cleef dublörü kılıklı dayına telefon et. İzin alabilirsen bekliyorum."

Ararsa meraklanmasın düşüncesiyle Dayım'ı bilgilendirip hafta sonuna San Francisco'ya uçak rezervasyonu yaptırdım. Gail, kendisini davet etmediğim için gücendi. Betty söz vermişti, baş başa olacaktık ve o ender zevkten Gail için yoksun kalamazdım. Gaddar kızın apansız ve acımasız taşlamalarından buluttan nem kapan Gail rahatsız bile olabilirdi.

Betty'nin North Beach semtindeki minimalist döşeli evini gördüğümde hırsızlar tarafından yağmalanmış bir yazlığa girmişçesine irkilmiştim. Beat kuşağının büyükbabası şair Lawrence Ferlingetti'nin nitelikli kitabevi "City Lights'ın" yambaşındaki Vesuvio namlı barda iki gecede Absolut'a alıştırıldım. Jack Kerouac'm müdavimi olduğu barın, duvarları graffiti ile Roy Lichtenstein karışımı renkli figürlerle dolu tuvaletinde sürpriz bir galeri gezmişçesine sevinmiştim. Fillmore Street ve Columbus Avenue'da adlarını iyi ki anımsamadığım caz katili kulüplere götürüldüm. Sürgün ve (düş)kün dostu kentin otobüs duraklarında birbirlerinden dilenen dilenciler gördüğüme kimseleri inandıramıyacağımın farkındayım.

Ülkenin en iyi devlet üniversitesi unvanı için Virginia'nın rakibi Berkeley Üniversitesi'nin kampüs-kenti Berkeley'nin nesini sevimli bulabilirdim? Cüce kentsel mimari dokusu, gecekondu semtlerinin çalakalem kaleydoskopik şirinliğinden bile yoksundu. Kısa yokuşlu ruhsuz caddelerine günbatımından sonra, eminim, hüzün de inmezdi. Sokakta izlediğim öğrenci-dışı nüfus, sıradışılığı

yakalayabilme uğraşındayken kendi içinde yeni bir sıradanlığa ökselenmiş olabilir miydi?

Kentin en seçkin binası, şarap üretim tesislerine edevat yapan atölyeden devşirme hangar güzellikli ikinciel kitabevinin adı "Serendipity " Farsça kökenli sözcük, tek başına, "bir güzeli ararken başkasına ulaşma" zenginliğini ifade ediyor. Bir ikinciel kitabevine daha anlamlı bir ad düşünemiyorum. (Kara bereli, ak sakallı, ciddi suratlı bilge sahip Peter B. Howard'ın mabedinde nitelikle niceliğin örtüştüğü, tabandan tavana dört yüz bin kitap var. Zemine yerleştirilmiş yüzlerce kutu içine bile ender kitaplar gizlenmiş. Keane'in bulamadığı kitaplar, aramadığım ama orada bulduğum için mutlu olduğum kitaplar, yazıldığını bile bilmediğim ama(n) almam gereken kitaplar. "Strand" ikinciel kitabevlerinin anakondasıysa, "Serendipity" anakraliçesi.)

Ulaşmaktan en mutlu olduklarım Erje Ayden'in aramayı bile düşlemediğim beş ender-ötesi kitabıydı. (Erje Ayden, İstanbul doğumlu ve nüfus cüzdanına göre o Ercüment Aydıner. Babası, adı sanırım karalanmamış parlamenterlerden ve ara rejim bakanlarındandı. Kahramanımız 60'lı yıllarda casusluk yaptığı Avrupa'dan güya kaçak olarak A.B.D.'ye girmiş; mezar kazıcılığı, hizmetçibaşılık, yağlıboyacı yamaklığı, bekçilik, marangozluk, galeri ve yayınevi yöneticiliğinin yanısıra jigololuk ve hırsızlık yapmıştı. Olunabilirse, William de Kooning, Frank O'Hara, Seymour Krim ve Montgomery Clift'le arkadaş olmuş ve kısa cümlelerle yazdığı, çalakalem, cesur ve kısa özyaşamöyküsel romanları kimi avant-garde New York yazarları ve okurlar tarafından beğenilmişti. 1965'te yayımlanan Confessions of a Nowaday Child'ın arka kapağında, Hotel Chelsea'de yaşadığı belirtiliyordu. İki ay sonra İstanbul'a dönmüyor olsaydım 20 yıldır kalemi susmuş Ercüment'i arar mıydım?)

1992'nin ilk yarısı bitmek üzereydi. Favori yazarlarımdan ölen yok. İyi. Paul Auster'ın Leviathan'ı yayımlandı. Beğendim. Favori sokaklarıma veda turlarına çıkma zamanıydı. Dayım, "Kariyerine önemli katkısı olur, doktora da yapmalısın" kararını vermezse, Hakkari Atatürk İlkokulu'nda başlayan öğrencilik yaşamım Columbia Üniversitesi'nde sona ermek üzereydi.

Yurtdışı okul dönemimde, bırakın sınıf arkadaşlarımı, öğretmenlerimi ve okul yönetimini; hademelerle bile

sürtüşmemiştim. Trafik kurallarını çiğnememiş, sarhoş olup sokakları taciz etmemiş; polisle tövbe karşı karşıya gelmemiştim. Komşularım, bankacılar ve alışveriş yaptığım satıcılar bir soyluyla karşılaşmışlarcasına bana ayrıcalıklı davranırlardı. Arm'a anlatacak vukuatım bulunsun beklentisiyle, hiç olmazsa, havaalanında bavulum yitse de birileriyle didişsem diye dua ettiğimi anımsardım. Ağlamayı unutturmuşlardı. Güldürmeyi Mel Brooks bile başaramamıştı. Mutsuz değildim de salt kitaplarla sonsuz flörtün serbestiyeti mutlu sayılmama yeterli miydi? Sevecen bir "büyük gözaltındaydım"; lüks akvaryumdaki ender ve alımlı süs balığı Discus gibi.

İşletme master programının anakumanda binası Uris Hall'a bu kez öğrencilik ilişkimi sona erdirmek üzere girdim. Uris Hall'ın hantal cümle kapısından her girişimde sevgili ikinciel kitabevim "Ulysses" ve James Joyce'un dinamit yapıtı Ulysses'i anımsardım. İkincisinin önemli bir yapıt olduğuna itiraz etmemekle birlikte, deşifre edilebilmesi için rehber kitaplar yazılmasına, eleştirmenleri ve entelektüel okurları, "sıkıldıklarını" ve "takip edemediklerini" saklamaya yönelttiği için karalisteme almıştım. 132. sayfada sıkıldığım ve bilmecesel kurgusunu takip edemediğim için Ulysses'i okuma listemden "şimdilik" çıkartmıştım.

"Serendipity'de" bir kar leoparı bulmuşçasına üzerine atıldığım, Richard Burgin'in editörlüğünü yaptığı Conversations With Isaac Bashevis Singer'de cesur usta, "Bana Joyce'un Ulysses'ı nerdeyse sıkıcı gelmiştir. Üslubun egemen olduğu; öykünün, üslubun iskeleti konumuna hizmet ettirildiği çapraşık yazı türlerinden hoşlanmam" demişti.

Haddini bilmez ilk yaz yağmurunun henüz bittiği serin bir cumartesi sabahı kimbilir hangi yan sokakta yitmek üzere Fifth Avenue'de yürürken, Barnes and Noble kitabevinin saçağına sığınmış, kurbanlık Aztek bakiresi suratlı, tıknaz genç kadının titreyerek uzattığı mor el ilanını kıyamayıp almıştım.

İlk çöp kutusuna bırakıp kaçmak üzere göz gezdirdiğim el ilanı, Fifth Avenue'ye komşu 20 bilmemkaçıncı sokaktaki bir iş hanında toplanmış "Beş dolardan-50 bin dolara" sanat yapıtları sunan galerilerin varlığını muştuluyordu.

Enlemesine iki düzine sokak boyu yol belki katetmemiştim ki gökyüzü grileşmeye ve inlemekten köpürmeye dönüşen sesler türetmeye başlamıştı.

Henüz atmaya kıyamadığım mor el ilanındaki uzak sayılmayacak adrese yönelivermiştim. Bina; cephesi, güvenlik yetkilisi ve asansörü, her adım atışta değişik gıcırtı üreten ahşap döşemeleri ve dilbilgisini katlederek İngilizce konuşan eksantrik satıcılarıyla konuksever değildi. Hanın bodrum katında garanti belgeli sahte Matisse gravürleri satan bir stand bile bulunmaktaydı. Bodrumun ortasındaki, çekici ve uzun boylu bir Uzak Doğulu bayanın yönetimindeki "hilkat garibesi" nesneleri satan dükkana iki kez daha neden mi uğradım; bereketli vitrindeki, titrek filamentleri sürekli yanıp sönerek intihar sinyalleri veren, kirli ampulün altında yarım karış boyunda, seramiğe benzer ince bir maddeden kotarılmış "kambur / cüce / yaşlı Çinli adam" figürü keşfetmiştim. Aşağıya indirdiği sağ elinde kurt başından ürkütücü bir eldiven, yukarıya kaldırdığı minik sol elinde alt tarafı mavi, üstü kor alev şeklinde sanki bir kristal top tutuyordu. Vücudunun üçte birinden daha iri, çıplak dev başındaki iki boncuk gözüyle çirkin ve çok çekiciydi. İkinci gidişimde de Dayım'ın sansüründen çekinip dükkandan eli boş dönmüştüm. New York'tan ayrılacağım gün İstanbul'a "Çinli'yle" dönme kararlılığıyla kendimi son kez o hilkat garibeleri satan dükkanda bulu vermiştim. "Çinlim'le" birlikte han kapısından çıktığımızda; ıssız sokağın yorgun binalarından kimbilir hangisinde, soyadında kimbilir kaç tane "s", "w" ve "z" bulunan göçmen bir işçi tembel bir ritm yakalamış, kuru ahşaba çivi çakıyor ve Somewhere Over the Rainbow şarkısını hüzünlü bir ıslıkla katletmeden söylüyordu.

VI

Yeniköy'de dar cepheli bir dikdörtgen kısmetsizliğindeki arsanın üzerine kurulu yalımız, nazlı bir yatı andırırdı denizden bakıldığında. Boğaziçi'nin tüm görkemini yakalamak adına denize cephesi zarif bir yay, balkon ve teras korkulukları vapur küpeştesi gibi eğimliydi. Üst iki kata elips, zemin katın yan cephelerine lumboz şeklinde ferah ve simetrik camlar serpiştirilmişti. Muhtemelen ikinci Dünya Savaşı arifesinde Batı'da eğitim görmüş Levanten bir mimarın tasarımıydı. O yürekli estetin imzasını, giriş kapısının ak mermerlerinden, terasın kenar taşlarının kuytularına dek ellerim ve gözlerimle boşuna aramıştım.

Kısıtlı bahçenin sağındaki iki göz odalı evcikte şoför Mete ve yalımızın bakımını emanet ettiğimiz, yürürken yanakları sıçrayan dul ablası Esma otururdu. Karşılarında dört otomobilin sığabileceği kapalı garajda Dayım'ın emektar Jaguarı ve bej Range Rover cipinin yanına, bana mezuniyet armağanı olarak alınan, siyah Porsche Carrera eklenmişti. Bahçeyi istila etmiş geometrik şekilsizliklerdeki delikli Ankara taşlarının izin verdiği dar bir alanda, kalender bitkilerimiz salkım söğüt ve manolya ağaçları sıkış sıkış bekleşirlerdi.

Solumuzda, son nokta ıssızlığındaki belediye otobüs durağının ardında, iğreti beton duvarların içindeki büyük yalıda 80'ini aşmış, tonton ve yaşam dolu Bay ve Bayan Grünbergler otururdu. Kızları evlenip yıllar önce Hollanda'ya, karısı tarafından terk edilen nemrut suratlı oğulları depresyona girip, çıkmamacasına yanlarına taşınmıştı. Sağımızda bizden daha dar bir arsada, her katına iki küçük oda sığdırılmış, alımlı ama bakımsız, kule biçimli üç katlı yalısında mirasyedi Nermi İmren Bey yaşardı. Rastlanırsa selamlaşma düzeyinde ilişkilerin yürütüldüğü komşularımızın oturma odalarından gürültü ve mutfaklarından rahatsız edici kokular, çok şükür, gelmezdi. Porsche'yle çıkarken yakalarsa, Feridun Çölgeçen kılıklı ve üç kez dul Nermi Bey kikirdeyerek, Devrek işi süslü bastonunu kaldırıp keyifli keyifli sallardı.

En üst kattaki yatak odamın kapısı açılır açılmaz, yekpare camdan, şoke edici dev bir peyzaj tablo gibi karşımda buluverirdim Boğaz'ı. Diğer Yeniköylüler'in ilkokul çağında atlattıkları "uyurken bir Rus şilebi yatak odama girerse" sendromunu yeni yaşamaya başlayacaktım. Arkadaki ince uzun çalışma odamda 12 bin kitap sığdırılacak Fransız yapımı maun kitaplığım vardı ve yüzde onundan daha azı Türkçe olmak üzere şimdilik yarısını doldurabiliyordum.

Bafra'dan beri beni takip eden tabloların arasına Gail'in duvarından indirip armağan ettiği enteryör suluboya tablo (Caravan of Dreams Cafe) eklenmişti.

Anneannem Bafra'daki antika salon eşyalarını koruyarak yalıyı uyumlu şekilde döşemiş; mevcut tablolarımıza Fikret Mualla, Avni Arbaş, Leyla Gamsız, Nejad Melih Devrim, Nedim Günsür, Sabri Berkel, Ömer Uluç, Oya Zaim Katoğlu, Muhsin Kut, Can Göknil, Salih Turan, Fatma Tülin Öztürk ve Selim Cebeci gibi ressamlardan da yapıtlar katılmıştı.

Dayım, orta kattaki yatak odasından iç kapıyla geçilen, sandık odası boyutlu bölmedeki yatay vitrinin temizliğini bile kendisi yapardı. Işıklı cam vitrinin içinde, fiyatları, yarım milyon İsviçre Frangı'nı aşabilen Patek Phillippe, Vacheron Constantine, Breguet, Blancpain, Jaeger-le-Coultre, Audermars Piguet, Rolex, IWC, Chopard, Piaget, Ulysse Nardin, Dubey & Schaldenbrand, Chronoswiss, Roger Dubuis, A. Lange & Söhne, Maubouissin, Gevril, Charriol, Bertolucci, Paul Picot, Perrelet, F. P. Journe, Boucheron ve Daniel Jean Richard marka altın ve teknik detaylı (complicated) saatleri bulunurdu. Her gün değişik bir saat takar, özellikle Ulysse Nardin'in kadranlarına bakar bakmaz gözlerimin yorulmaya başladığı karma(şık) Astrolabium, Planetarium ve Tellurium tipleriyle saatlerce tutkuyla oynardı.

(Yalım(ız)la ilgili ara söz yerine: İstanbul'a dönüp odama yerleştikten hemen sonra Dayım binanın tapusunu üstüme geçirtmiş, 18 yıl önce bir Boğaziçi vapurunda verdiği sözü de tutmuştu.)

Bir haftalık sakalımı kestim ve koyu lacivert takım elbisemi giydim. Dayım dünya devi bir Amerikan bankasının İstanbul'daki merkez şubesiyle özel iş görüşmesi ayarlamıştı. Avrupa'dan sürgün, acımasız bir Hollandalı'yla ve Birleşik Arap Emirlikleri'nden terfi ederek gelmiş kompleksli bir Pakistanlı'yla beklediğimden uzun, zaman zaman anlamsız anekdotların hortlayıverdiği görüşmeler yaptım. Columbia'dan master derecemin bulunmasının önemi burada da açıkça görülüyordu. Sonra başındaki saçların azlığını, kara posbıyıklarıyla dengelemeye çalışan Bart Simpson'un olmayan amcası suratlı insan kaynaklarından sorumlu Tamer Mater'le görüştüm.

Yoksul Türkçe'sini yarı mükemmel, yapay aksanlı İngilizce'siyle desteklemeye çalışıyor, ağzındaki ince Davidoff sigarını dişleri arasında yuvarlamaya çabaladıkça, söyledikleri de anlaşılamıyordu. Kimbilir kaç yüzüncü kez, "Banka'mızın toplam konsolide aktifi, Türkiye'deki 60 küsur bankanın aktifinin toplamından üç kat, bilançomuzun en küçük tutarlarından muhtelif aktifimiz bile en büyük özel Türk bankasının toplam aktifinden bir buçuk kat daha büyüktür. Özkaynak toplamımız, en büyük özel Türk bankasının toplam aktifinin iki katıdır" diyordu, fanatik bir iştahla.

Üç kişiye iş önerisi götürdüler. Diğer ikisi Virginia'dan dönem arkadaşım Kerim Erkim ve UCLA'dan master dereceli Nana Mouskouri suratlı Sevil Selvi'ydi. Patates suratlı Kerim master'ımı Emory Üniversitesi'nde tamamlamıştı. Üç kuşaktır rantiyeciliği sanat edinmiş Teşvikiyeli bir ailenin tek çocuğu olup, aşırı girişken, oportünist ve abartıcı bir kişiliğe sahipti ve "40 yaşında kendi işinin başında olmak" gibi kesin bir hedefi vardı. Sevil'in babası bir holdingde tutucu bir üst düzey yöneticiydi ve kızının gazetecilik okumasına izin vermemişti. Çalışkan, güvenilir ve tekdüze aile kızı, sinirli Sevil'i başarılı bir gazeteci olarak asla gözümün önüne getiremiyordum. Üç ayrı dünyanın insanları olmakla birlikte, sanki aynı hapishanenin çilesini paylaşmanın neden olduğu kaçınılmaz dostluk bağları kurulmuştu aramızda.

Avrupa'daki iki ayrı eğitim ve geliştirme merkezinde dört ay süren bunaltıcı ve sonunda personel dosyalarımıza giren ciddi karneler aldığımız eğitim döneminin ardından, İstanbul ofisinde İngilizce kısaltılışıyla MT (Yönetici Stajyerliği) günlerimiz başlamış; ben ve Kerim cephe ötesinde kredi ve pazarlama, Sevil ise profesyonel yakıştırmasıyla "mutfakta", operasyon bölümünde görevlendirilmiştik.

Amerikalıların Doğu hizmeti noktası olarak bile yeterince önemsemedikleri bankamızın en tepe iki noktasında yabancılar bulunurdu. Biraz ön plana çıkan Türkleri özellikle yerli bankalar dolar bazında yüksek ücret ve unvanlarla transfer eder, kalanlar terfi derecelerine göre komşu yurtdışı şubelere atanırlardı.

Ülke gerçeklerinin dışında, idari memurlar dahil, oldukça nitelikli insangücü profili vardı bankamızın. Kariyer kulvarında yaratılan rekabet mesai saatlerinin dışına da taşmıştı. Bankanın seçkin bekarlarının İstanbul'un gözde genç kızlarının nezdinde de şansları

yüksekti. Tünel'den Levent'e, Etilr'den Bebek'e Kerim'in peşinde, sürek avı tazıları gibi, kafe/bar dolaşmaya ve uzun ömürlü olamayan ilişkiler yaşamaya başlamıştım. En ciddi olabildiğim genç bayan Orhan Pamuk'tan 25 sayfa okuduğunu iddia eden bir Gulf Air hostesiydi.

Müşteri ziyaretlerinde de futbol ve politika dedikoduları dışında edebiyat, sanat ve müzik konuşabilecek üst ve orta kademe yöneticileriyle karşılaşamamak kim adına üzüntü verici olabilirdi ki?

Kredi verilecek şirketler titizlikle seçilirdi de, çokuluslu şirketler ve önde gelen holding iştirakleriyle yapılan işlemlerden yeterince kâr edilemezdi. Ülkedeki tüm bankalar aynı seçkin şirketler grubuna kredi satmak için üşüşünce, karşılarında nazlanan, aşırı pazarlık eden finansman yetkilileri bulurlardı.

1990'lı yıllarda geleneksel bütçe açığını kapatabilmek için yeterli dış borç sağlayamayan hükümetler, çıkardıkları devlet tahvili ve hazine bonosu gibi borçlanma enstrümanlarına oldukça yüksek reel faiz ödemek durumundaydılar. Kısa ömürlü koalisyon ve tutarsız ekonomik kararlar ülkenin borçlanma riskini oldukça yükseltmişti. Örneğin yüzde 60 dolaylarında gerçekleşen enflasyon ve devalüasyona karşılık, devlet maalesef ortalama yüzde 100 inanılmazında faiz vererek borçlanabilirdi.

Yüzde 40 oranındaki reel faiz kimin iştahını kabartmıyordu ki? Öncelikle birçok banka; alt yapısını güçlendirip hizmet bankacılığı atılımı yapacağına ve topladığı fonları tüzel ve gerçek kişilere kredi olarak yaygın şekilde kullandıracağına, Türk Lirası fonlarını ve Türk Lirasına çevirdiği döviz kaynaklarını da devlet kağıtlarına yatırıyor, "yorulmadan" vergiden muaf önemli karlar sağlıyorlardı.

Bankada işbaşı yaptığım gün Dayım İsviçre'deki özel bankasında bana da "numaralı hesap" açtırmış ve adıma bir milyon iki yüz bin dolar yatırmıştı. "İstersem bu parayı ayda yüz bin dolar harcayıp bir yılda tüketebilirdim. Ancak yatırım yapıp bir yıllık dönemde ne denli artış sağlayabilirsem, Dayım da aynı tutardaki parayı hesabıma aktaracaktı."

Eylül ayında sermayemin bir milyon dolarını Türk Lirasına çevirip (yedi milyar TL) hazine bonosu veya faiz getirisi daha az olmamak üzere repoya yatırım yapması için Cenevre'deki bankama talimat vermiş, ortalama yüzde yüz faiz geliriyle bir yıl sonra net yedi milyar

TL daha kazanmıştım. Ertesi yıl ekonomi, anlamsızca, son on yılın en önemli darboğazına girmişti; bir dolar yedi bin TL'den Ocak ayında 14,5 bin TL'ye ve Nisan'da 40 bin TL'ye ulaşacak denli şok devalüasyonlar yaşanmış, Mart-Mayıs döneminde gecelik faizler, yüzde 258-351 inanılmaz-ötesine ulaşmıştı.

Ekonominin gidişatını göz önünde tutup çok kısa vadeli yatırımlar yapmış, Ocak ve Nisan şok devalüasyonları arifelerinde aldığım tüyolarla tam zamanında birikimimi dolara çevirmiştim. Yaklaşık iki yıl sonra İstanbul'dan cehennem olup giderken toplam faiz ve kur farkı gelirim olan 139 milyar TL, dolar bazında ifade edildiğinde sermayem bir milyondan, pek yorulmadan 3,8 milyon dolara fırlamıştı.

Hesabıma yatırılan para yıllar önce Türkiye'de kazanılmış ve vergisi ödenmeyerek yurtdışına kaçırılmış servetin küçük bir parçasıydı. Aslında büyük bir kısmı devlete ait olması gereken parayı, yabancı yatırımcıymışım gibi ülkeye serbestçe getirip bu kez devlete "borç" olarak veriyor, sağladığım gezegenin en yüksek reel oranlı vergisiz faizini tahsil edip rahatça yurtdışına transfer edebiliyordum.

Bu yüksek kazancı sağlamak için çok zeki olmak gerekmiyordu ve bu işi tek ben yapmıyordum. Cenevre'deki bankacısının Dayım'a, Türkiye'deki toplam dövizli mevduatın iki katından daha fazlasını Türk yatırımcıların üç İsviçre bankasında tuttuklarından söz ettiğini anımsıyordum.

Cennet kapısından kaç bankacının kovulacağını bilemezdim, ancak sürekli güven ortamı sağlayamayıp ülkenin nakit servetinin kısmen yurtdışına ve yastık altına kaçmasına neden olan kısır döngü kalfaları politikacıların ve sağlıklı vergi ve kayıt kontrolü sistemini ülke genelinde henüz yerleştiremeyen yetkililerin birçoğunun cennete buyur edilmeyeceğine emindim.

Dayım. Daha az birlikteydik. Bankanın genel müdürüyle, hatta insan kaynakları direktörüyle "gerekli" dirsek temasında olduğuna emindim. Gözleri, "Seni uzaktan, yakinen izliyorum ve memnunum oğlum" diyordu. Galatasaray Lisesi mezunu soylu dul Kemal Kelam ile birlikte, haftada üç kez Nişantaşı'nda İstanbul Kulüp'te briç oynuyorlardı. Yaptığı sayısız telefon konuşmaları yetmiyormuş gibi, her ay Cenevre'de bankacılarıyla toplanması gerekiyordu. Üç ayda bir Londra'ya, Kemal Kelam ısrar ederse sonbaharda Las Vegas'a

yirmibir ve poker oynamaya giderdi. Kimi geceler onu terasta beyaz tenli, yeşil gözlü ve sarışın Ukraynalı veya Rus genç kızlarla yakaladığımda, sanki biraz utanır, "İstediğin zaman, istediğin arkadaşlarını sen de al getir" diye sağolsun teşvik bile ederdi.

Yeni sportif merakı, yabancı TV istasyonlarından bayanlar tenis maçlarını izlemekti; buzlu viski bardağına sımsıkı sarılır, biberli fıstık ve soyulmuş ayva eşliğinde, yüzünde yarı gizli ve sinsi bir gülümsemeyle TV ekranına teslim olurdu. Bir diğer - bu kez ticari - tutkusu, paraya ivedilikle sıkışmış tüzel veya gerçek kişilerden "çok uygun" ama peşin fiyatlara yalı, villa ve işhanı satın alıp, onları asgari bakım ve onarımdan geçirdikten sonra yeni ve kolay zengin olmuşlara nazlanarak en az iki-üç kat kar ederek satıvermekti. Tek Bafra'sal özelliğimiz iki haftada bir pazar sabahları, Büyükdere'de Maslak yokuşu sapağındaki Karafırın'da peynirli ve sucuklu pide yemekti. Dayım, su bardağına doldurttuğu dört şekerli, açık çayını yudumlarken gazete başlıklarına hızla göz atarak söylenirdi: "Hangi siyasi parti liderinin peşine düşüp yürürsün sormayacağım, hangisini yanına şef yardımcısı diye alırsın bana söyleyebilir misin? Bunlara ülke değil, banka şubesi bile emanet edilmez. Delege seçimindeki aksaklıklar yüzünden bu insanlar yolsuzluk da yapsalar, başarısız da olsalar koltuklarından ne kalkıyorlar, ne de kaldırılabiliyorlar. Ülke boşa zaman yitiriyor, çok yazık oluyor. Thomas Jefferson gibi mükemmel bir lider gerekli bize."

"Thomas Jefferson'ın gerekliliği." Kaç yıldır duymazdım ki bu ütopik istemi? İşler düzelemediği gibi, ufukta Bay Jefferson gibi bir lider de gözükmüyordu. Henüz.

Banka bekarlarının rağbet ettiği, kim hangi kızı kapacak hedefine endeksli düzeysiz yılbaşı partisinden beklediğimden çabuk sıkıldım. Yapay ve ilkel yeni yıl kutlamalarının ardından Kerim'in, "Yeteneksiz, pısırık alçak. Hiç olmazsa arabanı ödünç ver" yakarışlarına aldırmadan evime döndüm. Sürgülü penceremi sonuna dek açtım; poyrazın yeterince kışkırtamadığı dalgaların şiirsel eşliğinde Paul Auster'ın deneme ve diğer kısa yazılarını topladığı yapıtı The Art of Hunger'ı (Açlık Sanatı) bitirmeye koyuldum. Böyle huzur içinde girdim 1993'e.

1993 Pulitzer Şiir ödülünü Louise Glück ablam The Wild Iris (Yabanıl Süsen Çiçeği) ile kazandı; yoksa Anglo-Amerikan edebiyatında, çeviriler dahil, nitelikli yapıtlar açısından sanırım

verimli bir yıl yaşanmıyordu. Yoğunlukla, yaşayan Türk şair ve yazarlarının yapıtlarını okumaya karar vermiştim. Ne var ki, kitap tanıtım ve eleştiri yazıları ile birinciel kitabevlerinin nitelik ve nicelik olarak durumu, Türk futbolundan daha umut verici değildi.

İkinciel kitabevi seferlerim açısından yakınamazdım. Baş favorilerim Sahaf Dil-Tarih (Sami Önal) ve Pera Kitabevleri'nin (Uğur Güraçar) sahipleriyle de tanışmış, yardımlarıyla elyazması, birinci baskı ve imzalı nice önemli kitaplara ulaşmıştım. Kadıköy'de Akmar Pasajı'ndaki minik ikinciel kitabevleri, mevsimsel ikinciel ders kitabevlerine dönüşmeye başlamışlardı. Bu kârlı dönüşüme karşı koyan belki iki Don Kişot'tan birisi Sahaf Müteferrika'nın sahibi Sakallı Lütfü'ydü (Lütfü Seymen). Ismarladığı ve asla zamanında gelmeyen kahveyi beklemeden, kaos içindeki tozlu raflara ve inatçı kitap kümelerine girişirken aynı zamanda küfür ve tepki dolu aforizmalarını dikkatle dinlerdim. Kimini onun bile unuttuğu nice birinci baskı şiir, coğrafya, hatta elyazması dört yüz yıllık Süryanice tarih kitaplarıyla bu kahraman kitabevinde buluşmuştum.

"Kabızlar ve kabızlıklar ülkesindeyiz" diyen Kerim'in hiç olmazsa kitap evrenimiz için haklı olduğunu düşünüyordum. Meltem Cumbul şirinliğinde ve birikiminde bir kitap gurmesini düşlemekten çoktan vazgeçmiştim ve Homongolos iticiliğinde bir bilgeyi bile izlemeye sanırım artık hazırdım.

Sıkıntılı bir ilkyaz Cuma akşamı, tek başıma, Galatasaray Hamamı yakınındaki ıssız ve yaşlı bir işhanının bodrum katındaki bara, "füzyon caz" yaptıklarını sanan yerli bir üçlüyü izlemeye gitmiştim. İşhanının kısmen dolu bulunan yarı harap katlarında teknoloji ve kira artışına belki 25 yıldır başarıyla direnen tekstil atölyeleri olmalıydı. Bodruma inerken dikkatimi çeken en üst kattaki ışıklı tek pencerenin ardındaki loş odada belki de 80'ini aşmış, ikilemlerle dolu yalnız bir Beyaz Rus madam yatmadan önce tek dostu günlük'üyle dertleşiyordu. Kitsch ötesi donanımlı, doğru dürüst küf bile kokamayan barda Pat Metheny'i taklit eden gitaristi dinlemeye 15 talihsiz cazsever gelmişti. İki yanlış ölçülü ve ılık Absolut içip Tell Her You Saw Me'nin de katledildiğine tanık olduktan sonra kendimi dışarı attım. Tepedeki odanın ışığı söndürülmüştü. Keşfedilmemiş yazar/gazeteci Gilbert Adair'in sürükleyici son yapıtı The Death of the Author'u (Yazarın Ölümü) bitirmek üzere eve doğru yola koyuldum. Levent-Etiler sapağındaki benzin istasyonuna uğrayıp

servis için sıraya girdiğimde, önümdeki kirli ve yaşlı Renault 9'un başındaki güleç yüzlü, saçları erkenden dökülmeye başlamış, zevksiz giyimli genç adamın sırıtarak bana doğru yürüdüğünü gördüm. Bu, ortaokulda en yakın arkadaşım diyebileceğim Tirebolulu Nedret Terden'di. Daha doğrusu o beni tanıyıp, kendini anımsatmak zorunda kalmıştı. Adını ilk kez duyduğum bir kırsal kesim üniversitesinin iktisat bölümünü zamanında bitirip küçük bir sigorta şirketinde geçen yıl bilmem-ne satış uzmanlığına getirildiğini böbürlenerek anlatmış, Samsun Anadolu Lisesi Mezunlar Derneği'nin yönetim kurulunda muhasip üyelik yaptığını da Lordlar Kamarası'na seçilmişçesine ölçülü şekilde vurgulamıştı. İki hafta sonra Nakkaştepe'deki bir restoranda mezunların katılacağı "Yaza Merhaba" uzun kokteyline katılır mıydım? Gidersem sınıfın üçte birini görebilecektim. (Ülkenin de beşte biri İstanbul'daydı; gidecek başka düş/düşüş-kent yoktu ki.)

Kokteyle gittim. Meraktan. Katılanların birbiriyle rekabet içinde olmadığı, alçakgönüllü ve dost bir parti atmosferi vardı. Sınıf arkadaşlarımın, "Ne zaman evleniyorsun?" "Yine hepimizden uzunsun" ve "Durmadan kitap okumayı bırakmışsındır" soru ve saptamaları, ılık ve tatlı beyaz şarap ve yine rutubetli kuruyemişler... Paylaşacak anıların yokluğu da eklenince, sıkıldım. Bir özür uydurup eve dönmeliydim. Gabriel Josipovici'nin, baş kadın karakteri İstanbul kökenli bir Musevi olan, son yapıtı in a Hotel Garden'ı (Bir Otel Bahçesinde) bitirme sancılarım tutmuştu. Birden, tüm bedeni rakı kokmaya başlamış olan Nedret, aklına önemli bir konu gelmiş kararlığında beni 50 yaş barajını aşmış (Okulun adının Samsun Maarif Koleji olduğu dönemden) mezunların kümelendiği, dinozorlar köşesine sürüklemişti. Mezunlar derneği başkanıyla tanışmamı ve derneklerine üye olmamı istiyordu. Başkan Abbas Hacıömeroğlu kısmetsiz İtalyan şarkıcı Al Bano'yu andıran sempatik bir mimardı. Sağındaki iki kişi benden de uzun, tiyatro sanatçısı Can Gürzap ve Brezilya Merkez Bankası Başkanlığı'na dek yükselmiş ve tatil için İstanbul'a dönmüş Bafralı İbrahim Eriş'ti. Solundaki kısa boylu, gözlüklü ve sakallı, elindeki kırmızı şarap kadehini her an dökecekmiş gibi tutan, Fernandel suratlı kutsal kişi, kitap ev(ren)indeki yeni rehberim olacak İsmail İslami'ydi.

Dostları arasındaki şiirsel kod adıyla İ. İ., koleji bitirince saf babasını ikna edip Ankara'da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde

İngiliz Dili ve Edebiyatı okumuştu. Birincilikle mezun olduktan sonra cesur İ. İ. akademik kariyer için okulda kalmış; şiir, deneme ve eleştiri yazmış, İngilizce'den sürekli çeviriler yapmıştı. Şiir ve çevirileri iki ciddi ödül kazanmışsa da, geçim sıkıntısına dayanamayıp eski bir romancı dostunun peşinden İstanbul'a taşınmış ve orta ölçekli bir reklam ajansında metin yazarlığı yapmaya başlamıştı.

(Devlet İstatistik Enstitüsü Çalışma İstatistikleri'ne göre 1990'ların ilk yarısında kamu görevlisi olarak 1,412,225 kişi maaş almaktaydı. Kamu hizmetlerinin etkin şekilde yerine getirilebilmesi için kaç yüz bin kişiye gereksinim olduğunu hep merak etmişimdir.

İstanbul'a dönüp özel sektörde işbaşı yaptığım ilk ay sonu aldığım net maaş devletin en üst kademesindeki müsteşarlardan, valilerden ve 40 yıllık bilim adamı profesörlerden iki kat daha fazlaydı. İkilem orta ve alt kademe kamu görevlilerinde daha çarpıcıydı. Alçakgönüllü maaş ve ücret düzeylerine razı olup kamuda görev yapanlar arasında genelde nitelik, nicelik ve ahlaki sorunlar eksik olmamakta ve bunun zararlarını milletçe çekmekteydik. Yalnız kamu emeklileri, çalışırken aldıkları son maaşın dörtte üçü düzeyine dek emekli maaşına hak kazanabilirken; özel sektörde 25 yıl çalışmış bir genel müdür veya müstahdeme emeklilik maaşı niyetine en çok iki yüz dolar eşiti bir para ödeniyordu. Hadi bakalım Thomas Jefferson!)

Katılanların bağırarak vedalaştığı kokteyli en son İ. İ. ile ben terkettim. Bir köşede durmaksızın Anglo-Amerikan ve Türk edebiyatı konuşmuştuk. Bana ivedilikle yaşayan Türk şair ve yazarlarından isim bazında bir okuma listesi yapmasını rica ettim, acımasız Fagin'den bir kâse daha çorba dilenen Oliver Twist dayanılmazlığında. Ertesi hafta sonu evine yemeğe gidersem listem hazır olacaktı. "Seni şimdiden uyarmalıyım. Bu liste şair ağırlıklı olacaktır. Galiba yeraltı şairlerimizin en yüreklisi İlhan Şevket Aykut'un (doğumu 1907, ölümü 85 yaşından fazla yaşamayı düşünmediğini önceden anons ettiği üzere 1991'de intihar) buyurduğu üzere Türkçe-düz-yazıya uygun değildir, şiir dilidir" demişti.

24 saat trafik akan Ethem Efendi Caddesi'ne cepheli, cephesi çirkin mozaik taşlı apartmanın altıncı katındaki geniş dairelerinin sonunda banka taksitleri bitmiş olsa da inşaat müteahhitinden yakınmalar biter miydi? İ. İ.'nin ikinci eşi her şeye küskün Melike

fakülteden öğrencisiydi ve bir özel lisede İngilizce öğretmenliği yapmaktaydı. Büyük kızı babası suratlı ve kibirli Saba Boğaziçi Üniversitesi'nde iktisat okuyordu, küçük kızı suratsız Belkıs ise Kadıköy Anadolu Lisesi'nde öğrenciydi. Kitaplığının, İngilizce kitaplar açısından 1980'lerden sonrası için güncelliğini yitirmiş olmakla birlikte, Türkçe kitaplar bölümünden etkilenmiştim. İ. İ. bana artık yeni baskısı yapılmayan kitaplarından imzalayarak vermiş; son iki kitabının, dinci kesim okurlarının soyadının hatırına yanlışlıkla satın almalarının sonucu, ikinci baskıya ulaştıklarını belirtmişti. Şirkette artık mali ve idari işlerden de sorumluydu, "Galiba kavruldum, yıllardır çeviri bile yapamıyorum. Günümüz Türk şair ve yazarlarını takip etmeye çabalıyorum ve mesleki nedenlerle sürekli düzeysiz TV reklamları izlemek zorundayım" demişti sinirlenerek.

Milletçe kültür ve sanat başta olmak üzere hobisizliğimizi "fırsat bulamamamıza" bağlarken, özel televizyon kanallarındaki salt reyting hedefli düzeysiz programlan izlemek için "fırsat kaçırmamamızı" ikilem olarak bile onaylayamıyordum. İ. İ. ise kuş, balık, çiçek ve ağaç bilgesiydi. Kitaplığındaki kalın ansiklopedik kaynaklardaki binlercesinin Latince, İngilizce ve Türkçe isimlerini ezbere bilir, "fırsat buldukça" kuş izlemeye ve yabanıl çiçekler keşfetmeye gider, kentten uzaklaşırdı.

Şarküteri ürünleri ağırlıklı akşam yemeğinin ardından İ. İ.'nin kaçınılmaz kuş/çiçek isimleri resitalini de sabırla göğüsledim. Artık yaşayan Türk şair, yazar ve çizerlerden derlenmiş tüyosal dokümanı hak etmiştim. Kurşun kalemle, alfabetik sıralı hazırlanmış define adası haritasından daha önemli kaynak liste:

Şiir: Sabahattin Kudret Aksal, Sina Akyol, Gülten Akın, Şavkar Altınel, Melih Cevdet Anday, Ece Ayhan, Enis Batur, Süreyya Berfe, Cevat Çapan, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Mustafa Irgat, Sezai Karakoç, Roni Margulies, Tuğrul Tanyol, Güven Turan, Can Yücel.

Roman/Öykü: Hulki Aktunç, Selçuk Baran, Vüs'at O. Bener, Ferit Edgü, Bilge Karasu, Yaşar Kemal, Mahir Öztaş, Orhan Pamuk, Ferhan Şensoy, Faruk Ulay, Tahsin Yücel.

Deneme/Elestiri/Anı/Gezi/Mizah: Çetin Altan, Atilla Atalay, Ece Ayhan, Enis Batur, İlhan Berk, Salah Birsel, Mehmet H. Doğan, Orhan Duru, Memet Fuat, Emre Kongar, Uğur Kökden, Fethi Naci,

Ülkü Tamer, Güven Turan, Nermi Uygur, Metin Üstündağ, Hilmi Yavuz.

Çizgi: Semih Balcıoğlu, Selçuk Demirel, Latif Demirci, Turhan Selçuk.

İzlenilesi Genç Yazarlar (1960 Kuşağı): Şiir'de; Nazmi Ağıl, küçük İskender, Hakan Savlı, Levent Yılmaz ve Roman/Öykü'de Cem Akaş, Ayfer Tunç ve Özen Yula'dan oluşuyordu.

Ülkemiz, öncelikle, ekonomi kavramlarıyla sanki alay ediyordu. Kaos dahil. Bana ilk çarpıcı geleni "Ölçeğe Göre Getiri" (Economies of Scale) gerçeğinin umursanmamasıydı. Örneğin, tüm televizyon kanallarının reklam gelirine son derece duyarlı olarak faaliyetlerini sürdürdükleri dönemde; reklam geliri potansiyeli açısından Avrupa'nın en gerisindeki ülkelerden olan Türkiye, bağımsız TV kanal sayısı açısından Avrupa'nın belki de en önde geleniydi. Bu yüzden tüm kanallar zarar etmekte, TV bağımlısı milletim, yakınmasa da genelde niteliksiz ve eğitmeyici programlara kurban edilmekteydi.

İki yıl arka arkaya pamuk ipliği üreten şirketlerin oransal iyi kâr ettiğini gören sayısız saf/cesur müteşebbis; arz-talep dengesi, kârlılık, dış etkenler, üretim kalitesi, doğa koşullarına bağımlı hammadde ve nitelikli insan kaynağı sorunlarını belki de irdelemeden, milyonlarca dolar borçlanarak yanlış yörelere yeni fabrikalar kurmuş, kimisi kuruluşunun üçüncü yılını bile kutlayamamıştı. Bankalar ve finansal kiralama şirketleri, bilançolarını büyütmek uğruna, bu hesapsızlıkları pahalı krediler sunarak körüklemiş, esirgemez devlet baba ise bu yanlışlıkları vergi muafiyeti ve indirimi gibi pahalı jestlerle desteklemişti.

Kredi ve pazarlama bölümünde, sığ özel sektör evreni hakkında beklediğimden daha fazla ve gereksiz birikim sağladığımı itiraf etmeliyim. Ama çok sıkılmıştım. Hem de bir yılım bile dolmadan. Sorumlu olduğum önde gelen holding ticaret şirketleri sanki bankalara kar ettirmemeye ant içmişlerdi. Batı ülkeleri uygulamaları aksine çok sayıda banka ile çalışır, işlem bazında en ucuz faiz ve komisyon önereni tercih ederlerdi. Özellikle dış işlemlerde yerli bankaların çözemedikleri sorunlar nedeniyle, zorunluluktan kucağıma düştüklerinde; bir-iki bin dolar fark yüzünden benden esirgedikleri eski işlerin de acısını zevkle ve fazlasıyla çıkarırdım.

Hızla değişen ekonomik koşulların gerisinde kalma meraklısı yaşlı yöneticilerden ve yeterince kurumsallaşamamış holding örgütleşmesinin neden olduğu yavaşlatıcı kontrol kurgularından şirketlerin finans yetkilileri de yakınırlardı. Bankaların kârlılık, dolayısıyla heyecan açısından gözdeleri nicedir, fon yönetimi ve sermaye piyasaları bölümleriydi. Dayım'la da görüşerek fon yönetimine iştahla transfer oldum.

Bilgisayar ekranlarından sürekli, dünya ve ülke para piyasaları gelişmelerini izlemek, boş konuşmaların nerdeyse olanaksız olduğu telefon iletişimleri ve hızlı bölüm toplantıları, her işlemin taşıdığı yüksek kâr veya zarar riskinin kaçınılmaz stresi ve çoğu kez hedefi bulan penaltı atışı sonrası denli, iliklerin son zerresine dek elektriklenerek yerleşen bireysel tatmin. Sistem böyleydi ve memnundum. İşin kolayı ve herhalde en kârlısı, döviz satıp TL'ye geçmek ve vergisiz yüksek faiz getirisi sunan kamu kâğıtları satın almaktı, yerli bankaların cesurca yaptıkları üzere. Genel merkez, bu saadet zincirinin her an kırılabileceği varsayımıyla, yetersiz izinlerle, bizi üzerdi.

Onun yerine birçoğu TL'nin anlık, günlük, haftalık, aylık erime katsayısı göz önünde bulundurularak, karşılığı dilimizde belki de asla varolmayacak, egzotik isimli (arbitraj, swap, forward, hedge, option gibi) yüksek tutarlı spekülatif işlemlere girilirdi. Günüm milyar ve on milyar sayılarıyla öylesine doluydu ki, mesaiden sonra alışveriş yaptığımda her şey, Tanrım, ne kadar ucuz görünürdü.

Ardı ardına vuran gerginlik ve sevinç gelgitlerinin azdırdığı adrenalin yüzünden midir, bankanın en yoğun çişe gitme katsayısı bölümümüze aitti.

Oysa tuvalette en fazla, bankanın tartışmasız en-gerginlik-dışı-yöneticisi Tamer Mater'le karşılaşırdım. Islıkla Barış Manço'nun Halhal'ını katlederken bana, acemice göz kırpma lütfunda bulunurdu. Kitap tutkum bankada da duyulup, benden kısa yazan ve sıkıcı olmayan bir yazar ismi istediğinde bir kağıda büyük harflerle "Isaac Bashevis Singer" yazıp vermiştim. İki hafta sonra teşekkür etmek üzere kırıtarak yanıma geldiğinde, elinde iki yüzün üzerinde kitap üretmiş çalakalem bilimkurgu yazan Isaac Asimov'un The Robots of Dawn'u vardı.

Bankanın Ankara'sal ilişkilerini gururla yürütür, iktidar adayı tüm partililerin tepe noktadakilerine gecikmeden ulaşabilirdi. 50 yaşında politikaya atılarak, hâzineden sorumlu devlet bakanlığıyla yükselme trendini başlatacaktı. Bankanın önemli ziyaretçilerinin, gerektiğinde, kültür ve sanat rehberliğini ben ve pezevenkliğini (Farsça anlamı yol gösteren) Kerim zevkle üstlenirdik. O, "Geleceğim senden kesinlikle daha parlak" olacak iddiasındaydı.

Rica ile talimat arasındaki dozajı yapay sevecenlikle ayarlama ustası Tamer Mater telefonda, "Ocağına düştük Sayın Kültür Bakanım" demişti. Bankanın Yönetim Kurulu Başkan Vekili'nin annesi Barbara Roberts, Hilton Oteli'nde kalıyordu ve ertesi gün öğleden sonra bir nezaket ziyaretinde bulunup kendisiyle ilgilenebilir miydim? Bankanın en kudretli ikinci kişisinin olası gazabının yanında benim hafta sonu programımdan söz etmem bile kesinlikle terfimin gecikmesine neden olabilirdi.

Aralık. Cumartesi. Sabah.

Poyraz, Boğaziçi kıyılarında artık efelenerek dolaşmaya başlamıştı. Yeniköy-Büyükdere hattındaki seferlerime Mayısa dek ara vermeliydim. Aynı kıyı kaldırımını paylaşmak zorunda olduğum, menopoz dışında da asık suratlı, tıknaz kadınlar üstlerine butik apoletli zevksiz rüzgarlıklarını giyip ilk kar düşene dek tempolu yürüyüşlerine devam edeceklerdi. Kesinlikle bir numara küçük, olması gerekli mi, tişört ve eşofmanlarını zorlayan deforme vücutlarını ve kaldırımlara gelişigüzel atılıp yürüyenleri rahatsız etme hakları bulunan balıkçı ağlarındaki küçük ve güleç balık kafalarını seyretmeyi özleyecektim. Kaldırımın en aykırı sakini ben olmalıydım; şık hafta sonu giysileri içinde elimde kitabım ve Walkman'im, tek başınalığın huzuru içinde düşünmeksizin yürürdüm. Kireçburnu'ndaki her zaman oturulacak yer bulunan koyu yeşil metal banklarda mola verir; Pat Metheny dinlerken gözlerim yorulana dek okur, poyraz yüzümü okşamaya başladığında Büyükada'da Ayia Yorgi tepeciğindeki okuma seanslarımı anımsar, çoğu kez sızıverirdim.

70'ini aşmış Amerikan gezginlerinin favorisi, kentin uluslararası otellerinin duayeni Hilton'un yaşlanmaz asansöründen inip emin adımlarla bana doğru yürüyen 80'lik, Jessica Tandy görünümlü, alımlı hanım Barbara Roberts olmalıydı. Peşinden ayrılmayan bakıcısı kızıl çilli Melba'nın zorlama uyarılarını dinlemeden ardı

ardına içtiği iki Bloody Mary'lik tanışma dönemimiz sonunda dost olmuştuk bile. Otoriter ama komik olabilme becerili Barbara, Vassar College'da tarih öğrenimi görmüştü, "Çekici bir genç kız olmanın dezavantajları benim dönemimde daha fazlaydı. Ardı gelmeyen evlenme önerilerinden kurtulmak için, en zengin, en zararsız ve yakışıklı talibimle üniversite biter bitmez evleniverdim" demişti. Dokuz yıl önce yitirdiği kocasıyla ilk kez İstanbul'a geldiğinde Neil Armstrong da insanoğlu adına, güftesi önceden tasarlanmış özdeyişle, ilk kez Ay'a ayak basmıştı. Yürüme yeteneğini henüz yitirmemişken bu kez başta Kariye ve Pantokrator olmak üzere önemli Bizans kiliselerini ve İstanbul Arkeoloji Müzesi'ni ziyaret etmek istiyordu. Otelin kapısında bekletilen limuzine binmek üzere ayaklandığımızda bakıcısına dönerek "Melba, ben bu yakışıklı Türk centilmeninin koluna gireceğim" demişti. (Annemle beraber yürümek. En büyük zevkim yaz sıcağında bile buz gibi soğuk elini tutmaktı, uzattığımda elimi üç kez sevgiyle öper, "Yerim senin yumuk ellerini güzel oğlum" derdi.) Anneannemin hiç elimi tutup tutmadığını anımsamaya çalışırken Müze avlusunun kapısına ne çabuk ulaşmıştık. Kapının sağına kondurulmuş ilkel biletçi kulübesi boştu; avlunun içinde bekçiyle sohbet eden gür bıyıklı biletçi beklediğimizi görünce sinirlenerek gelmiş, bilet fiyatlarını azarlarcasına bildirmiş ve koçandan iki harekette koparabildiği kağıt parçalarını saygısızca önüme doğru ittirivermişti.

Albenisiz sayılmayacak ana Müze binasının cephesiyle, önündeki heybetli antik sütunların arasında, yaşlı ahşap bir binanın cephesine taze soyulmuş kavak ağaçlarının anlamsızca çakılması denli, belirgin ton farkı vardı. Cümle kapısının içinde, iğreti bir sandalyeye kurulmuş görevli veya görevsiz olduğu anlaşılamayan orta yaşlı umursamaz adamın elindeki gür sesli güdük transistorlu radyodan, tüm giriş katı, Beşiktaş'ın mütevazı bir Anadolu takımını ıkına sıkına yenmek üzere olduğu naklen yayını dinlemek zorundaydı.

Giriş katındaki çoğu Anadolu toprak altından fışkırmış arkaik dönem mermer heykellerin doldurulduğu salonlarda görevli bulunmamasına Barbara çok şaşırmıştı. Onları bulduk. Sanırım tümü, dünyanın en önemli arkeolojik bulgularından sayılan yapıtların korunduğu, Sidon Kral Nekropol Salonu'na girişi özellikle bloke edecek şekilde kümelenmişler, uğultuyla hep bir ağızdan söyleşiyorlardı. Kümede iki bayan görevli vardı; biblomsu olanı,

"Bilmemne abi Kasım otuzbir çekmez mi?" diye sorarken, cüretinden kıdemli olduğu anlaşılan diğeri, salona ürkerek girmeye çalışan Barbara'nın suratına doğru sigara dumanı üflermişçesine, sivilce tarlası çenesini uzata uzata, dinlemekten ulusça usanmadığımız bir şarkıyı yeniden katlediyordu.

İsmi heybetli Salon, "az sonra" başlayacak striptiz gösterisine hazırlanan bir Cenevre pavyonu kıvamında karartılmıştı. Zemindeki varlığı nerdeyse belirsiz şarap kırmızısı veya bordo renkli makine halısı pavyon benzetmemi desteklemek için mi oradaydı? Müze'nin en ünlü parçası İskender Lahti'nin yanısıra Barbara, Likya Lahti'ni de önemsiyordu. M. Ö. V. Yüzyılda Paros mermeri kullanılarak yaratılan anıtın dört tarafı, çıplak at sırtındaki seçkin avcılarla, kıstırdıkları yabanıl hayvanlar arasındaki mücadelenin "mutlu son'unun" dramatik tasvirleriyle çevriliydi. 2500 yıl öncesinin olanak ve yetenekleriyle kabartma figürlerde sağlanan anatomik mükemmellikten biraz utanarak etkilenmiştim.

Fotoğraflarda abartılı bir fildişi mücevher kutusunu çağrıştıran İskender Lahti'ni ortaokul tarih kitaplarından mı anımsıyor olabilirdim? Barbara'dan dinlediklerime göre M. Ö. IV. Yüzyılda yaratılan anıtın dört yanı İskender'in Pers ordusunu yendiği Issus Savaşı (M. Ö. 333) tasvirleriyle doluydu. İskender ve muzaffer ordusunun tüm değerli metal savaş aygıtları muhtemelen define avcıları tarafından (ç)alınmış olmalıydı. Lahtin torpilli merkez sol köşesinde, şaha kalkmış çıplak atının sırtındaki İskender; mızrağı yokedildikten sonra, havaya kaldırdığı sağ yumruğunu hiddetle sıkmış kimbilir kaç yüzyıldır önündeki perişan Pers neferine saldırmaya hazırlanıyordu. Savaşı yitirmiş, tümü yokedilmek üzere olan Perslilerin umutsuzca aman dileyen suratları, gördüğüm nice savaş filminden biriyle Las Vegas'taydı. Diri Hellim peyniri ve kızarmış ekmek eşliğinde Petrus içerken, Berlioz ve Pat Metheny dinlemiş, Oktay Rifat, Louise Glück, Konstantin Kavafis ve Eugenio Montale'den şiirler okumuştuk. Elimde kalmış olan Müze rehber kitapçığına göz atmak üzere İskender Lahti'nin karşısındaki sehpa kılıklı alçak bankın ucuna ilişmiştim. Öbür uçta asık suratlı bir genç kız, walkman'i başında İskender Lahti'nden bir kesitin sanırım kara kalem resmini yapma uğraşı içindeydi. Salondaki anıtsal mezarlar, ressam Osman Hamdi Bey (1842-1910) müze müdürüyken, Lübnan'ın Sayda yöresinde 1877-78 yıllarında yaptırdığı kazılarda ele

geçirilmişti. (Bence gezegenin en önemli Oryantalist ressamı Jean-Leon Gerome'un [1824-1904] öğrencisi ve Osmanlı donanmasında görevli Sakızlı bir Rum dönmenin inatçı oğlu, önemli Osmanlı ressamı sanat ve tarih abidesi Osman Hamdi Bey'in Gebze Eskihisar'daki müze-evi'ni ilk fırsatta, ziyaret etmeliydim.)

En genci 2200 yaşındaki görkemli mermer anıt mezarlar ölümü çağrıştırmasalar da sanki hüzün salgılıyorlardı. Toprak altından (oyn)atıldıkları için mutlu olmadıklarını düşünmüştüm. Salon, acılarını azaltmak için mi karanlıktı? Sıkılmıştım. Bankın öbür ucundaki asık suratlı genç kızın dizinin üzerindeki kağıda ne ilkel figürler çizdiğini "gizlice dikizleme hakkımı" kullanıp hemen kalkmaya karar vermiştim. Birden, ivedilikle TL satıp dolar satın almak için kıvranan bir kamu bankasını köşeye kıstırmışcasına heyecanlanmıştım; genç kızın solundaki geometrik kilim motifli bej bez çantanın üzerine yaslanmış bekleyen Louise Glück'ün Ararat'ıyla yüz yüzeydim yeniden. Yaklaşıp en soylu İngilizcemle ve salonun karanlığına uygun fısıltı tonunda, "Çok özür dilerim, size bir şey sorabilir miyim?" diyebilmiştim.

Sanat ve müzikten aynı anda alıkonulmuşluğun gerginliğiyle olmalı, sertçe çevirdiği alımlı esmer yüzü, yüzüne uyumlu kesilmiş kısa saçları, kalın kaşları, iri siyah gözleri ve kalkık burnuyla bana Ali MacGraw'ın gençliğini anımsatmıştı. Kendisini hemen toparlamasını bilen hanımefendi edasıyla ve Türkçe, "Evet, buyrun" demişti.

"Louise Glück yaşayan en favori şairimdir. Mermer mezarlar arasında Ararat'ı görür görmez, ıssız bir adada bir dostuma rastlamışçasına sevindim" deyip kendimi tanıtmış, elimi umutla uzatmıştım.

İskender'e benzemeye başlamış figürü görebildiğim beyaz kağıt parçasını bırakmadan, kaşlarını çatarak lütfen ayağa kalkmıştı. 1.75 boyunda olmalıydı, sade ama uyumlu giyinmişti ve ince yün kahverengi kazağının üzerinde Osmanlıca dua yüklü altın armudiye kolyesi vardı, o da elini uzatmış, "Raşel Kanetti, süs köpeği gibi bir takma adım daha var ve herkes bana Çela der. Louise Glück'ü ben de çok severim ancak şairleri profesyonel tenisçiler gibi sıralayabilecek poetika yeteneğim olduğunu sanmıyorum" demişti.

Her "dolu" olduğunu sanan genç kız gibi "zoru mu" oynuyordu? Hemen yanıtını duymak istediğim bir soru uğruna aldırmamaya

çalıştım, "Tanıştığınız belki de herkesin sorduğunu yineleyip sizi İskender'inizle baş başa bırakacağım, Elias Canetti'yle bir akrabalığınız var mı acaba?"

İstemesem de biraz ilgisini çekebilmiştim, "Bu soruyu İsrail'de çoğu, A.B.D.'de kimi sorar, Türkiye'de hiç sormazlar. Ailem de sanırım detaylı araştırmamıştır. Biz de Edirne kökenliyiz, uzaktan da olsa akrabalık bağımız olduğuna eminim" demişti.

"Yalnız soyadınız Arditti olsaydı, bu kez Elias Canetti'nin annesinin akrabası olup olmadığınızı soracaktım. Canetti'nin yazdıklarını ve onun hakkında yazılan her şeyi okuduğumu sanıyorum" diye kestirip Barbara'yı aramaya gidecektim. Lafımı bitirdiğimde onun çimdiğini sol kolumda duyumsadım, "Bay Türk Lokumu, bir saat önce koluna takıp beni ne denli umutlandırdığının farkında değil misin? İlk karşına çıkan kızla kalbimi kırmaya utanmıyor musun?" diye cilve yaptığında Çela'nın gözlerinin içi gülüyor gibiydi ve ikisinin gecikmeden dost olacaklarına emindim.

"Hanımefendi gönlünüz rahat olsun, ben kendimi çoktan Büyük İskender'e adadım" diyerek elindeki yarım-İskender figürlü kağıdı alt dudağını bükerek, yüzüne doğru sallamıştı. En çok üç cümle sonra birbirlerine anlatacak çok şeyi birikmiş iki eski sınıf arkadaşı gibi keyifle kikirdemeye başlamışlardı bile. Boston yakınlarındaki Brandeis Üniversitesi'nde tarih okuduktan sonra, Princeton Üniversitesi'nde sanat tarihi master'ı yapmakta olan bilge Kanetti bir hafta önce tezini yazmak üzere kentimize teşrif etmişti ve maalesef Mayıs'a dek İstanbul'da bulunacaklardı. Barbara, beklediğim gibi, itici Princetonlu kızı akşam yemeği için Hilton'a davet ederek günün son darbesini de indirdi diye üzülmeye başladığımda, bu kez yanılmıştım.

İmajı fırsat buldukça, beyefendi şef garsonu asla değişmeyen kız kulesine dek panoramik, açık büfe restoranda buluşulmuştu. Başlamadan bitmesi için dualar ettiğim akşam yemeği için Çela ile Barbara cam kenarına karşılıklı kurulurken, ben Barbara'nın soluna, ağzı var, dili de var mı Melba da karşıma oturmuştu. Barbara'nın ardı ardına yönelttiği ahret soruları yüzünden akşam yemeği Çela Hanım'ın kişisel gösterisine dönüşmüştü; o Üsküdar Amerikan Lisesi'nden sonra Brandeis Üniversitesi'ne bursla kabul edilmiş ve tarih bölümünü birincilikle bitirmişti. İngilizce'nin yanısıra Fransızca, İspanyolca, İtalyanca, Arapça biliyor, Osmanlıca'yı

zorlanarak da olsa çözebiliyordu. Bizans-Selçuk- Osmanlı konularında uzmanlaşmıştı ve uygarlık tarihi açısından; Bizanslılardan sonra katkıları en fazla göz ardı edilmiş ikinci imparatorluğun Selçuklular olduğu iddiasındaydı. Yedi yıl özel piyano dersleri de almış bulunduğunu öğrendiğimiz Çela'nın bir ambalaj malzemesi fabrikasında azınlık ortak konumunda çalışan Sefarad Musevisi babası, kızı lise iki öğrencisiyken ölmüştü. Çela'nın üniversite için A.B.D.'ye gittiği yıl, tek başına kalan annesi erkek kardeşinin ısrarıyla sonunda Tel- Aviv'deki orta direk göçmen Türk Musevilerinin evlerinde ve aralarında Türkçe konuşmaya devam ettikleri Batyam semtine taşınmıştı. Gümüşsüyü'nda babaannesinin yanında kalan Çela'nın ağabeyi İzi hava kuvvetlerinde pilot yüzbaşıydı ve geçen yıl Odessa göçmeni Eşkenaz bir ilkokul öğretmeniyle evlenmişti.

Yemek masasının gönüllü koordinatörü Barbara yapay sorular yardımıyla beni de konuşmaların dışında bırakmamaya çabalıyordu. Ilık kahvelerin eşliğinde Büyük İskender'in tarihin en yakışıklı erkeği olduğunu karşılıklı onaylamışlar, sıra son yüzyılın en yakışıklı erkeğine gelmişti; Barbara'nın adayı Ernesto Che Guevara, Çela'nınki Brad Pitt'ti. Barbara yüzyılın en güzel kadın adaylarımı sorduğunda, "Şu sıralarda Meg Ryan ve Brooke Shields hoşuma gidiyor sanırım" dediğimi anımsıyordum. Gecenin masum kışkırtıcısı Barbara karşısındaki işbirlikçisine eğilip, "İkisine de benzemiyor olman şanssızlık" dediğinde, vasat kırmızı şarabın da verdiği cesaretle, "Hiiiç sanmıyorum Barbara" demişti o, sesinin belki de en umursamaz tonuyla. Sinirlendiğimi centilmence belirtmek için yüzümü ekşiterek, yan gözle Barbara'yı süzdüğümde, yaptığı masum espriye aldığı tepkiden onun da hoşnut kalmadığını görmüştüm.

Akşam yemeğinin benim için sevindirici kısmına gelmiştik; Princetonlu itici kızla hiç konuşmadan, yüzüne bile bakmaksızın elini sıkmış, Barbara'ya Osmanlı Sarayı'ndan çıkma; ön tarafı Osmanlı armasıyla süslü, arka tarafına kazıma tekniğiyle bir cami ve külliyesi sabır ve ustalıkla resmedilmiş, Ermeni işi gümüş sigaralığı armağan etmiş, ona ve Melba'ya bile sarılarak dostça vedalaşmıştım. Antipatik kız ertesi gün Barbara'yı istediği Bizans kilise kalıntılarına götürecekti.

Bir an önce eve dönmek ve Oktay Rifat'ın seçme şiirlerinin, Ruth Christie ve Richard McKane tarafından İngilizceye çevirisi Voices of

Memory'ı okumaya başlamak istiyonumuzu başlatacağız. Bak, ben seni ortaokul döneminden itibaren Türkiye'nin Thomas Jefferson'ı olarak yetiştirmeye çabaladım. Jefferson'ın kendisini destekleyen varlıklı ve vatansever bir babası vardı. Senin için aşk romanına yeğleyeceğim son mısraı "Loneliness comes from the road you go down'ı" (Yalnızlık gittiğin yoldan gelir) kimbilir kaç kez yinelemiş, ne olmayası düşler kurmuştum.

Kalkıp, akşamüstü beşten sabah beşe dek telefonu açık, seçkinlerin pezevengi Eşref Şerefi aramış “Ali MacGraw'ı tanır mısın sen?" diye sormuştum küçümseme dolu hırsla.

"Tanımam mı abim, Laf Sıtori muhabbeti. "

"Aferin. Bana ivedilikle Ali MacGraw'a en çok benzeyen ithal kızını getireceksin. Adım Ali MacGraw derse yüz dolar, ama bana Çela diyebilirsiniz derse bir yüz dolar daha fazla ödeyeceğim."

Aralık. Pazartesi. Akşamüstü.

Günüm bereketli geçmişti; Merkez Bankası'nın haftalık mali rasyolarını tutturamayıp yüksek tutarda cezai faiz ödememek için çırpınan bir küçük yerli bankaya yüksek kurdan döviz satmış, ekstra komisyon uygulamış ve iki hafta ucuz faizli TL banka mevduatı sözü ve üstüne de "hayır dualarını" almıştım. Ardından uluslararası mali piyasaları doğru takip edemeyen ama bilgiç bir finansman müdürünün şirketine dört ay sonrası için öyle inanılmaz kurdan mark satmıştım ki görse Arm bile "aferin" derdi.

Paul Auster'ın The Music of Change'ı sinemaya uyarlanmış ve o Leviathan ile de Medicis Etranger ödülünü kazanmıştı. Bir günde iki gol atıp, iki mutlu haber almanın ardından yoksa bugünü kötü habersiz mi kapatacağım diye ikirciklenirken mesainin bitimine 20 dakika kala Çela telefon etmişti.

"Barbara size ulaştırılmak üzere bana bir mektup bıraktı" demişti, ölçüsüz sayılmayacak bir ses tonuyla.

"Adresinizi verirseniz, yarın onu ilk fırsatta sizden aldırtabilirim."

"Yalnız Barbara konunun önemli olduğunu, mektubu size hemen ulaştırmam gerektiğini özellikle belirtmişti."

Bankanın en kudretli ikinci patronu Jeremy S. Roberts III'ün annesine karşı son dakika basit hatası yapmama ve kişisel merak adına Gümüşsüyü Caddesi'nde, Askeri Hastane'nin caddeye cepheli

komşusu Ankara Palas Apartmanı'na doğru yola koyulmuştum. Son angaryayı en kısa sürede aşıp Voices of Memory'i o gece bitirmek arzusundaydım. Birinci Ulusal Mimari örneği, mağrur binayı görür görmez tanımıştım; bodrum katı hizasındaki sığınak dokulu Rus lokantasında, doğuştan gizemli ve aykırı olduğunu sanan boğuk sesli halkla ilişkiler uzmanı Sibel M. Besil'le ilk ve son kez baş başa yemek yemiştik.

Bayan Kanetti uçuk blucinin üzerindeki, turuncu-siyah Princeton süveteri ve metalik ince okuma gözlüğüyle bile maalesef alımlıydı. Formalite dolu bir yakınlıkla, Horowitz'in okşarcasına dokunduğu piyanodan yükselen müziğin süzüldüğü ferah odasına buyur edilmiştim. Caddeye cepheli yaşlı odada, Çukurcuma eskici diyarına veda gününü unutmuş ceviz çalışma masasının üstündeki bilgisayar ve sağ yanında kurulu müzik sistemi dışında tüm eşyalar 1960 öncesine ait olmalıydı. Duvara yaslanmış kallavi ceviz yatağı uzun bir dönem büyükbaba ve babaannesi kullanmış olmalıydılar. Uyumlu ve ölmeyi unutmuş bir hayvanat bahçesi fili gibi tüm gövdesi kırışıklıklar içindeki ceviz kaplama koltuğa sıkışıp, Hilton damgalı kalın kağıda çalakalem yazılmış ve hala sakladığım mektubu okumaya koyulmuştum:

"Sevgili Türk Lokumu,

Sana telefonla da teşekkür edebilirdim. Chela'yla seni, bir kez daha bir araya getirebilirim diye bu -umarım- etkili yöntem aklıma geliverdi. Cumartesi günü iki saat arayla iki mükemmel insanla tanışlığımda onların birbirine çok yakışacaklarını, onların birlikteliklerinin başlangıcında katkım bulunursa mutlu olacağımı düşündüm. (Belki de kudretli bir Bizans veya Sidon Lahit büyüsü sizleri buluşturmam için beni seçmişti.)

Chela'nın sana ters gelen tepkileri ve umursamaz görünmesi, içgüdüsel bir güç gösterisinden ibarettir. Senden etkilendiğine eminim. Dün ona seni anlattım, yaptığı çocukluk için de azarladım. Sanırım kendi yöntemiyle senden özür dileyecek, sana küçük bir sır vereyim, centilmence davranmaya devam edersen akşam yemeğine bile davet edileceksin. Onu tanımaya çalış; zor koşullarda kendini oldukça iyi yetiştirmiş, nitelikli ve kuvvetli bir genç kız.

Büyülü İstanbul seyahatimin beni mutlu kılan yanlarından biri de seni ve Chela'yı tanımış olmamdır, ilgin ve şık armağanın için tekrar

teşekkür ediyorum. Melba da sevgilerini iletiyor. New York'a geldiğinde beni aramayı unutma. Yaşıyorsam ve konuşabiliyorsam seni tekrar görmekten mutluluk duyacağım.

Sevgiler,

Barbara C. Roberts"

Kısa mektubu ürpererek iki kez okumuştum, içimdeki buzul kütleleri sanki kıpırdamaya başlamak üzereydiler. Başımı mektuptan kaldırır kaldırmaz, Çela tembihli Anadolulu ev kızı uysallığıyla "Kahve ikram edebilir miyim?" diye atıldığında, "Yemek ısmarlayacaksan daha sonra lütfen" diyerek yoğun geceyi başlatmıştım.

Elleriyle yüzünü kapatıp, "Ne utanç verici durum, hain kadın galiba aramızda konuştuklarımızı şikeli mektubuna eklemiş" demiş, yüzünü saklama süresi dolduğunda, "İlerde karşılaşsaydık ve Barbara olmasaydı da senden özür dileyebilirdim. Yalnız, tarih ve müzikle birlikte daldığım düş evrenimden beni aniden koparmıştın ve yetmiyormuş gibi yüz yüze geldiğimizde bana adeta sen kim oluyorsun da Louise Glück okuyorsun dercesine küçümseyerek bakıyordun. Galiba gereksiz yere, kışkırtılmış gibi hareket ettim. Artık bu konuyu sonsuza dek kapatalım ve eğer bir programın yoksa seni, kentin en çabuk ulaşılacak restoranında küçük bir akşam yemeğine davet ediyorum" dediğinde, yaşamımın ilk "aşk hikayesi'nin" birinci raundu başlıyordu.

Rejans'tan sonra kentin sürgün veliahtı "Ayaspaşa Russian Restaurant 1943'te" Barbara'nın iki tarafa da tembihlediği şekilde birbirimize birbirimizi anlatmıştık. Çela'nın ortaokul döneminden beri tutkusu tarih ve sanattı. Tarih onun için "dün"dü ve o dünle iç içe yaşamak kararındaydı. "Yüzeysel turist akınına uğramamış dingin müze ortamında gerçek huzuru bulurum, eski uygarlık kalıntılarında ve ibadet yerlerinde de saatlerce dolaşıp mutlu olabilirim. Köşede kalmış bir türbe, ayazma veya kör Osmanlı çeşmesi görsem eski bir dostuma rastlamışçasına sevinirim. Unutulmuş, bakımsız bir Osmanlı mezarlığını gezegenin en güzel ve bakımlı parkına yeğlerim. Bir otel veya restoranı benimsemem için tarihsel dokusunun bulunması yeterlidir" derken, yumruklarını sıkmış ve gözlerini özlemle kapatmıştı. Burs bulabilirse yeterince önemsenmemiş Selçuklu mimarisi üzerine doktora yapmak ve sonra Boğaziçi

Üniversitesi'nde tarih ve sanat tarihi dersleri vermek istiyordu. Anadolu'daki önemli Selçuklu kentlerini gezip onların dün ve bugünlerini yansıtacağı tarih dokulu bol resim ve haritalı bir gezi kitabı projesi de vardı. "Osmanlı'nın yıkılışına dek insanlık tarihinin yaşadığı tüm önemli savaşları satır satır anlatabilirim" iddiasındaki hırslı kızın, bir an tutsağı mı olsam, kaçıp kurtulsam mı ikilemi içine girmiştim.

Babaannesiyle tanışmak ve odasında kahve içmek üzere yukarı çıkarken Bayan Violet hakkında önbilgiyle donatılmıştım; tüm yakınları İsrail veya Fransa'ya göç etmişken, o Şişli'deki Fransız (La Paix) Hastanesi'nde 16 yıldır tedavi gören oğlu Viktor'u beklemekteydi. Çela'nın babasından üç yaş küçük, inşaat mühendisi, dul amcası ağır bir psikolojik bunalım geçirmişti, hiç konuşmuyor, devamlı önüne bakıp gülerek parmaklarıyla oynuyordu. Annesini bazen tanır gibi davransa da, iyileşme umudu bulunmuyordu. Bayan Violet'in tek yardımcısı İ.T.Ü. otobüs durağında tanışıp dost olduğu ve artık "oğlum" dediği Hasankeyfli Salim İslam, komşu hastanede müstahdemdi. Viktor ve Ayaspaşa'da kalan son iki arkadaşıyla birlikte olamadığı zaman, 40 yıl önce Pera seferleri için aldığı kalın yünlü, kelleşmeye başlamış bordo kadife yüzlü koltuğuna incecik elleriyle sımsıkı sarılı, hüzünlü hanedan prensesleri gibi hafifçe gülmüş, tanıştırıldığımızda, "Çook memnun oldum efendim" demişti. Şakir Paşa Ailesi'nin son çınarı seramik sanatçısı Füreya Koral'ı andıran başını belirli aralıklarla yavaş yavaş, sağa sola sallıyordu bir şeylere hayıflanırcasına.

Çalışma masasının yanındaki yorgun kitaplık Çela'nın kalın ve geniş akademik kitaplarıyla belki de 80 yıldır ilk kez doldurulmuştu. En üst gözde zamana direnen siyah-beyaz fotoğrafta, Bayan Violet ve kocası Bay Albert başlarını, talimat gereği, birbirlerine doğru hafifçe eğmiş, belki de 1940'tan beri, kuşkuyla objektife bakmaktaydılar. Karmaşık yüzü, öldürülen önemli gazeteci Abdi İpekçi'yi anımsatan Bay Albert, Lozan Üniversitesi'nde hukuk öğreniminin ardından İstanbul'un sayılı ticaret hukuku avukatları arasında yer almışsa da, döneminde iş dünyasının yeterli nitelik ve nicelik deviniminden yoksun olması nedeniyle zengin olamadan, büyük oğlundan dört ay önce kalp krizinden ölmüştü. Fotoğrafın üç yanı; Vladimir Horowitz, Glenn Gould, Alfred Brendel, Maurizio Pollini, Evgeny Kissin, İdil Biret, Leslie Howard, Güher-Süher Pekinel CD'leri, enstrümantal ney

kasetleri, Aaron Neville, Bette Midler, Kate Bush, Sade ve Sarah Vaughn CD'leri tarafından gecekondusal cesaretle sarılmıştı.

"Derbeder odamda seni bir kez daha görebileceğimi düşünemiyorum. Henüz buradayken master tezimin kahramanı hakkında bilgi verip, sonra seni azat edeceğim" demiş, uzun sürmüş geceye rağmen, odayı dolduran trafik uğultusu ve ambulans sirenlerinin eşliğinde yaşamının konuşmasını yapıyormuşçasına ciddi ve iştahla anlatmaya başlamıştı, "Antoine-Ignaice Melling (1763-1831). Alman asıllı. Son iki yüzyılın en önemli mimar, peyzaj mimarı ve ressamlarından. Yetenekli bir dekoratör, desinatör ve hatta heykeltıraş. Tasarladığı çevre ve doğaya uyumlu, işlevsel, cepheleri özgün ve albenili anıtsal binalarla modern mimarinin gizli öncülerinden. 1784 yılında 18 yıl süreyle kalacağı İstanbul'a gelmiş ve ilk on yıl boyunca Avrupalı elçiliklere yaptığı işlerle kendini kanıtlamış. Çizdiği başyapıtsal İstanbul panoramalarında çoğu yitmiş anıtsal binaları ayrıntıyla belgelemiş. Resimlerinin fonuna serpiştirdiği insanların giysi ve hareketlerinde folklorik öğeleri ve topluiğne başı büyüklüğündeki suratlarında Osmanlı tevekkülünü yakalamış.

III. Selim'in sırdaşı, kızkardeşi Hatice Sultan'ın Ortaköy'deki sarayının restorasyon ve dekorasyonunu gerçekleştirmesinin yanısıra ona mobilya ve sofra takımları, giysi ve kemerler bile tasarlamış. Hatice Sultan'ın yardımıyla saray mimarlığına getirilmiş ve iki saray inşaatı tamamlamış. Topkapı Sarayı'na radikal eklenti projesi Mısır savaşı nedeniyle yarıda kalmış. 1803 yılında Paris'e gidip XVIII. Louis'nin hizmetinde çalışmış. 1819'da 48 gravür ve üç haritanın yer aldığı İstanbul dönemi yapıtları Voyage Pittoresque de Constantinople et des Rives du Bosphore başlığıyla Paris Kraliyet matbaasında basılmış. Bu kitap 150 yıl sonra Yapı Kredi'nin 25. kuruluş yıldönümünde İstanbul'da da tıpkıbasılmış. Batı'daki bazı müzelerde ve özel koleksiyonlarda kataloge olmamış özgün resimlerini buldum ve kaynaklara henüz geçirilmemiş Haliç'te bir köşk ve Büyükdere'de bir yalı tasarımının da ona ait olduğunu kanıtlamak üzereyim.

Master tezim, üstat Melling'in yapıtlarının tanıtımı ve önemi üzerinedir ve tamamlanınca onu İngilizce ve Türkçe olarak kitaplaştırmaya çabalayacağım.

İrdelenecek önemli bir konu Hatice Sultan ile Melling'in ilişkileridir. Üstüne kıvamında romans da ekilirse Türkiye'de eminim best-seller olur. Babası veya ağabeyi tarafından dedesi veya babası yaşındaki bir saray ileri geleniyle, buyrukla evlendirilen hangi Osmanlı prensesi bir platonik aşkı hak etmemiştir ki? Hatice Sultan Melling'i, uzun süre İstanbul dışında bulunan Erzurum Valiliği'nde görevli kocası Seyyid Ahmet Paşa'nın sarayına yerleştirir ve ondan, ilginçtir, Latin alfabesini öğrenir. Birbirleriyle, Latin harfleri ve Osmanlı Türkçesi kullanarak mektuplaşmaya başlarlar. Bu mektupların yaklaşık 40 tanesi Fransa'da özel arşivlerdedir ve birkaçının fotokopisini Prof. Mualla Eyüboğlu'nun eşi Türkolog Robert Anhegger araştırma yazısı için ele geçirir. Onun elde edebildiği kısa mektupların tamamı prensesin Ortaköy Defterdar burnundaki sarayının inşaat ve dekorasyon faaliyetleriyle ilgilidir. Örneklerini gösterebileceğim bu özlü mektuplar, Azerbaycan Cumhurbaşkanı'nın Türkçesinden daha az anlaşılır değillerdir.

Hatice Sultan yalnızca inşaat işleri için yazılı talimat vermek amacıyla mı Latin alfabesi öğrenmişti? Sanmıyorum. Bazı tarihçiler, Sultan ile Melling arasında mektup-trafiği-şiddetini aşmamış bir romantik ilişki olasılığından bahsetmişlerdir. Latin alfabesi, olası bir ilişkinin saray entrikatörlerinden korunması için akıllı bir önlem. Tezimi yazarken Robert Anhegger'i ve Tünel'de, üç kuşaktır faaliyetini sürdürmüş 'uyanık' Levanten bir sahafı da ziyaret edeceğim.

Gözün aydın, sunumumun konuşma kısmı bitmiştir, dayanabilirsen üç dakika sürecek gösteri kısmını daha çekici bulacaksın" deyip, Hatice Sultan'ın oldukça okunaklı bir el yazısıyla kaleme aldığı rastgele bir talimat mektubunun fotokopisini göstermişti:

"Melling Calfa

Terak kesesi için 80 tane elmas irsalda/bu cadar gheldi/cusuri deh ne saman ghelirse u saat ghünderirim scimdi bu 80 taneji kiseye diktirib irsal edesin/biceğim ghüzel olurmi ve nihili bu ghün isterim/ghürejim seni caliscasın/nihilij bu ghün tamam etdiresin, laciverdi here deni bu ghün isterim cibinlik ne gün ghelecek/anıan jarin isterim/dukramaci bascladimi/capik isterim

Merculedi matina"

Anhegger'in "o dönem" Türkçesine dönüştürdüğü mektup az bir çabayla,

"Melling Kalfa

Tarak kesesi için 80 tane elmas irsalda. Bu kadar geldi. Küsuru da ne zaman gelirse o saat gönderirim. Şimdi bu 80 tanesi keseye diktirip irsal edesin. Bıçağım güzel olur mu? Ve nihaleyi bu gün isterim. Göreyim seni, çalışasın. Nihaleyi bugün tamam ettiresin. Laciverdi harç dahi bu gün isterim. Cibinlik ne gün gelecek? Aman! Yarın isterim. Doğramacı başladı mı? Çabuk isterim.

Çarşamba sabah" şeklini almıştı.

Ticaret şirketlerinin çoğunun okunaksız mal gönderme listelerine günümüzde de "irsaliye" demeye devam ettiklerini anımsayıp; Celal Bayar'ın el yazısından daha okunaklı, Maliye Bakanlığı tebliğlerinden daha öz ve kolay anlaşılır mektubun ilk fırsatta fotokopisini elde edip "saklanacak evraklar" arşivine eklemiştim.

Kutsal bir kişinin fotoğrafını taşıyormuşçasına dikkatlice iki tarafından tuttuğu Melling'in yaşlılık dönemi portresi, bana Marlon Brando'nun belalılarından aktör Trevor Howard'ın somurtmaya başlamamış dönemini anımsatmıştı.

Sayfalarını hazmettirerek çevirmeye çabaladığı kitaptaki Melling'in panoramik İstanbul gravürleri, özenle kotarılmış bir çizgi romandaki geometrik düşsel kentler denli büyüleyiciydi. Yangınlar ve vurdumduymazlıklar sonucu yitirdiğimiz anıtsal binaların estetik çekiciliğine, yüzyıllardır başarıyla korunmuş hiçbir Avrupa kentinde ulaşılamadığını düşünmüş; önce İstanbul, sonra estetizm adına üzülmüştüm. Vladimir Horowitz son stüdyo kaydı sayılan yapıtlardan Isolde's Liebestod'u bitirerek sustuğunda ben de veda etmek üzere hole çıktım. "Her şeyiyle gerçekten doyurucu bir gece geçirdim. Ben, seni ne zaman bir akşam yemeğine davet edebilirim?" diye sorduğumda, "Eğer en sevdiğim restorana götürürsen..." demişti. Istanbulçoksever Çelik Gülersoy önderliğindeki Turing ve Otomobil Kurumu tarafından az harcama ve bol iyi niyet ile restore edilip pansiyon, restoran ve kafe üniteleri olarak nicedir faaliyete sokulmuşlardı. Minik sokağın dibindeki "Sarnıç Restoran"a koşuşturan Çela'ya yetişmeye çalışıp, o soylu binaların önünden bir suçlu gibi "ilk kez" geçerken, utanmıştım.

Bin beş yüz yıl önce su sarnıcı olarak inşa edilen restoran, ince duvar işçiliği ve yüksek kubbelerin anıtsallığını zemine dek indiren masif sütunların geometrik albenisiyle bir saray inşaatı titizliğiyle ayaktaydı. Ferforje şamdanlar ve rustik ahşap masalarla donatılmış gürültüsüz restorana girdiğimizde Çela, bir kaplıcanın şifalı sularıyla bütünleşmişçesine rahatlamış gibiydi. Sütun dibi masamıza yerleşirken yüzündeki ciddi-akademisyen- ifadesi yok oluvermişti. Anlattıklarıyla kendisini dinletebildiği gibi, içkiyle birlikte çoğalan aykırı esprileriyle de güldürebiliyordu, "ikinci kadehime başlamadan söylemeliyim, bak bu kente bir gün temelli döndüğümde; Samatya'dan Sultanahmet'e, Edirnekapı'dan Ayvansaray'a, Fenerden Zeyrek'e, Beyoğlu'ndan Sarıyer'e, Beykoz'dan Kadıköy'e dek sokak sokak gezip, ulaşabildiğim unutulmuş ve göz ardı edilmiş tarihi yapıtlardan özür dileyip, onların varlığını insanoğluna duyuracağım" demişti.

Çela restoranın dibindeki yuvarlak masada hem Noel Baba, hem de yönetmen Richard Attenborough'ya benzeyen 65 yaşlarındaki Amerikalıyı görür görmez yanına gidip pembe yanaklarından öpmüş, boynuna sarılmıştı. Tanışmak üzere peşinden gitmek zorunda kaldığım nur yüzlü kişi Profesör John Freely'ydi. İrlanda asıllı Amerikalı bir fizikçi olan Freely tarih ve tarih dokulu nitelikli gezi kitaplarıyla tanınmıştı. Robert Kolej Yüksek Okulu'na öğretim üyesi olarak 1960'ta gelmiş ve denizaşırı geçici görevler dışında İstanbul'u terketmemişti. "John F. İstanbul'daki ender dostlarımdandır" demişti Çela, "Ve galiba ve maalesef dünün İstanbul'unu çeşme/ çeşme, türbe/türbe ve taş/taş ondan iyi kimse bilemez görüşündeyim. Strolling Through İstanbul (İstanbul'u Gezerken) adlı kitabı alanında klasikleşmiştir. Benzer işleri bölge bölge, Türkiye coğrafyasının tarihsel mozaiği için tekrarlamaktadır. Heykeli dikilesi John'un büyük kızı Maureen Freely, eğer tanımıyorsan, önemli bir yazar ve gazetecidir."

Sarnıç'tan çıkıp, Sultanahmet Meydanı'nın bitimindeki hipodrom kalıntılarına komşu açık otoparka doğru yürürken, Sarayburnu üzerinde bekleyen oynak poyraz da peşimize takılmıştı. Meydanda, ölgün iç lambalarını yakmış iki yaşlı taksi ve gecenin suskunluğunda patileri taşlarla buluştukça tırnaklarının çıkarttığı ince ritmik sesler duyulan bir güdük sokak köpeği vardı. Çela yeniden heyecanlanmış "Bu kentin ayazını, adres bilmeyen şoförlerini, terbiyeli sokak

köpeklerini, evine buyur ettiğinde tabağındaki lokmasını ikram eden, otomobiliyle trafiğe çıktığında tüm yollar tapulu malıymışçasına düşüncesizleşen insanlarını da seviyorum. Ve nedense, Tel Aviv havaalanında yetersiz İbranicem yüzünden pasaport polisi tarafından azarlandığımda Türk'lüğüm zorlu bir sınavı daha göğüslemişçesine gururlanıyorum" demişti. Sultanahmet Parkı'ndan geçerken, "Tarihin en önemli emekli-hipodromunun içindeyiz ve şimdi buradan onun şanına yakışır şekilde geçeceğiz" talimatından sonra sol elimi sağ eliyle çekerek yan yan koşmaya başlamıştı. Yarış arabasının yedekte kalmış küskün atı gibi ahenksiz bir tırısla peşinden kös kös giderken, "Bu kız sevilir mi, sayılır mı, bırakıp kaçılır mı?" üçlemi içindeydim.

Gezegenin en bol sıfırlı parası TL'nin diğer dövizlere karşı her saniye değer yitirdiği o kargaşa döneminde bile Çela'yı her gün telefonla aramıştım. Evdeyse, "Heyyy Haznedarbaşı" diye başlardı bitmeyesi söylevine. Akşamları kuytu kafelerde buluşur, ıssız restoranlarda geceyi paylaşır, sokaklarda el ele dolaşırdık. Evde çalışması gereken akşamlar kitabımı alıp Ankara Palas'a koşuşturur, her oturuşumda çatırdayarak isyan eden koltuğa sıkışır, yorulduğumda Çela'nın yatağının ucuna kıvrılırdım. Sessizliği ancak Horowitz, Brendel, Gould veya Biret'in piyanoları bozabilirlerdi ve ben mutluluğun kışkırttığı beklentilerle okuduklarıma asla konsantre olamazdım.

İstanbul'un dününü yakalamaya çalışan Çela'nın tutkulu girdabına koyvermiştim kendimi. Hafta sonları, Sultanahmet Meydanı'nı çevreleyen sabrı tükenmiş sokakları keşfe çıkıyorduk. O saate karşı yarışırmışçasına bir tempoyla fotoğraf çekip, not alıp, krokiler ve desenler çizerken ben, tüm iyi niyetime rağmen farklılıklarını çözemediğim mahzun sokaklarda sıkılır, hiç olmazsa, "nakit birikimimi ertesi hafta nasıl değerlendireyim"in ince hesabını yapardım. Yüzümün asılmaya başladığını fark ettiğinde, "Dayan Haznedarbaşı, on dakika sonra şık bir konakta bana kahve ısmarlayacaksın" derdi.

Yeşil Ev (Kabasakal Sokak). Hotel İbrahim Paşa (Terzihane Sokak). Hotel Empress Zoe (Akbıyık Sokak). Hotel Kybele (Yerebatan Caddesi). Hotel Nomade (Ticarethane Sokak). Şirin isimli sokaklarda bir vaha gibi önümüze iniveren konaktan (dev)şirme davetkar minik oteller. Sürgün ruhlu, renkli yönetici-sahipleriyle

törensizce merhabalaşıp, albenili giriş veya teras katlarında dinlenerek ve okuyarak tadına varılan molalar.

Sarnıç'taki ikinci akşam yemeğinin ardından Soğukçeşme Sokağı'ndan tembel tembel yukarı çıkarken Çela, "Hatice Sultan ile Melling arasında bir aşk ilişkisinin varlığını kanıtlayamadım ama galiba kendim bir aşk ilişkisine doğru yuvarlanıyorum" dediğinde, onu, solumuzdaki üç katlı binanın kafesinin altına çekip şarap tadının henüz çekilmediği dudaklarından uzun uzun öpmüştüm. Kuytusuna poyrazın ulaşamadığı binanın orta katında Türkçe ve Fransızca "Türkiye'nin 6. Cumhurbaşkanı Sayın Fahri Korutürk Bu Evde Doğdu 1903" yazıyordu ve ben Marc Chagall'ın Üç Mum, 1939 tablosundaki melek yüzlü damat adayı gibi kimbilir kaç kat göklerdeydim.

Kerim, "Senin bu denli neşelenmeni sağlayan kız dişime göreyse, bilesin bir saat içinde elinden alıveririm" diye sağolsun uyarmıştı. Çela'yı bankadaki arkadaşım saydıklarımla tanıştırmak amacıyla yalıda küçük bir parti vermiştim; Kerim, "Bu kızda insanı ürküten fazlalıklar var, en iyisi gel biz seni aile kızı Sevil'le görücü usulü başgöz edelim" son uyarısında bulunmuştu. Dayım, "Saçlarını uzatsa tenisçi Marie-Jo Fernandez'e benzeyecek" diye mırıldanırken gözleri, "Bu kara-kuru Yahudi kızını da nereden buldun be oğlum" kırgınlığıyla doluydu.

Yeni yıla iki hafta kala "Yeni yılda mutluluk" dilekleri içermeyen iki kısa mektup almıştım. İlki Jeremy S. Roberts III'tendi ve Barbara'ya gösterdiğim yakınlığa teşekkür ederken, İkincisinde Başhemşire Joyce, Gail'in ölüm haberini iletiyordu. Ölmeden önce zorlanarak bitirebildiği son tablosu "The Abandoned Books Cafe'yi" bana bırakmıştı ve New York'a uğradığımda ondan alabilecektim. Gail'in, ölüm döşeğindeyken bile annesini ziyaret etmeyen hain kızı, bu tabloyu vermemek için şirretçe diretmiş, ancak Joyce'un hakaret dolu uyarılarından sonra annesinin sözlü vasiyetine olurunu lütfetmişti. Yılın son mektubunu iki kez okuduktan sonra Arm'ın, "Bu kadınla oldukça uzun zaman geçiriyorsun, ara sıra da koynuna gir, iki kat sevap kazanırsın. Üstelik Amerikan kadınları 55'inden sonra da işe yararlar" şeklindeki telkinlerini anımsamıştım.

31 Aralık 1993. Beykoz motorlarının katil balinalar gibi apansız önünde bittikleri Yeniköy İskele Restoran'da buluşup, bir metreden uzun bir gürbüz-bebek-kafası fotoğrafının altında, aile garsonumuz

Satılmış'ın nezaretinde, canlı müzik başlamadan kaçabilmek kaygısıyla, ivedilikle karnımızı doyurmuştuk. Yılın son gecesinde yalıdaki odamda baş başa olacaktık. (Dayım yine dalkavuk briç partnerlerinden biriyle Las Vegas'taydı.)

Diri Hellim peyniri ve kızarmış ekmek eşliğinde Petrus içerken, Berlioz ve Pat Metheny dinlemiş, Oktay Rifat, Louise Glück, Konstantin Kavafis ve Eugenio Montale'den şiirler okumuştuk. Penceremi zorlayan poyrazın tanıklığında, Çela'yla aynı yatağı paylaşmak siftahından değerli bir yılbaşı armağanı düşünemiyordum.

Ülke üzücü bir yılı daha geride bırakmıştı. Ekonomik darboğazların ağırlığının yanısıra, önemli gazeteci ve yazar Uğur Mumcu öldürülmüş, Sivas Katliamı diye bir barbarlık örneği yaşanmışken, Dayım ve ben ailesel geleneğimiz paralelinde tüm darboğazlardan yine kârlı çıkmıştık; ikimiz de nakit birikimimizle milyonlarca dolar kazanmıştık, o henüz mutsuz görünmüyordu ve ben düşlerimdeki kıza kavuşmuştum.

"Bazı bankacılara cennette, yatırım bankacılarının çoğuna cehennemde bile yer yoktur" sözü hangi Amerikalı bankacıya aitti ki?

Noel rehavetinin ardından, kudretli bir Amerikan yatırım bankasında çalışan Columbia'dan master dönemdaşım John Nevins İstanbul'a teşrif etmişti. İngiltere kırsalından gelip, bursla ve borçla master'ını tamamlayan John, Çırağan Hotel Kempinski'deki süitinde yapay ama zorunlu kucaklaşmamız sırasında bile elindeki ince boru boyutundaki purosundan kopamamıştı. Modası geçmiş iletişim hammaddeleri üreten, yarı batmış bir kuruluşun hisselerini, orta vadeli kredi ve nakit indirimi tuzaklarıyla globalleşmeye hevesli Türk yatırımcılara pazarlama peşindeydi. İkinci girişimi, hisselerinin bir bölümü İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda da alınıp satılan stratejik bir kamu kuruluşunun yönetim kontrolünü blok alımlarla, bir kurumsal müşterisi adına, ele geçirmekti. Bunun için yurtiçi ve yurtdışında beş değişik menkul değer alım-satım kuruluşu aracılığıyla dört aydır tezgahlanan şok alım-satımlarla, kurban kuruluşun piyasa değerini istedikleri düzeye indirmişlerdi. Stres dolu gülücüklü, çirkin ama avukat karısının, anneannesinin adını taşıyan tombul bebek kızının ve New Jersey kırsalındaki müstakil evinin resimlerini de gördükten sonra lobiye yemeğe inmiştik. John'un iş alemi dedikoduları bitse de yatmadan Çela'yı görebilsem beklentili

yemek sürecinin benim için tek duyulası haberi Arm'ın babası tarafından işinden ve evinden kovulması ve ardından işlerin başına geçmek üzere gecikmeli sosyolog bacımız Rosa'nın, babasının kumanda merkezinin yanındaki veliaht odasına buyur edilmesiydi.

Bahreyn'e bölgesel toplantı için geçerken bankaya uğrayan Rod Steiger suratlı içdenetmenden Barbara'nın yılbaşı gecesi, yatağında kalp krizi geçirerek öldüğünü öğrenmiştim. (Çela'ya, Barbara'ya ortak bir Noel kartı veya mektup yazalım diye önerip, çok klişe ve yüzeysel olur nedenleriyle reddedildiğimde, ben de tek başıma yazma heyecanımı yitirmiştim.)

Ankara'da kamu kütüphanelerindeki detay araştırmalarından sonra, halka açık şirketlerin yıl sonu mali tabloları daha Borsa'ya düşmeden, Çela tezini tamamlamıştı. Huzurluydu ve okula dönüşüne daha üç haftası vardı, bilet tarihine dek İznik'ten başlayarak Anadolu'daki bazı tarihsel kalıntıları ziyaret edecekti. Nisan ortalarında, tarihçilerin ve sanat tarihçilerinin gereken önemi göstermediklerini iddia ettiği iki kaleye gerçekleştireceği sefere ben de katılacaktım. Taze karısıyla gecikmiş balayına sonunda çıkmak üzere olan damat denli heyecanlıydım. Dayım'dan, millette var bizde de bulunsun gerekçeli, nerdeyse bakire cipini istediğimde, ben bu gidişin sonunu hayırlı görmüyorum bağlamında sinsice gülüp anahtarları elime tatlı sertçe bırakmıştı.

İlk durağımız Fatih Sultan Mehmet'in Çanakkale Boğazı'nın Rumeli kanadında yaptırdığı, sekiz burçlu Kilitbahir Kalesiydi. Bir imparator sarayının özenle örülmüş yüce taş duvarlarını andıran diri yapıtın iç kurgusu, arabalı vapurun terasından bakıldığında, bir ulu kalp figürünü çağrıştırıyordu. Kaleden içeri buyur edildiğimizde Çela, "Ben çalışırken sen de bunlarla oyalan diye elime bir tomar eski fotoğraf ve Rumca alt yazılı fotokopi tutuşturmuştu.

Tomarın ilk üç sayfası, dedemin büyülttürerek kopya ettirdiği Trabzon Atatürk Köşkü'nün, 1906 yılında inşaatının tamamlanmasının hemen ardından, değişik cephelerden çekilmiş panoramik fotoğraflarını içeriyordu. Ender düşülmüş İngilizce alt yazılardan anlaşılabildiği kadarıyla, Soğuksu yöresindeki villanın tasarımı mimar Alexandros Kakoulidis'e, tapusu banker Kapayannidis'e aitti. 1913-1914 döneminde çekilen diğer fotoğraflar villada verilen iddialı partiler ve kalabalık Kapayannidis fertlerinin tıknaz grup portrelerinden oluşuyordu. Denizci giysileriyle villanın

önündeki at ve eşek arabalarına sıkıştırılmış çocuk dolu grotesk fotoğrafın altına İngilizce olarak, "Evet ben de oradaydım demek ki aradan 80 yıl geçmiş" notu düşülmüştü. (Dedemin üstüne titrediği köşküne 45. yılını çok görmüşlerdi.) Bir burç kesitinin karakalem profilini çıkarmaya çabalayan Çela'ya, "Sen bunları nasıl ele geçirdin kız" diye efelendiğimde, "Ben aradığımı kolay bulurum, beni arayan zor bulur" tekerlemesiyle uyarılmıştım.

Bozcaada'da (İlyada'ya göre bahtsız Tenodos), emekliliğini kahvehanelerde kağıt oynayarak yaşayan Ezineli bir işçinin, hırs küpü karısının tek başına işlettiği pansiyonda iki keyifli gün geçirmiştik. Lego şirinliğindeki yapanı-yaptıranı tartışmalı kale'cikte işimiz bitince Persler'den Anadolu Beylikleri'ne dek nice kavmin talanına uğramış, sofralık üzüm kenti Bozcaada'yı keşfe çıkmıştık. Batı Feneri'ne komşu, ismini-bilemediğim-cılız yelin erişemediği kuytu bir tepede İbni Battuta, Steven Runciman okumuş; ibibikler, çobanaldatanlar ve kuyruksallayanların erketesinde yarı çıplak uyuyakalmıştık. Önceden uyarıldığımız üzere Pansiyon Ana'ya yeni evli olduğumuzu -utanarak- açıklamıştık ve Rana kod adıyla bayıldığı Çela'ya o, "Kocan efendi adama benziyor Allah bozmasın kızım" bile demişti. Kahvaltı sonrası gazete almak için Meydan'a indiğimizde, belki üç bin nüfuslu adanın tüm okulları çiseleyen yağmura aldırmaksızın 23 Nisan Bayramı şenlikleri için giysili provalarını sürdürüyorlardı; lisenin bando takımı, tüm lise merasim kıtasının onda sekizini oluştururken ilkokul dördüncü sınıf öğrencileri, nefes nefese söylenen trajikomik bir arabesk şarkının temposuna ayak uydurup ront yaptıklarını sanıyorlardı.

Bozcaada'dan döndükten iki gün sonra Dayım bankaya telefon edip akşam kesinlikle konuşmak istediğini bildirmişti. Yemeğimi tek başıma yiyip çalışma odasına uğradığımda ikinci duble viskiden sonra girdiği yarı mayhoş havasındaydı. Karşısına oturtup, her paragrafını önceden titizlikle hazırladığı "bitirici" konuşmasına başlamıştı.

"Oğlum, hemen konuşmamız gereken bazı ciddi konular var. Ender de olsa, kendi iyiliğin için, seni üzdüğüm ve sana hayır demek zorunda kaldığım durumlar olmuştur ve sonunda ne denli isabetli kararlar verdiğimi kendin itiraf etmişsindir. İnan bu gece konuşacaklarımız onlardan farklı değildir. Sen benim yalnızca yeğenim değil; dostumsun, oğlumsun. Karşıma hoşlandığım nice

kadınlar çıktığı halde, yemin ederim sana kıyıp kesinlikle evlenmeyi düşünmemişimdir. İki banka kuracak denli serveti kimin için yaptığımı söylememe gerek bile yok. Dünyanın en iyi okullarında başarıyla okudun, dünyanın en önemli bankalarından birinde başarıyla çalışıyorsun. Kültürlü, olgun, çevresi tarafından sevilen bir gençsin. Seninle daima iftihar ettim.

Geleceğinle ilgili düşünebileceğinden çok daha önemli planlarım var. Seni daha kaç yıl, ayda birkaç bin dolar maaşa talim ettireceğimi sanıyorsun ki? Bu yıl müdür yardımcılığına terfi ediyorsun, hayırlısıyla iki yıl sonra da müdürlüğe. Müdürlüğe yükseldiğin ay maaşlı profesyonellik yaşamın sona erecek ve 30. yaşında, birlikte en önemli misyonumuzu başlatacağız. Bak, ben seni ortaokul döneminden itibaren Türkiye'nin Thomas Jefferson'ı olarak yetiştirmeye çabaladım. Jefferson'ın kendisini destekleyen varlıklı ve vatansever bir babası vardı. Seninse, seni oğlundan çok seven varlıklı, bilinçli ve gerçekçi bir Dayın oldu.

İki yıl sonra şirketlerime hayırlısıyla ortak olarak gireceksin ve kartvizitinde artık 'işadamı' yazacak. Servetimizi birlikte yöneteceğiz. İktidar veya koalisyon şansı bulunan ılımlı sağ partilerinden birine katılacaksın. Durmadan yönetimi değişen Fenerbahçe'ye bir milyon dolar bağış taahhüdüyle yönetici yönetim kurulu üyesi olacaksın, spor sayfalarından başlayıp medyada ismini duyuracağız. Üyesi olacağın partiye gerekli bağıştan çok daha fazlasını yapıp ilk seçimde milletvekili olmanı sağlayacağız. Mevcut birikiminle parlamentoya girer girmez bakan olman gerekir. Bir pürüz belirmesi durumunda maddi-manevi olanaklarımızla evelallah onu da aşacağız. Buraya dek sorun beklemiyorum. Sonrasında koşulları, şansımızı ve olanaklarımızı iyi kullanıp orta vadede inşallah seni başbakan veya cumhurbaşkanı koltuklarında otururken görmek istiyorum. Ölmeden önce ulaşmak istediğim tek hedefim budur. Beceremezsek, şerefli bir yenilgiyle, atandığın önemli bakanlıklar ve devletine katkılarınla avunacağım.İnşallah mutlu bir evliliğin, sıhhatli bir oğlun olacak ve onun da güçlü bir lider olarak yetişmesi için sen de elinden geleni yapacaksın. Mutlu bir evlilik akıllıca seçilen eşle sağlanabilir. Birlikte olduğun Yahudi kızından ne denli etkilendiğinin farkındayım. Eğer o kızla evlenme planları yapıyorsan ufukta iki önemli sorun görür gibiyim. Öncelikle ülkemiz, Yahudi karısı olan bir politikacı lidere henüz kesinlikle hazır değildir. Tahtını, koltuğunu bir kadın uğruna

terkeden krallar ve politikacılar da sonunda hep pişman olmuşlardır. Amerikalı dul ve sinsi bir kadınla evlenebilmek için tahtından feragat eden Windsor Dükü Edward'ın, Hitler'in İngiltere'yi işgal etmesi durumunda yeniden tahta geçebilmek için girişimlerde bulunduğunu söylerler.

Politikayı kariyer olarak seçmesen bile Yahudi kız arkadaşınla ilgili ciddi itirazlarım var; uğruna koltukların feda edilmesi gerekecek denli güzel olmamasının yanısıra, bilgiç ve dikkafalı biri. Bu tip kadınlar kocalarını çok yorarlar; devamlı kavga çıkarırlar ve istekleri bitmez.

Senin iyiliğin için o Hanımefendiyle ilgili küçük bir araştırma yaptırttım. Aile yaşamları oldukça karışık; babası intihar etmiş, amcası tımarhanede. Annesi için gençliğinde çok fettandı diyorlar. Matmazelin son erkek arkadaşı, hukuk öğrencisi Amerikalı bir Yahudiymiş, ama tatillerde İsrail'e döndüğünde mahallesindeki bir teğmenle dolaşırmış. Anadolu'da gitmediği, resim çekmediği köşe kalmamış, casus bile olabilir diyorlar.

Yeğenim üzülmesin, ona olan sevgim parçalanmasın diye evlenip yuva kurmayıp, torunum yaşındaki kiralık kızlarla buluşup, yıllardır çevreme rezil olduğumun farkında değil miyim sanıyorsun? Hepsine senin mutluluğun ve geleceğin için katlandım. Şimdi bu kızdan vazgeç derken de yine senin iyiliğini düşünüyorum.

Bak oğlum, bu kızdan ayrılıp iki yıl sonra hâlâ onu sevdiğini düşünüyor olursan ve o süre zarfında o da seni beklemişse, söz veriyorum aranıza girmeyeceğim.

Şimdi sen kızcağıza kısa bir veda mesajı yazarsan, Mete onu elden hemen ulaştırır ve bu işi fazla uzamadan çözeriz. Senin için yaptıklarımdan ve yapacaklarımı dinledikten sonra matmazelle ilişkini devam ettirmeyi seçersen kusura bakma ama, bu kez ben seni defterimden silmek zorunda kalırım" demiş ve bardağındaki bir parmak viskiyi erimeme inadındaki buzlarıyla birlikte yutuvermişti.

Tarihsel konuşması için zamanlaması mükemmeldi, Bozcaada'dan döndüğümüzden beri, ardı ardına gelen iki tartışma yüzünden, Çela'yla telefonla bile görüşmemiştim. Önce, Avrupa Güzeli seçilen 1993 Miss Turkey (Arzum Onan) için, "İnsana huzur veren gizemli bir güzelliği var" dediğimde, "Besleme kılıklı bir köylü güzeli parçası. Eminim on dakikadan fazla konuşacak konusu yoktur" yanıtıyla

düzeysiz bir tartışma başlatmıştı. Daha önemlisi, gelecek hafta sonuna rastlayan yaşgününü Paris veya Londra'da baş başa kutlayalım önerimi duyar duymaz reddetmişti. Yaşgününde Trabzon yakınındaki Sümela Manastırı'nı ziyaret edip, ertesi gün Van-Başkale yolu üzerindeki Hoşap Kalesi'ne doğru yola çıkacaktı. "Aşkale'de Başkale'de tek başına işin ne, izin ver ben de geleyim" diye üstelediğimde, "Sen iyi ki kocam değilsin yoksa beni şimdi dövmeye başlamıştın" diye abartılı şekilde terslemişti.

Dayım haklıydı, Çela dikkafalı ve inatçı bir kızdı. Ya ben, ya Çela tehdidi ne denli ciddiydi düşünmek bile istemiyordum, yalnız beceremezse bile yeğeninin başbakanlığı için varını yoğunu ortaya koyacağı sözü, ilk kez duyduğum "yeğenine olan sevgisi bölünmesin diye aile kurmaktan vazgeçtiği" özverisi bombardımanında bir an ezildiğimi duyumsamıştım. Üstelik ilişkimizin ciddiyetini kanıtlaması için iki yıllık test süresi de lütfediliyordu. Çok düşünmedim. Masanın üzerinde hazır bekleyen gümüş Tiffany dolmakalemi ve açık sarı not kağıdını alıp çalakalem yazmaya başladım:

"Sevgili Çela,

Bir süre görüşmemek galiba ikimiz için de iyi olacak.

Seni kırdıysam beni affet. Mutluluk ve başarı dileklerimle."

Dayım, "Af dileyecek ne yaptın ki" itirazıyla veda notumu dört sözcük daha kısalttırmıştı. Jaguar'ı çalıştırmış, nicedir hazır bekleyen Mete, süslü açık sarı zarfa yerleştirilen notu gecikmeksizin Ankara Palas'a yetiştirirken Dayım beni alnımdan öpmüş, "Aferin, beni yine şaşırtmadın oğlum" deyip, elime bir bardak viski tutuşturup, odama gidip beklememi buyurmuştu.

Odamda yatağıma uzanmış, annemin Matisse'ini seyrederken beklediğim üzere kapım hafifçe tıkırdatılmış ve gecenin ulufe kızı siyah ipek iç çamaşırlarıyla içeri girmişti. Kapıdaki kedi-gözlü Beyaz Rus afet, Çela'yla tanıştığım günün akşamı da yatağımı paylaşan pedagog Anna'ydı. İçeri girince önce dilini sonuna dek çıkararak erotik şekilde selam vermiş, ardından sutyenini çıkarıp yuvarlak karbeyaz memeleriyle bir heykel gibi dikilip önce kurbanının hipnotize olmasını beklemiş ve yatağıma doğru yürürken İngilizce, "Merhaba ben Raaşel ama bana Çeela diyebilirsin" diye fısıldayıp durmuştu üstüme çökene dek.

Çela'yı unutma çabalarım ikinci hafta sonunda başarısızlıkla sonuçlanmış, özlem ve pişmanlık tüm benliğimi sarmıştı. Sabahları kalkınca önce giyeceğim çorapların altına bakar olmuştum, çünkü Bozcaada'daki odamızda çorabımın altındaki küçük deliği görünce o, "Çorabın intihar etmek üzere" endişesiyle, Pansiyon Ana'dan iğne iplik alıp çorabımı acemice onarmıştı. Öğle tatillerinde Ankara Palas'a telefon etmek için titreyen ellerimi, akşamları birlikte gittiğimiz kafelere, restoranlara ve ıssız arka yollara vurup yürümek için sabırsızlanan ayaklarımı zor dizginliyordum. Graham Greene'e, Raymond Carve'a bile konsantre olamıyor, dinlediğim en hüzünlü müziklere Absolut veya malt viski eşliğinde dayanabiliyordum. Geceleri yatağımda sıkıntıyla terliyor, uyku ilacı aldığımda çullanan karabasanlarımda Çela sürekli, Sümela Manastırı'nın tepesinden iki yüz metre aşağıdaki vadiye atlayarak intihar ediyor veya Hoşap Kalesi'nin içinde, teröristler tarafından ırzına geçiliyordu.

Dayım'dan gizli Çela'ya mektup yazma kararını verene dek A.B.D.'de üniversiteler kapanmıştı. Ev adresi için Bayan Violet'i arama cesaretini gösterdiğimde telefonu yüzüme kapamadan önce, "Ailemizde ilk kez Çela mutlu olabilecek sanıyordum, onu da siz engellediniz beyefendicim" demişti.

John Freely, tarihçi Anthony Greenwood, Pera Kitabevi'nden Stella Hazbay, Musevi tarihi araştırmacısı Rıfat N. Bali, kitap avcısı Nedret İşli ve gazeteci Vivet Kanetti'de de Çela'nın ev adresi yoktu veya vermemek üzere tembihliydiler.

Huzursuz günlerimin en dayanılmaz işkencesi uyku öncesi yatakta çektiklerimdi; kafam sürekli karmakarışıktı, kalbim sıkışıyor ve baldırlarıma gece yarısı kramplar giriyor, kıvranıyordum. Mutluluğumun katili Dayım'la bir araya gelmemeye çalışmaktan öteye henüz bir tepkide bulunamıyordum.

Haziranın ilk perşembe günü öğle tatilinde Conrad Oteli'ndeki Enigma Güzellik Salonu'na saç tıraşı için gittiğimde, kentin en tekno ve beyefendi berberi Kadir Bey, "Saçınızın sol ön ve sağ yan kısımlarında parçalar halinde saçkıran geçirmişsiniz" müjdesini vermişti. Saçlarım çok kısa kestirildiğinde veya makineyle kurutulurken lanetli bölgeler aydaki kraterler gibi parıldayarak ön plana çıkıyorlardı. Berberim, sol favorinin altında, bıyığın sol ucunda ve alt dudağın hemen altında da sedef namlı derisel tepki bölgelerine

rastlamıştı, onlar da iki veya üç gün sakal tıraşı olmadığım zaman minik çukurlar halinde yüzümü süsleyeceklerdi.

Bankanın anlaşmalı doktoru yardımıyla kentin ileri gelen cildiyecilerinden bir Ermeni uzmanın huzuruna özel randevuyla girebildiğimde, berberimin tanısı doğrulanmıştı. Doktor, "Tıbbi ismiyle pelatin bu denli şiddetlisine işini yitirme korkusu taşıyanlarda, eşiyle şiddetli geçimsizlik içinde olanlarda, çocukları esrara dadanmış veya hamile kalmış kişilerde rastlıyoruz. Sizdekiler iki küçük parçayla sınırlı olduğu için şanslısınız demek zorundayım. Ön kısımdaki kavrulmuş gibi, arka kısma iğneyle stereoid enjekte ederek canlılık kazandırabiliriz. Sedefler zaman içinde yitebilecek gibi görünüyor" demiş ve satır aralarında bir psikoloğa gidip gitmediğimi sormuştu.

İstanbulluların sokaklara döküldükleri ilkyaz Cuma akşamı tek başıma Galatasaray'a giderek Papirüs'te iki dry-martini eşliğinde haftalardır ilk kez iştahlı bir akşam yemeği yemiş, ardından Çela'nın favori kuytu-mola-köşesi Eski Kulis'e uğramıştım. Saray Sineması pasajındaki loş barda, barmenin çevresi, yüzleri ve sesleri yabancı gelmeyen tiyatro sanatçıları tarafından sarılmıştı. İçki ve muhabbetin tadını ustaca örtüştürmüşler, yakaladıkları ortamın tadını ençoklamak için her şeyi kıvamında yavaştan alıyorlardı. Çerez ve kıtır salatalık turşuları eşliğinde dört dry-martini daha içmiş, günlük The Guardian gazetesine göz gezdirirken babamın Hakkari'de heyecanla saldırdığı iki veya üç günlük bayat gazete okuma seanslarını anımsamıştım. Binbir surat yetenekli, çatlamış sesli tiyatro sanatçısı, ramazana rastlayan bir Konya turnesinde nasıl gizlice rakı içtiklerini anlatmaya başladığında ben de, son kez, tapulu evime dönmek üzere sallanarak ayağa kalkmıştım. Porsche'yi inleterek ıssız caddelere vurduğumda yaşamımın en önemli kararlarından birini verebilmiş olmanın huzurunu yaşıyordum.

15 günde bir, on binlerce seyircinin, 11 rakip takım futbolcusuna, "Sahaya ineriz ananızı şeyderiz" diye gürlediği İnönü Stadyumu'nun önünden Beşiktaş yönüne kıvrılıp, piyangodan mı çıkan Porsche düşmanı polis, "Dur" dediğinde bu kez Porsche dinlemeyip, ok gibi karanlığın içinde yokolmuştu. Takip edilmediğimi anlayıp durduğum ilk kırmızı ışıkta, arabanın sağ ön camına Liza Minelli'yi andıran, pürüzsüz ve sütbeyaz suratlı şirin bir transseksüel adayı yapışmıştı. Gözleri ve özellikle diliyle oldukça davetkardı, üç saniye düşünüp

daha yeşil yanmadan hızla hareket ettiğimde sendeleyip yere kapaklanmış, kankırmızısı ruju iki çizgi halinde cama geçmişti. Düştüğü yerden kalkmadan, Reha Muhtar'dan daha davudi tonda ve stadyum küfürbazlarından daha usturuplu dozda sülaleme mesaj bırakmışsa Dayı Bey adına kabul edebilirdim.

Belki de yatar yatmaz uyumuştum. Düşümde Büyük İskender ile Brad Pitt, Sidon Lahitleri'nden ödünç aldıkları çıplak mermer atlar üzerinde Çela için kıyasıya düello ediyorlardı. Atından yere düşürdüğü Brad'e, acımasız İskender silahını saplarken, tül giysiler içindeki Çela birden ortaya çıkarak kendini gümüş kılıcın önüne bırakıvermişti. Çela diye haykırmaya başladığımda, dilimin üstünün başımdan ve suratımdan dökülen saç ve kıllarla bir orman gibi sarılmış olduğunu görünce yine sıçrayarak uyanmıştım.

İlk kez Boğaz'daki erken sabah peyzajını umursamayarak odamdan çıkıp, Dayım'ın odasına dalmış ve parkta yatan bir serseriyi uyandırırcasına duyarsız sarsarak, "Dayı Bey, kalk bakalım" demiştim. Şaşırarak uyandığında suratını asarak üzerime diktiği gözleri artık korkutucu değildi. "Konuşmam bitene dek sakın ağzını açayım deme" girizgahıyla yatağının ucuna kararlı bir hareketle oturmuştum.

"Geçen ay sen lanet olası konuşmanı yapmıştın. Şimdi sıra bende ve benimki aynı zamanda kısa bir veda konuşması olacak. Himmetinle yakın zamanda beş ayrı madalya sahibi oldum, önce onları göstereyim, başımda iki ayrı yerde saçkıran ve yüzümün en belirgin üç ayrı yerinde sedef taneleri. Bunlar yaşamımda ilk kez sevmek üzere olduğum kızı benden koparmanın vücudumda yaptığı belki de ölene dek kurtulamayacağım tahribatı. Ruhsal tahribatımın bir kanıtını görmek istersen örneğin seni sakat ayağından tutup hemen Boğaz'ın sularına sarkıtabilirim.

Robot gibi yaşadığım yörüngenden hemen kurtulmazsam sonunda tüm bedenimin kırılacağına eminim. Cehennem olup giderken, Çela'yı yitirmemin karşılanamaz bedeli karşısında bana yaptığını düşündüğün iyilikler için sakın sana teşekkür etmemi bekleme.

Bırak ilerde başbakan olmayı, bakan olsam bile perde arkasından o pahalı koltukların gerçek sahibi sen olacaktın değil mi? Beni kukla gibi kullanıp, devlete hizmet yerine nüfuz ticaretinin tatminini yaşayacaktın.

Küçümsediğin o Yahudi kızı, bu toprakların tarihi hakkında yakında dünya çapında bir otorite olacak. Bu kenti tarihi ve insanlarıyla o denli benimsemiş ki, gerekirse ayda beş yüz dolar maaş karşılığında dönüp hocalık yapıp, kitaplar yazıp geçmişimize sahip çıkmaya çalışacak.

Sen bir de kendine bak! Çıkarın varsa namaz kılar, kilo vermek için bazen oruç tutarsın. Milyarlar kazanıp, bir ilkokul başöğretmeninden daha az vergi vermekle öğünürsün. Kimse bir sevap işlediğine tanık olamamıştır, darda kalan tanıdıkların yardım diye kapına geldiklerinde fırsatını bulup onlara bile kazık atarsın. Senin için milliyetçilik, elinde viski bardağı, televizyonda futbol milli takımını izlerken karşı takıma ve hakeme cahil cahil küfür etmektir.

Çela'yı arayıp bulamazsam bile bana indirdiğin darbenin olumlu tek yanı, artık yaşamımdan çıkıyor olmandır. Eşyalarımı toplayıp öğlene dek bu evden gitmiş olacağım. Benim Halis Silah isimli bir Dayım yok artık ve eğer yaşamıma yeniden girmeyi denersen ant içiyorum seni boğarım."

Konuşmamın son kısmında dayanamayıp Harrods etiketli ipek pijamasının yakasından tutup sarsmaya başlamıştım. Ağlayacak gibiydi, yakasını bıraktığımda panik içinde yataktan kalkmaya çalışmıştı. Aksayan ayağıyla şaşkın, topal bir sokak köpeği yavrusu denli zavallıydı. Vedalaşma adına suratına iki tokat atma düşüncemden vazgeçip, dudaklarımın içini sarmış iri ve acımasız aftlara rağmen suratına cömertçe tükürmüştüm.

Eşyalarımı toplayıp öğlene doğru Kerim'i arayarak, "Bir iki gün yanında kalabilir miyim?" diye sormaz olaymışım. Tamer Mater'in vamp sekreteri Aydan Dayan'ın kocası annesinin hastalığı nedeniyle hafta sonu Bursa'ya gidince, o da teselli için kendini Kerim'in kokmuş yatağına atmıştı. Evi terkettiğime inanmayan Kerim ancak, "Üç gün sonra dayının elini eşşek gibi öper, barışırsınız. Aksi takdirde Halis Bey'e ben gider koşulsuz yeğeniniz olmaya hazırım derim, bilesin" diyebilirdi.

İ.İ., "Bir-iki gün değil, istersen bir-iki yıl kalırsın, hemen gel" demişti. Islami ailesinin Sergio Leone dokulu kapı zilini çaldığımda, evin kızları tarafından kahraman gibi karşılanmış, İ. İ.'nin küçümsediğim çalışma odasında süren bir haftalık kamp dönemim boyunca Melike Hanım suratını hiç asmamıştı. "Avrupa yakasında,

Boğaz dışında herhangi bir semt" siparişim üzerine bana ivedilikle kiralık ev aramaya başlayan İ. İ., pazar günü Milliyet gazetesinin kültür sayfasında Enis Batur'un köşe yazısının altında özel bir ilana rastlamıştı:

"Kültürlü ve Sanatsever Bekar Beyefendiye Fatih'te, Bahçeli Osmanlı Konağının En Üst Katında Eşyalı, uygun Koşullarla Kiralık Daire". Pazartesi sabahı verilen numarayı aradığımda emlakçı yerine Tünel'de bir noter yetkilisiyle konuşmuş, ilanla ilgili olarak ev sahibinin özel isteği paralelinde telefonla bilgi veremediklerini öğrenmiştim. Öğle tatilinde, noterdeki randevuma giderken Carlos Fuentes'in gizemli "Akra'sındaki" Felipe Montero denli heyecanlıydım. Ahşap, formika ve alüminyum büro eşyalarının itici birlikteliğindeki bir odada, doğum tarihi de gerekli bir özgeçmiş formu doldurmuş ve bir beyaz kağıda da en beğendiğim üçer Türk ve yabancı yazar, şair ve ressamın isimlerini, 15 dakika içinde yazmam gerekmişti. Doldurduğum formlar herhalde ev sahibinin dikkatine sunulacak, içeriği uygun bulunursa, kiralık daireyi görebilecektim. Beğenip, istekli olursam kiracı olabilmem için bu kez birer edebiyat ve sanat sorusunu doğru olarak yanıtlamam gerekiyordu.

Önelemeyi geçip kiracı adayı olduğum müjdelenince, kiralık daireyi tanıtım seansı için Temel Reis'in kız arkadaşı Safinaz endamlı, Demet Medet isimli noter yetkilisiyle yeniden buluşmuştuk. Önce özel albüme yerleştirilmiş renkli fotoğraflardan kiralık dairenin içi tanıtılmıştı; salon, çalışma odası ve yatak odasından oluşan stratejik üniteler dekorasyon dergilerindeki müze evler gibi antika eşyalarla döşeliydi ve duvarlarda ressamı seçilemeyen dev pastel tablolar vardı. Ardından, bahçesinden konağın dış cephesini görmek üzere Fatih, Yeşiltekke sokağına doğru yola koyulmuştuk. 1800 yıllık Valens (Bozdoğan) Sukemeri'nin altından geçip, yüksek Bizans'ın Pera'sı Fevzipaşa Bulvarı'ndan ilk u-dönüşü ile inilen Kıztaşı Meydanı'nın altında, Fatih Kaymakamlığı'nın da bulunduğu dar ve kısa sokağın ortasında, yorgun Osmanlı Konağı'nın, dev akasya ve çam ağaçlarının ardında saklı dış cephesini izleyip dönecektik. Konağın içine ancak kiracısı olursam girebilecektim. Yüksek tuğla duvarların sokaktan kısmen esirgediği yüzyıllık ahşap binanın art rıoveau izler taşıyan ön ve yan cephelerini dakikalarca keyifle seyretmiştim. Muhtemelen yüksek rütbeli bir Osmanlı bürokratın yaptırttığı kalfa işi konağın tüm cephe ahşabı bakımsızlıktan

kararmaya başlamıştı. Arka bahçenin inatçı telörgülü kapısı aşıldığında, güdük palmiye ağaçları bahçesine ulaşılıyordu.

Anıtsal konağın geçici bir parçası olabilmek için ivedilikle Tünel'e dönüp, Demet Medet'in karşısına sanat ve edebiyat sorularını yanıtlamak üzere mevzilenmiştim. İlk soru niyetine önüme konan renkli fotoğraftaki tabloyu görünce, sevinerek şaşırmıştım; ressamını söylemem gereken tablo annemin lise öğrencisiyken kopya ettiği ve evi terkedene dek yatağımın karşısında asılı duran Siyah Fon Önünde Kitap Okuyan Kız isimli tabloydu. Henri Matisse doğru yanıtıyla sıra edebiyat sorusuna gelmişti. Noteriçe Bayan Medet'in okuyacağı şiirin şairini tek isimde bilmek zorundaydım. Bir vasiyetnameyi tane tane okurcasına mekanik ritmle Oktay Rifat'ın en sevdiğim şiirini katletmişti:

"Karıma

Sofalar seninle serin

Odalar seninle ferah

Günüm sevinçle uzun

Yatağında kalktığım sabah

Elmanın yarısı sen yarısı ben

Günümüz gecemiz evimiz barkımız bir

Mutluluk bir çimendir bastığın yerde biter

Yalnızlık gittiğin yoldan gelir"

Doğru yanıtı alınca Noteriçe de bu işten artık kurtulduğu için sevinerek, "Aferin, bildiniz" demişti. Sembolik bir kira bedeliyle hazırlanan kira kontratını imzalarken tek başımalığa hızlı ve ilginç bir dönüş yapmak üzere olduğum için heyecanlıydım.

Konağa kiracı olarak gelişimin Carlos Fuentes Akra'sının gizemini aşıp Henry James'in The Aspern Papers'ı tansiyonuna ulaşacağını, dört ay sonra Konak'tan ve İstanbul'dan ayrıldıktan hemen sonra öğrenmek kısmetmiş.

VII

Konağın baş hanımı Kayseri kökenli Ermeni, Takuhi Yetvartyan'dı. Yüzündeki dalga dalga kırışıklıklar göstergeyse 80 ile 90 yaşları arasında olmalıydı, kamburu çıkmış, minicik ve yaşam dolu bir hanımefendiydi. Evlendirilmemiş hizmetçi-aşçı-evlatlık boyutlu Satenik ve konutun sadrazamı Hediye Hanım ile Konak'ın giriş ve birinci katında tevekkül içinde günlerini geçirirlerdi. Konak'ın yeni bulunmuş lojistik sorumlusu Hozatlı Rıfat Fırat'tan öğrendiğime göre Takuhi Hanım'ın kızı Mari ve damadı Aram'ın Kapalıçarşı'da döviz ve kuyumculuk yapan iki işlek dükkanları vardı ve Altunizade'de Ermeni mezarlığı dolaylarındaki son bahçeli köşkte otururlardı. Yazı Kınalıada'da geçirirler, hafta sonları anneleri ve Satenik onlara katılırken Konak'ta abartılı koşuşturmalar yaşanırdı.

Dört aylığına sığınacağım en üst kata, konutun sağına saklanmış özel ahşap merdivenle ulaşılırdı. Belki de üçte biri kullanımıma sunulan bölümde eskiden evin oğlu Ohannes Yetvartyan yaşamıştı. Noteriçe Demet Hanım'a göre aile ondan bahsedilmemesini yeğliyordu. Galiba ağır bir hastalık sonrası ölmüştü. Kültürlü ve sanatsever bir kişi olmalıydı ve vasiyeti gereği genel bir yoklama sonrası katına, işte ben kabul edilmiştim. Duyduklarımı dolaylı bir uyarı varsayarak konut halkına selefimle ilgili tek soru yöneltmeyecektim, zaten merak evrenim kişisel kaosumun yoğun işgali altındaydı.

Salon, yatak ve çalışma odalarına serili ipek halıları görür görmez yeni sığınağıma ısınmıştım. Bünyan kökenli estet-halıcı ailesi Ermeni Şirinoğlu ürünü; tuğralı ayet ve Farsça şiirler dokulu, Nemrut Dağı ve Urart heykellerinden esinlenerek yaratılmış benzersiz halılar başyapıt tablolar denli çekiciydiler. 120 günlük birlikteliğimiz boyunca onların üzerinden terlikle bile geçmeye kıyamamıştım. Henri Matisse'in 1905-1948 arası başyapıtlarından Le fenetre ouverte, Le ruisseau aux aloes, Les Poissons rouges, Fenıme au divan, Interieur au phonographe, Les Marguerites, Le Luth, Interieıır au rideau egyptien, Grand interieur rouge, Liseuse sur fond noir isimlilerinin bir müzede aslını seyrediyormuşçasına başarılı

bulduğum dev kopyaları "H. Matisse'den O. Y." imzasıyla duvarlara serpiştirilmişti.

Eşyalarımı yerleştirdikten sonra ilk yaptığım iş, annemin kopyasını eski evimin yatak odasında bırakmak zorunda kaldığım Liseuse sur fond noir isimli O. Y. kopyası tabloyu salondan alıp, yeni yatak odama taşımak olmuştu.

Küçük çalışma odasında Bang & Olufsen televizyon ve müzik sistemi ön plandaydılar ve diğer kompozitörlerin Felix Mendelssohn-Bartholdy'nin gölgesinde bırakıldığı doyurucu bir klasik müzik CD koleksiyonu vardı. Porsuk ağacı Windsor sandalye ve önündeki geniş, Victorian marköterili, yaldız pirinç geçmeli ve akçaağaç bordürlü çalışma masası, 19. Yüzyıl İngiliz antikasıydılar. Çalışma masasının sağındaki dört kat rafı camlı, kalan ikisi kapalı dar maun kitaplığın her katına yaklaşık 40 kalın kitap sığabiliyordu. Kitaplığın en üst rafında, bir kurukafaya dayalı kalın kitabı tutkuyla okuyan yarı çıplak kız heykelciği vardı. İkisi dışında, kitaplık sanat, tarih, coğrafya, müzik, atlar ve kedigiller ile ilgili kaynak kitaplarla doldurulmuştu. Kitaplığın küçüklüğünü ve içeriğini oldukça yadırgamıştım.

Kitaplıktaki edebiyatla ilgili sayılacak iki yapıttan ilki koyu lacivert özel cilt içindeki Oktay Rifat Toplu Şiirleri diğeriyse Jerzy Kosinski'nin (doğumu 1933 - intiharı 1991) Adımlar kitabıyla ilgili notlarının toplandığı 1968 basımı The Art of the Self'ti. Kitap Kosinski'nin kalın uçlu dolmakalemiyle Mayıs 1969'da, yaldızlı sözlerle Max Reinhardt'a armağan edilmişti. O. Y. kitabın epigramını (Gerçekten yaşayanlar bir ölü gibi varolanlardır, Gunnar Ekeloff) ve intihar övgüsü içeren notlan kırmızı dolmakalem ile kalın ve kararlı çemberler içine almıştı. Ayrıca ikiye katlanarak kitabın içine saklanmış bir listeye rastlamıştım; kırmızı dolmakalemle “Dünyaya Veda Edeceği Dakikaya Kendi Karar Veren Kahramanlar" başlığı altında "Sylvia Plath, Cesare Pavese, Jack London, Anne Sexton, Vladimir Mayakovski, Gerard de Nerval, Walter Benjamin, Virginia YVoolf, Mark Rothko, George Trakl, John Berryman, Sergey Yesenin, Yukio Mishima, Yosunari Kawabata, Hart Crane, Romain Gary, Gilles Deleuze, Jerzy Kosinski, Paul Celan, Richard Brautigan, Arthur Koestler, Seymour Krim, Stefan Zweig, Hugh Casey, James L. Herlihy, Bruno Bettelheim, Marina Tsvetayeva, Ernest Hemingway, Arshile Gorky, Dora Carrington, Vincent van Gogh, Diane Arbus, F.

O. Matthiessen, Adrian Monnier, Charles Boyer, Pier Angeli, Norma Jean Baker, Dorothy Dandridge, Isokrat, Lukretius, Anibal, Kral Saul, Anaksagoras, Otto YVeininger, Heinrich von Kleist, Thomas Heggen, William Inge, V. Gordon Childe, George Sanders ve Rosso Fiorentino'nun" isimleri bir elyazması kitaba işlenmişçesine özenle sıralanmıştı.

Sanırım Yetvartyan ailesinin O. Y. hakkında neden konuşulmasını arzu etmediklerini çözmüştüm; selefim intihar etmişti. Çoğunluğu yazar ve sanatçı "kahramanlardan" oluşan listeyi ismini duymadıklarımın sayısını saptamak için iki kez daha okumuş, ilk anın şok rahatsızlığının ardından O. Y.'nin çözülesi diğer bilmecelerinin heyecanını duyumsamaya başlamıştım.

Konak'taki sayılı konukluk günlerim boyunca mutfakta kesinlikle akşam yemeği hazırlamamıştım. Karnımı doyurmadan dönmüşsem sokağı sağdan kesen tarihsel Sofular Caddesi'nde Urfa kebapçısı veya komşu Horhor Caddesi'ndeki Giresun pidecisine uğrardım. Haftada bir daireyi temizlemeye gelen Satenik çöl gibi boş mutfağı görünce ivedilikle birkaç akşamı kurtaracak, ama yarısı dökülecek nevale desteğinde bulunurdu. Yorgun ve ayık olduğum kimi yaz akşamları, çoğu ortadirek konumunu yitirmiş sokaklarda, tek başıma gezer, heybetli isimler taşıyan yarı-ıssız sokaklarda, Osmanlı semt camileri, kör çeşmeler, türbeler, tekke ve hamamlar keşfederdim. Sofular Hamamı'nın yanından ilk kez geçerken Çela'nın bende tek fotoğrafının bile bulunmadığını anımsamıştım.

Yeşiltekke Sokağı ve beş katlı mozaik taş cepheli apartmanların pencereleri başları örtülü, orta yaş üstü kadınların egemenliğindeydi. Dar ve kısa sokağın boyutsal kurbanı çocuklar, gönüllerince çift kale maçlar bile düzenleyemezlerdi. Erken dönersem, garajın kapısını açıp, Porsche'yi park edene dek süren merasimi imrenerek ve saygıyla izlerlerdi. Konağın nerdeyse tam karşısına düşen Fatih Kaymakamlığının yanına, Belediye'nin yazılı uyarılarına rağmen geceleri, tam uyarı pankartının altına çöp dökülürdü.

Aybaşlarındaki kısa kira ödeme törenlerinin yanısıra, kimi akşamlar daireme çıkarken Takuhi Hanım'a yakalanırsam, kızının bahçesinden toplanmış kokulu ama tatsız ıhlamur içme davetlerinden kaçamazdım. Sevecen olma çabaları içinde ama azarlar gibi yüksek sesle özel yaşamımı bıkmaksızın sorgulardı. Anne ve babamın nasıl öldüklerini öğrendikten sonra yetim bir ilkokul

öğrencisi gibi koruması altına alınmıştım. Daima düz koyu renk eşarplar takıp, buruşuk pantolonlarla gezen Hediye Hanım'la selamlaşmanın ötesine geçememiştik. Kısa ziyaretlerimde beni kuşkuyla izler, en iyi dostunu ayartmaya çabalıyormuşum gibi suratını asardı. Takuhi Hanım'ın kulağının dibine yaklaşarak, ne fısıldıyorsa, onu kikir kikir güldürürdü. Satenik dolar ödeme karşılığında ütülerimi bile yapardı. Bir kez onu, yıkamak üzere topladığı iç çamaşırlarımı koklarken görmüştüm. Daireme bir kadınla döndüğüm ender geceler, Hediye ve Satenik garajdan merdivenlere dek, el örgüsü perdeler ardından özellikle misafirimi heyecanla izlerlerdi.

Yaz geceleri kapanmayan yüksek penceresine Osmanlı mirası semt camilerinden yükselen yatsı ezanlarının doluştuğu çalışma odasında, kurulup Oktay Rifat okuduğum sandalyede belki de O. Y. otururken alnına dayadığı tabancayla intihar etmişti. Kitaplığın ilk gün karıştırmayı unuttuğum alt gözlerinde O. Y.'nin gerçekleştirdiği çizgidışı gezilerle ilgili hazırladığı dosya ve albümler tarih sırasına göre dizilmişti. Reklam geliri sağlama endişesi bulunmayan nitelikli gezi dergileri düzeyindeki dosyalardaki fotoğraflar doğruyu yansıtıyorsa O. Y., aktör Danny De Vito'dan belki de iki santim uzundu. En son gezisinde kır saçları ve komik posbıyığıyla 55'inde gösteriyordu. Fotoğraf makinası karşısında lütfen gülen hüzün dolu yüzünü yayıncı Nazar Büyüm'e benzetmiştim. Kitap okuma seanslarım arasında bıkmaksızm karıştırdığım gezi dosyalarını gidilen yer ve konusuna göre not edip saklamıştım:

a) Ahlat, Bitlis (Selçuklu Mezar Taşları).

b) Arpaz, Nazilli (Atçalı Kel Mehmet'in yakıp yıkamadığı Arpaz Şatosu).

c) Kayaköy, Fethiye (Bir zamanlar Livissi isimli Rum hayaletköyü).

ç) Mardin (İbni Batuta'nın 14. Yüzyıldan kalma uyarısına dayanamayarak, altı yüzyıldır geometrik dokusuna sahip çıkan, mahzun kente bir sefer).

d) Paslı Köyü, Silifke (Mezgit Kalesi olarak bilinen Roma dönemine ait sürgün satrap mezarı).

e) Zilkale, Çamlıhemşin (Vadi doruğunda hayalet Bizans kalesi). Karagöl, Şavşat (Saklı gölün dinginliğine uyumlu kara orman ve briketsiz köy),

g) Ulucami, Divriği (Taş işçiliği yarışındaki ustaların sonsuzluk sergisi).

ğ) Beytüşşebap ve Uludere, Hakkari (Birinci ilçenin dört yüz nüfuslu Cevizağacı Köyü'nde Keldani ve Uludere'nin Onbudak ve Doğan köylerinde toplam beş yüz Nasturi Hristiyanı yaşamaktadır. Zamanın unuttuğu, sıradağ kuytularının koyvermediği gezegenin en eski ve yoksul Hristiyanlan O. Y.'nin kamerasına bas ve git dercesine bıkkın bakıyorlardı).

h) Soğuksu, Trabzon (Anadolu'daki en albenili Atatürk konutunun kara kalem cephe eskizleri).

ı) Karapınar, Konya (Meke, ülkenin tek kum gölü; tablosal güzellikli ıssız bir tepeüstünde).

i) İslami El Sanatları ve Antikacı Kapalı Çarşı/Pazarları

i-1) Kahire (El Halili).

i-2) Şam (Dahduh, Halil Daye, Azem).

i-3) Halep (El Cedid, İstanbul).

i-4) San'a (El Cenabi, El Haddadin).

i-5) Tunus (El Berka).

i-6) Marakeş (Attarin).

i-7) Fez (Enhaissi, Elmaadin Labyad).

i-8) Şiraz (Moşir, Phil).

i-9) İsfahan (Kaysariye, Sarrafan).

j) Çağdaş ve Sanatsal Köprüler/Asmaköprüler:

j-1) Fred Hartman Köprüsü (Houston, Teksas).

j-2) Khölbrand Köprüsü (Hamburg).

j-3) Ganter Köprüsü (İsviçre Alpleri).

j-4) The Sunshine Skyway Köprüsü (Tampa Bay, Florida).

j-5) Alex Fraser Köprüsü (Vancouver).

j-6) George Washington Köprüsü (New York).

j-7) Salginabotel Köprüsü (Schiers, İsviçre).

i-8) Kocher Viyadükü (Geislingen, Almanya).

k) F. W. Nietzche'nin (S)aklandığı Kimi Yerler:

k-1) Triebschen (İsviçre).

k-2) Badenweiler (Almanya).

k-3) Sorrento (İtalya).

k-4) Rosenlaui (İsviçre Alpleri).

k-5) Sils-Maria (Oberengadin, İsviçre).

k-6) Riva del Garda (İtalya).

k-7) Recoaro (İtalya).

k-8) Cannobino (Maggiore Gölü, İtalya).

l) Moskova.

1-1) Puşkin Güzel Sanatlar Müzesi (Henri Matisse başyapıtları için).

1-2) Yedi Kızkardeşler (Şehrin merkezine yayılmış, hem konut, hem iş merkezi, hem de kale görünümlü, yedi tıpkıyapım anıtsal bina).

1-3) Novidevichiy Mezarlığı. (V.I.P. nekropolisi: N. Gogol, A. Çehov, M. Bulgakov, D. Şostakoviç, V. Molotov, V. Mayakovski, S. Eisenstein, A. Skryabin, N. Rubinstein, S. Prokofyev, S. İlyuşin, D. Oistraikh ve N. Hikmet'in sanat dokulu mezarlıklarının fotoğrafları ardı ardına dizildiğinde bir heykel ve enstalasyon sergi albümü ortamı yaratılmıştı.

Adını O. Y.'nin de herhalde ilk kez bu müze dokulu nekropoliste duyduğu, cerrah A. Bakulev'in (1890-1967) mezarının da albüme alınmasına yürekten katılmıştım; mezar taşı niyetine göğe doğru kol boyundan itibaren açılmış iki el arasına, kıpkızıl bir akide şekeri gibi parlayan, iri lal taşı yerleştirilmişti. Ve o hep parlayacaktı),

m) Capri Adası (Curzio Malaparte'nin evi Casa Malaparte).

n) White Mountains (Beyaz Dağlar), Kaliforniya (Methuselah takma adlı ve 4500 yaşında olduğu tahmin edilen, sarmısak gövdeli kömür iskeleti için - gezegenin ayaktaki en yaşlı ağacı-).

o) Ayn Sefra, Sahra Çölü - Cezayir (Çılgın gezgin ve yazar Isabelle Eberhardt'ın gözde çölkenti).

ö) Tarfaya, Fas (Rabat, Kazablanka, Marakeş ve Agadir üzerinden, Antoine de Saint Exupery'nin havaalanı yöneticiliği yapmış olduğu eski müstemleke sürgün kenti),

p) Tokyo.

p-1) Sumo Güreşi (İmparator Kupası tur(n)uva günleri).

p-2) Gezegenin en çekici ve hızlı treni Nozomi'yi (Kaz) görüp portresini çizmek uğruna.

r) Sissinghurst - Knole, Kent (Biseksüel yazar Vita-Sackville West'in atalarına Kraliçe I. Elizabeth tarafından armağan edilen şatonun bahçesinin ünü, yazarın çabalarıyla şatonun önüne geçince ikisi de yeniden devletleştirilir).

s) Bayonne, Fransa (Roland Barthes'ın "mükemmel kenti"),

ş) Kaliningrad, Rusya (Immanuel Kant'ın dokusu ve kokusu peşinde).

t) Rochefort, Fransa ("Pierre Loti Evi'ne" ziyaret),

u) Samoa Adası, Pasifik Okyanusu (Robert L. Stevenson Müzesi için).

ü) Reykjavik, İzlanda (Bir pastel kent kartpostalında duyumsanan dinginliğin kışkırtmasıyla),

v) Henndorf, Salzburg, Seekirchen, Traunstein, Viyana (Avusturyalı unutulmuş bölgesel yazar Johannes Freumbichei'in (1881-1949) ölümünün 40. yılında),

y) Artemisa, Biran, Havana-Küba (Annesinin babası -soyadından bir harf eksilten Katolik dönmesi Francisco Ruz- İstanbullu bir Musevi olan Fidel Castro'nun İstanbul'u terk etmeyen Rusolar'la akrabalığının kanıtlanması çabaları),

z) Pubol, Theatre-Museum Figueres, İspanya (Kendisi ünlü mastürbasyoncu, en önemli tablolarından birinin ismi de Büyük Mastürbasyoncu olan Salvador Dali ve dayanılmaz karısı Gala'nın mezarlarına).

O. Y.'nin ailesel refah düzeyi, ipuçlarını bıraktığı birikim, yetenek ve düşleriyle bana bile dar gelen çalışma odasına sığmayacağına emindim. Kentin umulmadık bir köşesindeki seçkin konutunda zengin bir kütüphanesi, resim ve antika koleksiyonları olmalı diye düşünmüştüm. Sonuna dek bekar kalan O. Y., kitaplarını ve koleksiyonlarını kız (veya erkek) arkadaşına armağan etmiş, en kötüsü intihar etmeden önce onları yakmış olabilir miydi? Daha önemlisi 29 değişik konulu gezi dosya ve albümünü götürmeyi veya

yoketmeyi unutmuş muydu yoksa sıkılmasın diye seçkin kiracısına mı bırakmıştı?

15 Ağustos. Prenses Anne ve benim doğum günüm. Tamer Mater'den Eylül başı itibariyle müdür yardımcılığına terfi ettirileceğimi öğrenmiştim. Temmuz gece yanlarında, Fatih'in ıssız yan sokaklarında gerçekleştirdiğim tefekkür yürüyüşlerinde geleceğimle ilgili kararları sonunda almıştım; edebiyat ve kitap evreniyle okuyuculuğun ötesinde ilgilenecektim. Türk edebiyatının en önemli iki eksikliğinin yetenekli çevirmen ve eleştirmen sayısındaki yetersizlik olduğu düşüncesindeydim. New York'a gidip beş yıl boyunca edebi İngilizcemi geliştirmek, Steve Tobey gözetiminde sürekli kitap eleştiri ve tanıtım yazı provaları yapmak istiyordum. İstanbul'a döndüğümde Vüs'at O. Bener'den başlayarak başyapıt kıvamında bulduğum romancı ve şairlerimizden Anglo-Amerikan kavrama kalıplarını göz önünde tutarak çeviriler yapacak, özellikle genç yetenekleri tanıtacak dürüst, yapıcı ve yüzeysel-üstü kitap eleştirileri yazacaktım. Becerebilirsem Horhor Antikacılar Çarşısı'na iki yüz metre uzaklıktaki Yetvartyan Ailesi'nin yarı bakımsız konağını satın alıp, köklü bir restorasyondan sonra kitap kapasitesi zaman içerisinde iki yüz bine çıkabilecek, nitelik ve niceliğin, Serendipity Kitabevi'nde başarıldığı şekilde, örtüştürüldüğü bir de ikinciel kitabevi açacaktım. Konak'ın ön ve arka bahçelerinde, Mayıs-Ekim döneminde, kitapkurtlarının klasik ve füzyon caz müziği eşliğinde ağırlanacağı bir rustik kafe de olacaktı.

New York'ta yasal oturma izni sağlayabilme, nakit birikimimi daha kârlı yönetebilme ve statüsel çekiciliği nedeniyle bankanın genel merkezinde yarım gün iddiasız idari bir iş ayarlamam gerekliydi. Tamer Mater, altın Rolex kol saati ağırlığındaki dolaylı rüşvet sözüme rağmen işi beceremeyince, Jeremy S. Roberts'e kendimi anımsatıp, "Önemli kişisel sorunlarım nedeniyle, Genel Merkez'imizde haftada iki veya üç gün çalışabileceğim idari bir göreve atanmam için yardımlarınızı esirgemezseniz size ömür boyu minnettar..." anafikirli kısa bir mektup yazmıştım. Dokuz gün sonra, haftada üç günü aşmayacak şekilde eğitim bölümünde, stajyer uzmanlara eğitmenlik yapmak üzere New York'a atanmıştım ve Kasım ayında göreve başlamadan önce Bay Roberts'in benimle görüşmek istediği ayrı bir yazıyla bildirilmişti.

Yeniköy'de kalan, çok özlediğim kitaplığımı Konak'a taşıyıp, ikinci New York dönemim boyunca kiracılık konumumu da devam ettirebilirim diye boşuna heveslenmiştim. Eskiden Dayı demek zorunda kaldığım Halis Silah'ın sahtekar avukatı Zeki Ekiz'e talebimi iletip yanıt bile alamamıştım. Yalının tapusu üzerime Halis Silah lehine "sükna hakkı" oluşturularak geçirilmişti. Bir diğer deyişle Halis Bey'in, kira ödemeksizin ölene dek yalıda oturma hakkı vardı. Cenevre'deki bankasında kaç-yüz-milyon doları olduğunu umursamamakla birlikte; dedemden ve anneannemden payıma düşen nakit mirasın da, numaralı hesaplarda, tamamen onun kontrolünde olduğunu anımsadığımda ancak sinirleniyordum.

Çela'yı ansızın yitirmenin şaşkınlığı ve rahatsızlığını, Halis Silah'tan kurtulmanın ferahlığıyla dengelemiş gibiydim. Kendimi 1-0 yenilgiden, 1-1 beraberliğe ulaşmanın geçici tesellisine bırakmıştım. New York'taki düzenimi kurduktan sonra Çela'yı aramaya başlayacaktım. Gerçekten sevmişse, beni bir süre bekleyecektir varsayımıyla umutluydum. Üstelik onu özlemenin, onunla ilgili binbir düş masalları türetmenin değişik tatlarını da keşfetmemiş değildim.

Hiç olmazsa parasal açıdan yakınmaya hakkım yoktu. İki yıl önce Halis Silah'ın armağan ettiği bir milyon dolarımı, yüksek kamu kağıdı faizi ve TL-devalüasyonu-öncesi operasyonlarla yorulmadan dört milyon dolara çıkartmıştım. İlk yıl, bir milyon dolar anaparama kazandığım bir milyon dolar faiz için, bir milyon dolar ek "aferin" parası söz veren Halis Bey'in ödentileriyle beş milyon dolarım olmuştu. Son altı ayda, John Nevins ve diğer yabancı borsa yatırımcılarının fiyatını yükseltmeye başladıkları hisse senetlerinden yüksek tutarlı ön alımlar yapıp, fiyatların yeterince yükseldiği noktalarda yaptığım satışlarla da net iki buçuk milyon dolar daha kazanmıştım. New York'a giderken yedi buçuk milyon dolarım vardı; bunun dört milyonunu küçük dilimler halinde genel merkezdeki yeni açtırdığım hesaba havale ettirmiştim. Bu tutarın tahvile ve yatırım fonlarına yatırılıp unutulması bile yılda en az beş yüz bin dolarlık nakit getiri demekti. Önemli bir yatırım yanlışı yapmazsam yaşamımın sonuna dek yetecek nakit birikimim oluştuğu gibi, Halis Silah mirastan payımı ödemese bile, düşlediğim ikinciel kitabevi sistemini kuracak sermayem de hazırdı.

Benimle birlikte Sevil de müdür yardımcılığına yükselirken, Kerim müdür yardımcılığına yükselemediğine değil de, iki yaşına gelmiş Porsche'mi piyasa fiyatının yarısı yerine üçte ikisine satın alabildiğine üzülmekteydi.

Takuhi ve Satenik Hanımlar terfi ederek New York'a atandığım varsayımıyla, Konak'ın manevi küçük beyiyle gururlanıyorlardı. Takuhi Teyzem, "Bir gün inşallah o bankanın başına da geçersin effladım. İstanbul'a döndüğünde yaşıyorsam, yukarı kat istersen yine emrindedir, senden sonra da kimseleri sokmam oraya" demişti. Hediye Hanım'ın ayrılacağımı duyunca sevineceğini düşünerek yanılmıştım. Haberi alınca, başını yere eğerek nedense sağa sola sallamaya başlamıştı.

6 Ekim. Annemin doğum ve İstanbul'un kurtuluş günü. Bir avuç tanıdığımla telefonda vedalaşarak erkenden Atatürk Havalimanına gelmiş ve kuytu metal sandalyelerden birine çöküp konsantre olabildiğim ölçüde Gabriel Josipovici'den Steps'i okumaya çalışmıştım. Konak'tan ayrılırken Takuhi Hanım ağlamış, Satenik bir maşrapa suyu arkamdan acemice dökerken pantolonumun paçalarını ıslatmış, tam taksiye binerken Hediye Hanım herhalde hanımının son dakika talimatıyla "İnci Kundura, Fatih" poşeti içinde, yanıma, "yolluk" yetiştirmişti.

New York uçağının kalkışı yaklaştıkça başım giderek ağrımaya başlamıştı. Pasaport kontrol kuyruğunda, en geç iki veya üç ay sonra tekrar görecekleri, az gelişmiş ve hayırsız oldukları moron bakışlarından okunan serseri kılıklı oğullarına sarılıp hüngür hüngür ağlayan anneler bir türlü gözümün önünden gitmiyorlardı. En yakın akrabamı ve sevgilimi yitirdiğim için değil, beni yalnız bırakıp, çok erken giden doyamadığım annem için, bir kuytuya çekilip doyasıya ağlamıştım. Hediye Hanım'ın son anda elime tutuşturduğu yolluk poşetini en yakındaki koltuğa fırlatıp, birinci mevkideki yerime koşuşturarak oturduğumu anımsıyordum. ivedilikle uyumak için koltuğuma yaslanmış, Josipovici'nin kitabını, ağlamaktan hemen kızaran gözlerimi bir süre saklaması için, yüzüme örtmüştüm.

Bir yanlışınızı düzeltmek üzereyim tonundaki "Bakar mısınız?" talebi karşısında kitabı yüzümden indirdiğimde Yapı Kredi Genel Müdür Başyardımcısı Selçuk Altun'la karşılaşmıştım. O benden belki de 15 yıl önce Samsun Maarif Koleji'ni bitirmişti. Mezunlar Derneği'nin bir kokteylinde İ. İ. uzaktan göstermiş, "Tanıyanlar

kitapsever bir kişidir derler" demişti. İş için New York'a gidiyor olmalıydı ve elinde unuttuğumu sandığı inatçı "yolluk" poşetim vardı. "Bu sizin mi?" sorusuna mırıldanarak teşekkür edip, kaderimin oyunu "yolluğu" mecburen elinden almış ve önümdeki koltuğun altına adeta yeniden fırlatmıştım. "Sizinle galiba aynı okuldanız" nezaket cümlesini sarfedecek denli bile kendimde değildim. Yerine geçerken, gözyaşlarımın etkisinin henüz yok olmadığı suratıma dikkatle bakarak, "Josipovici okuyan bir delikanlının altından kalkamayacağı sorun düşünemiyorum, iyi yolculuklar" demişti.

Hoşgeldiniz içkisi olarak sunulan ılık ve vasat altı şampanyaya çeşni katmak adına, ne lezzetli Ermeni çöreklerine ulaşacağım beklentisiyle elimi daldırdığım poşetin içinden bir-karışa bir buçuk-karış boyutunda, düz pembe kağıda sanlı gümüş antika bir kutu çıkmıştı. Yukarıdan aşağıya doğru üç eşit dikdörtgen parçasına bölünmüş kutu kapağının üst kısmına savat denilen yoğun el emeği teknikle büyük bir kilise ve müştemilatının resmi kazınmış ve altına Latin harfleriyle "Varak" sözcüğü yazılmıştı. Orta kısımdaki "1 Janu 1896, C.M.L.C." ibaresine fon süsü olarak iki hattat yazı kalemi ve defne dallarından bir çelenk kondurulmuştu. Alt kısımda, önemli Ermeni kilisesi "Akhtamar" ile arkasında resim sınırlarını zorlayan heybetli bir dağ silueti yer alıyordu. Tablosal güzellikteki kapağın altı Osmanlıca ve Ermenice damgalanmıştı ve bir parmak kalınlığındaki kutunun içinde açık sarı, A4 boyutundaki kağıtlara kırmızı dolmakalemle yazılmış uzunca bir mektup vardı. Dolmakalem ucunun kalınlığından, onun aynı zamanda O. Y.'nin kitaplığında bulduğum "İntihar listesi"nin dökümünde ve Jerzy Kosinski'nin Steps başlıklı kitabının okunmasında da kullanılmış olduğuna emindim. "Sevgili kiracım, Veda mektubu niyetine yazıyorum" vurucu sözcüklerini okur okumaz vücudumdaki tüm merak ve stres hücrelerinin birden harekete geçtiklerini duyumsamıştım. Tuvalete koşuşturup yüzümü mızmız musluğun izin verdiği ölçüde yıkayıp hevesle koltuğuma gömüldüğümde uçak da tekerleklerini İstanbul topraklarından çekmiş gidiyordu.

Bir hattat yetenek ve sabrıyla kaleme alınan tarihsiz mektubu kaligrafik güzelliği adına bile yaşam boyu saklayabilirdim. O. Y. bana diyordu ki:

Sevgili Kiracım,

Veda mektubu niyetine yazıyorum. 60 yaşıma gelmeden gitmeliydim. Henri Matisse'in resimlerini ve Oktay Rifat'ın şiirlerini çözebilmiş bir kişi olduğuna göre beni sen anlayabilirsin. İçgüdülerimden Yetvartyan konutunda kişisel sorunların nedeniyle uzun süre kalmayacağını biliyordum. Hakkımda soru sordurmamışlarsa çok şey yitirdiğini sanmıyorum, beni saf annem bile yeterince tanıyamamıştır.

Belki de trajikomik bulacağın özet yaşamöykümü okuma sabrını göstermenin ödülü olarak sana sonra bir önerim olacak.

Doğum yılımı kime söylesem, "Demek ki Atatürk öldüğünde iki yaşındaymışsın" otomatik saptaması yapılırdı.

Osmanbey'de Fransız Saint Michel ortaöğretim okulunun hemen arkasında dört katlı rutubet aromalı eski bir apartmanın ikinci katında otururduk. Benden üç buçuk yaş büyük ve Erkek Fatma takma adlı ablam beni her fırsatta adeta zevkle döver, ağlamaya başladığım dakikada babam evdeyse ve annem yetişemezse enseme bir tokat da o indirirdi. Bitlis kökenli babam (Ari Yetvartyan) Kapalıçarşı'da Cevahir Bedesteni'nin önemli kuyumcularından Mardinli Armenak'ın sağkoluydu. Annem Kayseri göçmeni saf ve uyumlu bir kadındı, dizinin dibinden ayrılmazdım. Babam, "Bu oğlan boyuyla da huyuyla da üşütük dayısına çekmiş" derdi benim için. Melankolik, kısa boylu ve tombul Dayım Vahak lise son öğrencisiyken uyku hapı alarak intihar etmişti. Ortaokul döneminde tüm erkek öğrencilerin boyu hızla uzamaya başlayınca bana da 'cüce' denileceğine kesinlikle emin, o günlerin hiç olmazsa yavaş gelmesi için ne dualar etmezdim.

Ortaöğretim işkencesi için Saint Michel'e kabul edilince, yağmurlu bir paydos günü doyasıya ıslanarak eve dönme zevkinden bile yoksun kalmıştım. Sokakta ve okulda arsız çocukların dille, elle ve ayakla sürdürdükleri tacizlerden korunmak için sürekli eve ve okul kütüphanesine sığınır olmuştum. Yabancı dil ve Türkçe (dilbilgisi dışında) favori derslerimdi. Tarihi "bugünden", coğrafyayı "bu yerlerden" kaçış umudu çağrıştırdıkları için severek okurdum. Çok çalışır, ön plana çıkmamak için sınıfı geçecek denli not alırdım. Güzel resim yaptığım nasıl sır olarak kalabilirdi ki? Özellikle ünlü yağlıboya tabloları desen ve renk olarak çok iyi taklit eder, yarım ağız, "Vallahi tıpkısı" dediklerinde bile mutlu olurdum.

Lise son sömestr tatilinde, kalabalık olmayacağı varsayımıyla bir akşamüstü, tek başıma, Karaköy’e geneleve gitmiştim. Başarısızlığımdan emin, sus payı ve destek sağlama beklentisiyle, odasına çıktığım vazo endamlı ve pörtlek gözleriyle tarih öğretmenimi andıran esmer kadına, çift vizite ödemiştim. Titreyerek soyunurken ansızın gelen, “Adın ne bakalım senin?” sorusuna kendimin bile duyamadığı cılızlıkta, “Orhan” diyebilmiştim. Vazo endamlı kadın eliyle, tükürüğüyle ve göğüsleriyle sabırla çalışmış, erkeklik organım sertleşmemişti. Utanç dolu bir panikle giyinirken, vazo endamlı kadın aynı anda iki çaylak liseliyi daha odasına birlikte alırken, “İstersen şunları seyret, belki açılırsın” demişti. Üç gün sonra kendime son bir şans tanımış, bu kez biraz daha hazırlıklı, karşımdaki çöp bacaklı ve pembe iç çamaşırlı genç kıza, “Merhaba adım Orhan” bile diyebilmiştim. Üç kat vizite ödentisinin aşkına çöp bacaklı kızcağız çırpınmışsa da, organım pörsümüş sarkık bamya görünümünden kesinlikle taviz vermemişti.

Uslanmaz mastürbasyon dönemim böyle başlamıştı. Yalnız, erotik dokulu filmlerde de başarısız olduğumu itiraf etmeliyim. Çıldırtası yatak sahnelerinde elim şeyime gitse, yatakta kıvranan kızın üzerindeki heybetli oğlan sinirlenerek ayağa kalkıp suratıma bir yumruk çakar veya nazlı nazlı soyunan bakire kız iniltilerimi duyup sipsivri tırnaklarını yüzüme geçirir korkusuyla, heyecanlanamazdım. En güvenli yöntem, dergi ve gazetelerdeki vücut ve pozisyonlarını çekici bulduğum erotik malzemeli kızların resimlerini keserek kullanmak olmalıydı. Biriktirdiğim binlerce resimden, zorlu elemelerden sonra atmaya kıyamadığım üç ciltlik bir albüm hazırlamıştım. Bıkmaksızın kullandığım arşivim, 1954 yılında Playboy'a soyunan heykel vücutlu Dolores del Monte'yle başlayıp, 1977 yılında kocasının çektiği fotoğraflarla Penthouse'da milli olan Christine Haydar'la biterdi.

(Usta Roland Barthes, bir insanın tek başına gerçekleştirebileceği üç törensel eylemden ikisi okumak ve mastürbasyondur demiş.)

Lise son öğrencilik günlerimin diğer şoku babamın beklenmedik bir şekilde, kalfa rütbesiyle amele gibi çalıştığı işyerinin birdenbire patronluğuna getirilmesiydi. 6-7 Eylül olaylarında işyerlerine saldırılmamış olmasına rağmen; yitirecek bol parası, malı ve aşırı evhamlı eşleri bulunan bazı azınlık tüccarlar ivedilikle Avrupa’ya göç etmişlerdi. Karısı Anjel’in kışkırtmasıyla Mardinli Armenak

dükkanını, konağını ve Kınalıada'daki yazlığını İsviçre Frangı üzerinden hazırlanan kayıt dışı borç senetleri karşılığında babama devredip Cenevre’deki villasına taşınmıştı. Annemin ağzından kaçırdığı doğruysa, karagün dostu Armenak babama borcunu en kısa zamanda nasıl (külçe altın kaçakçılığı) ödeyeceğini bile öğretmişti.

İstanbul Üniversitesi’nde İngiliz Dili ve Edebiyatı okumak üzere yüksek öğrenimime başladığım sonbahar, Fatih’te bakım ve onarımı bitmiş, taksit ödentileri henüz başlamamış konağımıza taşınmıştık. Konağımızda sınıf atlama sorununu çözen ve lise iki sonrası öğrenimi gereksiz bulan ablam Mari, Kapalıçarşı’ya komşu ve her an yıkılabilir raporu haketmiş bir işhanında gümüş toptancılığı yapan Sarkis Gümüşyan’ın sinsi oğlu Dikran’la evlenip, Altunizade’de daha kasvetli bir konağa gelin gitmişti.

Cumartesileri ve tüm yaz tatili boyunca dükkanda babama yardım etmeye çalışırdım. Yapışkan ve abartılı bir satıcı olamadığım için kasada oturtulur, Tarzanca ötesi yabancı dil gerektiğinde babama ve başyardımcısı Mardik’e çevirmenlik yapardım. İngilizce ve Fransızca’nın yanısıra turistlerle, çarşıda geliştirilmiş haliyle İtalyanca ve Almanca konuşarak da anlaşabilirdim. Babamın talimatıyla Hayk Usta’dan Ermenice, Osmanlıca ve Arapça yazı deşifre etmeyi öğrenmiştim. Onun Nuruosmaniye Camii dolaylarında küf kokulu bir bodrum katında, kaçak içki imalathanesi gizeminde bir antika onarım ve kuyum fason imalat atölyesi vardı.

İşbilir bazı Bedesten kuyumcuları model çalmak için Paris, Londra, Cenevre, Roma ve hatta Münih’teki mücevherat vitrinlerine, arlı kalabilenleri desen üretmek için önemli müzelere seçme ajanlar salarlardı. Babamın yönlendirmesiyle, proje bazında ortağı Hayk Usta her iki yolun da gönüllü yokuşuydu. Üniversite ikinci sınıfı bitirdiğim yaz, Paris’ten başlayan “ilham transferi” seferine ben de katılmıştım. İşin karmaşık heyecanından önce, Louvre Müzesi’ni sabırla gezip iksirine bulaştıktan sonra sanat ağırlıklı müzeleri mabet tutkusuyla ziyaret eder olacaktım.

Louvre’da iki bin yaşındaki Venüs de Milo heykelinin diri göğüsleri ve çoğu saklı kalça kıvrımlarını görür görmez içgüdüyle elimi uzattığım aletimin sertleştiğini duyumsamıştım. Milolu Venüs’le başlayan ayaküstü mastürbasyon kaçamağı bir saat sonra bu kez Ingres dilberi Angelique tablosuyla fiyaskosuz devam etmişti. (30 yıl boyunca, ziyaret edilecek önemli sanat müzesi kalmayana dek süren

seferlerimin çoğunda, tek vizite ücreti ödeyip çift tatlar alarak birinci ve ikinci Karaköy çıkartmalarının öcünü aldığımı belirtmeliyim.) İstanbul'a dönünce, elime geçirdiğim nü dokulu yüzlerce resim kitabından ansiklopedik bir albüm hazırlamıştım. Bıkmaksızın başvurduğum albümümde Henri Edmond Cross, Raoul Duffy, Marie Laurencin, Francis Picabia, Rene Magritte ve Paul Delvaux'dan bile umulmadık kışkırtıcılıkta mastürbasyon ilhamı yapıtlar vardı. En uç fantazilerimde Egon Schiele'nin 1918 yılı karakalem ve çalakalem yapıtları "Çizmeleriyle Yatan Çıplak" serisini ("Mastürbasyon Yapan Çizmeli Çıplak" denmeliydi) kullanırdım.

19. Yüzyıl Fransız ve İtalyan bronz ve mermer nü heykelleri de az işime yaramamıştır. Turgut Özal'ın henüz başbakan olduğu günlerdi, Dolapdere'den taksiyle geçerken köhne bir vitrin-mankeni-imalathanesinin vitrininde giydirilmeyi bekleyen taze bir vitrin mankeni görünce dayanamayıp arabadan inmiş ve Elizabeth Taylor gözlü kıza siftah yaparak Harry Matthews'ün örnek mastürbasyoncuları arasına girmeyi haketmiştim.

27 Mayıs 1960 ihtilalinin peşinden üniversiteyi bitirdim. Babam doktora yapmama izin vermedi. Boyu boyuma uygun bir gelin adayı arayan anneme köpürerek, "Yetmiyormuş gibi bir de parmak çocuk familyası mı besleyeceğim?" demişti. Heyet raporuyla askerlikten muaf tutuldum. Dükkandaki can sıkıcı işlerimden sık sık kaytarıp, beş yüz yıldır tek çatı altında bekleşen, dört bin dükkanlık kaos, Kapalıçarşı'yı sokak sokak ezberlemeye çıkardım. Akşamları odama çekilir okur, ertesi sabah yırtmak üzere bakarak resim yapar ve yatmadan önce huzur pınarım albümlerime dalardım. Babamın borçları Süleyman Demirel'in ilk iktidar dönemi arifesinde bitirilmiş olmasına rağmen, Beyrut-İstanbul-Cenevre külçe altın sevkıyat hattı kapatılmamıştı.

O, 1974 Kıbrıs Barış Harekatı sırasında Beyrut'tan gelen bir habere çok üzülüp kaldırıldığı hastanede kalp krizinden öldüğünde 38 yaşındaydım ve annemden haftalık harçlık almaya devam ediyordum. Azize ruhlu annemiz, "Karnımı doyurun, çıplak bırakmayın başka bir şey istemem" deyince büyük kısmı kayıt dışı nakit mirasımızı Mari'yle paylaşmıştık. Ayrıca o kocasıyla birlikte işi fiilen yönetmek üzere ticari kârdan yüzde 60, ben ise iki veya üç gün birkaç saatliğine dükkana uğrayıp güya hesapları tutma karşılığında yüzde 40 pay alacaktık. Düşlediğim yarım gün ve varlıklı aylaklık

dönemim başlayacağı için sevinçliydim. Cenevre'den, mirastan payıma düşen nakitten, bir milyon İsviçre Frangı getirtip, 40 bin Frangıyla İstiklal Caddesi'ne yürüyerek beş dakika uzaklıkta, birinci derece tarihi eser kategorisinde, dört katlı bakımsız bir Rum konağı satın aldım. Art noveau cepheli konutun renovasyon işleri bir buçuk yıl sürdü ve artık "Sığınak" kod adlı kendime ait bir yerim vardı. Haftada üç dört gün kaldığım Sığınağım'dan annemin dışında kimsenin haberi yoktu. Ona Mari'ye bile söylemeyeceğine dair ant verdirmiştim. Deniz manzaralı en üst kat bir Büyükada Levanten köşk mezarından çıkma antikalarla donatılırken, salon aynı zamanda bir amatör ressam atölyesi (veya başyapıt kopyahanesi) işlevleri de göz önünde bulundurularak düzenlenmişti. Kalan katlarda, sabırla biriktireceğim antika objelerle, ülkenin en önde gelen gizli koleksiyonerleri arasına girecektim. Uyurgezer İstanbulluların kazayla da olsa dikkatini çekmesini önlemek amacıyla konağın kirli güzel cephesine el sürdürtmemiştim.

Kitap seçmesini ve sabırla okuyabilmenin sırrını çözmüş, 40. yaşıma yaklaşırken "şiiri" keşfetmiştim. Özellikle, 1970'lerden itibaren en güzel şiirlerini yaratan Oktay Rifat'ın tutkunuydum. Karmaşık iç dünyasından kopup gelen anlamı derin, yalın şiirlerinin her bir mısraını ayrı bir şiir şiddetinde bulurdum. Sokağın belki de geceleri ışık yanan üç dairesinden biri olan Sığınağım'da, baştan sona yaylı çalgıların egemenliğinde esip giden klasik müzik plakları ve kırmızı şarap eşliğinde şiirle buluşmanın tatminiyle ancak albümlerimle buluşmalarım boy ölçüşebilirdi.

Cuma olmazsa Cumartesi akşamları Balo Sokağı'na, ocakbaşı kebap sistemini Adana'dan İstanbul'a taşıyan Pala Ahmet'in kebabevine uğrardım. İsimlerini ardı ardına bir çırpıda sayamadığı oğullarından üçüyle birlikte satır kıymasından dayanılmaz beyti kebap üreten Ahmet Usta'nın tutkusu at yarışlarıydı ve palabıyığına kurban olduğum, ganyan bahis fişini bile dolduramazdı. Ocağın etrafında yer bulamazsam sokağa egemen pencere kenarındaki minik masaya çökerdim. Çaprazdaki metruk binanın bodrumunda ucuz tarifeli "oğlan" pazarlarlar, ben de; tek girip çift çıkan, kapıdan içeri sokulmayan, polis ekipleri tarafından basıldığında şirret sesleriyle kırıtarak tepki veren gençleri hem merakla seyreder, hem de ezme salata eşliğinde dürüm edilmiş üçüncü porsiyon beytime girişirdim.

Kebap faslından sonra, Türk gençliğinin karanlıkta mastürbasyon yöntemlerini izlemek adına, başrollerinde Mine Mutlu, Arzu Okay, Zerrin Egeliler vb. gibilerinin vücut gösterdiği trajikomik isimli ilkel filmlere gizlice sızmanın yanısıra, Beyoğlu gecelerinin bazı tinerci, şarapçı ve esrarkeş buluşma noktalarını da keşfetmiştim. Güvenli bir kuytuya saklanıp, benden daha umarsızını mı aradığım o yürekli grupları saatlerce izlemekten ürpererek zevk alırdım.

Hava koşullarının caydırıcı olmadığı bazı sonbahar hafta sonu akşamları, Sığınak'tan İnönü Stadı'na dek yürümemin nedeni sahadaki yavan futbol maçını izlemek mantıksızlığı olamazdı. Tribünlerdeki onbinlerce taraftarın, benimsemedikleri her hareketten sonra yağdırdıkları kafiyeli hakaretleri ve beşikten mezara uzanan geniş boyutlu ağır küfürleri ezberlemeye çalışırdım. Ülkenin ağır sosyoekonomik sorunları karşısında oldukça duyarsız kalan genç nüfusun zamanında çalınmayan basit bir faul düdüğü için çılgına dönebilmesini müthiş çarpıcı bulmuşumdur. Beşiktaş'ın, mütevazı bir Anadolu takımını bir şans golüyle tek farkla yenebildiği maçtan sonra dünyanın en mutlu ve gururlu insanları olarak sokaklara dökülen taraftarların ardından tribünü en son terkeder, Beyoğlu sokaklarına doğru yürürdüm.

O geceyarısı sokaklarında mıknatıs gizemli bir dinginlik bulmuşumdur. Islık çalarak, yüksek sesle şarkı söyleyerek, stad küfürleri tekerleyerek ve heybetli gölgemle sohbet ederek, egzotik isimli sokaklarda keyifle yürürken, karşılaştığım son sarhoşlar ve sokak köpeklerini dostlukla izlemişimdir. Çünkü onlar sokaktaşlarının, güya gülmemeye çalışarak ama daha çok rahatsız ederek, boyunu posunu izleme ikiyüzlülüğünde bulunmazlar.

Bir terzi masasına yatırılmış koyu lacivert kumaş, makas vurulduğunda inleyerek ikiye ayrılıp, sahneyi yeniden masanın hırpalanmış yüzüne bırakmaz mı? Albümlerimle birlikte olamayacak denli yorulup sızdığım bazı geceler düşümde, dev bir makas geceyi tek darbeyle ikiye böldüğünde oluşan yarıktan sızmaya başlayan sis kümesinin ötesinde bir inilti beni yalvararak yanına çağırırdı.

1980'lerin başında, ülkenin döviz darboğazına sıkıştığı dönemde, ithalatçılara yurtdışında fon sağlayabilen bazı Kapalıçarşılı aracılar müthiş karlar elde ettiler. (Aracılık komisyon oranı 25 kata dek arttırılıp, komisyon farkları çoğunlukla maliyet artışı biçiminde ara kullanıcı veya tüketiciye yansıtıldı.)

Babası ölünce, babasının yerine geçen “babasının kızı” Mari’nin uzak görüşlülüğü sayesinde vurgundan biz de payımızı kaptık. (Kaç milyon İsviçre Frangı kazandığımı veda mektubunda bile açıklamaktan nedense rahatsızlık duyuyorum.) Antika koleksiyonum hızla büyüdü. Norveç’ten Avustralya’ya, Alaska’dan Patagonya’ya dek gezdim. Nedense zorlanarak ele geçirebildiğim antika parçalarından, düşlerimde büyüttüğüm saklı kentlerden ulaşır ulaşmaz sıkılır, yeni düşlerin girdabına sürüklenmeye başlardım.

Bronz heykel koleksiyonumu büyütürken, çıplak kadın figürünün ardından Arap atının bedensel görkemini keşfettim, imparatorlara at yetiştiren Mahmudiye Çifteler harası ürünü, sütbeyaz mermer büyülü aygır Hilal-üz-Zaman orijinli safkanları metre metre seyretmek için en kudretli dürbünlerle Veliefendi Hipodromu’na gider oldum.

Beyoğlu’nun yan sokaklarından başlayıp varoşlara dek uzanan programsız seferlerle; ertesi akşam kalamayacakları odalarından feryat ve hakaret çığlıkları yükselen insanların beş dolara mola verdiği isim özürlü ve izbe öncesi otellerde geceleyip, huzur içinde şiir, gezi ve yaşamöyküsü kitapları okudum.

“Kaderimde iyi bir kopyacı, okur, dinleyici ve gezgin olmak varmış” demek zorundayım. Henri Matisse tablolarını, hatta Giovanni B. Piranesi’nin zorlu gravürlerini fotokopi düzeyinde tekrarlayabildiğim halde; yaptığım resim, heykel, hatta desen eskizlerinden bile tatmin olamamamın ötesinde, sabır taşı piyano ve gitar hocalarının özel derslerine iki ay bile dayanamadım. Demek ki, tek başımalığı yaratıcılıkla örtüştüremeyecek; yeteneksiz, yalnız ve zengin bir kısa adam olmanın karmaşasında debelenip gidecektim.

İlk 50 yılından sonra insanoğlunun alabileceği kaç iyi haber kalmıştır ki? 51. yaşgünümde, ülkenin geçmiş, gelmiş ve gelebilecek en büyük şairi Oktay Rifat 74 yaşında öldü. O akşam odama çekilip Vivaldi ve kırmızı şarap eşliğinde son yapıtı Koca Bir Yaz'ın tümünü denize doğru ezbere okudum.

Gece kıvamını bulunca İstiklal Caddesi’ne çıkıp Tünel’e doğru yürümeye başladım. Rahatlamalıydım. Galatasaray’ı geçip, cızırtılı neonlarında komik takma isimler yakalarım beklentisiyle bir yeraltı pavyonu önünde duraksadım. Kankırmızısı neon isim listesinin tepesinde K. ANT yazılıydı. (Kant! 80 yıllık ömrü boyunca doğduğu

kenti terk etmeyen, cüceye yakın kısa boylu ve öldüğünde bakir olduğu iddia edilen, beynini sulandırma tehlikesi bulduğu için roman okumayan, müzik düşmanı ve filozof rütbeli Immanuel Kant. Felsefe okumaya çabaladığımdan beri kendimi, Kant'ın yetenekleri yokedildikten sonra dünyaya cezalandırılmak için yollanmış dublörü gibi duyumsuyordum. Ayaklarım beni rutubet ve sidik aromalı loş bodruma sürükledi.)

Denek olarak karanlığına sızdığım nice Türk filmlerinden hazırlıklı, güreşçi kılıklı şef garsonun eline bahşişini peşinen sıkıştırıp en stratejik locaya kuruldum. Ilık suya bulama ikinci Johnnie Walker'a başlarken dans pisti iyice karartıldı ve Mısır dolaylarından tiz bir göbek havası kaseti pavyonu sardı. Darbukaların takırdamaya başlamasıyla birlikte asık suratlı, alımlı dansöz Kader Ant dans pistine girdi. Yüzü Sevda Ferdağ'ın orta yaş dönemini andırıyordu. Leblebi iriliğindeki rengarenk boncuklardan oluşan dans giysisini, ustalıklı kavislerle darbuka ritmlerini tamamlar kıvamda şakırdatarak Uvertürünü tamamlamıştı. Dansını sürdürürken gözlerini duvarlara kaçırıyor, piste yakın masalara kurulmuş pavyonkeşlerle göz göze gelmek zorunda kaldığında onları azarlarcasına süzüp, yalancıktan gülüyordu. Nazlanmadan boncuk ordusu giysisinden sıyrıldığında, tuvalet yetkilisi dahil tüm pavyon loş bodrumun izin verdiği ölçüde lokumsal esmer vücudunun sürprizlerine odaklanmıştı. 35'ini geçmiş olmalıydı; dolgun bacaklı, yuvarlak kalçalıydı ve iri göğüsleri sarkmaya başlamıştı. Kendini kasetteki bayat müziğin ritmine kaptırmış, bir başbalerina yetenek ve ciddiyetinde pistte kıvranırken vücudundan oluk oluk terler inmeye başlamıştı. Yüzeysellikler ülkesinde, gezegenin başşairi Oktay Rifat'ın ölüm gecesinde, yeraltı pavyonu kıdemli dansözünün sanat dolu dansını şaşkınlıkla izliyordum. Birden dans pistinin tüm spotları karartıldı. Beş saniye sonra yeniden açılan tek kızıl spot altında dansına ayakta devam eden Kader Ant, çırılçıplaktı. Vücudunun alt yarısını hakkıyla izleyebilmek adına çakmakların sürekli yakılı tutulduğu pist dibi masalara yaklaşıp çatlak sesiyle, "Ayy" deyip hızla uzaklaşıyordu.

Ertesi gece şefgarson Yozgatlı Mahir Hiram'ın kışkırtmasıyla Kader Hanım'a çiçek gönderdim. Üçüncü gece Mahir'in talimatıyla bir saat erken gidip Kader Ant'ı konsomasyon için masama davet ettim. Elinde sigarası, kabadayılar gibi yaylanarak locama

yaklaşırken titriyordum. Şampanya niyetine ardı ardına köpüklü şarap öncesi şurupları içerken herhalde Mahir'in siparişiyle sağ elimi tutup aceleyle bacaklarını okşatmıştı. Mahir'in ısrarlarıyla önceden hazırladığım üç adet yüz doları kilotunun içine değil de ancak ucuna sokuşturabilmiştim. Kader beni o gece bir psikiyatrist ustalığıyla konuşturdu. Evet. Yaşam öykümü ilk kez, canı istediği zaman geğiren, uyanık bir kıdemli dansöze özetledim. 20 yıldır kebap yapan bir ustanın ağzına kebap koyamaması gibi, o gençliğini pavyon aleminde harcarken; aşkı unutmuş, seksten tamamen soğumuştu. Milletvekili seçimlerinde oyunu ısrarla Türkiye İşçi Partisi'ne verdiğini vurgulayan bu mert ve yalnız kadınla dost olduk. Dört ay sonra kontratı bitince yanıma aldım.

Güzel İstanbul isimli dev nü heykeli Necmettin Erbakan tarafından yokettirilen heykeltıraş Gürdal Duyar'a Oktay Rifat'ın büstünü yaptırtıp masamın karşısındaki kitaplık rafının ortasına yerleştirdim ve şiirlerine her uzanışta yeni tatlar keşfederek okumaya devam ettim.

Bir yurtdışı gezisinde büstünü yaptıracağım (ve ismini özellikle söylemeyeceğim) son bir yazara daha ulaştım. O, roman, deneme, şiir, oyun ve özyaşamöyküsü türlerinde başyapıtlar üretmişti. Ben onu küçük bir kitapçıda karşılaştığım son romanının başlığını ilginç bularak keşfettim ve tüm yapıtlarını en az üçer kez okudum. O, keşfettiğimde 60. yaşını göremeden tek başına yaşadığı kır evinde ölmüştü.

Düzyazılarından Türkçe'ye çeviriler denedim. (Sonuç utanç vericiydi.) 57'me girdiğimde, mastürbasyon kaynağının suyu kesildiğinde çok üzülmedim. Heyecanı yitmek üzereydi. (Sanırım Philip Larkin, neden mastürbasyondan vazgeçemediğini soranlara, "Çünkü seks bir başka kişiyle paylaşılmayacak denli zevklidir" demiş. Kim olduğunu merak etmediğim Tiresias'ın gözlemi; "Sekste zevkin zaten yüzde doksanı kadınlara aittir." Özdeyiş önemi verdiğim bu iki cümleyi Ermenice'ye çevirip, Kapalıçarşı'da altından levhalara döktürmüştüm. Dayım'ın düşlerimden çıkmadığı karabasanlı bir gecenin sabahında kalkıp, nedense o levhaları çöpe attım.)

Okunası yeterince derin kitaplar, kopyalayacağım tablolar, gidilesi müzeler, kentler, köprüler kalmamıştı. Sıkıntıdan sürekli başım ağrıyor, uyku ilaçlarına rağmen "Dayım" ve "geceyi bölen dev makas" düşlerimi karabasanlara dönüştürüyordu. Sonunda soylu kararı

verdim. Gidecektim. Isabelle Eberhardt, “Ayrılmak eylemlerin en soylusudur” dememiş miydi?

Sığınağımı ve içindekileri dostum K. Ant’a, gözüm arkada kalmadan, emanet edebilmenin huzuru içinde hazırlandım.

Sevgili Kiracım,

Şimdi sana bir önerim var: Avrupalı bir heykeltıraşa büstünü yaptırdığım dünyanın en iyi yazarının tüm yapıtlarını Edirnekari bir sandığa koyup K.Ant'a emanet ettim. (Bir Oktay Rifat tutkunu olarak, okuduğunda senin de büyüleneceğine eminim.) Ona ulaşmak istersen Kader’i bulman gerekiyor. Kader’i bulursan, Sığınağım’a da ulaşırsın. Orada yaşamının akışını değiştirebilecek sürprizlerle karşılaşacaksın. Sana 31.12.1996 gece yarısına dek süre veriyorum. Kader’i bulamazsan, talimatım üzerine 01.01.1997’de Yeşiltekke Sokağı için yeni bir kiracı arayışına girilecektir.

Roland Barthes’a göre insanoğlunun tek başına gerçekleştirebildiği üç önemli eylemden kalanı dua etmekmiş. (Dua ne derin ve ince bir sözcük.) Ve bu satırlar tükendiğinde gereksinim duymayacağım sayısız olgudan biri de dua beklemektir.

İnşallah sakat ve çirkin değilsindir. Mutlu olmamalısın. (Oktay Rifat ve Henri Matisse tutkunları sorunsuz olabilecek denli yüzeysel olamazlar.) Kader Ant’ı bul. Kimbilir belki de o hiç olmazsa seni bir dönem mutluluğa ulaştıracaktır?

O. Y.

(Özeleştiri de son nokta yerinedir: Bu çalakalem mektubu bile iki kez temize çektim. Ama giderken kapıyı öyle sert çekeceğim ki! Belki de yaşamımda ilk kez, ilk denemede becereceğim.)

Mektubu bitirdiğimde üç ciltlik, yoğun bir özyaşamöyküsü okumuşçasına yorulduğumu duyumsamıştım. New York dönemimde kimbilir, kaç kez daha okuyacağım soylu mektubu özel kutusuna yerleştirdim. Uyumak üzere battaniyeme sarılırken, "Keşke O. Y. yerine, eskiden Dayım dediğim adam intihar etseydi de, ben de yaşayası o küçük dev adamla bir gün karşılaşabilseydim" diye iç geçirmiştim.

VIII

"Olabildiğince yukarı" çıkışlı istemime rağmen New York Four Seasons otelinin 29. katında, Chrysler merkez binasının dantela bezemeli tavanına cepheli bir kenar odasına uygun görülmüştüm. Bir zamanlar Arm'ın karargah kurduğu, mimar I. M. Pei tasarımı alımlı binada bir piramit suskunluğu ve kule gizeminin tatminini duyumsayarak 14 gün kalmıştım.

Odamla tanışma töreninin ardından ilk bavulumu açtığımda, New York'tan ayrılırken satın aldığım son şey olan cücekambur- Çinli biblonun parçalandığını görmüştüm. Henüz uğurunu göremediğim biblonun çıplak koca başı maalesef sağlamdı ve pörtlek gözleriyle arsızca gülmeye devam ediyordu. Kamburunun alt kısmında sanırım Çince bir mesaj vardı. Mavi ve siyah renklerdeki süslü yazıyı deşifre ettirebilmek amacıyla otelin cücemsi Çinli kapıcısına merakla koşuşturmuştum.

"Mutluluğa ulaşamamışsan, hüznün güzelliğini keşfetmeye çalış" öğüdünü lütfeden bibloyu yoğun tiner kokulu bir tutkalla acemice onardığımda ortaya çıkan postmodem facia sonrası Çinli, alaylı gülüşünün dozajını artırmışçasına rahatsız olmuştum.

29 Ekim sabahı bankanın genel merkezinde, Yönetim Kurulu Başkan Vekili Jeremy S. Roberts'ın huzuruna kabul edilecektim. Park Avenue'daki itici yeşil tonlu cam binanın 50. katına ulaşmak üzere asansör panelinin tuşlarına dokunduğumda, içerdekilerin irkildiğini duyumsar gibiydim. (Doruk katına genellikle işten atılacak veya önemli bir göreve atanacak üst düzey yöneticilerin buyur edildiklerini sonradan öğrenecektim.)

Bıyığı olsa David Niven'ı andıracak Bay Roberts'ta acımasız bir dev kuruluş patronu korkutuculuğu yoktu. İşaret parmağıyla gösterdiği masasının karşısındaki deri koltuğa oturmamı uygun bulmuş ve

kahve ikram etmemişti. "Annemin anısının yanı sıra, el yazısıyla yazılmış kişisel bir mektup almayalı o denli uzun süre geçmiş ki, bankanın tüm idari kademelerini atlayarak, standart bir atama için desteğimi isteyen mektubunu gözardı etmeye kıyamadım" demişti. Ayrıca merak ediyordu, "Annem İstanbul'dan dönüşünde bir aşk hikayesinin başlangıcına aracılık etmek ölmeden önce yaptığım son iyilik olmalı demişti. Yoksa mektubunda değindiğin kişisel sorunların o kız arkadaşınla mı ilgili? "

Ona affınıza sığınırım makamında, "Evet efendim. Yalnız New York'ta düzenimi kurduktan sonra onu mutlaka bulacağım" sözünü de vermiştim. "Buluştuğunuzda haberim olursa sevinirim" siparişinin arkasında, annesinin öbür dünyada bile hevesinin kursağında kalmaması beklentisi olabilirdi. Odasından çıkarken Barbara'nın mezarlığının adresini sorduğumda duygulanmış olmalıydı ki, "Kız arkadaşına kavuşabilmen için ben de dua edeceğim" demişti.

Trinity Church Cemetery'e giderken, "Çela'ya Barbara'nın mezarı başında rastlama" olasılık-ötesi düşümden, "Arm duysaydı, çok kitap okumaktan başına daha neler gelecek derdi" varsayımı yüzünden, hemen uyanmıştım. Dönüşte, başhemşire Joyce'a uğrayıp Gail'in vasiyet armağanını ve mezarının adresini de almam gerektiğini anımsayıp, erkenden odama sığınmış, Elias Canetti'nin İngilizce'de yayınlanan son kitabı, aforizma güldestesi The Agony or Flies’a başlamıştım.

Joyce'un dairesi, Columbia'ya komşu renkli bir sokakta, artmış tuğla yığınını andıran bir apartman sitesinin dördüncü katındaydı. Bir hastane bekleme salonu yalınlığındaki küçük evine, komşu dairelerden taşan özensizce hazırlanmış akşam yemeği kokuları, yüksek volümlü kadın-erkek atışmaları ve monoton rap melodileri eşliğinde yürüyerek çıkmıştım. Başhemşireliği nerdeyse hava mareşalliği denli önemseyen Joyce'un salonu onun üniformalı fotoğraflarının kuşatması altındaydı. Gail'le birlikte Central Park'ta çektirdikleri bir sonbahar portresini bir ahşap çerçeve içinde, yaşlı televizyonunun üstündeki rafın ortasına yerleştirmişti. Odanın kapıya en uzak köşesindeki her an çökebilircesine eskimiş dar vitrinde belki de Gail'in yönlendirmesiyle alınmış Charles Dickens, Jane Austen, Tony Morrison ve Maya Angeliou kitaplarını görür gibi olmuştum. Bayat süt ve ılık su terkipli kahveyi hiç olmazsa yarısına

dek tüketebilme stresi bitmeden, Joyce törensel bir ciddiyetle Gail'in armağanı küçük suluboya tabloyu salona getirmişti. (Ve hangi sanatçı Yaradan'ına kavuşurken en iyi yapıtını yaratabilmiştir ki?)

Joyce'un, Elias Canetti'nin kitabına bir an önce kavuşmak krizimin başlamasına doğru, kapı komşusu dul bayanla tanıştırma oldu bittisine sinirlenememiştim. 50 yaşlarında gösteren gümüş saçlı, karabiber tenli ve evet Adanalı Zahra, İncirlik Havaüssü'nün santral bölümünde geçici görevle çalışırken babası yaşındaki çavuş, zenci Zachary Carter ile her şeye rağmen evlenip New York'a göçmüştü. Büyük dedesi, Mısırlı İbrahim Paşa'nın 1830'larda Adana'yı işgal eden seçkin ordusunda yer alan ve sonrasında evlenip Kozan'da kök salan Sudanlı bir askerdi. Kocası Zak ise, Bili Clinton'ın başkan seçildiği gün kalp krizi geçirerek ölmüştü. Takuhi Hanım'ı aratmayacak Anadolulu inatçılığıyla özgeçmişimi sorgulamış, yedi yaşında nasıl öksüz kaldığımı duyduğunda, "Vaah kısmetsizim!" demişti.

"Harun'um" dediği biricik oğlu Aaron, gündüzleri Türkiye'den ara sıra bornoz ve havlu ithal eden iki maceraperest Türk'ün irtibat bürosunda asgari ücret karşılığı ofisboyluk yapıyor, akşamları New York Şehir Üniversitesi'nin İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne devam ediyordu. Belki de Joyce'un yanlış yönlendirmesiyle bankada önemli bir pozisyonda bulunduğumu sanıp Harun'una yarım gün ve rahat bir iş ayarlamam için durmaksızın rica ve dualar etmişti. Harlem dolaylarında değil de Ankara'da bir siyasi parti genel merkezindeymişimcesine sıkılmaya başlamıştım. Elimden geleni yapıp, ilk fırsatta arayacakmışım manevrasıyla telefon numarasını istediğimde dualarının şiddetini artırınca, umutlandığını görüp bu kez üzülmüştüm.

O gece okuduğum ilk aforizmasında Elias Canetti, "En kötüsü bir şey olmak değil, o şey olduğun sanılmaktır" diyordu.

Dondurucu bir Kasım sabahı, genel merkeze sığıntı, ruhsuz bir binada işbaşı yaptırılmıştım. Haftanın dört günü, saat 10-15 arası genç kursiyerlere eğitmenlik yapacaktım. Olası kişisel yanlışlarla eğitim programlarının etkinliğine zarar verilmesini önlemek için kapsamlı eğitmen rehberlik elkitapları vardı. Galiba "banka mutfağının" en az hararetli bölümlerinden birinde, kendime kuytu bir yer bulabilmiştim.

İki gün sonra, sevgili Fifth Avenue'ye komşu, hem işyerime hem de Central Park'a yürüme mesafesindeki 63. Street'in doğu yakasında dubleks bir daire kiralamıştım. Pastel renklerle modern tarzda döşenmiş dairenin dar cephesinin tam karşısında bir doktor muayenehanesi ve sanat galerisi arasına sıkıştırılmış heybetsiz bir sinagog vardı. Uzun süre salona her girişimde, belki de kapısında Çela'yı görürüm uçuk hayaliyle, önce sinagogun kapısını gözetler olmuştum.

Sıra hafif iş tempomun izin verdiği ölçüde, kendimi kentin tatil disiplininden uzaklaştırmaya gelmişti. İnsanların yaşam kavgası için koşuşturdukları saatlerde uzun, solo sokak turlarına yeniden başlamış, önce Avrupa ve Akdeniz dokuları bulabildiğim Madison ve Lexington Avenue'ları gözüme kestirmiştim. Dalgın dalgın saatlerce yürüyüp, kuytu bar ve kafelerde verdiğim kitap okuma molalarından keyif alıyordum. Sıkıntım geceleri iştahla yazmaya giriştiğim kitap eleştirilerini ertesi sabah okuduğumda kesinlikle beğenmeyip yoketmekti.

Galiba mezarlık ziyaretlerinden de hoşlanıyordum. Yeni evime taşındıktan sonra ilk işim mutfaktaki eksiklikleri gidereceğime Gail'in Brooklyn Holy Cross Cemetery'deki mezarını ziyarete gitmiş, komşu mezar taşlarının dizaynlarını seyrederken; özlü veda mesajlarına, isim ve yaş detaylarına da takılıp saatlerce kalmıştım.

Lisedeki favori öğretmenim Steve Tobey, Amerikalı üvey babasının ölümünden sonra, New York'a komşu sürekli pus kenti Yonkers'da tek başına kalan annesinin yanma taşınmıştı. HlV'siyle birlikte. Tren istasyonu yakınındaki iki katlı evlerinde, umarsız Siyam kedileri Neptune ve Morning ile birlikte enerjik bir yaşam temposu olan Muriel Parks, Agatha Christie'yi anımsatan sorgulayıcı suratıyla oğlundan daha yaşlı göstermiyordu.

Steve 2000 yılında yayımlanmak üzere, "Umutsuzluk, Yalnızlık ve Kalleşlik" içerikli bir aforizmalar antolojisi hazırlamakla meşguldü. Gerekmedikçe odasından bile dışarı çıkmıyor, Poughkeepsie treni dışında kimsenin gürültüsüne ve gölgesine katlanmak istemiyordu. O'na göre Vladimir Nabokov'un Pale Fire'ı (Solgun Ateş) yüzyılın hem en iyi romanı hem de şiir yapıtıydı. Solgun Ateş'i Türkçe'ye çevirmeye başlamamı salık vermiş, "Taslak düzeyindeki eleştiri yazılarını kimselere gösterip seni yönlendirmelerine sakın fırsat verme" demişti. "Birilerinden etkilenmek veya hepsinden farklı

olmak istiyorsan da sürekli eleştiri dergi ve kitapları okuyarak sabırla kendi tınını yakalamaya çabala" öğüdünün ardından pencereye koşmuş ve istasyonda mola verecek gürültücü banliyö trenini dikkatle izlemeye koyulmuştu.

Sonbahar yağmurlarının soluklanmak için ara verdiği hafta içi bir gün Madison'un en güzel vitrinini seçme projem için yeniden yola koyulmuştum.

(Üç günlük uğraş sonunda finale kalan on değişik konulu vitrin arasında birinci seçtiğim Fransızca isimli şarküteriyi ismini izinsiz kullanırsam oluşabilecek yasal işlem nedeniyle açıklayamıyorum.)

En yakın kapalı garajda kiralık yer açılınca aldığım Cadillac'la ilk hafta içinde; önce yaygaracı bir Filipinli'nin kumandasındaki taksinin tamponuna çarpmış, ardından polisin ifadesine göre otomobilin icadından beri hiçbir sürücünün taciz etmediği masum bir kaldırıma çıkmaya çalışmıştım. Direksiyon başındayken bile çok dalgındım. Ara sıra gereksinme duyduğum otomobilimi kullanacak, hem de kahyalığımı yapacak birini bulmalıydım. Orhan Pamuk'un aşama başyapıtı Yeni Hayat'ı okumaya başladığım bir cuma akşamı Zahra Hanım'ın oğlu Aaron'u bu nedenle eve çağırmıştım.

İçeri buyur etmeden önce kapı dikiz deliğinden incelediğim kıpır kıpır iri yarı genç, nerdeyse saçsız başıyla çizgi roman hayaleti Casper'i andırıyordu. Kapının açılması gecikince hüzün tempolu bir ıslıkla Sarah Vaughn'tan Broken Hearted Melody'i icraya başlayınca ben de etkileyici ıslık solosunun bitimine dek kapının arkasında beklemiştim.

İki ay içinde küçük kardeşim denli yakınlaşacağım Aaron bir sömestr sonra üniversiteyi bitirecekti. Ardından, burs alabilirse Columbia veya New York Üniversitesinde İngiliz Edebiyatı doktorası yapıp, üniversite öğretim görevlisi olmak istiyordu. Doğa ve mimari dokulu amatör fotoğrafçılığının yanısıra füzyon caz tutkunuydu. Annesiyle Türkçe konuşabildiğini ve çiğköfte dahil nice Güney yemeklerini yapabileceğini iddia etmişti. İçten ve yaşam dolu yaklaşımından imrenerek etkilenmiş, doyurucu bir maaşın yanısıra yanımda çalışmayı sürdürebilirse, master dönemi okul masraflarını da üstlenmeye söz vermiştim.

Boğaziçi'nde bir yalıda mızmız prensler gibi yetiştirilmenin kaçınılmaz ödülü; mutfakta kahve yapmaya üşenir, konserve

açacağını bile kullanamazdım. İç çamaşırı, çorap ve gömleklerim kirlendiğinde yıkama ve ütületme işlemleri o denli gözümde büyürdü ki, kimi zaman kirli sepetinin semtine uğramaz, gider yenilerini alırdım. Aaron, Cadillac'a "kutsal inek" titizliğiyle sahip çıkarken, annesiyle birlikte tüm ev işlerine de abartıyla el koymuşlardı.

Princeton'ın Kayıt ve Mezunlar Ofisi'ne ettiğim telefondan sonuç alamayınca, Şükran Günü tatili arifesinde Aaron ile birlikte, Çela'yı tanıyanlara ulaşıp, doktora için hangi üniversiteye gittiğini öğrenebiliriz umuduyla eski okuluna baskına gitmiştik. Onu tanıdıklarını inkar edemeyenler, ısrarla nerede olduğunu bilmediklerini iddia ediyorlardı. Mezunlar Ofisi yetkilisi, mezunların ön izni olmadan onlarla ilgili kişisel bilgileri veremediklerini açıkladığında da umutsuzluğa kapılmamıştım. İçimdeki terapi kaynağı sesin onu aramasam da bir gün karşılaşacağımızı yineleyip durmasının yanısıra, Çela'nın yokluğunda türettiğim roman-ötesi fantezilerimden de henüz bıkmamıştım.

Kahyam mezuniyet projesi için ne kışkırtıcı bir konu seçmişti: Beat kuşağı şair ve yazarlardan Columbia'lı Jack Kerouac, Ailen Ginsberg, Lawrence Ferlinghetti'nin yanısıra William Burroughs, Gregory Corso, Frank O'Hara, Thomas Wolfe ve Bob Dylan'ın New York'ta gençlik dönemlerinde konakladıkları belirli binaların fotoğraflarını çekip onlarla ilgili beş yüz kelimeyi aşmayacak ve söz konusu yazarların ancak figüran konumunda yer alabilecekleri sekiz öykü yazacaktı.

Aaron'ın Manhattan'ın gizemli kuytularına ödev uğruna yaptığı seferlere izleyici olarak katılmış ve ona Hasselblad marka fotoğraf makinası armağan ettiğimde "Abi" kısmı Türkçe olmak üzere, "Artık senin için adam bile öldürebilirim" demişti. Günün, benim için fark etmeyen, aykırı saatlerinde Morningside Avenue, Amsterdam Avenue, Times Square, Chelsea ve Greenwich Village odaklı çürümeye bırakılmış yılkı sokaklarında, 50 yıl öncesinden beri yorgun, nice adresler aramış ve bulduğumuz zamanki sevincimize sokak köpekleri bile şaşırmıştı.

Sokaklarda, yaşdaşım ve salak görünümlü erkeklere ellerini bırakıp, göstermelik mutluluklarla peşleri sıra kendilerini sürüklettiren çekici kızlar gördükçe sinirleniyordum. Önceleri,

onların baş başa kaldıklarında kedi köpekler gibi dalaştıkları hipotezlerim yetmeyince mi daha çok geceleri sokaklara vurur olmuştum?

"Güvenlidir" tüyolu sokaklar tükenince, az belalısından başlamak üzere - ve yanımda Aaron'ın bulunması koşuluyla - çıktığım heyecan potansiyelli seferlerden de sıkılmaya başlamıştım. Hüzün dolu suratımdan arka sokakların dost tanımaz bireyleri de çekinip bana asla bulaşmazlardı.

1994'ün son gününü, Chelsea'de Edward Hopper'ın Nighthawks (Gece Kuşları) namlı tablosuna yakın atmosferli bir sadık barda Absolut içerek geçirmiştim. Paul Auster'dan o yıl yayımlanan Mr. Vertigo bir iniş romanı mıydı? Louise Glück'ün şiir üstüne yazdığı ve benim genelde kavrayamadığım denemelerinden oluşan Proofs and Theories'ı PEN ödülünü kazanınca moralimin bozulduğu yetmiyormuş gibi, Elias Canetti ve Charles Bukowski ölmüşlerdi.

O kader yılından son anımsadığım; moron suratlı barmenin sirk giysisi gülünçlüğündeki yeleğine düşülmüş aforizma zorlamalı cümleydi. Adını duymadığım İrlandalı yazar Torlogh O'Carolan, ölmeden hemen önce viski içmek istemiş ve galiba, "Aksi takdirde iki iyi arkadaşın öpüşmeden vedalaşmasına neden olacaksınız" demişti.

Vicdanımı, bölümde koordinasyon sekreterliği yapan ve Kelly Preston'ı andıran sevimli Karen'i arzulamadığıma inandırmaya çabalar olmuştum. Belki de bir dişiyle buluşur buluşmaz Çela'ya yakalanarak, hakettiğim bir mucizenin anında karabasana dönüşeceği korkusunu duyumsuyordum.

Sevgililer gününde Betty'nin, "Keşişlerden beter oldun Bay Biafra" başlıklı uzun telefon sohbetinin hemen ardından Steve'in annesi Muriel aramış ve rutin çay daveti duyarlılığında, "Steve intihar etti. Onu dün gömdük. Sana bir mektup bırakmış. Gelip almak istemezsen adresini ver, uygun bir zamanımda postalamaya çalışayım" diyebilmişti.

O. Y.'nin intihar öncesi sarsıcı mektubunun da kışkırtmasıyla Yonkers'a koşturmuştum. Soyadımın zor okunur büyük harflerle yazıldığı buruşuk "uçak ile" zarfının içindeki kısa mesajla gözgöze geldiğimde Steve'in lise dönemimizde kompozisyonlarımıza döşendiği yarı kırıcı eleştiri notlarını anımsamıştım.

"Aylarca uğraştıktan sonra tüm yazdıklarımı yoketmenin rahatlığıyla yazıyorum. Sonunda umutsuzluk, yalnızlık ve kalleşlik kapsamlı en vurucu aforizmanın 'Umutsuzluk. Yalnızlık. Kalleşlik.' olduğuna karar verdim. (Üstelik kompozisyonu da bana ait.)

Sevgi, insanların abartmaktan vazgeçemedikleri en zavallı duygu olmalı. Son kez bir öğretmen gibi konuşacağım; en az zararlısının kitap sevgisi olduğuna eminim.

Adını anımsayamadığım belki de bir aforizmacının dediği gibi, 'tanklar gelmeden gitmem gerekiyor"du .

Başarının ve şansın mutsuzlukların başlangıcı olduğu inancıyla sana sabır dolu günler diliyorum."

Bu kısalıktaki mektubu okuduktan sonra merak ettiğim tek nokta, Steve'in intihar yöntemiydi. Kapıyı ardımdan son kez kapatmak için hain kedileriyle birlikte ayağa kalkan Muriel, gözlerime küçümseyerek bakmış, "Anne Sexton gibi. Hastalığının tanısından sonra garajdan çıkarmadığı otomobilinin egzosuyla" demişti, meydan okurcasına.

Sıra sanat galerileri seferlerime gelmişti. Yaşayan ressamlar arasında beni David Hockney'den (doğumu 1937) daha fazla etkileyebilecek sanatçı(lar) olabilir miydi? New York'ta 5. Avenue, 57. Street, Madison Avenue, Broadway, 64. Street, Soho, Mercer Street, Prince Street, Beach Street, Wooster Street, Greene Street, 22-26. Street, 61. Street ve 79. Street'in yanısıra Chicago, Boston, San Francisco, Los Angeles, Seattle, Washington D.C., Philadelphia, hatta Santa Fe'de seçkin sayılan galerileri tablo-tablo, sabırla dolaşmıştım. Bir kuytusunda Çela'ya rastlamak umuduyla, sanat galerileri için gittiğim kentlerdeki arkeolojik dokulu müzelere de koşturmuşsam da, beni David Hockney'den daha fazla etkileyebilecek ressam ve Çela yoktu.

Düşsel beklentilerle girip, eli boş çıktığım müze gezintilerimden kaçınılamaz bir arama formalitesini kısmen yerine getirmişliğin doyumunu duyumsadığımı itiraf etmeliyim.

A.B.D. içi ve dışı uzun yolculuklar için nice bahaneler yarattık. Aaron'ın mezuniyetini kutlamak üzere gidilen Michigan'da Tahguamenon Şelaleleri Devlet Parkı'na sabah inen sisin, West Virginia'da renk cümbüşü baştankara, saka, çitkuşu ile Türkçe-

isimsiz bluebird, tree swallow, chickadee'lerin ve Montana'nın Glacier Ulusal Parkı'nda günbatımının, şelalelerin, geyiklerin ve dağkeçilerinin çekilen sayısız fotoğrafları yetmiyormuş gibi; Bahama'da barışçıl mercan köpekbalıklarının, Galapagos'ta denizatlarının, Kenya Masai Mara'da utangaç leoparların ve Kosta Rika'da Monteverde Bulut Ormanları'nda komik arıkuşlarının, sonunda albüme layık bulunacak belki bir düzine fotoğrafı için az yol katetmemiştik. Benim için yolculuğun başlangıç heyecanı ve devamındaki kaçış çekiciydi. Varış noktasında sıkılmaya başlıyordum. Doğanın güzelliği yerine ikinciel kitabevlerinin yorgun raflarını, çevrenin sessizliği yerine kişinin içinde yalnızlığına çekilebildiği kentsel kaos ortamını özlüyordum.

Kutlamayı düşünmediğim 30. doğumgünümün boğucu akşamüstünde Fifth Avenue'dan evime giden sokağa sapmak üzereyken John Nevins ile karşılaşmak tanrısal bir doğumgünü cezası olmalıydı. The Pierre otelinde, beş dry martini'lik maraton öğle yemeğinde, kimbilir hangi müşteri adayıyla bir eski müşterisi aleyhine komplo teorileri üretmişti. İstanbul'da buluştuğumuzda inanılmaz hakaretler yağdırdığı rakip yatırım bankasında, yüklü transfer ücreti alarak geçen hafta işbaşı yaptığını açıklamış, belki de transfer ücretinin boyutunu merak edip sormadığım için bozulmuştu. Artık alkolik olan Arm'ın, kızkardeşinin uzaktan kumandalı kontrolunda Arizona'da bir klinikte tedavi edilmekte olduğunu fıkra anlatılır gibi açıklamış, Banka'da eğitim bölümünde çalıştığımı duyunca sürgün edildiğim varsayımıyla başlayan, saklayamadığı hain tebessümü, lüks dairemi ve duvarlardaki David Hockney'lerimi görünce, uzun sürememişti.

Madeleine Albright'tan daha iyi İngilizce konuştuğunu iddia ettiği Recife'li Madam Maria'nın, Rio'da Avenue Copacabana'daki bir villada düzenlediği ve Sergio Mendez'i bile tanımayan bakire köylü kızların sunulduğu seks partilerine katılmam için ettiği bunaltıcı ısrarlardan kurtulmak için, Catskill Dağları'ndaki bir villada düzenlenecek, daha ölçülü bir kaçamak partisine katılırım sözü vermiştim. John'un dördü de evli bankacı arkadaşlarıyla birlikte bazı hafta sonları kapattıkları perili köşk konumlu binaya, okul taksiti için parayla seks yapan üniversiteli kızlar getiriyorlardı. İlk seferin arifesinde, yine verimsiz geçen bir Nabokov çeviri seansı sonrası çalışma masamda sızdığımda, düşümde villaya getirilen kızlardan

sonuncusunun Çela olduğunu ve John'un odasına yarı çıplak ve gülerek girdiğini görünce, yine bağırarak uyanmıştım.

Eylül'de New York Üniversitesi'nde master'a başlayan Aaron, tez projesi için James Baldwin ve Yaşar Kemal arasında seçim yapabilmesi nedeniyle görüşüme başvurduğunda, Halis Silah kıvraklığında, "Boğaziçi Üniversitesi'nde Yaşar Kemal, New York Üniversitesi'nde James Baldwin'i seçmezsen, akademik açıdan kaşınıyorsun demektir" buyurmuştum.

Sonbaharın ilk yağmurlarıyla birlikte eve tıkılmıştım. Guillaume du Fay, Antonio Salieri, Claudio Monteverdi, Carlo Gesualdo, Marin Marais, Samuel Barber, Harrison Birtwistle, Edgar Meyer, Kamran İnce, Nicholas Payton ve Roy Hargrove eşliğinde sabahları çoğunlukla yatakta okuyor, öğleden sonraları Pale Fire'dan Türkçe'ye 20 satır çeviriyor, akşamları kitap eleştirileri deniyordum. Noel krizi kenti sarana dek vestiyerlerinde Çela'yı, dans pistlerinde kendi K.Ant'ımı mı aradığım, gece yarıları çıktığım striptiz kulüpleri seferlerimden de dolu dönememiştim.

Yeni projem, yılbaşı gecesine dek, Pale Fire'ın 999 mısradan oluşan şiir bölümünü ezberleyebilmekti. Cuma akşamüstleri, John ve profesyonel yaşamları tükenmek üzere olan kaçamak arkadaşları hafta sonu için ailelerine teslim olmadan, ortaklaşa kiralanan kaçak masaj salonunda Bangkoklu iki çıtır kız tarafından yoğrulurken bile ezberime ara vermezdim. Absolut tüketimimi dengeleyerek yatağa girebildiğim geceler, uykum gelene dek hedefimden erken ezberlediğim "uzun şiirden", uzun pasajlar mırıldanırdım.

Yılbaşı gecesi yanımda Aaron'ı bile istemiyordum. Algonquin Hotel'in loş barında başladığım solo Absolut maratonuna, binanın tek ışıklı köşesi soylu evimde, İhsan Oktay Anar'ın başyapıtı Puslu Kıtalar Atlası'nın, okkalı son cümlesine dek devam etmiştim.

1996. Kader yılıma, ortaokul öğrenimini Samsun Maarif Koleji'nde tamamlamış öykücü Mahir Öztaş'ın ilk ve yoğun romanı Soğuma'yla başlamıştım. Kitap bitmeden Çela'dan soğuma dönemimin başlamasında mimar kökenli yazarın bir günahının olmadığını belirtmeliyim.

Saf ve güzel Karen, bankanın yükselen değerlerinden sandığı Amerikan futbolcusu cüsseli ve kompüter birimi idari işler yönetici yardımcılarından hımbıl Rufus'la, hem de Sevgililer Günü'nde

evlenmişti. Kilisenin en arka sırasından uyuklayarak izlediğim tören sırasında Çela'nın, aynı anda, bilgi birikimine saygı duyduğu çirkin, yaşlı, sakat ve dul bir sanat tarihi profesörüyle Ayasofya'da gerçekleştirilen düğün törenini düşlerken sıçrayarak uyanmamış, tebrik sıram gelince saygıdeğer kocasının titreyen elini bile öpmüştüm.

Bir yabancı için A.B.D.'de kredi kartı denli önemli green-card'ımı Temmuz ayında almış, ertesi hafta sonu bankadaki görevimden istifa etmiştim. John ve azgın ekibiyle Rio'ya, kapanış yolculuğu niyetine Aaron'la Alaska'ya gidecek, Eylül ayında da O. Y. yerime "yenisini" seçtirmeden, "dünyanın en iyi yazarının" bekçisi K.Ant'ı aramak için İstanbul'a dönecektim. Ardından özlemden çok belki de meraksal dürtüler uğruna Çela'yı kesinlikle bulacak veya bulduracaktım. "Henüz başaramadım ama sonunda onu bulacağım efendim" dememek uğruna Jeremy S. Roberts'a veda edememiştim.

Bir zamanlar dayı demek zorunda olduğum Halis Silah'ın komada beni beklediği haberi, şükür, planlarımın önemli kısmını bozmamıştı. Aaron Alaska'ya pankreas güreşçisi endamlı kız arkadaşıyla gidecek, dönüşünde İstanbul'a çağrılırsa çok sevinecekti.

Tanımadıklarla yurda dönüş şansımı artırmak için tercih ettiğim Delta Airlines uçağında uyumayı başardığımda, düşümde bu kez Jack Kerouac tarafından, "Aile, okul ve iş geçmişinin baskılarından kurtulup gerçek aylaklığın tadına varamadan dönüyorsun oğlum" tek cümlesiyle aşağılanmıştım.

"Dünyanın en iyi yazarı ve Çela'yı" tek başıma bulabilmekten başka şansım kalmamış olabilirdi.

IX

Uzun menzilli gereksiz bir yolculuğun ortasında, birinci sınıftaki koltuğuma kurulmuş ve sımsıkı sarıldığım son kitabımla birlikte, uçağımız hızla okyanusa gömülürken göreceğimi düşlerdim.

Oysa 31 yıllık pısırık yaşantımın film-şeritsel resmigeçidini izlemek için, Halis Silah'ı gömdükten sonra, dedemin katledilen köşkünün kalıntılarını son kez görebilmek adına eski mahallemize doğru yürümeye başlamam yeterliymiş.

Tekel Caddesi'nin bitişine doğru sıra etrafımı izlemeye geldiğinde, her an intihar edebilir sürecinde, terkedilmiş bir dükkancık dikkatimi çekti. Askerlikten döndüğünde fedakar babasının ona kiraladığı kulübede, vurdumduymaz bir delikanlı kağıt mendil, sigara, meşrubat ve bisküvitten oluşan ürün çeşidiyle bile başedememiş olmalıydı. (Amcam aklıma geldi. Bafra'dan ayrılmadan önce hiç olmazsa nerede olduğunu öğrenmeye karar verdim.) Kulübenin vitrinine yapıştırılan sararmama inadındaki gazete sayfalan renkli ve dramatik resimlerle süslüydü; İstanbul varoşlarında bunalım sonucu işlenen aile boyu cinayet saygısızca abartılırken, yanına uygun görülen spor sayfasında varoşların çocuğu, şebek suratlı bücür futbolcunun veremeyeceği klişelikte bir demeç vardı.

Vitrinin altına enlemesine yakıştırılan tam sayfa dev bulmacanın dörtte birini, televizyonda rol aldığı düzeysiz reklamla ünlenen alık suratlı tiyatrocu ile el ele tutuştuğu rüküş kız arkadaşının resmi kapatmıştı. Eğilerek ben de ayaküstü merak dürtümün kutu kutu kurbanı oldum: Erkekliğini gidermek (6 harf), İllegal örgüt (3), Fena sayılmaz (3), Meydanda yapılan (5), Tarama özürlü (3), Erkek keçi (4), Yurdumuzun imi (2), Başkentimiz (6), Boştagezen (5) ve eşit ağırlıklı diğer soruların yaratamadığı beyin fırtınasının ardından köşkümüzün katliam mahalline ulaştım.

Köşkümüzün arsası, gecekondu binalarının çalakalem şirinliğinden de yoksun, çok katlı çirkin apartman blokları tarafından istila edilmişti. Beton yığınının ayıbını kısmen yoketmek adına cephesine kitsch bir boya tabakası bile çok görülmüştü. Balkonlarda, yıkanıp kurutulmaktan usanmış solgun çamaşırlar asılıydı. Penceresi açık bir alt kat dairesinden, kocasından işittiği azarın acısını küçük kızından çıkarmaya çalışan bir genç kadının çığlıkları duyuluyordu. Komşu kaymakam lojmanı son gördüğümden beri boya yüzü görmemiş gibiydi. Anneannemden gizli dondurma yemekten başka

heyecanını anımsamadığım sokaktan bir daha görüşmemek üzere hemen ayrıldım.

Caddede rastladığım ilk kitabevinden, (ve kırtasiyeci ve kasetsatar) dönüşte Alexander Herzen'in My Past and Thoughts'undan yorulduğumda sığınmak üzere Atilla Atalay'dan (Ferhan Şensoy'dan sonra İ. İ.'yi okurken yüksek sesle güldürebilen tek yazar) Ebekulak ve Sıdıka'yı aldım. Bilmiş ve ısrarcı avukatın yönlendirmesiyle, gerekebilir düşüncesiyle Jaguarı cenazeden önce Bafra'ya yollamıştım. Okumak ve fırsat olursa düşünmek için İstanbul'a, otomobille Merzifon-Gerede güzergahından dönmeye karar verdim. Masum bir ayıbın öncesindeymişçesine endişeyle etrafı kolaçan edip Nilüfer, Zuhal Olcay ve Mike and the Mechanics'in son kasetlerini de alma cesaretini gösterdim. Kitapçı/kırtasiyeci/kasetsatar boyutlarındaki entegre-satıcı bir tanıdığına telefon ederek amcamın 1988'de İstanbul'a göç ettiğini, Ümraniye'de kayınpederiyle ortak "Düzgün Döviz" tabelalı bir döviz bürosu işlettiğini öğrendi ve alışveriş için fiş istemediğimi görünce onun "bir tarikata girdiği" ek bilgisiyle beni ödüllendirdi.

"Altındaki soylu küheylanı yüzünden uğradığı obalarda daha fazla saygı gören yalnız efe." Yol boyu uğradığımız benzin istasyonlarında Jaguarın yanaştığını görünce yerlerinden sıçrayan istasyon görevlilerinin beni düşürdükleri durumun özeti. Yurt gezisi katsayılı molalarımın öğretici yanı bina, ekipman ve servis niteliği olarak hızla gelişmiş istasyon zincirlerinde de WC adabı açısından bir küçüksu boyu ilerleme sağlanamadığını gözlemek oldu. (Avrupa Birliği'ne girebilmek için tutturulması gereken ekonomik göstergelerin yanında; genel trafik disiplini, futbol maçı izleme ve WC adabıyla ilgili düzeysel göstergelerin de öngörülmesi ulusal çıkarlarımıza aykırı düşmeyebilir.)

Tek ulaşım aracının 15 dakikadan fazla konaklamadığı, manzarasız ve ıssız benzin istasyonlarında, yamru yumru tahta parçalarına ilkel büyük harf ve dilbilgisi yanlışlarıyla döşenmiş "Kendin Pişir Kendin Ye" anafikirli levhaların varlığı, örselenmiş gecekondu filozofu "Sıdıka'nın" günlük yaşam serüveni denli trajikomikti. Halis Silah'ın ertesi sabah açılacak olan vasiyetnamesindeki olası trajikomedilere de hazırlıklı, Zuhal Olcay'ın buruk sesinin davetine uyup kendimi titrek karayollarının ninnisine bıraktım.

Avukat Zeki Ekiz'in bürosundaki kader toplantısı öncesi uğradığım Pera'daki odamda, masadaki CD'lerin üzerine fırlatılmış paketin içinde Aaron'un yolladığı, Javier Marias ve Juan Jose Saler'den beklediğim kitaplar vardı. "Günün iyi haberlerini aldım, sıra kötü haberlere hazırlanmaya geldi" stresini kısmen dağıtmak için George Frideric Handel'den majör süitler eşliğinde Absolut şişesine uzanıverdim.

Masasının ortasına gururla yerleştirdiği pirinç levhada "Mine Emin - Avukat" yazan orta yaşlı kadın iri buyurgan gözleri ve kısa kıvırcık saçlarıyla Adalet Cimcoz'u andırıyordu. Tehdit ve talimat arası yaptığı "Çay! kahve?" ikramının reddedilmesinin ardından vasiyetname zarfını uzattı. Muhtemel son aile dramımla beni baş başa bırakmak için odadan çıkar varsayımımın aksine pörtlek gözlerini üzerime çevirip, başıma gelecekleri zevkle izlemek üzere vaziyet aldı.

Büyük zarfın içindeki iki küçük zarftan ilkinde Halis Silah'ın gerektiğinde kullanmak üzere kurduğu biri off-shore üç şirketin tasfiye işlemlerinin tamamlandığına dair mali müşavir bildirgesi vardı. İkinci zarfın içindeki üç dokümanı incelediğimde; bir yılı aşkın süreden beri, veya 30. yaşgünüm itibariyle Cenevre ve Guernsey'deki nakit, hisse senedi, yatırım fonu ve Yapı Kredi Yeniköy Şubesi'ndeki vadeli, vadesiz TL mevduatın tümüyle Dayım'la birlikte ikimiz adına, ortak hesaplara dönüştürüldüğünü gördüm. Ek vergi külfeti doğmaksızın ve yorucu yasal işlemlere başvurmadan sonunda Silah ailesinin servetine konmuştum. Cenevre bankası ekstresinin arkasına iliştirilmiş Ceasat's Palace-Las Vegas antetli minik not kağıdında, Dayım'ın özenli el yazısıyla 30 Haziran 1996 itibariyle yeni servetimin dolar bazında dökümü yapılmıştı. Semt banka şubesindeki birkaç yüz milyar TL dışında, toplam 285,133,235 dolarım daha olmuştu.

Zeki Ekiz'in kendimi toparlamam için tanıdığı süre dolmuş olmalı ki, o odaya hesaplı girişini gerçekleştirirken, metresi olduğuna bahse girebileceğim orkinos endamlı Av. Mine Hanım hızla dışarı çıktı. Zeki Ekiz, Yeniköy'deki yalımı bir an önce satıp New York'a döneceğimi hesaplamış olmalıydı. "Yalıya peşin para ödeyerek eşyalarıyla birlikte talip olabilirim" dediğinde sınamak için yönelttiğim, "Uzun süredir İstanbul'da yoktum. Yalının cari piyasa değeri sizce ne dolaylarındadır?" sorusuna uzunca düşünerek

dürüstçe bir fiyat söyleme yalancı süreci sonunda, "Sanırım bir milyonu açıktan toplam bir buçuk milyon dolar eder" buyurdu. "Bakın Bay Uyanık, eğer Dayım'ın yanında çalışanlar çalmadılarsa yalının yalnızca eşyaları bile iki milyon dolar eder. Bu arada 15 milyon dolar verseler de orayı elimden çıkarmam. Bir daha görüşmemek umuduyla size borcumuzu ödeyip hemen gitmek istiyorum" dediğimde de yüzü kızarmadı. Dolar bazında ve açıktan talep ettiği ücretinin yarısını, TL olarak ve makbuz karşılığında ödediğimde bile dışarı çıkarken kendimi kazıklanmış gibi duyumsuyordum.

Yalımı teslim almaya gittim. Cipin park ediliş düzeninden vazolardaki çiçeklerin türüne dek ne çok şey hiç değişmemişti ki, dönüş hevesim kırılıverdi. Doğru kitaplığıma koştum; çalışma masamın sağ ön kısmında istiflediğim New York Review of Books, Times Literary Supplement ve London Review of Books dergileri bile bıraktığım köşede ve sırada sabırla beklemekteydiler.

Masanın üç tarafına yaslanmış, sarısonrası eskilikteki Le Monde gazetelerine sarılı 15 ince paketin içinde şoför Mete'ye göre Dayım'ın briç arkadaşlarından birinden satın aldığı tablolar olmalıydı. Makas beklemeden yırtarak açtığım paketlerden Alman/ Avusturya kökenli, tümü 19. Yüzyılda doğmuş ve 20. Yüzyılda ölmüş önemli ressamlardan, koleksiyon kalemi nitelikli yapıtlar çıktı: Lovis Corinth ve Erich Heckel'den peyzajlar, Alexej von Jawlensky, Felix Nussbaum, Georg Kinzer, Fritz Burmann'dan portreler, Bruno Voigt, Magnus Zeller, Heinrich Ehmser ve Rudolf Führmann'dan bunalım, intihar ve tımarhane, Otto Dix, George Grosz ve Richard Zeigler'den genelev konulu yağlıboya ve karakalem resimler, Ludwig Meidne'den eksteriyör ve George Tappert'ten nü'ler çalışma odamı yeni bir yıldız sisteminin şiddetiyle ışığa boğdular. Avrupa'da değerinin 4-5 milyon dolar dolaylarında olduğunu düşündüğüm tabloları Dayım'ın belki de çerçeve fiyatına yakın bir nakit ödemeyle ele geçirdiğine emindim. Mete'ye göre tablolar onun ölümünden iki ay önce yalıya getirilmiş ve Dayım, onlara dokunulmamasını, en geç üç ay içinde İstanbul'a döndüğümde benim gerekeni yapacağım kehanetinde bulunmuştu.

O. Y., hiç olmazsa, Sığınak'ının İstiklal Caddesi'ne kısa yürüme mesafesi uzaklığında olduğu ipucunu vermişti. Onu bulana dek Pera'daki odamı boşaltmamaya karar verdim. K. Ant'ın son çalıştığı pavyondan başlatacak olduğum izcilik seferinden önce akşam yemeği

için uğradığım klostrofobik Karadeniz pidecisindeki ilgi odağı yaşlı televizyon "büyük fedakarlıklarla yayın yaşamını" sürdürüyordu. Bukalemun yetenekli tombul ekranda, kamera karşısına getirilen bir futbol takımının lise öğrencileri olabilir taraftarları, iki cümleyi takılmadan ardı ardına getirip, "Takımımıza güveniyoruz. Allah'ın izniyle rakibimize fark yapacağız" diyemiyorlardı. İçtiğim her yudum koladan sonra koşup bardağımı tepelemesine dolduran, ter ve tereyağı kokulu garson ise aksatmadan, "Bir kütü daha açak mı?" özdeyişiyle baskı yapıyordu. (İ. İ., televizyon spikerleri ve yazar olduklarını sananların bile genelde öz ve sürükleyicilik açılarından konuşma özürlü olmalarının ana nedenlerinin, kültür ve eğitim birikimsizliği ile binbir yabancı dilden yanlış ithal edilen sözcüklerin yarattığı karmaşa olduğunu iddia ederdi.)

Dükkanı kapattıktan sonra kentin bir uzak kenarındaki gecekondusuna iki araç değiştirip, geceyarısına doğru ulaştığı varsayımsal duyarlılığıyla bıraktığım cömert bahşişe sevinmedi saf garson. Ben de hıncımı "Sen nerede oturuyorsun?" acımasız sorusuyla almaya yeltendiğimde, "Dükkanın bir üst katında" dedi, "Un çuvallarını istif ettiğimiz odanın yanındaki girişte bir ranza vardır, üst katında pide ustası yatar, altında da ben."

Pavyonu bulmak zor değilmiş. Giriş kapısının üzerindeki iğreti neonda tek "Kiev Stars Balett" yazıyordu. Erketede bekleyen şapkalı-tazı kılıklı adam "Abi, bir saat sonra açıyoruz" deyince Danişment Pasajı'nın komşusu, uslanmaz okey taşları şakırtılarının egemenliğindeki bir kıraathaneye girdim. Ilık ve light bira içerek bir köşede, dolar mülti-milyonerliğimin "ilk on hesapsızlığının" geçici dökümünü yapmaya başladım:

1) Ellinci kattan aşağıda olmamak üzere New York'ta bir condomirium'da geniş bir daire satın alınacak.

2) San Francisco-Monterrey arasında deniz görür bir tepede dedemin köşkünün iki kat büyüğü yaptırılacak, (Betty ?).

3) Horhor'da Yetvartyan köşkü satın alınıp alt katı yeni, diğer katları ikinciel kitabevine dönüştürülecek, (Yazları bahçesi cafe olarak kullanılacak kuruluşun adı "Serendipity" olacak).

4) Büyükada'da Çankaya Meydanı'ndaki İ. N. Dilmen köşkü satın alınacak.

5) Louise Glück'le benim için özel olarak yazacağı yüz şiir için anlaşma yapılacak, (Onun el yazıları tek kopya olarak, altın kapak içinde ciltlenecek).

6) Oktay Rifat'ın tüm şiirleri bir hattat grubuna, çini mürekkebiyle Venedik işi kağıtlara yazdırılacak, (ve altından kapak içinde tek cilt haline getirilecek).

7) Oktay Rifat'ın altından büstü yaptırılacak.

8) Çevirmen ve eleştirmen yetiştirmek ve özendirmek için kaynak ayrılacak, (Annem adına fon kurulabilir).

9) Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nin tümünün ivedilikle günümüz Türkçesine çevrilip yayımlanması için kaynak ayrılacak.

10) Pat Metheny ile tek dinleyicisi ben olacağım ve benim seçeceğim 40 parçanın icra edileceği maraton konser anlaşması yapılacak, (Lyle Mays'in de konser ekibinde olması için ısrar edilecek).

İkinci ılık ve light biradan sonra pavyonun kapısına yeniden dayandım. Bordo ceketinin kadifeleri dökülmeye başlamış ve Feridun Karakaya'yı anımsatan kıdemli garson, Şef Mahir Hiram'ın yarım saat sonra geleceği vaadiyle beni belki de O. Y.'nin geleneksel köşesi, kuytu ve ekşi kokulu bir locaya oturttu. Rakı, viski ve biradan başka müşterilere sunacak alkollü içkileri bulunmamasına rağmen "Ne içeriz?" diye gururla sordu. "Votka" diye kükremiş mi olmalıyım ki, masa örtüsü desenli ceketi içinde uyurgezer bir komiyi nöbetçi büfeye votka (yebanci ha!) almaya koşturttu. O. Y.'nin döneminden beri pavyon lokalinde elektrik ampulleri dışında hiçbir şey değişmemiş olmalı diye düşündüm. Sahneye yakın bir masada Cumhur Ersümer'i andıran bir babayiğit oturuyordu. Sağ eliyle masanın sağ alt köşesine yapışmış, sol eliyle kehribar tespihini gururla çekerken, yanında oturan balıketindeki Ukraynalı kız köpüklü şarap, pardon, şampanyası sürekli elinde, bir süre sonra bu adam bana neler yapmaya kalkışabilir endişesi içinde olmalıydı. Pavyonda şimdilik iki gecekuşuyduk. Kiev balesinin diğer üyeleri olan değişik endamlı beş genç kız, sahnede Rusça pop müziği eşliğinde zoraki sallantılarla dans ederken yan gözle locamı dikizliyor ve huzuruma çağrılmak için kesinlikle can atıyorlardı.

Şef garson Mahir gerçekten 30 dakika içinde yanıma gelince duygulandım. Ülkeme döndüğümden beri ilk kez bir kişiyle önceden

belirlenen süre içinde buluşabiliyordum. Yoğun biryantinli saçları, tombul gövdesi ve eskilikten parlamış siyah takım elbisesiyle şirin darbukacı prototipiydi. Locama kararlı adımlarla gelip, yanıma çöktü ve, "Benimle görüşmek istemişsiniz, buyrun" dedi. Tüm hazırlığıma rağmen o alemin acemiliğiyle masamın altından bir yüz dolar uzatıp bir çırpıda, "Kader Ant'ı arıyorum, yardımcı olabilir misin?" diye kulağına fısıldadım. Parayı kapmadan önce etrafını kolaçan edip, yanıma iki karış daha yaklaştı, "Yaklaşık dokuz yıl önce, bizde programı bitince parmak çocuk boyundaki bir Ermeni müşterimize sığındı. Bu alemden pavyon müşterisine karı, metres, kuma niyetine giden nice gelinler duydum ama Kader'in işine hiç aklım ermedi. Ohannes Bey kültürlü ve beyefendi bir adamdı, ama iflah olmaz bir otuzbirciydi. Kader'se katıksız bir frijid. İkisi de ortadan yok oluverdiler. Kader'in başına bir iş gelir, haberini Anadolu genelevlerinden duyarız diye bekleyenler yanıldı. Kader'i geceyarıları evine getirip götüren eski erketecimiz Erdin Siner onun sırdaşıydı. Eminim taşınmasına bile yardım etmiştir. Erdin üç yıl önce hastalanınca patron onu hemen postalamıştı. Şimdiye dek ölmediyse, Tarlabaşı'nda bir odada oğlu Ersin'le otururdu" deyip inatçı bir yeşil tükenmez kalemle kağıt peçetenin arkasına erketeci Erdin'in kaldığı binanın krokisini çizmeye çalıştı.

"Ohannes Bey de üç yıl önce öldü" anonsunu yapmak zorunda duyumsadım kendimi. "Onun Kader Ant'a emanet ettiği bir sandıktaki kitapların peşindeyim. İki hafta içinde Kader'i bulmamı sağlayacak bir ipucu elde edersen sana bin dolar daha öderim. Komşu sayılırız, Pera Palas'ta kalıyorum."

Demek ki iki hafta sonra da Çela'yı aramaya başlayacakmışım. Üçüncü yanlış ölçülü votkamı bitirip kalktığımda tespihli müşteri de gitmiş sahneye uzak bir masaya bıyıklı, çiroz üç genç tünemişti. Kiev Yıldızları herhalde tek masa için sahne almak üzere, gönülsüzce koşuşturarak perde arkasına geçtiler. "Mahir Bey işler pek iyi değil galiba?" dediğimde, "Pavyonculuk da komada beyim" diye sızlandı. "Laleli'de bazı dericiler dükkanlarının arkasına attıkları portatif karyolalarda dostlarına, seçkin müşterilerine 20 yaşında Rus, Romen kızlar ikram ediyorlarmış. Aksaray'dan Kumburgaz'a dek motel, otel ve boş villalara canı isteyen 50 dolara körpe turist kız atabiliyor. Bizimle birlikte direnen üç beş pavyona da çoğunlukla yolunu şaşıranlar düşüyor. Millet seyir heyecanını da yitirdi."

Tarlabaşı'na inmeden önce dört el telefon etmem gerekiyordu. İ. İ.'nin sesi cıvıl, cıvıldı; karısından ayrılmış, şirketlerine geçen yıl metin yazarı olarak katılmış genç bir feministle birlikte yaşıyordu. Kerim, büyük isimli küçük bir bankanın kurumsal pazarlamasından sorumlu genel müdür yardımcısı olabilmişti, "Başın sağolsun adi yaratık. Kaç yüz milyon dolar mirasa kondun? Sen de almayınca evde kalmasın diye ben geçen yılbaşında Sevil'le evlendim. Karım kahve yapmasını öğrendiğini sandığında, seni yanlış şekerli kahve için evimize davet edeceğim" sözünü verdi. Çela'nın babaannesinin ve Yetvartyan köşkünün telefonlarından yanıt alamayınca önce Ankara Palas'a yürüdüm. Çela'nın odasının penceresinde "Kiralıktır" yazıyordu. Kapıcı, Bayan Violet'in Kurban Bayramı'nın üçüncü gününde televizyon seyrederken kalp krizi geçirip öldüğünü, La Paix Hastanesi'ndeki oğluyla artık müstahdem Salim'in ilgilendiğini bildirdikten sonra cebine koyduğum dolar cinsinden bahşişe rağmen askerden dönen lise terk oğluna bir iş ayarlamam için yalvarmaya başladı.

Horhor. Konak, giriş kapısına asılan "Acele Satılık" beziyle, sıkıntı içinde gibiydi. Komşu bakkal, Takuhi Hanım'ın Ramazan Bayramı'nm ikinci gününde kalp krizinden öldüğünü söyledi. Satenik Mari'nin yanma sığınmış, nemrut Hediye kendi evine dönmüştü. Yanılmıyorsa köşke beş yüz bin dolar istiyorlardı. Sokak başındaki kulübe boyutlu bürosunda yoğun sakallı emlakçıyla yaptığım kısa pazarlık sonucu köşk için üç yüz bini açıktan olmak üzere üç yüz elli bin dolar fiyattan iki haftalık kaparosuz opsiyon alarak Tarlabaşı'na çıktım.

Perili köşk pelerini altındaki sayısız Tarlabaşı binası, 19. Yüzyılın ikinci yarısında Pera'nın ortadirek Rum ve Levanten nüfusu için, çoğunlukla Rum kalfalar tarafından inşa edilmiş. Genellikle dört katlı ve cumba ekstralı olarak kotarılmış kagir binaların, müebbet bakım ve onarım cezalıları oldukları halde; boyut standardizasyonu, cephe harmonisi, bölgenin toprak yapısına uyum ve kentin gökyüzü siluetine saygıları nedeniyle 150 yıllık başarılı bir doğaçlama toplu konut denemesi oluşturduğunu düşünmüşümdür. Varlık vergisiyle "gerileme", 6-7 Eylül olaylarıyla "çöküş" dönemleri başlatılmıştır. Doğudan yoğun göç ve oda oda kiracı da kabul eden Tarlabaşı'nda, kira toplama ve toplanan kiranın gerçek sahiplerine ödenme oranlannı merak etmişimdir Tarlabaşı Bulvarı'ndan her geçişimde.

O Bulvarın altının ayrı bir kent, her sokağının ayrı bir seçkin Fellini skeci platosu olduğunu Erdin ve Ersin Sinel'in eski odalarını kolaylıkla bulamazken kavradım. Sokaklarda HADEP posterlerinin yanına yapıştırılmış kalın kaşlı, posbıyıklı ve asık suratlı bilmemne adaylarının henüz kaldırılamayan resimlerinin hangi seçimlerden kaldığını merak etmedim. Karmaşık yan sokak adreslerini soruşturma merkezi Ömer Hayyam Caddesi'nde girdiğim bodrumdan devşirme markette Sinerlerin adresini sorarken bakkal çırağı tarafından terslenmemek için buzdolabında yoğurtların ardına saklanmış favori çikolatamdan (Antep Fıstıklı Ülker) iki adet satın aldım. Kurdele Sokağı'ndaki binanın üçüncü katında Azmi Bey'e havale edilmiş olarak dükkandan çıkarken kavruk çırak, annesi yine veresiye hazır çorba, margarin ve makarna isteyen bozuk Türkçeli esmer kızla didişmeyi, kaldığı yerden sürdürüyordu.

Aşırı bakımsızlıktan dar beton bir yokuşa dönüşme kararlılığındaki merdivende her adım atışımda, binanın küf ve kanalizasyon karışmış aromasına biraz daha alışabilmenin verdiği güvenle Azmi İmza'nın odasına ulaştım.

Temiz ve tarihi naylon gömleğiyle, iki parmak enindeki, koyu renkleri metastazlı komik kravatı geleneksel uyumları içindeydiler. Kalın-ince-kalın çizgili pijamasının aşınmış paçaları yorgun koton çoraplarının boğazına zorlukla ulaşıyordu. Sağ mercek kenarı seloteyple desteklenmiş antika bağa gözlüğüne rağmen Beşiktaş'ın kıdemli başkanı Süleyman Seba'yı andırıyordu. Nikotinin kısmen örselediği, Hulusi Kentmen'sel oktavlı talimatı gereği piknik boyutlu yemek masasının etrafındaki tek misafir sandalyesine iliştim. Azmi Bey'in eşinin sekiz yıl önce ölümünün ardından sığındığı yüksek tavanlı odanın en stratejik üç eşyası; portatif Telefunken televizyon seti, periyodik aralıklarla inleyen markasız buzdolabı ve tank görünümlü Auer fırındı.

Katılımın zorunlu olduğu demli çay maratonunda, yaşamım yine sabırla sorgulandı. Ardından Azmi Bey'den tekmil aldım, "74 yaşındayım. 40 yıl devletime memur olarak hizmet ettim. Cibali Tütün Fabrikası'nın Muhasebe Dairesi'nde sabit kıymetler muavin defterinden sorumlu katiplikten sonra Sümerbank'tan Satın Alma Dairesi'nde şef muavinliğinden emekli oldum. Devletimin verdiği maaş dışında, tek kuruş faiz gelirim bile olmadı.

Kursağımdan haram lokma, tövbe, geçmemiştir. Dövize vursan bugün aldığım emekli maaşı üç yüz doları bulur mu bilmem. Ölüp gideceğim saati beklemeye geldiğim bu rutubet yuvası odanın kirasını Gölcük'te lise öğretmeni olan dul kızım öder. Kendine bile hayırsız oğlum, partili bir meyhane arkadaşının torpiliyle galiba İSKİ'de çalışır. Nankör karısı harçlık verirsem ara sıra çamaşırlarımı yıkar ama ütülemez.

Günlerim Hasnun Galip'teki kıraathane köşelerinde, televizyon karşısında ve diğer odalardaki kiracı dostlarımla yarenlikle geçer. Bu loş hücrelerde tahmin edemeyeceğin sayıda onurlu ve beyefendi insan yaşar. Cumaları namaza, kimi cumartesiler birahaneye giderim. Yatağa girene dek zaman yatılı okul dönemi vurdumduymazlığıyla hızla geçer. Geceleri sürekli geçmişimle hesaplaşır hep borçlu çıkarım. Sabahları yalnızlık öyle kötü vurur ki, karabasanlarımı aradığım bile olur" dedikten sonra ses tonu çatallaşıverdi. Gözyaşlarını koyverme noktasından, sigarasından iki uzun nefes çekerek kurtulabildi. Sıra artık Siner ekürisinin öyküsüne gelmişti:

"Sessiz ve kısmetsiz bir adamdı Erdin. 30 yıl önce kan davası yüzünden kalkıp Midyat'tan gelmiş. Amcasının hastalıklı kızıyla evlendirmişler İstanbul'a kaçarken. Dolapdere'de otururlarken sakat kızını ve bakımsızlıktan karısını yitirince, benden iki ay sonra yanımdaki odaya taşınmıştı bizimkinden de salak oğlu Ersin'le. İlkokuldan sonra okumayan oğlunun üzerine çok düşer, ölene dek yanında köle gibi çalıştığı nankör patronunu da sayardı. Sigortasız ve asgari ücret karşılığı çalışmak zorundaydı, sarhoş ve orospulardan topladığı bahşişler olmazsa onca yıl dayanamazdı. Aşırı sessizliği yüzünden herkes onu kollardı. Zaten bu ülkede sevilmek, sayılmak için sussan yeter! Gecelerin sıcağında, ayazında saatlerce erkete beklemek; uykusuzluk, bulabilirse içki, sigara, bakımsızlık ve dayanıksızlık. Sonunda galiba nefrite yakalanmıştı. Aşiret reisi gibi bağlandığı patronu hastalandığını duyunca onu hemen işten attı. Zavallı Erdin hastalığının adını bile öğrenemeden öldü gitti. Sigortasız çalışanlarla aramızdaki fark onlar ne olduklarını anlamadan giderler, bizlere hastalığımızın adını öğretir ameliyat kuyruklarında bekletip yollarlar.

Babası öldüğünde Ersin askerden yeni dönmüştü. Onu binbir rica Ömer Hayyam'da küçük bir pastanede işe soktuk. Bir yılı dolmadan

üç-dört aylık kira borcu bırakarak ortadan kayboldu nankör oğlan. Hayatta kimseye faydası dokunmamış salak Ersin'i bulursan sana yardımcı olabilir mi, sanmam. Ama gözlerine baktığımda onu aramak zorunda olduğunu görüyorum, sana rastgele efendi oğlum."

Azmi Bey içi yünlü, üstü ponponlu terliklerini aceleyle giyip, geçirmek üzere merdiven başına dek peşimden geldi. Merdiven karanlığını bir yerden, Mozart'ın Don Giovanni'sinden "La ci darem la Mano" ne güzel deliyordu. Azmi Bey, "Üst katta Selanik Bankası veznedarlığından emekli, ebedi bekar Mösyö Andreas oturur 50 küsur yıldır. Tarlabaşı'nda öleceğim diye tutturmuştur ama 80'ini geçtiği halde, dinlediği acayip müziklerle önce teker teker hepimizi öldürmektir niyeti" deyip ben giriş katına salimen inene dek, ardımdan dairelerinin kapısında, sabırla bekledi.

Dünyanın en iyi yazarının adını ve İstanbul'un en gizemli konağını bulabilmek adına "bir salak oğlanın" hemen peşine düşmek zorundaydım.

Ömer Hayyam'daki Münih-Mardin Pastanesi, yolun eğimi yüzünden, kısmen toprak altında kalıyordu. Bodrum'dan devşirme iki masalık yeraltı dükkanına inenlerin, yokuş çıkan araçların yalnızca lastiklerini ve yayaların alt yanlarını izleme avantajları olabiliyordu. Vitrindeki kupkuru kurabiyeler, çatlamış kekler ve kirli buzdolabındaki tek ruloluk yaşpasta dışında sabahları poğaça, öğlenleri yağlı börek satan ıssız dükkana inip su böreği ve limonata ısmarladım. Hem patron, hem garson boyutlu posbıyıklı, yaşı saklı adam plastik servis tabağını önüme hatasızca fırlattığı için mi teşekkür ettim. Konuşmadı. Bol bahşiş verdim. Teşekkür etmedi. Kalkıp yanına gidip eline 50 dolar tutuşturup "Hayırlı bir iş için Ersin'i arıyorum" dedim. "O salak çocuğun hayırsız iş yapacak yeteneği olamaz ki" diyerek terslemek zorunda kaldı, "Sessiz ve zararsız bir çocuktu ama iki masaya servis yapamayacak denli mızmızdı. Ben atmadan o giderek, gördüğüm tek akıllı işini yaptı. Dolapdere'de Akağalar Caddesi'nde nasıl becerebildiyse bir esnaf kahvehanesinde iş bulup yanımdan ayrıldı."

Körpe çıraklarının suratlarıyla dükkan zemininin aynı koyu grilikte olduğu oto tamircisinin üzerindeki tüm eşyaları yamalı Dilek Kahvehanesi o denli dumanaltıydı ki, Bafra'yı anımsadım. İşgaliye

oranını iki masaya indirmiş işsiz ve emekliler son okey partilerine başlamak üzereydiler. Kahvehane, akşamla birlikte masaları dopdolduracak, kumarbaz, küçük esnaf müşterilerini bekliyor olmalıydı. Çay ocağının önünde hem heceleyerek gazete okuyup, hem de henüz suç işlememiş küçük çırağına hakaret edebilme yetenekli, Danyal Topatan'ı andıran belsiz ve boyunsuz adama yaklaştım ve asparagasımtırak gazetesinin altına 50 dolar iliştirdim:

"Ustam hayırlı işler! Bir şey sormak için Ersin Sineli arıyordum."

"O hayırsız oğlanı soracak insanoğlu da varmış demek. Size bir zararı mı dokundu diye sormak aklıma bile gelmiyor. Salağın tekiydi ama zararsızdı."

"Senin yanından niye ayrılmıştı?"

"Çok nazlı bir oğlandı. Çay getirip götürmek bile ağır geldi hıyarağasına. Rahmetli annesiyle benim ikinci hanım memlekette komşularmış. Israr edince sevabıma yanıma almıştım. Altı ay çalışıp haber vermeden kaçtı deyyus. Duyduğum doğruysa bizden ayrıldıktan sonra Beyoğlu'nda Meşelik Sokak'taki yeni açılan işkembe salonuna girmiş pezevenk."

Kahvecinin elleriyle hazırladığı sözde orta şekerli kahve nihayet bittiğinde sevinçle ayağa kalktım. Minik transistorlu demirbaş radyo birden cüssesinin ötesinde performans göstermeye başlayıverdi. Tok sesli genç türkücü, "Halkalı şeker, hasiretlik çeker" nakaratlı, duyduğum en kıvrak türküyü coşkuyla söylüyordu. Elektrobağlama, darbuka ve bir çift kaşıktan oluşan bandonun ustalıkla eşlik ettiği müziğin ritmine dayanamayıp kırıta kırıta oynamaya başlamak geldi içimden.

Küçükparmakkapı Sokak'ta en ağır yemeğin tavuklu pilav olduğu, beklediğimden daha az kirli restoranda, trafik polisi gibi azarlayarak sipariş alan yarı bıçkın garsona sahanda sucuk ısmarladım. İstiklal Caddesi'nden otele nedense keyifle dönerken yırtık ilkokul önlüklü küçük bir kız kağıt mendil satmak üzere peşime takıldı. Ceplerimde bozuk para bulamayınca kurtulmak için azarladığım şirin kız ardımdan yürüyen üniversiteli çift tarafından da terslenince dönüp bir dolar verip aldığım iki paket mendili rastladığım ilk altı delik, paslı çöp kutusuna attım. Kendimle hesaplaşırken işime geldiğinde vergi ve döviz kaçakçısı diye lanetlediğim Dayım'ın servetinin artık son kuruşuna dek bana ait olduğunu yeniden anımsadım. Caddedeki

sayısız banka şube müdürü odasında asılı, tüm Atatürk portrelerindeki mavi gözlerin üzerime çevrildiğini duyumsayarak Meşrutiyet Caddesi'nden kendimi koşar adım odama attım.

Votka stokum tükenmiş. Gezegenin en estetik içki şişesi Absolut Kurant'ın dibindeki iki parmak tortunun da kaçınılmaz kışkırtmasıyla otelin özellikle Orient Express yolcuları için yaşama geçirdiği Orient Express Bar'a indim. Elimde Louise Glück'ün 1996 ürünü Meadowlands (Çayıristan), restorana geçiş bölgesine en uzak masaya oturdum. Hesap öderken bile bazan zorlandığım barı Newsweek dergisi, herhalde özgün duvar çinileri ve "Denizler Altında Yirmi Bin Fersah" dönemi öncesi akvaryumu nedeniyle yıllarca dünyanın en iyi barları arasında sınıflandırmıştı. Ben, tüm masalar dolduğunda bile yalnızlığımı zorlamayan nitelikli müşteri profilini ve düşünmek için başımı kaldırdığımda birden erişilmezleşen o neler duymamış yüksek tavanını severdim.

Dave Brubeck'ten Blue Rondo A la Turk melodisini ıslıkla bu denli güzel söyleyebileni yakalamak için başımı kitaptan kaldırdığımda iki yakın masa ötede, uzun ak saçları at kuyruklu, mor tişörtlü, 60 üstü yaş grubundan süzmegöz bir turist adamla göz göze geldik. Yanında, yaka desenleri turkuaz fitilli kadife pantolonuna uyumlu, Şile bezi dokulu gömleğiyle Vanessa Redgrave'i andıran orta yaşlı alımlı bir kadın oturuyordu.

Votka siparişimi yinelemek üzere, bir garson bulabilmek için çırpınırken Vanessa kod adlı kadını masada artık tek başına ve Freya Stark'tan Rome on the Euphrates'i (Fırat Üstü Roma'dır) okurken görünce sevindim.

"Elinizde Freya Stark'ın kitabını görünce kendimi tutamayıp sizi rahatsız ettiğim için özür dilerim. Ben de onun Türkiye'yle ilgili tüm gezi kitaplarını severek okumuşumdur. Yeğeni Fred Stark Ankara'ya yerleşmiştir ve yetkin bir çevirmen olarak..." diye başlayan girişimim Fransız gazeteci Anouk'un masasına katılır mıyım davetiyle sonuçlandı. Adını duymadığım bir Fransız gezi dergisi için hazırlamakta olduğu kapsamlı Kapadokya yazısı için gittiği Ürgüp'ten dönüşte, fotoğrafçı arkadaşı Anthony ile Pera Palas'ta mola vermişlerdi. Anthony Taksim dolaylarındaki eşcinsel barlarına takılmak uğruna onu yine yalnız bırakmıştı. Emekli bir diplomat ile tarih profesörü İskoç bir annenin tek kızı olan, galiba dul, Anouk

Paris'te yaşıyordu. Sorbonne'da arkeoloji eğitiminin ardından Cambridge'te sanat tarihi master'ı yapmıştı.

Çok bilmişliğini zamanında ürettiği esprilerle örtüştüren, ardı ardına içine çekmeden Silk Cut içen stresli Anouk'a baktıkça, karşımda 15 yıl sonra beni devamlı yoracak Çela'yı görür gibi oluyordum. Yanlış kadehte sunulmuş kırmızı şarabını yudumlarken, "Siz Türkler, ülkenizle ve ruhunuzla içinize dönük saklı bir cennet kurmuşsunuz. Sizi tanımak ve sevmek isteyenleri deşifre edilmesi gereken çarpık denklemlerle yoruyorsunuz. Teknoloji de Batılıları sürekli tembelleştiriyor, bireyler artık televizyonlarının kumanda aygıtına bile dokunmaya üşeniyorlar" derken, biraz daha sabredersem, ukala ama erotik kadının koynuna girmeyi hak ettim kanısındaydım. "Türk erkekleri ne denli bıyık meraklısıymış" dediğini de anımsıyorum. "Arap erkeklerinin başlarına doladıkları albenili örtüler hiç olmazsa bir ölçüde bıyıklarının şiddetini indirgiyor. Anadolu'daki bıyıksız dolaşması herhalde yasak kasketli erkeklerin böyle bir şansı yok. Tüm Türk erkekleri üç gün için bıyıklarını kesme özverisinde bulunsalar, yüzde doksan beşi suratlarının daha güzelleştiğini görecekler ve yüzleri o yatay kara lekeden temizlenecek. Bu arada Anthony'nin benimle aynı fikirde olmadığını belirtmeliyim" final bildirisinin ardından ayağa kalktı. Sabah yakalaması gereken erken uçağı nedeniyle el sıkışarak vedalaştık. Ayrılmadan önce yönelttiği ne iş yaptığım sorusu karşısında zorlanmıştım. "Yaklaşık üç yüz milyon dolarım var ama işsizim" yerine, "A.B.D.'de bir bankada yöneticilik yapıyorum, İstanbul özlemimi gidermek için bir süre daha bu otelde kalmayı planlıyorum" diyebildim.

Ardından, bara yaslanmış, son üç masadaki inatçı müşterilere sinirlenirken bıyığıyla da oynayabilen yağız garsondan hesabı istedim. Meadowlands'ın 58. sayfasında kalmışım. "Remember that time you made the wish?" mısraının peşisıra gittim.

"Bir İçim İşkembe Çorba Salonu" güne acele etmeden hazırlanıyordu. Yaşamımda, Yeniköy İskele Restaurant'ta yatay kesilerek kızartılan kekik ve kırmızı biberli ciğer dışında sakatat yememişliğin tedirginliğiyle kapıdan içeri girerken, zavallı Ersin buradan iki hafta içinde kaçmıştır diye üzülüyordum. Hacivat kılıklı şefgarson patron masasına yayılarak kurulmuş, masa takvimine dayadığı cep aynasına sığabildiği ölçüde, mutfaktan ödünç aldığı dev

makasla bıyıklarının kenarlarını düzelttiğini sanıyordu. Avucuna dolar sıkıştırmak yerine ezik bir sesle,

"Kolay gelsin. Burada Ersin Siner diye kimse çalışıyor mu?" dedim.

"Midyatlıydı değil mi?" diye bastırdı şef.

"Evet, evet" dedim iz yitirmemişliğin rahatlamışlığıyla.

"Patron'un yeğeninin ara sıra gittiği pavyondan garson tanıdıkları rica etti diye işe alınmıştı. Bir hafta komilik yaptı, üç hafta da bulaşıkçılık. Terbiyeli, içine kapanık bir çocuktu. Hemşehrilerimle birlikte Çiçek Pasajı'nda, Nevizade Sokak'ta midye dolması satacağım diye ayrıldı. İşkembe işi zordur, garson, komi takımı uzun süre kalmaz, ama bu Midyatlı çok sinamekiydi. Hısım, tanıdık falansa kusura bakma, süzme salaktı."

İlk kez girdiğim avlu geçidi boyutlu Nevizade'de meyhanelerin sokak masaları dolmaya başlamıştı. Karşılaştığım Borussia Dortmund formalı seyyar satıcı çocuk "Ersin, Kanser Serkan'ın iyi arkadaşıydı" tüyosunu verince, onu satın aldığım dolmayı tepsisine iade ederek ödüllendirdim. Ersin'i kötü niyetle aramadığıma inanan Serkan bana ancak dolmalarının tümünü sattıktan sonra zaman ayırabileceğini bildirince, tepsisindeki tüm midye dolmaları zorla satın alıp kendisine armağan ettim. Tepsisini sokak sonundaki loş büfeye emanet edip, O. Y.'nin yaşarken kebap uğruna her hafta sonu uğradığı komşu Balo Sokak'taki bir gariban kahvehanesine girdik.

Ersin beş ay süren gezici dolmacılık döneminde Serkan'la Tarlabaşı'nda aynı odayı paylaşmıştı. Kime benzediğini henüz çıkaramadığım esmer ve kıvırcık saçlı Açık Öğretim Yüksek Okul öğrencisi Serkan'ın hırslı ve sinirli kişiliğinden rahatsız olmuştum. Hiç olmazsa Ersin'in başına gelenler hakkında konuşmaktan kaçınmayacak diye avunuyordum. İz sürdüğüm tüm küçük dükkanlarda da yanlarından ayrılan hayırsızların bir sonraki girişimlerini izlemek duyarlılığını saptamıştım.

"Mıymıntı Ersin'in dolmacılık işini götüremeyeceği birinci hafta sonunda belli olmuştu. Babasının çevresi ve hısımlarını Allah aşkına beni kurtarın diye sürekli taciz ederdi.

Şansına mı şanssızlığına mı demeli, Sıraselviler dolaylarında yazıcılık da yapan bir meyhanede komilik işi ayarladı pavyon aleminden bir tanıdığı. Yazıcı sözcüğünün anlamını bilmiyorsanız yasadışı at yarışı oynatan demektir. Yazıcılar tutturana resmisinden

daha fazla ikramiye öderler, tanıdıklarına kredi açarlar ve telefon bahisleri kabul ederler. Ersin'in sessizliğini, ağzının sıkılığını keşfeden yazıcı tayfası onu tele-bahisçilerden tahsilat işlerinde kullanmaya başladılar. Bizim salak iyi para kazanmaya başlayınca azıttı, komi arkadaşlarını cebinden geneleve götürmeler, kebap partileri derken dolmacı tayfasına sürekli borçlanmaya başladı.

Borçlarının temizleneceği, içerde ağalar gibi bakılacağı ve çıkışında hazır iş vaadiyle, uyarı için bacağından bıçaklanan bir batakçı tele-bahisçi olayında suçu üstlendi. Tahrik ve cana kasıt bulunmaması nedeniyle üç yıl ceza yediğini duyduk. Halen Bayrampaşa Cezaevi'nde yatıyor. İyi halden iki ay sonra salıvereceklermiş. Bıçaklanan kişi bir milletvekili veya bakanın yeğeniymiş, olayın peşini bırakmamış. Meyhane kapandı, yazıcılar ortadan yok oldu. Salak Ersin'e de hemşehriler ortaklaşa bakmaya çalışıyoruz."

Çay paralarını Serkan ödedi. El sıkışmadan, o Nevizade'ye ben İstiklal Caddesi'ne doğru çıkmaya koyulduk.

Kendini Kant'ın lanetli dublörü sanan bir aylak adama göre dünyanın en iyi yazarını çok mu merak ediyordum, kişisel hesaplaşma inadıyla günlerimi boşa mı harcıyordum? "Salaklığı" oybirliğiyle tescil edilmiş garip bir çocukla cezaevinde buluşmamın sonucunda bir ipucu elde edemesem bile, kendimi "galip sayılır bu yolda mağlup" ilan edip O. Y.'yi yaşamımdan çıkarmalıydım. Uzun sürmeyen iz sürme girişimimden keyif almamış sayılmazdım. Bayrampaşa Cezaevi'ndeki finalden önce örneğin; keşfedilmemiş bir kebapçı, yeraltı randevu evi, korsan basımevi ve eşcinsel barına da kader yolumu düşürse yakınmayacaktım.

Değil cezaevini, Bayrampaşa'nın bile yerini bilmememin yanı sıra, tek başına bir cezaevine girmek ve yaşamında ilk kez karşılaşacağı sağduyusu kısıtlı bir kişiyi sorgulamak, polisiye romanlarda da küçümsenecek bir olgu değildi. İstiklal Caddesi'nin insan seline kendimi bırakırken aklıma İsa amcam geldi. Ertesi sabah onu, Anadolu yakasının neresine düştüğünü çıkaramadığım Ümraniye'de, bulmalıydım.

Nabokov'dan gecelik çeviri kotamı hakkıyla doldurmak adına önce kafamı boşaltmak için, Çela-öncesi dönemimde uğradığım, Galatasaray Hamamı'na komşu yorgun işhanının bodrumundaki caz-bara yöneldim. Bu kez en üst kattaki tek pencerede ışık yoktu. Bar,

asık suratlı üniversitelilerin uğradığı, bağlama ve hüzünlü türküler eşliğinde gözleme ve mantı yenilen Anadolu bistrosuna dönüştürülmüştü. İçeri girer girmez gözleme evindeki tüm gözlerin kuşkuyla birden üzerime çevrildiğini duyumsadım ve korkudan kapıya en yakın masaya çöktüm. Patatesli gözleme ısmarlayıp, Fatih Kısaparmak-Zülfü Livaneli-Orhan Gencebay üçgeninde debelenen sakallı, tıknaz türkücüyü dinlemeye koyuldum. Garsonun dolaştırdığı türkü istek kağıdına umutla "Halkalı Şeker" yazdım. Yapay boğuk sesle icraat uğraşındaki türkücü genç, alçak masamı teessüf dolu bakışlarla süzüp yerine, Karacaoğlan'dan "Bir Ayrılık, Bir Yoksulluk, Bir Ölüm'ü" katletmeye koyuldu.

Çıkarken, yönetici karizmalı, yele saçlı garsona tepedeki odanın akıbetini sordum. 40 yıldır tek başına o odada yaşayan Odessalı dul Madam Olga geçen Kurban Bayramı arifesinde 89 yaşında kalp krizinden ölmüştü, içimdeki ender konuşan ses Ersin'le buluşmamın olumsuz geçmeyeceğini muştulamaya başladı.

Beyoğlu'nun ıssız ve dost arka sokaklarından yolumu uzata uzata Pera Palas'a dönüşe başladığımda, yalımı ve Yeniköy'ü henüz aramadığım aklıma geliverdi. İstiklal Caddesi, Tarlabaşı, Dolapdere, Sultanahmet ve Fatih sokaklarındaki yürüyüşlerim sırasında hiç sıkılmıyordum. Daha uzaktan da seyretsem, Haliç'in gizemini Boğaziçi'nin tablosal güzelliğine yeğler mi olmuştum? Yetvartyan köşkünü satın alıp renovasyon işlerinin tamamlanmasının ardından sonbahar ve kışı Horhor'da, ilkbahar ve yazı Yeniköy'de geçirebilirdim.

İstanbul'da kalırsam.

O gün izin isteyen Mete'nin yerine Jaguarın direksiyonuna oturmamalıymışım! Ülke sürücülerinin genelde, Cumhuriyet tarihinin ancak 50 küsuruncu yılında kırmızı ışıkta durmak ve taksimetre olgusunu kabul etmek zorunda kaldıklarını ve henüz yaya çizgisinden yürüyenleri toplam beş saniye beklemek zorunda oldukları aşamasına getirilemedikleri gerçeklerini unutmuşum. Durduğum ilk kırmızı ışıkta dikiz aynasını düzeltirken iki saniye geç hareket ettiğim için bir kısa uyarı kornası yerine üç uzun ağır hakaret kornası aldım. Taksim'deki yaya çizgisinden saf saf geçmeye çalışan bir turist çift az kalsın iki taksinin birden altında kalacaklardı. Onlar karşı kaldırıma geçene dek duraksadığım için arkadan şehirlerarası hızla gelen taksici tarafından küfür destekli hakaretle uyarıldım.

"Çevre Dostu Yeşil Motor" damgalı bazı Belediye halk otobüsleri ile şoförleri tıraş özürlü kimi minibüsler, koyun sürüsüne dalan aç kurtlar denli umarsız araçların üzerine adeta saldırıyorlardı. Araç keşmekeşi yetmiyormuş gibi umulmadık noktalarda tavuk gibi kendilerini yol ortasına atıveren şaşkın yayalarsa, anlamsız arenanın gönüllü yem mozaiklerini oluşturuyorlardı.

Öncelik haklarının, orman kanunu kuvvetinde kişisel kararname yöntemleriyle belirlendiği trafik anarşisi girdabında elbette başım zonklamaya, ellerim titremeye başlayacaktı. Bir üçyol ağzında, sol şeridi kısmen kullanım dışı bırakarak sıraya dizilmek ve telsiz irtibatı kurarak kurumsallaştığını varsayan taksi kervanındaki son aracın şoförüne yanaştım ve günlük yevmiyesinin iki katını önererek Jaguarın ateş çemberi direksiyonunu akşama dek kendisine emanet ettim. Otomobilin arka koltuğuna yerleştiğimde karabasandan uyanmışçasına rahatlamıştım. Bir daha bela kent trafiğinde direksiyon başına geçmemeye ant içtim. İstanbul'da kalırsam kesinlikle yedek şoförüm olmalıydı.

Ümraniye'de var bir Alemdağ caddesi. Sıva sonrası, cephesine kireç bile değmemiş, kapı ve pencereleri orantısız iğreti apartmanın giriş katındaki; Denge Döviz Bürosu ve rüküş vitrinli Zümrüt Bafra Kuyumcusu namlı entegre tesisler demek amcama aitmiş. Döviz bürosundan heyecanla içeri girdiğimde gün sonu kasa sayımıyla meşgul sakallı yetkili tarafından azarlanarak öbür dükkana yöneltildim.

Kırmızı-Siyah (Bafraspor) tabelalı Zümrüt Bafra Kuyumcusu'nun kapısının eşiğinde, amcamın telefon konuşmasının bitmesini bekledim. 16 yıldır görmediğim İsa İnsan, kırlaşmış saçları ve sakalıyla da babamı andırıyordu.

Bismillah'la içeri girdim; beni görünce şaşırdı, boynuma sarılıp ağlamaya başladı. Tütün kolonyası mı kokuyordu? Allah'tan dükkan boştu, ben de kendimi tutamadım.

Hem adresimi, hem de 20 günlüğüne on bin dolar borç alamadiği için Dayım'a kırıldığını, bu arada benim de çok hayırsız olduğumu vurguladı. Bir kısa ve bir uzun telefon konuşmasından sonra ertesi sabah Bayrampaşa Cezaevi'nde Ersin Sinel'le görüşebilmem için söz aldı. "Benim yeğenim büyümüş de cezaevinde özel görüşmeler

yapıyor'un" gururunu yaşıyor gibiydi. "Yalnız, sen de geleceksin" dedim.

Amerikalılarla önemli bir iş yemeğim var bahanesiyle akşam yemeği ısrarını kısa kahve ziyaretine indirgedik. Eşini, kuzenlerimi ve evini merak etmeye başlamıştım. Akşamüstü kahvesi için Altunizade'de Korkut Özal'a komşu sayılır sokaktaki apartman dairesinden içeri girerken yaşamımda ilk kez ayakkabılarımı eşikte çıkarıp, kapı dışında bıraktım. Yaman Çerkeş kızıdır diye yolda öntanıtım yaptığı eşi Hatice ve kızı Zehra, pastel tesettürleri içinde, sürekli ikram ısrarlarıyla beni bunalttılar. Evin şımarık prensi Sinan'ın babasının sözünü kesme, kucağına oturma ve sakalıyla oynama ayrıcalıkları vardı. Karışımında Gürcü, Çerkeş ve Laz dokuları da taşıyan beyaz tenli kuzenim büyüyünce galiba yakışıklı bir delikanlı olacaktı. Evlenip çocuk sahibi olmazsam tüm servetimin, "Amca biliyor musun bizim evden vapur sesleri duyuluyor" diyen hiperaktif Sinan'la, çay bardağımı zıplayıp üçüncü kez doldurmak için yudumlarımı sayan Zehra'ya mı kalacağını yeni bir avukat bulup sormalıydım.

Konuşma yerine ikram öncelikli ziyaretimin sonuna doğru amcam, "İlk seçimde milletvekili olmam için ısrar ediyorlar" diye gerinince gülerek, "Yakışır" dedim. (Musevi bir kızla evlenip, bu saf adamın politik kariyerine zarar verebilir miydim? Ve bu zarar ülkenin de aleyhine olur muydu?)

Birbiriyle uyumundan çok temizlik ve tertip öncelikli yoğun eşyalı evden dışarı çıktığımda, Zehra kapının dışında elinde çekecekle beklerken mutlu gibiydi.

Cezaevindeki özel açık görüşme seansında esmer bir Kemal Sunal suratıyla karşılaşacağımı umuyordum. Yaylana yaylana yürüyerek karşı sandalyeye çöken Ağustosta boğazlı kazak giyşa'nın kaotik kiremitli damlarına ve Boğaziçi'ne menzilli güçlü bir teleskop ile kurumuş tütün renkli Giovanni Battista de Rossi işi antika bir dev-küre dikkatimi çekti. Duvarda, ince altın çerçeve içinde ve mat cam altında, beyaz kartona kırmızı mürekkeple çizilmiş bir Oktay Rifat portresi asılıydı. Sol alt köşesi O. Y. inisiyalli resimde onun hüzün ve öfke saklı güzel yüzü zorlanmadan kotarılmıştı.

Birbirimizi önemsememe uğraşı içerisinde, başarıyla, selâmlaştık. Pantolonun izin verdiği ölçüde dolgun bacaklarını ve kalçalarını daha

iyi izleyebilmek uğruna masanın sağındaki çıtırdak iskemleyi seçtiğimin farkında olmalıydı.

"Doğru söyle parlak çocuk" dedi, "Dünyanın en iyi yazarının adının yanısıra dünyanın en cins dansözünü de merak ediyor muydun?"

"Hatta O. Y.'nin Sığınak'ını ve içindekileri de" diye doğruladım.

"Amerika'ya gideceğini duyduğumda bu üşütük oğlan sandık mandık aramaz artık diye umudumu yitirmiştim. Beni nasıl bulabildin?"

"Bayrampaşa Cezaevi'nde ulaşabildiğim Ersin'in çekinerek verdiği, salakça olmayan bir burun-ucu detayıyla" diye kasıldığımda etkilenmemişti.

"İstersen Dua seni sandığın olduğu odaya indirsin" dedi, "Sandığın içinde bir de zarf bulacaksın. Onu al ama açma. İçindeki özel mektubu sana anlatacaklarımdan sonra okuman gerekiyormuş."

Uzattığı iğreti ve soğuk demir anahtarı aldıktan sonra Sığınak'ın karargah katını gezmek üzere izin istedim.

"Bu bina artık senin de sayılır" dedi. "Sandığı açtıktan sonra Dua seni diğer katları da gezdirerek yukarı çıkarsın."

Kader'n el (ve ayak) koyduğu masanın sağ ucunda yeşil başlı bir okuma lambası ve ortasında uçak zarfı boyutunda ince bir mermer kesit vardı.

Onun pembe ojeli yorgun ayak tırnaklarına rağmen, eğilerek mermere büyük harflerle yazılmış dörtlüğü okudum:

İlk sevdiğim sözcük, "dua"

Beceremediğimdendir.

Son sevdiğim "yalnızlık"

Çekip gidemediğimdendir.

O. Y. -1991

Masanın karşısındaki dar maun kitaplığın yüksek rafları resim, gravür (Piranesi ve Melling), fotoğraf, gezi ve doğa kitaplarıyla doldurulmuştu. Orta rafın tam ortasındaki büstünde Oktay Rifat heykeltıraşını kıramayıp, lütfen gülümsemeye çalışmıştı. Soluna şiir

kitaplarının özel ciltlenmiş ilk baskıları dizilmişti. Yaşayıp Ölmek, Aşk ve Avarelik Üzerine Şiirler'in ilk sayfasına, "Melih'e, Eski Günlerin Hatırası Olarak 18. 7. 946" ve Karga ile Tilki'ye, "En sevdiğim, en beğendiğim şair Melih'e 3. 1. 955 Kardeşin Oktay Rifat" yazılmıştı mürekkebi sonunda aynı ton griye dönüşmüş dolmakalemlerle.

Sağında, dev bir Oxford sözlüğü heybetinde, ön kapağında kazıma tekniğiyle çizilmiş bir Oktay Rifat portresi bulunan, pembe altın kaplamayla ciltlenmiş bir hazin(e) duruyordu. İçindeki Venedik işi açık sarı kağıtlara, O. Y.'nin sadık-kırmızı-mürekkepli-dolmakalemiyle Oktay Rifat'ın tüm şiirleri kronolojik sırayla nakşedilmişti. O anda evrende en çok sahip olmak istediğim nesne, O. Y.'nin inci gibi yazısıyla sabırla ve saygıyla tamamladığı elyazması yapıttı.

Oktay Rifat'a kendi sesinden doldurtulan ve büstünün arkasında unutulmuş tozlu şiir kasetini pantolonuma sürerek temizledim ve Denize Doğru Konuşma'nın yanına yerleştirme inisiyatifimi kullandım.

Odanın duvarları 15. ile 17. Yüzyıllar arasında kotarılmış Hartman Schedel, G. F. Camocio, Claudio Duchetti, Sebastian Münster, Georg Braun, Matteo Florimi, Johannes Janssonius ve Christophoro de Boudelmonte imzalı ender Konstantinopolis haritalarıyla donatılmıştı. O. Y.'nin komşu yatak odasının kapısı kilitliydi ve göz hizasına, kadın ve çocuk figürleriyle birbirini tamamlayan, herhalde özgün Bizans, ikonalar yapıştırılmıştı.

Sıraselviler Caddesi'ne unutulmuş bir sera gibi uzanan kalın camlı bölme, resim atölyesi ve mutfak olarak kullanılmış olmalıydı. Daha çok O. Y.'nin başarılı kopyalar (t)ürettiği camhanenin her köşesine onun kişisel hayal kırıklılıklarının sindiğini duyumsadım.

İki kişilik yeni light-metal asansörle giriş katına inerken Dua, "Kendimi zifaf gecesinde kocama teslim ederim" titreşimli gözlerini yolculuğun sonuna dek, iris Murdoch'un kitabının arka kapağına bakarak kaçırmıştı. (Bir an "Dünya'nın en iyi yazarı" Iris Murdoch olabilir mi diye endişelenmekten kendimi alamadım.)

Giriş katının solundaki caddeye cepheli idare odasının kapısında elime saygıyla sarılmak üzere bekleyen esmer delikanlı Dua'nın ikiz kardeşi Hadi'ydi. Fenerbahçe'nin kitapsever ve asi futbolcusu

Kemalettin'i andıran utangaç delikanlı Yüksekova'da askerlik görevini henüz tamamlamıştı ve Sığınak'ın güvenlik dahil, idari işlerinden sorumluydu. Ortaokuldan sonra eğitimini sürdürmemişliğin kaçınılmazlığıyla kızkardeşinden talimat alıyordu ve müstakbel eniştelere yansıtılan saygı ve kıskançlık dolu kaçamak bakışlarından rahatsız oluyordum.

Sığınak'ı keşif seferim, Hadi Bey'in içgüdüsel yönlendirmesiyle, idari işler odasının arkasındaki ıslak saman kokulu "Anadolu Kitaplığı'nın" bir kitap kapağı gibi tasarlanmış boyasız ahşap kapısından girerek başlatıldı. Yüksek maun rafları matbaanın icadından Lord Kinross'a dek ciltli Anadolu uygarlığı yapıtlarıyla doldurulan dev kitaplık, özellikle Osmanlı İmparatorluğu dönemini irdeleyen Batı dillerindeki ender kitaplarla iddialı olmalıydı. Odanın ortasına dizilmiş bel boyu antika vitrinlerde Aramice, Süryanice, Ermenice, Latince, Grekçe, Farsça, Arapça ve Osmanlıca elyazması kitaplar kilit altındaydı. Vitrinlerin önüne yerleştirilmiş sedef Osmanlı sehpasının üstünde O. Y.'nin kırmızı dolmakalemiyle hazırlanmış kalın bibliyografya vardı ve kapağında büyük harflerle, "Henry M. Blackmer ve Şefik Atabay'dan daha zengin bir kitaplığım olduğunu kitap dünyası akbabalarının henüz bilmemesi ne güzel!" yazıyordu.

Hadi'nin makam odasının karşısındaki "Türkçe Kitaplık" bölümünde ciltsiz ve solgun kapaklı yaklaşık 20 bin kitap olmalıydı. Türlerine göre yazarların alfabetik olarak sıralandığı rafların en zor seçilir köşesinin başlığı "Değeri Abartılmış Yazarlar"dı. Zevkle göz gezdirdiğim raflarda Puşkin, Tolstoy, Dostoyevski, Şolohov, Balzac, Voltaire, Zola, J. J. Rousseau, Goethe, J. P. Sartre, Simone de Beauvoir, James Joyce, T. S. Eliot, Walt Whitman, William Faulkner, Marcel Proust, Jane Austen, Virginia Woolf, Charlotte Bronte, D. H. Lawrence, Italo Calvino, George Eliot, Günter Grass, Toni Morrison, Jose Saramago, Dylan Thomas, Ailen Ginsberg, Joseph Brodsky, Cormac McCarthy, Doris Lessing, Nadine Gordimer, Tom Wolfe ve Salman Rüşdü ilk bakışta seçebildiğim şair ve yazarlardı.

Savaş ve Barış'a seloteyple yapıştırılmış küçük not kağıdına O. Y. öfkeli bir not düşmüştü:

Lotaryasal Teşvikler Olmazsa Gazete Bile Almayacak Olan,

Genelde Okuma Özürlü Türk Milleti İçin Yazan Hiçbir Yiğit Şair ve Yazar İçin "Abartılmıştır" Denilmemelidir!

Çoğu İngilizce olmak üzere Fransızca, Almanca, İtalyanca ve İspanyolca kitapların bulundurulduğu "Yabancı Diller Kitaplığı'nın" kapısı düz bej duvar kağıdıyla kaplanmış ve üzerine Walter Abish'ten Stefan Zweig'e dek galiba, O. Y.'nin favori yazarlarının isimleri kırmızı büyük harflerle yazılmıştı.

19. Yüzyıldan kalma Edirnekari sandık ise odanın ortasında küçük bir Jirki kiliminin üzerinde beni bekliyordu. Zemini koyu yeşil ve bordo renkli sandığın üst, ön ve yan panelleri kabartma zincir motifli ve kabartma unsurları sıvama altın yaldızdandı.

Üçüncü denemede açabildiğim sandığın içinde, adını daha önce duymakla birlikte bana kimselerin önermediği Avusturyalı yazar Thomas Bernhard'ın (1931-1989) kitaplarıyla karşılaştım.

En önce elime aldığım Correction (Düzelti) başlıklı romanın iki buçuk sayfa, 88 satır ve dokuz yüz küsur kelimeden oluşan ilk cümlesini bir solukta okuduğumda majör bir yazara ulaştığımın farkındaydım. Kader'den izin alarak sandıktaki 17 kitabı ardı ardına okumaya karar verdim.

Sandıktaki beden olarak kalın sayılmayacak romanlar Woodcutters, The Lime Works, Gargoyles, Wittgenstein's Nephew, The Loser, Concrete, On the Mountain, Old Masters, The Cheapeaters, Yes ve Ein Zerfall'dan oluşurken Gathering Evidence başlığıyla özyaşamöyküsü, Histrionics ve The President and Eve of Retirement başlıklarıyla oyun ve denemeler, Der Stimmenimitator

adlı öykü yapıtlarının yanısıra sandığın en altında Caroline Markolin'in yazdığı Thomas Bernhard and his Grandfather Johannes Freumbichler adlı yaşamöyküsü kitabı yer alıyordu. (O. Y.'nin yöresel yazar Johannes Freumbichler'in izinde neden Avusturya'yı arşınladığını sonunda anlamıştım. Horhordaki odasına o gezisiyle ilgili kaynaklar bırakarak bana ipucu verdiğini sanıyorsa yeteneklerimi abartmıştı.)

The Loser (Yenik) başlıklı romanın üst kapağına iliştirilmiş ve üzerine mavi tükenmez kalemle "Eski Kiracıma - Özel" yazılmış zarfı aldım.

Sandığın sağındaki içi pamuk dolu "British Bookstore - Vienna" poşetinin ortasında bir karış boyunda altından dökülmüş bir Thomas

Bernhard büstü ve kitapların üzerine örtü gibi serilmiş iri beyaz zarfların içerisinde, Thomas Bernhard'ın öfkeyle gülümseyen güzel yüzünün, kara kalemle O. Y. tarafından çizilmiş portreleri vardı. Ayrı bir zarfta O. Y.'nin Boston'da Lame Duck Books ikinciel kitabevinden aldığı imzalı, siyah-beyaz bir Thomas Bernhard fotoğrafı iki kat jelatinin içine sanki mumyalanmıştı.

Edirnekari sandığın içindekilerle birlikte geçirdiğim belki on dakikalık süre sonunda bir çetin dağın doruğuna ulaşmışlığın mutlu yorgunluğunu duyumsadım.

Sığınak'ın birinci katının caddeye cepheli odalarına Barthelemy Frison, Alexandre Falquiere, Luca Madrassi, Jean-Jacques Pradier, Mathurin Moreau, Auguste Moreau, Hippolyte Moreau, Emmanuel Hannaux, Alfred Boucher, Ferdinando Andreini, Charles Samuel, Lucy Gwendolen Williams, Maurice G. Riviere, Ferdinand Lepke, Theodr Stundl, Kari H. Gruppe, Henri Godet, Edouard-Lovis Collet, Raphael Schwart, Edward Mc Cartan, Jean-Leon Gerome, Ignaz Mansch ve J. B. Germain imzalı bronz veya beyaz mermerden çıplak kadın heykelleri doldurulmuştu. Duvarlarda O. Y.'nin Jean-Leon Gerome'un oryantalist tablolarından fotokopisel başarıyla yinelediği; La Terrase dit Serail, Gran- de Piscine de Brousse, Bain Maure, Un bain maure Femme turquie au Bain, La Baigneuses du Harem ve L'Allumeuse du narguile isimli resimlerin çoğunda balık etli, pamuk tenli Osmanlı cariyeleri çırılçıplak hamam sefası yapıyorlardı. (Yanlışlıkla çıplaklar kampına girmişliğin tedirginliğiyle dışarı çıktığımda, O. Y.'nin gezegenin en elitist mastürbasyoncusu olduğuna karar vermiştim.)

İç odalar başta Antoine-Louis Barye olmak üzere, Pierre-Jules Mene, Adrian Jones, Emmanuel Fremiet, J. F. T. Gechter, Henri Alluard, Guillaume Coustou, Yevgeni Lanceray ve E. L. Picault tasarımı safkan at heykelleriyle kuşatılmıştı. Duvarlardaki O. Y. tarafından fotoğrafları çekilmiş Hilal-üz-Zaman orijinli safkan Arap taylarının tümü pamuk denli kır donluydular.

Bir üst katın caddeye cepheli odaları Selçuklu seramik vazo, kase, objeler ve Osmanlı Sarayı için yapılmış Ermeni işi sigara, enfiye, kalem kutuları, tuğralı gümüş tepsi ve aynalar ve tombak objelerle; duvarlar, 17. ve 18. Yüzyıl ferman ve beratlarıyla bezeliydi.

Karşı odalarda 16. Yüzyıldan kalma İznik işi tabak, vazo ve kaselerle, Meissen, Sevres, Siena, Vienna, Gaile ve Moorcroft marka yüzlerce vazo, duvarlarda 18. ve 19. Yüzyıldan kalma Sülüs ve Zerendud Levhalar ile Hilye-i Şerifler vardı.

Üçüncü katın duvarlarında klasik resim ustalarının peyzajlarının (Halil Paşa, Hikmet Onat, Namık İsmail, Avni Lifij, İbrahim Çallı, Nazmi Ziya, Şevket Dağ, Sami Yetik, Hamit Görele, Cemal Tollu, Vecihi Bereketoğlu, Naci Kalmukoğlu, Edip Hakkı Köseoğlu, Zeki Faik İzer ve İbrahim Safi) yanısıra Fikret Mualla, Sabri Berkel, Nejad Melih Devrim, Nedim Günsür ve Oya Zaim Katoğlu'ndan figüratif tablolar asılıydı. Döşemelere serilmiş saf ipek Hereke halılar; Edirnekari küçük sandıklar, sedefli antika sehpalar ve özgün Bizans ikonalarıyla dolu bodur vitrinlerin işgali altında seçilemez olmuşlardı.

Kentin süslü ama görülmez binalarından Vardar Palace Hotel'in stratejik odalarına egemen dördüncü katın sağındaki bölümün maun vitrinlerine; Frederic Duval, Richard Clark, John Gerrard, Thomas Green, William Allam, Richard Gregg, Francis Gregg, Stephen Rimbault, Thomas Vemon, John Grantham, Le Roy, Drocourt, Jean - Baptiste Delettrez, Brocot, Bosset, L. Mallet, Barthet, Vulliamy, Bofenschen, J. R. Losada, Kinable, Charles Baltazar ve Lieutand imzalı 18. ve 19. Yüzyıllardan kalma başyapıt düzeyinde masa ve şömine saatleri sıralanmıştı.

Odanın ortasına yerleştirilmiş gülağacı silindir masanın üzerindeki "Johannes Braun-1714" ve "Joseph Knebb-1675" imzalı, süslü iki dev obje; gezegenin astronomik yetenekli ilk komplike masa saatleri olabilirdi.

Komşu odada, 10x15 cm boyutlarındaki mat camlı siyah ahşap çerçevelerin içinde, O. Y.'nin Yeşiltekke Sokak'taki çalışma odasında bulduğum "intihar listesindeki" yazar ve sanatçıların, kırmızı mürekkepli dolmakalemle yapılmış portreleri yer alıyordu. Çalakalem resimciklerin ortak özelliği tümünün gülümsüyor olmasıydı. Oda kapısının tepesine asılmış çerçevenin içindeki kartona kırmızı büyük harflerle "SON" yazılmış ve altına, Tiffany marka altın bir dolmakalem enlemesine yapıştırılmıştı.

Bu kattaki diğer iki odanın neden boş bırakıldığını sormak üzere Kader'in yanına çıkmaya hazırlanırken, orta boy bir güzel sanatlar

müzesini hakkıyla gezmişçesine doymuş, yorgun ve düşünceliydim. O, kahverengi deri kaplama okuma koltuğuna kurulmuş Latife Tekin'den Berci Kristin Çöp Masalları'nı okuyordu. Elindekini bitirdikten sonra, kitaplıktaki eski yerine koyamayacağı kararını verip, birden rahatsız oldum.

Peşinden gideceğimden emin, iki eliyle pantolonunun içinden kalçalarını kavrayarak mutfağa doğru yürüdü. Sormadan iki kristal bardağa doldurduğu Johnnie Walker'lara elleriyle buz ekleyip, birini bana doğru yaklaştırmasını kışkırtıcı buldum.

"Pavyon aleminde kadın kısmı daha çok dinleyicidir" dedi, "Ohannes Bey biraz da bu yüzden severdi beni. Hoşlanmasam da kısa olmayan bir konuşma yapmam ve maalesef kendimden başlamam gerekiyor.

Gençliğimde mahallemizde saf ve güzel bir kızcağız vardı. Uyanık teyzesine özenip liseyi bitirdikten sonra gönüllü orospuluğa başlamıştı. Ara sıra hapishaneye düşseler de babalarının izinde yankesici olmaya can atan az fırlama oğlan tanımamışımdır. Ama ben büyüyünce pavyona düşeceğim diyeni görmedim. Göremezsin. O yüzden Türk filmlerinde, romanlarda okuduğum hiçbir pavyon kurbanı genç kızın dramı bana abartılı gelmemiştir.

Şişhane'de babaannemden kalma, giriş katı metruk bir dairede otururduk. Babamla amcam Dolapdere'de ortak kahvehane işletirlerdi. Babam 50'sini görmeden sirozdan gitti. Yerine ağabeyim Şefik Fişek kahvehaneye bakacaktı. Feşo Şefik namlı bıçkın ağabeyim, ilkokuldan sonra okumamış daha askere gitmeden Kasımpaşalı yaşı ve aklı küçük bir kızı kaçırarak evlenmişti. Haraç işi midir, kumar borcu mudur, amcamın da karıştığı bir kavgada onu korumak isterken vurulduğunda 26 yaşındaydı. Altı ay sonra fettan karısı körpe ikizlerini bize bırakarak bu kez, Düsseldorf'ta taksi şoförlüğü yapan dul bir hısmına kaçtı. Kahvehaneyi devreden amcabey kaltak karısının kışkırtmasıyla payımıza sadaka denli az bir para ödedi. Ertesi yıl anam kahrından öldüğünde, Kız Sanat'ı bitireli iki yıl olmuştu ve Haliç Tersanesi'nin muhasebe bölümünde, bordro hazırlama biriminde çalışıyordum. Tek düşüm Tamer Yiğit'e benzeyen, iyi maaşlı işi olan bir delikanlı bulup evlenmekti. 20 yaşında iki küçük çocukla ortada kalıvermenin paniğiyle en olmayacak işlere giriştim. Sesin güzel, yüzün güzel diyenlere kanıp şarkıcı olmaya kalktım. Aldığım nakit avansın bilmem kaç katı

tutarında senetler imzalayınca kendimi Beyoğlu pavyonlarında buldum. İşe başladığımın ertesi haftası patronun yeğeni, tipsiz bir hergele asılmaya başladı. Yüz vermeyince orospu çocuğu ilaçla uyutup ırzıma geçti. Ondan sonra erkek milletinden tamamen soğudum. Zavallı anam küçükken zorla az pişmiş, bol cevizli kabak tatlısı yedirmeye kalkınca da böyle olmuştu. Kabak tatlısının doğru yapılırsa lezzetli olabileceğini bilmeme rağmen, artık ağzıma bir lokma bile koymayacaktım.

16 yıl yeğenlerim için direndim. Alkole, ilaca, esrara bulaşmadım. Oğlan babası gibi haylaz, anası gibi pısırık çıktı. Kızın adı Hadiye'ydi, Ohannes Bey'in isteği üzerine Dua'ya değiştirdik. Yavrum o bambaşkadır, biraz bana çekmiştir. Onun mutlu bir yuva kurup, çoluk çocuk sahibi olmasını görmekten başka Allah'tan bir şey istemiyorum.

Ohannes Bey'le nasıl tanıştığımızı biliyorsun. İkimiz de azılı yalnız olduğumuz için iyi anlaşmıştık. Nedense bana, "Sen yiğit bir insansın" der, dansımı "emek ve sanat dolu" bulurdu. Okuma zevkimin gelişmesine çok yardımcı olmuştur ama binaya doldurduğu mermer, metal, cam nesneleri sevdirmeyi başaramamıştır. "Senden daha yakın dostum yok" demesine rağmen bana haftada toplam üç saatten fazla zaman ayırmazdı. Onun en yakın dostu yalnızlığıydı. Kalabalık oluyor diye devamlı şoför bile kullanmazdı. Benim görevim Sığınak'ına göz kulak olmakla sınırlıydı. Tanışmamızdan önce ablasıyla ortaklıktan ayrılmıştı. Yabancı dillerde yaptığı uzun telefon görüşmelerinden birinin ardından, "Yurtdışında o denli büyük param birikti ki rahatsız olmaya başladım" demişti.

Ara sıra da, "Boyum, huyum, gücüm ve düşlerim normal olmadığı için şükrediyorum" derdi. Bilmediği, görmediği yoktu ama daha önemlisi iyi insandı. Bana, Ortaköy'de girişini bir bankanın şube lokali olarak kiraladığı beş katlı bir apartman armağan etti. En üst katında oturduğumuz binanın, 12 dairesinden de muntazam kira gelirim var. Yetmezmiş gibi giderken adıma, yaşamımızın sonuna dek yetecek denli döviz tevdiat hesabı açtırdı. Buna rağmen ona "toprağı bol olsun" diyemiyorum!

Çünkü parlak çocuk, O. Y. intihar etmedi ama bir daha dönmemek üzere yurtdışına çıktı. Planına senin ilgini çekebilmek için öyle bir ortamın kışkırtıcı olacağını düşünmüştü. Karmaşık bir insandı, Allah selamet versin. Neden gitmesi gerekiyordu, neden geri gelemez bana

bile söylemekten kaçındı. Ara sıra New York'tan, Los Angeles'ten, Londra'dan, Paris'ten, Sydney'den arar, aceleyle üç beş cümle konuşup kaçıyormuşçasına telefonu kapar.

Daha önce kalp krizi geçiren anasını giderken bana emanet etmişti. Toprağı bol olsun Takuhi Hanım beni onun sekreteri sanırdı. Onu; kulağına fısıldıyarak kikir kikir güldürdüğümde çok şaşırırdın değil mi? Takuhi Hanım'ın açık saçık fıkralardan hoşlandığını keşfetmiştim. Pavyon aleminden öğrendiğim sürüyle fıkrayı döner döner anlatır, o güldükçe son günlerinde onu mutlu edebiliyorum diye sevinirdim.

Elindeki zarfın içinde Ohannes Bey'in sana yolladığı kısa bir mesaj var. Senden yarım saat önce gelmişti, istersen hemen oku."

O. Y.'nin ölmediği haberiyle Kader, beni beklediği denli heyecanlandıramamıştı. Aksine, onu intihar etmiş bir yürekli adam diye gözümde büyütmüşüm diye sanırım biraz burulmuştum.

Zarfın içinde New York'taki The Pierre otelinin antetli kağıdına yazılarak fakslanmış bir not vardı. O. Y. inci gibi el yazısıyla bir kez daha karşımdaydı:

"Sevgili Sim,

Seni uzaktan da olsa ilgiyle izliyordum. Aferin!

Sana daha çetin yeni bir önerim var: Beni bulabilir misin? Başarırsan ana koleksiyonuma, daha önemlisi 'Dünyanın yaşayan en iyi ressamının yapıtlarına da ulaşmış olacaksın.

Thomas Bernhard’dan daha fazla yaşamalı mıydım? Oktay Rifat denli yaşar mıyım? Koleksiyonlarımı ve servetimi emanet edeceğim güvenilir birini bulmak için yeterli zamanım kalmamış olabilir.

31.12.1999 gecesine dek bekleyeceğim.

Bu kez yolun daha uzun.

İyi şanslar oğlum.

O. Y."

Bu tuzak notuyla Ohannes Bey beni kışkırtmayı başaramadı. O anda tek isteğim yaşamımın-kadını-adayı Dua'yla ilk fırsatta birlikte olabilmekti.

"Başkasının zevkine göre biriktirilmiş koleksiyona sahip olmak beni heyecanlandırmıyor. İkincisi, sanınm kendime yetecek denli servetim var ve dünyanın yaşayan en iyi ressamını da galiba biliyorum" diye diklenerek ilgilenmediğimi yansıtma şeklimden Kader'in etkilendiğini görünce fırsatı kaçırmayarak onu ve Dua'yı akşam yemeğine davet ettim.

"Ben karşı Ocakbaşı'ndan karnımı doyurup eve gideceğim ve herhalde videodan 50. kez Kabare'yi seyredeceğim" dedi, "Dua'yı görür görmez vurulmadım desen sende bir anormallik olduğundan kuşkulanırım. Bu akşam onunla baş başa kalabilmek için kudurduğuna eminim. Kızımı en geç saat 12'de evine getirirsen izin veririm. Önümüzdeki hafta okulu açılıyor. Görüşmeye devam ederseniz dersleri etkilenmemeli. Hafta sonları gezersiniz, o da en geç saat 12'de eve dönmüş olması koşuluyla."

Beyoğlu Pub'un taşra kılıklı avlusunda ilk akşam yemeği için Dua'yla birlikte Sığınak'tan dışarı çıktığımızda lise iki öğrencisi denli heyecanlıydım. Önünden geçtiğimiz güne başlama saatleri belirsiz, kendini marjinal sanan barlardan hiç olmazsa birinin kapı altı boşluğundan, Elton John'un Someone Saved My Life Tonight'ının süzülmesini beklemiştim nedense.

Eylül de gitmek üzereydi.

Bana gelince, O. Y.'nin kitaplığından ödünç aldığım Thomas Bernhard başyapıtlarını bitirebilmek gibi yapay bir özür nedeniyle "bir süre" daha Pera Palas'ta kalacaktım.

Halasının büyük gözaltındaki Dua'yla, Kader'in çizelgesel kısıtları içinde hafta sonları görüşebiliyordum. Sanat, tarih, anı kitapları ve çağdaş kadın yazarlardan psikolojik romanlar okuyan sessiz ve uyumlu kızcağız, sürekli bir tedirginlik içindeydi. Ferhangişeyler'de bile doyasıya güldüğünü görememiştim. Beyoğlu'nun ıssız arka sokaklarında onu öpmeye yeltendiğimde, akşam vaktinde bile dört yanını ve 30 yıldır boş bekleyen binaların üst katlarını dikkatle kolaçan eder, sonra gözlerini kapatıp bir kuzu gibi dudaklarını uzatırdı. Üniversiteden mezun olunca, önümüzdeki yaz belki de gelin gideceği yalıma da nazlanarak gelmişti. Kitaplığımı gezdirirken uğur objem Çinli biblonun onarılan yerlerinden yeniden kopmuş olduğunu görünce, misyonunu tamamlamışlığının rahatlığıyla onu çöp kutusuna attırdım.

Ülkenin tabu yazarlarından Bilge Karasu'dan Kılavuz'u zevkle okuduğumu anımsıyorum. Bir de, "Gece yavaş yavaş geliyor. İniyor. Çukur yerlere dolmağa başladı bile" şiddetiyle başlayan Gece adlı yapıtının gece'nin assolist olduğu, ilk altı bölümünü. Gece İstanbul'a inmeye başlayınca, onun önce Firuzağa'daki çukur yerlere dolmaya başladığını düşünmüşümdür. Gece inerken insanlar bir öcüden kaçarcasına evlerine tıkıldıklarında, onun keyfini sürebilen kaç kişi kalırız ki?

Geceleri çeviri yapmayı, Enis Batur'un başyapıtı 4004 satırlık Opera'yı okumayı durdurdum. Ardı ardına, Thomas Bernhard'ın çizgi dışı ve geç kalmış (kahr)(aman)larının çöküşlerinin, şiirsel öfkeyle anlatılan öykülerini okumaya giriştim. Odamda veya Orient Bar'da başlayan okuma maratonuma Firuzağa'dan Galatasaray'a, Tepebaşı'ndan Tarlabaşı'na kahvehanelerde devam ettim. Tarlabaşı'nda, çay servisi de yapılan yıldızsız ve ismini Avrupa kentlerinden (ç)almış otellerin hüzünlü lobilerine buyur edilmenin verdiği cesaretle üstü kapalı otobüs duraklarında bekleşen kentlilerin de arasına karıştım.

Dayım'dan habersiz birkaç kez simit aldığımı anımsıyorum ama ben belediye halk otobüslerine hiç binmedim. Sabahları asık suratlarla bir turşu kavanozuna sıkıştırılmayı kanıksamış kimi kentlilerin, saygı kuralları dışında, vücutlarını arka kapılardan koyverdikleri yorgun otobüslere bilet veya jeton nereden alınır, ilk ve son durak için aynı ücret mi ödenir merak etmişimdir. (Aslında, lise dönemimde Dayım'dan gizli aldığım karikatür dergilerinin kışkırtmasıyla fortçu - galiba, önündeki bayana teoride çaktırmadan sürtünme eylemcisi - tayfasını iş başında gözetlemeyi merak ettiğim de söylenebilir.) Bazı duraklara akşamları da uğramam, sabah yolcu ettiğim asık suratların gün bitimindeki yorgunluklarını da merak ettiğim içindi.

"Üzerinde yürüdüğüm döşemeyi seyrederek, kitabımı ve onu nasıl yazacağımı düşüneceğime, adımlarımı saymaya koyuldum, delirmeye başladığımı duyumsayana dek" önsözüyle başlayan The Lime Works'u (Kireçhane) otobüs duraklarının kuytularında, çoğu kez oturmayarak tamamladım. Sandıktan ikişer ikişer aldığım kitapları bitirir bitirmez kutsal emanetleri yerine koymak üzere Sığınak'a dönüyordum. Kader'le gün aşırı görüşür olmuştuk; bana "bilge

adayı" saygısı göstermekle birlikte, ilerleyen dostluğumuzun kaçınılmazlığında, "Hasstir lan yavşak" demeye de başlamıştı.

Sandıktaki son iki kitabı (The Loser ve On the Mountain) alıp otele döndüğümde oda kapısı ilk kez açılmamaya yeltendi. Celal Bayar'dan sonra en uzun süre barındırdığı renksiz konuğundan sıkılmış olmalıydı. Buna karşılık Haliç ve kaypak silueti beni eskisi denli heyecanlandırmıyordu. Absolut içerken dişlerimle kıramadığım sert beyaz leblebileri caddeden geçen dizayn özürlü taksilere fırlatmayı da durdurmuştum. Son iki Thomas Bernhard'ımı bitirdikten sonra Yeniköy'e dönme kararımı oda servisinden domates çorbası ve peynirli omlet ısmarlayarak kutlamaya karar verdim.

(Bugün bir Altunizade otobüs durağında okurken, inatçı bir Tekel emeklisinin, selamını kafamı sallayarak geçiştirme girişimime rağmen, "Ne işle meşgulsün bilader?" sorusuyla beni zorlamasının ardından iktidar veya koalisyon şansı bulunan iki merkez sağ partisinden birine kaydolarak işsizlikten, gizli işsizliğe yükselmeye karar verdiğimi de anımsadım.

Kaç yüz bin dolar tutacaksa esirgemeyip ilk seçimlerde Beyoğlu yöresinden milletvekili seçilmeliydim. Böylelikle, ülkenin devam zorunluluğu olmayan en saygıdeğer mi işinde gizli aylaklığımı gururla sürdürebilirdim. Kültür Bakanı olabilirsem; altında Emek Sineması'nın yiğitçe direndiği, İstiklal Caddesi'nin ana kraliçesi Eski Serkldoryan binasının, annemin isminin verilmesi koşuluyla, kültür sitesine dönüştürülmesini finanse edebileceğimi ilgili parti genel başkanına önerebilirdim.)

"Önceden tasarlanmış intiharın, umutsuzluğun neden olduğu doğaçlama bir eylem olmadığını düşünmüşümdür" önsözüyle başlayan ve 170 sayfalık tek bölümden oluşan The Loser'ı başlayıp bitirdiğimde gece henüz başlıyordu. Karmaşık bir başyapıtın ardından sıradan bir okur herhalde uyur veya sigara yakardı. Ben, Absolut şişesinin dibinde kalmış son iki parmak votkayı tüketirken Yeniköy'e döndükten sonra kış bastırmadan yapacağım iki misyon seferinin anahatlarını belirledim. Öldükten sonra yapıtlarının Avusturya'da basılmasını yasaklayan Thomas Bernhard'ın Viyana-Salzburg hattında ayak izlerini takip edecek ve ölümüne dek tek başına yaşadığı Kuzey Avusturya'daki gizli çiftliğine ulaşmaya çalışacaktım. Ardından Bilgoray-Varşova (özellikle Krochmalna

Caddesi) ekseninde Isaac Bashevis Singer'in çocukluk ve gençlik dönemini geçirdiği mekanları ziyaret edebilirdim.

Kafamda iki müthiş proje daha geliştirmiştim:

1) Işık dostu, dahi mimar I. M. Pei'ye (doğumu 1917), 21 kat yüksekliğinde ve dışardan kapalı bir kitabı temsil ettiği yarım zekalılar tarafından bile anlaşılacak bir bina projesi yaptırılacak. (Doğal granitin ön plana çıkmayarak estetik destek vereceği bina açık pembe kalın camdan olacak ve İstanbul'un her yerinden görülebilecek. Kentin simgesel yapısı olacak merkez; giriş - dünya çapında olması sağlanacak birinciel ve ikinciel kitabevleri için ayrılacak - ve en üst kat dışında tamamen kültür ve sanat etkinlikleri için kullanılacak. Bittiğinde "Kitabi" adı verilecek binanın, Broadway'le Fifth Avenue'nun kesiştiği köşedeki, Manhattan'ın ilk gökdeleni sayılan ince dikdörtgen endamlı Flatiron Building'i sürklase ettiğini şimdiden görür gibiyim.)

2) David Hockney'le anlaşamazsam Lucian Freund'a Koltuğa Kurulmuş Kitap Okurken adlı dev, yağlıboya, boy resmim ısmarlanacak. (Fona koyulacak iki beyaz kaide üzerine Sığınak'ta bulduğum Oktay Rifat ve Thomas Bernhard büstlerinin eklenmesi tartışılabilir.)

Sabahın onunda çalmaya başlayan akortsuz telefona, dört saatlik uykumu bölmesine rağmen hiç sinirlenmedim. Çünkü düşümde, Harbiye Açık Hava Tiyatrosu sahnesine serilmiş çimen yeşili yer yatağında Kader elinde bir palayla ırzıma geçmeye çabalarken, baş ucumda, beyaz ipek pelerini içinde piyanist Glenn Gould Goldberg Variations'ı çalmaya devam ediyordu. Konserin tek izleyicisi Dua bizi korkuyla seyredip ağlarken, yanıbaşında annem gözlerini kapatmış, onun saçlarını okşuyor ve kulağına bir şeyler fısıldıyordu.

Telefondaki yarı çatlak ses mübaşir makamında, "Sizi aşağıda bir bayan bekliyor" anonsunu yaptığında itfaiyeci hızıyla giyindiğimi anımsıyorum. İstanbul'da beni bekleyecek Dua'dan başka "bayan" yoktu ve dolaylı olarak düşümde üzülmesine neden olduğum için suçluluk duygusu içindeydim. Yıllardır ilk kez koşarak, resepsiyona indim. Ve gezegende en son duymak istediğim "bayan" sesi, "Hey Haznedarbaşı" ağıtsal başlığıyla bir kırbaç gibi ensemde patladı.

Kendimde arkama dönme gücü bulabildiğimde, duman rengi rallici gözlüğü, açık mavi Max Mara giysileri ve elinde taba rengi iş

çantasıyla Çela yeniden karşımdaydı. Kendimi tutamayıp ona sarılıverdiğimde, teninin kokusu beni yaşamımın ilk 30 yılının en mutlu günlerine geri götürmüştü.

"Hanımefendi" dedim, "Kendinizi onca zaman arattırdıktan sonra Pera Palas'ın lobisinde ortaya çıkıvermeniz ne müthiş bir sürpriz."

"Aramasını bilen buluyor. 'Beni birileri' bulduğu için buradayım. Sana iki özel mektup getirdim. Onlar başka sürprizlerle de dolu olabilir."

Odama çıktık ve kapıyı kapatır kapatmaz birbirimize, aynı kafeste buluşmuş iki yalnız ve yabani hayvan gibi saldırdık. Yatakta birlikte Murray Perahia'dan Schubert dinlemeye sıra geldiğinde çantasından çıkarıp verdiği iki zarftan ilkinin içerisinde William Keane imzalı ve hızla kotarılmış bir mektup vardı:

"Sevgili Dostum,

Paul Auster'vari kısa bir öykü dinleyeceksin. Seninle yediğimiz ilk akşam yemeğinde, yarım gün dedektiflik maceramdan iyi para kazanabileceğim son bir işle kopmak istediğimi belirtmiştim. Üstelik o işin örneğin iki insanı yeniden birleştirmek gibi bir mutlu sonla noktalanmasını, belki ilerde yazacağım bir öykü veya bahaneyle yaşamımda ilk kez birilerinin duasını da alabilmiş olmak adına, düşlediğimi anımsıyor olabilirsin.

Geçtiğimiz Mart ayı sonlarında dayın olduğunu iddia eden, kibar ve akıcı İngilizce konuşan bir adam tarafından ziyaret edildim. O, bir süre seninle görüşmüş olduğumuzu biliyordu. Daha doğrusu senin New York'ta görüştüğün herkesi, adım attığın her köşeyi biliyordu.

Senin, kız arkadaşından ayrılmana neden olduğu için derin bir suçluluk duygusu içindeydi. "Ölmeden önce tek istediğim yeğenimin Rachel Kanetti'yle yeniden bir araya gelmesini sağlamak" demişti.

En geç altı ay içinde Rachel'i bulabilmek koşuluyla ondan masraflar dışında 98,500 dolar talep ettim. (Kendisine, sana ödeyemediğim 1,500 dolar borcum tutarında bir indirim yaptığımı bildirdim.) Bir daha görüşeceğimizi sanmadığı için ücretimi üç vadeli çekle peşin ödedi. Kurtuluşu olmayan bir hastalığın son günlerini yaşar gibi hareket ediyordu. (Ayrılırken, Rachel'e ulaştırılmak üzere bir de mektup verdi.)

Eski kız arkadaşının izini sürerken JFK Havaalanı nda tatlı-sert bir Vietnamlı gümrükçü kızla tanıştım ve gecikmeden evlendim. Kibrit çöpü endamlı, terörist karım bana alkolü bıraktırdı, sigarayı azalttırdı. Kızım da bir daha ayrılmamak üzere bize katıldı.

Ben artık zarfın arkasındaki Brooklyn adresinde yaşıyorum. Alkolle birlikte şimdilik yazma iştahımı da yitirdim. Yarım gün çevirmenlik ve editörlük yaparak sıkılmamaya çalışıyorum.

Rachel'e dayının yazdığı mektubu verirken, sana birden bu mektubu yazmak gereksinimini duydum. Sizleri bir araya getirirken yeni bir yanlışlığa neden olmadığımı umuyorum.

Dayın yaşıyorsa ve görüşüyorsanız ona saygılarımı ilet.

New York'taysan, New York'a uğrarsan lütfen beni ara. Bu kez seni Paul Auster'le tanıştırmaya söz veriyorum.

içtenlikle,

W. Keane"

Çela, Keane'nin çalakalem mektubunun etkisini hazmetmemi beklemeden Dayım'ın ona yazdığı mektubu uzattı, "Sanırım bu mektubu senin de okuman gerekiyor" dedi. Ben de altta kalmamam gerekiyormuş gibi Keane'nin mektubunu ona verdim.

Dayım'ın dünyanın en pahalı tükenmez kalemi ve çirkin el yazısıyla Londra Four Seasons Oteli'nin antetli kağıdına yazdığı kısa veda mektubudur:

"Sayın Raşel Hanımefendi,

Yeğenimden başarıyla saklanarak sonunda onu bıktırdınız. Bana gelince, fazla günüm kalmamıştır varsayımıyla, size bir "itiraf" ve "özür" mektubu yazmam gerektiği düşüncesindeyim.

Sina'nın maddi ve manevi geleceği açısından ona önemli bir engel oluşturabilirsiniz korkusuyla, ayrılmanıza neden olan o mektubu; tehditle ve duygu sömürüsüyle ben yazdırmıştım.

Onun sizi ne çok sevdiğini ve benim o soylu çocuğu ne çok üzdüğümü anlayabilmem için, Sina'nın evini, servetini, kariyerini ve ülkesini terketmesinin gerekmesi denli üzücü başka bir olay yaşamadım Hanımefendi.

İkinizden de özür diliyorum. Tek umudum sizleri bir araya getirmekte geç kalmamış olmamdır.

Bir daha görüşebileceğimizi sanmıyorum.

İkinize de yaşamınız boyunca mutluluklar dilerim.

H. Silah"

Ciddi bir hastalığı olduğunu duymadığım Dayım'ın vermeye çalıştığı mesajdan intihar etmiş olabileceğini düşünmeye başladım. Birden, New York'a dönerken "O. Y. yerine Dayım intihar etmiş olsaydı" diye ettiğim beddua aklıma geldi. Mezarına girerken Çela'yı bana yollayarak, günah çıkarmaya çabalamasının sonucunda, yeni bir ilişkisel darboğazla karşı karşıyaydım. Başıma yeni ağrıların saldırısını beklemeden, yatağımda ıslıkla La Boheme'i icra ettiğini sanan Çela'ya yeniden saldırdım.

O gün odadan çıkamadık. Öğle ve akşam yemeklerini mönüsünü dilbilgisi yanlışlarıyla birlikte ezberlediğim oda servisinden ısmarladım. Çela Londra'dan önceki akşam geldiğinde babaannesinin Ayaspaşa'da oturan/yaşayan son arkadaşının evinde kalmıştı. Telefon edip, geceyi liseden bir kız arkadaşının evinde geçirmek için zorlanarak izin kopartabildi. Sıra birbirimizden koptuktan sonraki dönemin hesabını vermeye gelince, ben, Dua'yla ilişkim dışında, başıma gelenleri dürüstçe özetledim.

O 1997'nin yazında Cambridge Üniversitesi'nde sanat tarihi doktorasını tamamlayacaktı. Princeton'da master'ını tamamladıktan sonra, bir Musevi vakfından burs ve üniversiteden akseptans sağlayana dek, sebat ederse gelecekte önemli bir şair olacağını iddia ettiği kız arkadaşı Olena K. Davis'in (And Her Soul Out of Nothing başlıklı şiir kitabıyla altı ay sonra A.B.D.'de Brittingham Ödülü'nü kazanacaktı) yanında Alaska'da üç ay kalmıştı. "Doktoramı tamamlayana dek erkek milletinden uzak durma kararı almıştım" dedi, "Annem evde kalacağım diye sürekli panik içinde. İki buçuk yılda, o da bir kez, Dipkarpaz'da arıkuşu ve mavikuzgunları incelemekten bıkmayan yakışıklı bir İngiliz zoologla akşam yemeğine çıkmaktan başka yaramazlığım olmadı."

Birbirimizden yorulduğumuzda, Çela'ya okuması için ülkenin yeterince keşfedilmemiş şairi Güven Turan'ın Toplu Şiirle/ini verdim. Bana gelince, Thomas Bernhard'ın 1959'da başlayıp 30 yılda bitirebildiği ve Avusturya'da basılmasını yasakladığı, "Babavatan mı? Saçma." başkaldırısıyla başlayan On the Mountain (Dağda) isimli öfke sağanağına bıraktım kendimi, oteldeki karmaşık son gecemde.

Pera Palas'tan bavullarımı, kaşalot iskeleti kılıklı Park Otel inşaatının sürekli taciz ettiği nice Ayaspaşa sokaklarından birinden Çela'nın bavulunu alıp, balayından döner gibi Yeniköy'e yerleştik. O, iki gece kalıp, basit bir kadın hastalığı operasyonu geçirecek olan evhamlı annesinin yanında bulunabilmek için Tel Aviv'e uçacaktı. Çengelköy İskele Restaurant'taki son akşam yemeğinde; Keane'nin, İstanbul'a gelebilmesi için ona verdiği business class gidiş-dönüş biletini, economy class'a çevirtip Tel Aviv seferini bedavaya getirdiğini itiraf etmesi üzerine yaptığım parasal yardım önerisini, "Henüz değil" diyerek geri çevirdi.

Üç gün süren uyumlu birlikteliğimiz boyunca, vicdan azabından mıdır, Çela bana karşı sürekli sevecen ve ölçülü davrandı. Havaalanında vedalaşırken, "Noel tatilinde bir yere kıpırdama, yanına geliyorum" buyruğu yetmiyormuş gibi, "Yazın doktoramı bitirdikten sonra, her koşulunu kabul edip, seni amcandan isteyeceğim" muştusunu bir el bombası gibi bıraktı ve uçtu.

İçgüdüsel bir rekabet dürtüsü müdür, Yeniköy'e taşındıktan sonra halasının kesin talimatına rağmen Dua hafta içi de yalıya uğramaya başlamıştı. Genelde daha serbest hareket ediyor, kapıdan içeri girer girmez koşup, dakikalarca boynuma sımsıkı sarılıyordu. Görüşmediğimiz gün telefon etmezsem panik içinde o arardı. Nasılsın'dan başka bir söylemim olmasa da, haftada bir de Çela'ya tekmil vermek zorundaydım.

Belki de kendimle ilgili yaşamsal kararların Dayım tarafından alınmasının birikimi ve pısırıklığım yüzünden Çela ile Dua arasında sıkışıp kalmıştım. Ve yalnızlığımı tamamen yitirmek üzereydim. Aykırı saatlerde evimden çıkıp nerede biteceğini bilmediğim uzun yürüyüşlerime başladım.

Dingin bir sonbahar akşamüstü İstinye'de beklerken, hemen yanıbaşımda yoğun çamur zırhına rağmen Boğaz minibüsü olduğu anlaşılan bir araç, pembeye boyanmış rüküş bir yerli otomobile sıyırırcasına yandan dokunduğunda kıyamet koptu. Yarım şişe ojeyle yokedilebilecek sıyrık yüzünden sürücüler karakolluk olurken, tanık gösterilirim endişesiyle oradan hızla uzaklaştım. Minibüs sürücüsünün özür dilememe delikanlılığı yüzünden Boğaz'ın çift yönlü trafiğinde düzinelerce araç polis gelene dek kilitlenecekti.

(Biz milletçe tepki özürlü değil miyiz?

O iki sürücü bir kebapçıda buluşsalar, bu kez daha yüklü bir hesabı karşı tarafa ödettirmemek için yırtınmazlar mı? Bir futbol maçında sonucu etkilemeyecek taç atışı için yan hakeme ağır küfürlerle tepki gösteren delikanlılar, gazetelerde gezegenin en utanılası politik ve ekonomik skandallarını kazayla okuduklarında aynı dozda köpürürler mi? Bu gezegenin başka hangi demokratik ülkesinin vatandaşları, ülke sorunları karşısında yetersiz kaldıkları kezlerce kanıtlanmış siyasi parti liderlerine kırk yıl boyu şans tanımıştır? Bin yıl süreyle gezegenin en önemli metropolü olan İstanbul'u yönetecekleri seçerken, oy verdikleri kişilerin hiç olmazsa Fatih'in 550 yıl önce gösterdiği çağdaş hoşgörünün bir tutamına sahip olup olmadıklarını kaç kişi düşünmüştür?)

Vladimir Nabokov'dan bir cümle, Oktay Rifat'tan bir mısra bile çeviremez olmuştum. Masaya çöker çökmez Dua'yı düşünüyor, onunla buluşunca Çela'yı özlüyordum. Okuma konsantrasyonumu da yitirdim. Özellikle "süsleme" ustası Javier Marias ve "sessizlik" ustası Gesualdo Bufalino o suskunluk dönemimin kurbanı oldular. Sabahları televizyonda saatlerce çizgi film izlemeye başladım. Dayım'ın çocukluğumda safsata diye yasakladığı çizgi film kahramanları içinde en çok arsız ve uyanık tavşan Bugs Bunny'e imreniyordum. Odamda sızacağım geceler pasaklı Dua'nın yalıda unuttuğu Eros Ramazotti CD'si eşliğinde izlemek üzere Latif Demirci ve Can Barslan'ın grotesk kahramanlarının trajikomik çizgi öykülerini seçmiştim. Beyoğlu'na çıkacak gücüm kalmışsa, Sıraselviler-Tepebaşı hattındaki ıssız barlara sığınır, beynim yeterince uyuşmamışsa "devre arasında" sıvışmak üzere porno artığı filmlere girerdim. Kasılarak kapıya dayanan herkesin derebeyi gibi karşılandığı inatçı pavyonların nedense iki kez kapısından döndüm. Ortaoyuncularda "Ferhangişeyler" suaresini kaçırmazdım; seyirciler Ferhan Şensoy'un fabrikasyon esprilerine kırılırken ben tuvalet aromalı ön sağ cenahta, onun öfke dokulu skeçlerindeki Thomas Bernhard kıvılcımları saptadığım öz söylevlerine odaklanırdım.

Bastırılmış varoş filozofu "Sıdıka"nın maceralarını yeniden okurken sızdığım bir gece gördüğüm kısa metrajlı düş kurtuluşum muydu? Efendim, düşümde Çela ile Dua kılıç tuttukları ellerine taktıkları kırmızı eldivenler dışında çırılçıplak düello ederlerken, bir sis perdesi arkasına gizlenmiş olan yaşayan ressamlar arasında en beğendiğim dört usta (David Hockney, Lucian Freud, Balthus ve R.

B. Kitaj) onların yağlıboya resmini yapıyorlardı. Ustaların tam üstündeki bir bulut kümesine yerleştirilmiş olan yuvarlak masa etrafında annem, anneannem ve Henri Matisse oturmuşlardı. Bu üçlü 90 dakika içinde tamamlanası tabloları değerlendirip, "dünyanın yaşayan en iyi ressamını" seçeceklerdi. Süre dolup yapıtlar önlerine getirilince anneannem ile Henri Matisse tartışmaya, annem de ağlamaya başladılar. Sinirlenen ressamlar düelloya devam eden kızlara kalleşçe saldırırken uyanıverdim.

Duşun altında dakikalarca hareketsiz bekleyip maalesef O. Y.'ye göre "dünyanın yaşayan en iyi ressamım" merak etmeye (k)oyuldum. Onun ana-koleksiyonu kitap biçiminde inşa edilmiş bir şatoda saklanmış olabilir miydi? O Türkiye'ye niçin bir daha geri dönemezdi? Onun Kader'den bile sakladığı sırları nelerdi ? Niçin belirli bir adresi yoktu ve üç kıtadaki metropollerden kovalanıyormuşcasına kısa telefonlar ederdi? Belki de kaçmak için güçlü bir özür bulmuştum. Veya ikinci kez O. Y.'nin tuzağına düşürülmüştüm: Arayacaktım.

O. Y.'yi aramaya New York'tan başlamak için teorik varsayımlarım yok değildi. Dört gün sonrasına uçak bileti bulabildim ve Adana Türkçesini Amerikan aksanıyla konuşmaya çalışarak Aaron'a pazar günü beni karşılaması için talimat verdim. Elli bin dolar daha indirim yapılmasına rağmen Horhor'daki konağı almaktan vazgeçtim. Sıra Betty'e uzun ve dürüst bir mektup yazmaya geldiğinde, "Sen azılı bir eşcinsel olmasaydın bunların hiçbiri başıma gelmeyebilirdi" cümlesini iki kez yazıp sildim. Karısından ayrılıp daha küçük bir bankanın Londra temsilciliğine fit olan Kerim'e ulaşamadım. İ. İ.'yi aramak içimden gelmedi. Çela'ya "Noel'e dek dönemeyebilirim ama seni hep arayacağım" sözünü verdim. Kader, "Bu işe kalkışacağına adım gibi emindim" dedi, "Bir yamukluk yapmazsan ben ve Dua seni bekleriz arslanım."

Yalının anahtarlarını ve 31.12.1999'a dek yetebilecek masraf karşılığı dövizi teslim etmek için amcamı aradım. "15 bin dolar da borç vereceksin" talimatıyla cuma akşamı evine çağırdı. Adını unuttuğum kızı elimi öptü. Blucinin üstüne giydiği Okocha formasıyla kapıya çıkan kuzenim Sinan, "Amca kaleye geç, sana gol vurucam" dedi. Borç olarak istediği tutarın iki katını kuzenlerime armağan olarak getirdiğimi duyunca amcam hemen ürettiği gözyaşlarıyla boynuma sarıldı. Hızla sayarak teslim aldığı dövizleri

saklamak üzere uğradığımız dükkan anakasası dolar ve mark demetleriyle dopdoluydu.